

ρ
10
ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ

Γ' ΚΑΙ Δ'

ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΘΕΝΤΕΣ

ΥΠΟ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Χ. ΚΑΡΑΒΑ

Δ. Φ. ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Δ. Γ. ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ

— 8 Ὁδὸς Πραξιτέλους 8 —

1905

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ

Γ' ΚΑΙ Δ'

ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΥΘΕΝΤΕΣ

ΥΠΟ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Χ. ΚΑΡΑΒΑ

Δ. Φ. ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Δ. Γ. ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ

Όδος Πραξιτέλους αριθ. 8

1905

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ
συγγραφέως.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

τῆς α' ἐκδόσεως

Ἄν τὸ ἐρμηνεύειν σημερινή — καὶ πάντως τοῦτο σημαίνει — κατανοεῖν τὰ λεγθέντα ἢ γραφέντα ὑπὸ τινος καὶ ποιεῖν αὐτὰ ἄλλοις καταληπτά, ὁ ἐπιχειρῶν νὰ ἐρμηνεύσῃ οὐδὲν ἄλλο ἔχει νὰ πράξῃ ἢ, ὅση αὐτῷ δύναμις, νὰ ἀποδώσῃ εἰς λέξιν τῆς γλώσσης καὶ φράσιν σαφῆ τὴν διὰ παντοίους λόγους κεκρυμμένην ἔννοιαν ἐν τοῖς λεχθεῖσιν ἢ γραφεῖσιν. Καὶ ὅπου μὲν ὁ ἐρμηνευόμενος συγγραφεὺς ἢ ποιητής — περιορίζομαι νῦν εἰς τοὺς ἀρχαίους — παρέχει ἡμῖν πράγματα εἰς κατανόησιν, διότι, ὅτε συνέγραψεν ἢ ἐποίησεν, εἶχεν ὑπ' ὄψιν τοὺς ἀνθρώπους δυναμένους ὡς ἐκ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἔζων, ἄλλους μὲν γνωρίζωσι καθ' ὅλον τὸ πλάτος καὶ βάθος τὸν ἰδιωτικὸν καὶ τὸν δημόσιον βίον τῶν συγχρόνων τῶν ἢ τῶν προκαμασάντων, ἄλλους δὲ νὰ ἔχωσι πρὸς τοῦτον ἄλλοτριώτερόν πως ἢ, διὰ νὰ ὁμιλήσω εἰκονικῶς, νὰ γνωρίζωσι τοῦτον ἐν ταῖς γενικαῖς γραμμαῖς, ὁ ἐρμηνευτής ὀφείλει — λελογισμένως ὅμως καὶ ἐν προσθήκῃ μέρει τοῦτο πράττων — νὰ μεταφέρῃ τὸν ἀναγνώστην εἰς τοὺς τότε χρόνους, εἰς τὸ βῆμα π. χ. τῆς Πυκνῆς, εἰς τὸ θέατρον, εἰς τὸ στάδιον καὶ ἐν γένει ἐκεῖ, ἐνθα ἡ ποικίλη καὶ πολυμερὴς δράσις τῶν ἀρχαίων· τότε αἱ δυσκολίαι ἀφρονταί, τὰ σκοτεινὰ φωτίζονται καὶ προκύπτει πλέον σαφὴς καὶ καθαρὰ καὶ ἀκριβὴς, ὡς μαθηματικὴ ἀλήθεια, ἡ ἔννοια. Ἄλλ' ὅπου ὅμως αἱ δυσκολίαι παρουσιάζονται, εἴτε διότι παρεδόθη ἡμῖν ἐφθαρμένον τὸ κείμενον, εἴτε διότι αὐτὰ αὐτὰ αἱ διατυπούμεναι ιδέαι εἶνε δυσζύμβληται, ὁ ἐρμηνευτής ὀφείλει τὸ μὲν νὰ ἔχῃ μαντικὸν δαιμόνιον, ἵνα εὐστοχήσῃ τῆς γνησίας γραφῆς, τὸ δὲ νὰ ἀγωνισθῇ νὰ καταστήσῃ αὐτὰς καταληπτάς.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν τὸ ἔργον τοῦ ἐρμηνευτοῦ δὲν εἶνε τὸ δὴ λεγόμενον Γλαύκου τέχνη· τοῦναντίον εἶνε ἔργον χαλεπὸν καὶ μεθ' ὅλας τὰς πολυτίμους ἀληθῶς ἐργασίας ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ τῶν ἀλλογενῶν Ἑλληνιστῶν.

Τὴν χλευστικότητα δὲ ταύτην τοῦ ἔργου καθιστᾷ χλευσπιότερον τὸ πρόσωπον, οὗ χάριν γίνεται ἡ ἐρμηνεία· καὶ τοῦτο ἀληθῶς εἶνε σκόπελος, εἰς ὃν προσκράσσουσι τὰ ἐρμηνευτικὰ ἀκάτια πολλῶν, ὧν πολλὰς μὲν ἐρμηνείας ἵνα ἐνοήσῃ ὅχι μαθητής, ὑπὲρ οὗ ἴσως ἐγένοντο, ἀλλὰ πολλάκις καὶ καθηγητής—καὶ ὁ ἑωρακῶς μεμκροτύρηκε καὶ ἡ μαρτυρία αὐτοῦ ἀληθινή ἐστίν—, πρέπει νὰ εἶνε Κάλχας ἢ Δῆλιος κολυμβητής, διὰ νὰ δυναθῇ νὰ δικαλεύσῃ τὸ ἀχανές πέλαγος, τῶν λόγων, εἰς οὓς φεύγουσιν οἱ ἐρμηνευταὶ οὗτοι· ἄλλαι δὲ εἶνε οὕτω εὐτελεῖς, ὥστε ὁ ἀνεκγνώστης ἀπορεῖ πρὸς τίνε σκοπὸν ἐγένοντο· πρόσθε δὲ εἰς ταῦτα καὶ ὅτι οἱ ἐρμηνευταὶ οὗτοι, οἱ *loquaces in locis apertissimis*, εἶνε *aut breves aut muti in locis obscurissimis*—ἵνα μενσχειρισθῶ τὴν περὶ τῶν ἀρχαίων σχολιαστῶν ὀνειδιστικὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἱερωνύμου Βολφίου—, καὶ ἐννοεῖς πλέον τί γίνεται. Πρὸς ἄρσιν λοιπὸν καὶ τοῦ ἀντιπίπτοντος τούτου ὁ ἐρμηνευτής ὀφείλει νὰ μὴ ἴστανται ἐν τῇ βιβλίῳ τῆς ἐκτουθῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως, ἀλλὰ νὰ κατέλθῃ ὅλης τῆς κλίμακος τὰς βαθμίδας καὶ νὰ γείνη οὕτως εἰπεῖν παῖς μετὰ τῶν παιδῶν καὶ ἔφηβος μετὰ τῶν ἐφήβων τούτων τὴν γλώσσαν ὁμιλῶν καὶ πρὸς τὰς ἀνάγκας τούτων συμμετακροζόμενος.

Ἡμεῖς προπεύρουσιν ἐρμηνεύσαντες τρεῖς λόγους τοῦ ὑπάτου τῶν ῥητόρων, τὸν Α' καὶ Β' κατὰ Φιλίππου καὶ τὸν περὶ τῆς Εἰρήνης, κατὰ τὰς ἀρχὰς ταύτας εἰργάσθημεν, ἡ δὲ εὐμενὴς ὑποδοχή, ἣς ἔτυχεν ἡ ἐργασία ἡμῶν παρὰ τῶν τὰ πρῶτα φερομένων ἐν τῇ πολιτείᾳ τῶν γραμμῶν κατέστησεν ἐν ἡμῖν ἔμπεδον τὴν γνώμην ὅτι αἱ ἀρχαὶ αὗται τῆς ἐρμηνευτικῆς εἶνε ὑγιεῖς. Καὶ διὰ τοῦτο θαρραλεώτερον προέβημεν ἐφέτος εἰς τὴν τοιαυτότροπον ἐργασίαν ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ Γ' καὶ Δ' Φιλιππικοῦ τοῦ Δημοσθένους, περὶ ὧν ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν εἰδικιώτερον τινα, ὅχι διὰ νὰ προκαταλάβωμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ καθοδηγήσωμεν τὸν τὸ πρῶτον βλέποντα ἡμετέραν ἐργασίαν ἀνεκγνώστην εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἀνὰ χεῖρας δημιουργιῶν.

Ἡ ἐργασία ἐν ταῖς δημιουργίαις ταύταις, ὧν οὐδὲν βοήθημα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ ὑπάρχει, ἐγένετο οὕτω, ὥστε ἐπάσχια

1) Τὸ τοῦ μακαρίτου Βάμβα καὶ σπάνιον ἀπέδη καὶ ἐπαλαιώθη

νά καταστήσω τὰς πᾶσι προσιτὴν τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν, ὅτε μὲν αἴρων διὰ καταλλήλων παρατηρήσεων τὰς δυσχεραίνουσας τὴν κατανόησιν τοῦ κειμένου δυσκολίας—τὰς ἀκάνθας ταύτας καὶ τριβόλους ἐν τῷ πνευματικῷ τῆς ἀρχαιότητος ἀγρῷ—, ὅτε δὲ μετακέρων εἰς τὴν ζῶσαν γλῶσσαν τὰ νοήματα τοῦ ῥήτορος, καὶ ἄλλοτε παντοῖα μηχανώμενος, ὅπως τὰ διὰ ποικίλους λόγους σκοτεινὰ μέρη ἐκτέρας τῶν δημηγοριῶν φωτίζονται δι' ἀπλέτου φωτός. Ἐὰν δὲ εἰς ταῦτα προστεθῇ πρῶτον μὲν ὅτι προτάσω ἐκτέρας τῶν δημηγοριῶν ἀνάλυσιν λεπτομερῆ μετ' εἰσαγωγῆς ὡσεὶ μίτον τινὰ τῆς Ἀριάδνης, ἔπειτα δὲ ὅτι κάμνω περίληψιν ἐκάστου τοῦ Δημ. νοήματος συγκροτουμένου ἐκ παραγράφου ἢ παραγράφων τεθεῖσιν ὑπὸ τὸ ἀρχαῖον κείμενον, ὑφ' ὃ καὶ αἰπαντοσείδεις σημειώσεις τῆ χειρὶ καὶ ὄχι τῷ θυλάκῳ σπαρεῖσαι, οὕτως ὥστε ἕνα μὲν νὰ εἶνε ὀρατὴ ἡ ῥητορικὴ ἐνότης τῶν δημηγοριῶν, ἕνα δὲ ὁ ἀναγνώστης νὰ βλέπῃ, ὅταν θέλῃ, δι' ἐνὸς οὕτως εἰπεῖν βλέμματος πάντας τοὺς στοχασμοὺς τοῦ ῥήτορος, πάσας τὰς λάμψεις, ἃς ἐξέπεμψεν ἐν ἐκτέρα τῶν δημηγοριῶν ὁ Δημοσθενικὸς κεραυνός, διδεται πλέον πιστὴ εἰκὼν τῆς γενομένης ἐργασίας.

Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν συγκροτηθεῖσα ἡ ἐκδόσις μου καὶ κατὰ τὰς ἀρίστας ἐκδόσεις, πρὸς ἃς—σημειωτέον τοῦτο—ἐνίκαυό διαφωνῶ, ἐὰν εἶπῶ ὅτι δὲν θὰ εἶνε ἀνωφελὴς καὶ εἰς τοὺς φίλους συναδέλφους, δὲν λέγω μέγαν τινὰ λόγον, οὐδὲ πρόπει νὰ ἐκληφθῇ τοῦτο κόμπος ἢ δοξασοφία. Ἀλλὰ πόσον ὠφέλιμος ἡ ἐργασία μου μέλλει νὰ ἀποβῇ τῇ μαθητιώσῃ νεότητι, ἥτις ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἀναμφερίστως θὰ πληρωθῇ αἰσθημάτων φιλοπατρίας καὶ πολλῶν ἄλλων ἀρετῶν—διότι ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ θὰ συναντήτῃ ἀνθρωπον, οὗτινος τὴν ψυχὴν ἐν καὶ μόνον πάθος κυριεύει, ὃ ἔρωσ τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας κινδυνευούσης καὶ ἐτοιμοθανοῦς, τῆς εὐκοσμίας καὶ τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀληθείας καὶ τῶν μεγάλων ἀρετῶν τῶν προγόνων ὅστις δὲν ἔχει ἄλλους ἐχθροὺς παρὰ τοὺς ἐχθροὺς τῆς πόλεως καὶ ὅστις προτίθεται ὄχι νὰ γοητεύσῃ, ἀλλὰ νὰ φωτίσῃ, καὶ ὄχι νὰ κολακεύσῃ, ἀλλὰ νὰ ὠφελήσῃ—, θέλει ἐννοήσῃ, ἐλπίζω, ὁ ἀναγνώστης, ἐὰν μόνον ῥίψῃ βλέμμα ἐταστικόν, οὐχὶ δὲ ἐπιπολιτὴς ἐξετάσῃ τὴν ἐργασίαν μου, ἥτις—εἰρήσθω καὶ τοῦτο—δὲν

ἔχει γείνη ἀταλκίπώρως, ἀλλὰ πᾶσα γνώμη δικτυπούμενη ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ ἔχει ὑποβληθῆ ὑπὸ τὴν κύστηράν βάσανον τῆς λογικῆς· ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἀντιφρονῶν πρὸς ἐμὲ ἀξιώ νὰ μὴ κηρύττῃ εὐχερῶς ἐσφακλιμένην τὴν ἐμὴν γνώμην.

Ὁμολογῶ ὅτι ἴσως περιέπεσα εἰς σφάλματα, διότι τὸ μὲν πλανᾶσθαι εἶνε ἀνθρώπινον, μόνον δὲ ὁ θεὸς εἶνε ἄσφαλτος καὶ ὁ Πάπας ἔχει τὸ ἀλάθτητον! Ἀξιώσας δὲ ἐγὼ νὰ μὴ κηρύττῃ εὐχερῶς ἐσφακλιμένην τὴν ἐμὴν γνώμην ὁ ἀντιφρονῶν πρὸς ἐμὲ δὲν ἠθέλησα νὰ ἀρνηθῶ εἰς ἐμαυτὸν τὴν ἀνθρωπίνην ταύτην ἀδυναμίαν· ἀλλ' ἠθέλησα μόνον νὰ συστήσω εἰς τὸν ἀντιφρονούντα προσοχὴν, μήπως ῥηθῆ περὶ αὐτοῦ ποτε ἢ ὅ,τι ἔλεγεν ὁ Εὐῆνος:

«Πολλοῖς μὲν ἀντιλέγειν ἔθος περὶ παντός ὁμοίως,

ὄρθῶς δ' ἀντιλέγειν οὐκέτι τοῦτ' ἐν ἔθει»·

ἢ τὸ μνημονευθὲν παροιμιώδες ἐκεῖνο: «δὲν εἶνε Γλαύκου τέχνη» τὸ ὄρθῶς ἀντιλέγειν.

Τοιαῦτα εἶχον νὰ εἶπω. Τώρα, ἀφ' οὗ πρὸς δικαιολογίαν τῆς ἐκτάσεως καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκθέσεως τῶν σχολίων, ἥτις πιθανὸν νὰ μὴ ἀρέσῃ — διότι δυστυχῶς ἔσαι κεφαλαί, σχεδὸν τόσαι γινῶμαι — εἶπω μετὰ τοῦ χαριστάτου Λουκιανοῦ:

«οὐδὲν ἐν ἀνθρώποισι διακριδὸν ἐστὶ νόημα,

ἀλλ' ὃ σὺ θαυμάζεις, τοῖθ' ἑτέροισι γέλως»,

εὐχομαι τὸ οἰονδήποτε τοῦτο ἔργον μου νὰ ἀποβῆ ὠφέλιμον τῇ φίλῃ νεολαίᾳ καὶ νὰ παροξύνῃ αὐτήν, ὅπως ἀδρύνῃ τὴν ψυχὴν τῆς καὶ ἐξείρῃ τὸ φρόνημά τῆς, εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἀτυχοῦς πολιτικοῦ, ἀλλὰ μεγάλου πολίτου τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὅστις καὶ ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς πολίτης καὶ ὡς ῥήτωρ ἀπολαύει — καὶ δικαίως — παγκοσμίου ἐκτιμῆσεως. Εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε εἰς τοιαῦτα μελετήματα ὡς εἰς ἀκόνην πρέπει νὰ παραθῆγεται ἡ ψυχὴ τῆς Ἑλληνίδος νεολαίας.

Ἐν Ἀθήναις κατὰ Μάϊον τοῦ 1894.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΡΑΒΑΣ

Δ. Φ. καθηγητῆς κλπ.,»

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τῆς 6' ἐκδόσεως.

Ἡ ἀνά χειρας δευτέρα ἐκδοσις δὲν εἶνε ὅλως ἀπλῆ ἀνατύπωσις τῆς πρώτης, ἀλλ' ἐν αὐτῇ περιέχονται καὶ ἐρμηνεῖαι χωρίων ἀνερμηνεύτων μεινάντων ἐν ἐκείνῃ, σαφηνίζεται καὶ ἐπανορθοῦται ὅ,τι νεα τῶν δημηγοριῶν τούτων ἀνάγνωσις κατέδειξεν ἡμῖν διασαφήσεως καὶ ἐπανορθώσεως χρῆζον καὶ συμπληροῦται εἴ που ἐνδεῶς εἶχεν ἡ πρώτη ὡς πρὸς τὴν πραγματικὴν ἐρμηνεῖαν, ἡ ὁποία πρέπει νὰ εἶνε ὁ θριγκὸς εἰς τὴν λεκτικὴν καὶ φραστικὴν ἐκάστου συγγραφῆως, διότι τότε ἐκπυροῦνται αἱ ψυχὰι τῶν μαθητῶν καὶ ἐντίκτεται ἐν αὐταῖς ἱερός ἐνθουσιασμός καὶ φιλόσοφος μανία· τότε τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἀποβαίνουσι *studia humaniora* ἢ *studia humanitatis*.

Τοιαύτην δὲ οὖσαν τὴν δευτέραν ταύτην ἐκδοσιν παρδίδομεν εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ εἰς τοὺς συναδέλφους συνοδεύοντες αὐτὴν μὲ τὴν ὑποκάρδιον εὐχὴν ἐκείνους μὲν νὰ ὠφελήσῃ, παρὰ τούτων δὲ νὰ κοιηθῇ κρείττων καὶ προτιμότερα τῆς πρώτης καὶ νὰ τύχῃ τῆς αὐτῆς καὶ ἔτι μείζονος εὐνοίας, ἧς ἔτυχεν ἐκείνῃ, περὶ ἧς ἰδοὺ τί ἔγραψαν ὁ ἐν τῷ μυθῷ τοῦ Ἀδρίου ἐπὶ μακρὸν ἀγωνισθεὶς ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν δικαίων διὰ τῆς «Κλειοῦς» καὶ τῆς «Ἡμέρας» αἰδίδιμος Διον. Θερειανὸς καὶ ὁ ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερομένων ἐν τῇ πολιτείᾳ τῶν γραμμάτων πρῶην γυμνασιάρχης κ. Μπουκουβάλας ἐκεῖνος μὲν ἐν τῇ «Ἡμέρᾳ τῆς Τεργέστης», οὗτος δὲ ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένῃ τότε «Ἐφημερίδι» :

«Φιλολόγος ἀριστα κατηρτισμένος, ὁ κ. Καραβᾶς, καθηγητῆς τοῦ 6' ἐν Ἀθήναις γυμνασίου, ἐξέδοτο πρὸ μικροῦ τὴν τρίτην καὶ θαυμασιωτάτην σὺν ταύτῃ δὲ καὶ τὴν τετάρτην τῶν κατὰ Φιλίππου δημηγοριῶν τοῦ Δημοσθένους μετὰ διεξοδικῶν σχολίων. Αἱ σημειώσεις εἶνε ἀφθονοὶ καὶ μετὰ συνέσεως, διδακτικῆς ἐμπειρίας καὶ σαφηνείας συνισταγμένα. Πολλοῦ ὁ κ. Καραβᾶς παρενείρει καὶ παρανευκῶς εἰσηγήσεις παρορμητικὰς πρὸς ἔξαρσιν τοῦ φρονήματος τῶν νέων. Ἐν τῷ προλόγῳ ἀναφέρει ὁ κ. Καραβᾶς ὅτι προπέρυσιν ἐξέδοτο τρεῖς λόγους τοῦ Δημοσθένους, ἡ-

ται τὸν πρῶτον καὶ δεύτερον κατὰ Φιλίππου καὶ τὸν περὶ τῆς εἰρήνης. Ἡμεῖς δὲν ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ πρῶτον τοῦτο τεύχος, ἀλλὰ κρίνοντας ἐκ τοῦ δευτέρου δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ἀδιστακτικῶς ὅτι ὁ κ. Καραβᾶς ἐπετέλεσε τὸ ἔργον αὐτοῦ μετὰ ζήλου τῆς ἐπιτυχίας. Οἱ παρὰ τῷ Βεῦδμάνφφ καὶ Τεῦβνέοφφ πρὸς χοῦσιν τῶν γερμανικῶν παιδευτήριων ἐκδιδόμενοι λόγοι τοῦ Δημοσθένους, σκοπομένης τῆς ἐρμηνείας, βεβαίως δὲν ἔχουσιν ὑπερέραν ἀξίαν· αἰσθάνεται δὲ ἐνδόμωχον ἐδφροσύνην πᾶς τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ἐραστῆς βλέπων μεθ' ὀπίσσης προθυμίας οἱ ἐν Ἑλλάδι φιλόπονοι καθηγηταὶ προθυμοποιῶνται νὰ παρέχωσιν εἰς τοὺς μαθητευομένους τὴν προσήκουσαν αὐτοῖς πνευματικὴν τροφήν καὶ παιδείαν. Πρὸς κάθαρσιν καὶ ἔξαρσιν τῆς ἀληθοῦς φιλοπατρίας οὐδὲν ἕτερον ὑπάρχει ἀνάγνωσμα λυσιτελέστερον τῶν δημηγοριῶν τοῦ ἀθανάτου ῥήτορος » (Ἡμέρα Τεργέστης ἀριθ. 2055. 12 Μαΐου 1895.)

«..... Ὁ κ. Καραβᾶς ἐφρόντισεν, ὥστε οὐδὲν χωρίον δεόμενον ἐρμηνείας νὰ καταλίπη ἀσφαλῆς τραπόμενος οὕτω διάφορον ὀδὸν ἢ πολλοὶ τῶν ἐκδοτῶν, οἵτινες ἐκεῖνα ἴσα ἴσα τὰ χωρία ἀφίνουον ἀνερμηνεύτα, ὅσα παρέχουσι δυσχέρειαν..... Πολλοχοῦ ὁ κ. Καραβᾶς ἐκφέρει γνώμην πολὺ ὀρθοτέραν ἀποκρούων τὰς ὑπὸ τῶν ἀλλογενῶν γενομένας..... Ἄλλ' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διακρίνει τὴν ἐκδοσιν τοῦ κ. Καραβᾶ, δὲν εἶνε αἱ ἐρμηνευτικαὶ ἢ συντακτικαὶ καὶ γραμματικαὶ σημειώσεις. Εἶνε αὐτὴ ἡ ψυχὴ τοῦ ἐκδότου ἢ διήκουσα διὰ πάσης τῆς ἐργασίας αὐτοῦ. Ὁ κ. Καραβᾶς μεταρσιωθεὶς εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους, καθ' οὓς ἀπὸ τῆς Πηνκὸς ἀντήχει ἡ φωνὴ τοῦ Δημοσθένους, εἰσδύει εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ῥήτορος καὶ δι' εὐστοχωμάτων καὶ κυριωμάτων παρατηρήσεων καθιστᾷ ἀκουστοὺς τοὺς παλμοὺς τῆς φιλοπατρίας αὐτοῦ. Ὁ κ. Καραβᾶς ἐρμηνεύων τὸν Δημοσθένην κατέχεται ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ τῶν αἰσθημάτων ἐκείνων, τὰ ὅποια τόσον ἐναργῶς καὶ κριτικῶς περιγράφει Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς.....» (Ἐφημερίς 1 Ἰανουαρίου. 1895 Ἀθήνησι).

Ἔργαρον ἐν Κορίνθφ κατὰ μῆνα Ἰούνιον 1905.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Χ. ΚΑΡΑΒΑΣ ὁ. φ.
γυμνασιάρχης.

Γ' ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΙΣ

α) Εἰσαγωγή

Ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὁ Φίλιππος καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀντήλλασσον ἐπιστολάς, ἔστελλον ἀμοιβαίως πρέσβεις, ἤγειρον ἀπαιτήσεις ὁσημέρην ἐρεθιστικάς.

Τοῦτο δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ λόγου τινὸς ἐπιγραφομένου περὶ Ἀλοννήσου, ἀπαγγελθέντος δὲ τὸ 342, ὅτε ὁ Φίλιππος ἔλαμνε νέα διαθήματα συνεννόησεως πρὸς τοὺς Ἀθηναίους καὶ πέμψας πρεσβεῖαν μετ' ἐπιστολῆς ἐπηγγέλλετο διαφόρους πρὸς αὐτοὺς παραχωρήσεις, ἰδίως δὲ ὑπέσχετο νὰ δωρήσῃ αὐτοῖς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος Ἀλόννησον. Ἄν καὶ ὁ λόγος οὗτος παρενεβλήθη μεταξὺ τῶν Φιλιππικῶν τοῦ Δημοσθένους, ὅμως δὲν εἶνε τοῦ μεγάλου ῥήτορος, ἀλλὰ τινος τῶν πολιτικῶν του φίλων. Αἱ σχέσεις ἦσαν εἰς ἕπακρον τειταμένα καὶ αἱ ἀκκτάπαυστοι πρόοδοι τῶν ὅπλων καὶ τῆς πολιτικῆς τῶν Μακεδόνων ἠγησάχουν εὐλόγως τοὺς φιλοπόλιδας ἄνδρας τῶν Ἀθηνῶν. Πλὴν δὲ τούτου καὶ ὁ Φίλιππος κατεῖχε πάντοτε τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν, ἐδέσποζε μεγάλου μέρους τῆς νήσου Εὐβοίας, ἐν Πελοποννήσῳ πολλὰὶ πόλεις ἦσαν ὅλως ἀφωτισωμέναι εἰς αὐτὸν καὶ ἠπεῖλει τότε τὰ συμφέροντα τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τινῶν μερῶν πολὺ μὲν μακρὰν τῆς κεντρικῆς Ἑλλάδος εὐρισκομένων, ἀλλὰ λίαν σπουδαίων.

Τὸ 342 ὁ Φίλιππος ἔλαμνε νέαν ἐκστρατείαν πρὸς τὴν βορείαν Θράκην. Ἡδὴ κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Ἀμφιπόλεως εἶχε κυριεύσῃ διὰ τῆς βίβης τὸ χρυσοφόρον τμήμα τοῦ Παγγαίου μεταξὺ τοῦ Στρυμόνος καὶ τοῦ Νέστου, πολλάκις εἶχε προχωρήσῃ πρὸς ἀνατολάς καὶ ποτε καὶ μέχρι Προποντίδος· καὶ κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν τῆς συνομολογήσεως τῆς εἰρήνης εἶχε καταλάβῃ πολλὰ μέρη ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Κατὰ τὸ 342 ὁ Φίλιππος ἐπεχείρησε μακρὰν καὶ κυριώδη ἐκστρατείαν

πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἑβρου. Μετὰ δέκα μηνῶν ἀγῶνας καὶ καμάτους κατώρθωσε νὰ ἐγκατασταθῇ ἐκεῖ ὀριστικῶς.

Αἱ ἐπικουρίαι, αἵτινες συνέβη τότε νὰ ἔλθωσιν ἐκ Μακεδονίας (πρὸς βλ. περὶ τῶν ἐν Χερρον. § 14) δεικνύουσι προδήλως ὅτι αὐτὸς δὲν ἤθελε παύσῃ, πρὶν ἢ ὑποτάξῃ ὀριστικῶς τὸν Κερσοβλέπτην καὶ τοὺς ἄλλους τῆς Θρακίας ἡγεμόνας καὶ πρὸ πάντων πρὶν ἢ κυριεύσῃ τοὺς πορθμούς, αἵτινες ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἦσαν τὸ ἀντικείμενον δικκαῶς του πόθου καὶ τοὺς ὁποίους ἀκόμη καὶ σήμερον βλέπουσιν ἐπιφθόνως οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης, ὅπως τότε ἐβλεπον αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι.

Αἱ πρὸς βορρᾶν τοῦ Εὐξείνου πόντου χῶραι παρήγον ἤδη ἐν τῇ ἀρχαιότητι σίτον ἐν ἀφθονίᾳ. Ἐκεῖθεν δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπορίζοντο τὸ μέγιστον μέρος τοῦ σίτου, ὃν κατηνάλισκον. Ἦτο ἡ σιταποθήκη των. Συνέφερε λοιπὸν τοὺς Ἀθηναίους νὰ μὴ ἀφήσωσι νὰ πέσῃ ἡ εἴσοδος τοῦ Εὐξείνου πόντου εἰς τὰς χεῖρας ἡγεμόνος τόσοῦ φιλοδόξου, οἷος ὁ Φίλιππος. Μετὰ τὸν συμμαχικὸν πόλεμον αἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐδέσποζον πλέον τοῦ Βασπόρου καὶ διετέλουσαν εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸ Βυζάντιον, τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν σύμμαχον ἀλλ' ἦτο πασιδῆλον ὅτι αὐταὶ ἔπρεπε νὰ βοηθήσωσι τὸ Βυζάντιον, εὐθύς ὡς ἤθελε φανῆ ὁ Φίλιππος ὅτι ἐκτείνει τὴν χεῖρά του πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν. Ἡ Θρακικὴ Χερρόνησος, ἥτις ἐκτείνεται παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον, ἦτο ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀθηναίων. Ἦτο δὲ αὕτη μία τῶν ἀρχαίων κτήσεων των· χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ἔκτου αἰῶνος π.Χ., ἀνάγουσι δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐπὶ τῆς πόλεως ταύτης τίτλους των μεχρι τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Ὀλίγον ὕστερον νέοι ἄποικοι (κληροῦχοι) ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Χερρόνησον ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Διοπιέθους. Τούτους ἠρνήθη νὰ δεχθῆ πόλις τις τῆς Χερρονήσου, ἡ Καρδία. Ταύτην δὲ οἱ ἄποικοι Ἀθηναῖοι μετεχειρίζοντο ὡς ἀπυστάτιδα, εἰ καὶ ἦτο ἀνεγνωρισμένη διὰ τῶν τελευταίων συνθηκῶν ἢ ἀνεξαρτησία της. Ὁ Φίλιππος ἔστειλε βοηθοὺς εἰς τὴν Καρδίαν· ἀλλ' ὁ Διοπιέθης ἀντεκδικούμενος κατέστρεψε κώμην τινα τῆς Θρακίας κατεχομένην ὑπὸ τῶν Μακεδόνων καὶ ἀπεχώρησεν ἐκεῖθεν μετὰ πλουσίας πως λείας. Ὁ βασιλεὺς μαθὼν τὰ γενόμενα

πλήρης ἀγανακτήσεως ἐμήνυσεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἐκ τῆς βορείας Θράκης, ὅπου τότε διέτριβε, ζητῶν λόγον ἐπὶ τῇ παραβάσει τῶν συνθηκῶν καὶ ἀπειλῶν ἀντεκδικήσεις ἐν χερσονήσῳ. Τὰ παράπονα καὶ κί ἀπειλαὶ αὐταὶ τοῦ Φιλίππου προκαλοῦσι λόγον περὶ τῶν ἐν Χερρονήσῳ πραγμάτων ἀπαγγελθέντα ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους κατὰ τὸ 3 ἔτος τῆς 109ης Ὀλυμπιάδος, κυρίως δὲ πρὸς τὴν ἀνοιξὶν τοῦ 341 π. X.

Ὁ τρίτος Φιλιππικός εἶνε τῶν αὐτῶν χρόνων, ἦτοι ἀπηγγέθη ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους τὴν ἀνοιξὶν τοῦ 341, καὶ ἡ ὑπόθεσις αὐτοῦ εἶνε οὐσιωδῶς ἡ αὐτὴ καὶ τοῦ περὶ τῶν ἐν χερρονήσῳ. Ἄλλ' ὁ παρασκευαζόμενος μέγας ἀγὼν εἶνε μᾶλλον ἐπικείμενος, ὃ δὲ ῥήτωρ βλέπων τὸν ἕλεθρον νὰ ἐπέρχεται ἐπὶ τὴν ἡγαπημένην αὐτοῦ πατρίδα, τὴν δὲ Μακεθωνομάχον κόρην ἀποβάσαν, ὡς ἔλεγε σκωπτικῶς ὁ Δημάδης, γραῦν βροφῶσαν πτισάνην (χυλὸν δηλ. κριθῆς κοπανισμένης) καὶ σανδάλια ὑποδεδεμένην συναγείρει ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς διανοίας του, ὅπως ἀποσπάσῃ τὸν λῶν ἐκ τῆς ἐπενειδίστου χυνύτητος, ὅπως ἐπιρρώσῃ τὰς καρδίας, ὅπως ἀναζωπυρήσῃ εἰς αὐτὰς σπινθηρὰ τινα πατριωτικῆς φλογὸς τῶν ἀρχαίων χρόνων. Ὁ τρίτος Φιλιππικός εἶνε ὁ κραταιότατος τῶν πολιτικῶν λόγων τοῦ Δημοσθένους· εἶνε τὸ κύκνειον ἄσμα τῆς ἐκπνεούσης πολιτικῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Δημοσθένης ζητεῖ ἀκόμη νὰ βοηθήσωσι τὴν χερρονήσον, νὰ προλάβωσι νὰ ἐξασφαλίσωσι τὸ Βυζάντιον, τὸν κυριώτατον ἐμπορικὸν σταθμὸν τῆς ἀπὸ τοῦ Πόντου εἰς Ἀθήνας θαλασσίας ὁδοῦ, καὶ νὰ ἀποστείλωσιν εἰς τοὺς ἐκεῖ ὄντας στρατηγούς πάντα, ὅσων ἔχουσιν ἀνάγκην· ἀλλὰ ταῦτα τὰ θέματα, τὰ ὅποια συνεζήτηθήσαν ἐν τῇ αὐτῇ συνελεύσει ὑπὸ τῶν ἄλλων ῥητόρων (πρὸ τοῦ λόγου τούτου τὰς § § 19 καὶ 73), ὁ Δημοσθένης δὲν ἀναπτύσσει. Στρέφει τὸ βλέμμα του μακρότερον. Ὁλη ἡ Ἑλλάς — λέγει — εἶνε ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ· ὁ Φίλιππος θεωρεῖ ἤδη ἐαυτὸν ἀπόλυτον κύριον καὶ ἀρχηγὸν τῶν Ἑλλήνων, ὧν μέγαν ἀριθμὸν ἔχει ὑποτάξῃ· οὐδὲν δὲ ἄλλο διανοεῖται οὗτος ἢ νὰ ὑποτάξῃ πάντας· οὔτε ἡ Ἑλλάς οὔτε ἡ βάρβαρος, χωρεῖ τὴν πλεονεξίαν τοῦ ἀνθρώπου! Ἦδη ἐν τῷ λόγῳ περὶ τῶν ἐν Χερρονήσῳ

ὁ Δημοσθένης εἶχε ζητήσῃ τὴν ἀποστολὴν πολυκρίθμων πρέσβων· ἀλλὰ περὶ τούτου εἶπεν ἐκεῖ μόνον μίαν λέξιν (πρέσβεις ἐκπέμπειν πανταχοῦ. ἰδὲ περὶ τῶν ἐν Χερ. § 76 καὶ τοῦ παρόντος λόγου § 71—75). Ἐν τῷ παρόντι λόγῳ ἐκτείνεται ἔτι μᾶλλον περὶ τοῦ δυσχεροῦς τούτου θέματος καὶ δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξεγείρῃ τὴν προσοχὴν τῶν Ἀθηναίων δι' ὅλην τὴν ἔσω Ἑλλάδα. Τέλος δὲ ἐν ἄλλῳ λόγῳ ὁ Δημοσθένης ἠρέσθη νὰ δώσῃ συμβουλὰς· ἐδίσταζεν ἔτι παρὰ τὰ σκώμματα τῶν πολιτικῶν του ἀντιπάλων (ἰδὲ περὶ τῶν ἐν Χερσονήσῳ § 68 καὶ 76... ἀλλ' ἀτολμος εἶ καὶ μαλακός) νὰ προτείνῃ σαφές τι καὶ ὀρισμένον· διότι οἱ πολιτευόμενοι ῥήτορες (=οἱ εἰωθότες λέγειν) ἐκινδύνευον, ἐὰν ἢ πρότασις τῶν ὑποστηριχθεῖσα ὑπ' αὐτῶν καὶ ψηφισθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐλάμβανεν ἀτυχῆ ἔκβασιν, ἐκινδύνευον, λέγω, νὰ περιπέσωσιν εἰς γραφὴν παρανόμων. Ἐν τῷ παρόντι ὅμως λόγῳ ὁ Δημοσθένης θαρραλεώτερον παρέχει αὐτὸν προσωπικῶς ὑπεύθυνον εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ ὑποτυπώνει τὰς συμβουλὰς του ἐν σχεδίῳ ψηφίσματος (§ 70 καὶ 76).

β') Ἀνάλυσις.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ (§ 1—5).

Ἀκαταπαύστως ὁμιλοῦσι περὶ τῶν ἀδικιῶν τοῦ Φιλίππου, πᾶς τις δὲ θὰ ἐπεθύμει — λέγει ὁ Δημ. — νὰ ἐμποδισθῶσιν αὐταί· πλὴν ἀλλ' ὅμως τὰ πράγματα εὐρίσκονται εἰς οὕτω λυπηρὰν κατάστασιν, ὥστε, ἐὰν ἀπεφάσιζέ τις νὰ τὰ χειροτερεύσῃ, ταῦτα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀποβῶσι χειρότερα. Τὸ αἴτιον δὲ εἶνε ὅτι οἱ σύμβουλοί σας εἴτε ἀλογίστως εἴτε ἐνόχως θέλουσι νὰ ὁμιλῶσι πρὸς χάριν. Ἐπιτρέψατε εἰς τὸν ῥήτορά σας ἐπὶ τούτου τοῦ βήματος τὴν ἐλευθερίαν τοῦ λόγου, τὴν ὁποίαν ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ παρέχετε εἰς τοὺς δούλους σας. Οὕτω δὲ εἴμαι ἕτοιμος νὰ ὁμιλήσω καὶ παντάπασιν δὲν ἀπελπίζομαι περὶ τοῦ μέλλοντος. Ἐν γένει δὲν δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι σεῖς ἐνίκηθητε· σεῖς δὲν ἔχετε μετακινήθη.

ΠΡΩΤΟΝ ΜΕΡΟΣ (§ 6—20).

(§ 6—9). Πρῶτον πρέπει νὰ ὀρίσωμεν καθαρῶς τὸ ζήτημα τῆς εἰρήνης ἢ τοῦ πολέμου. Ἐὰν εἴμεθα ἐλεύθεροι νὰ ἐκλέξωμεν,

ἐγὼ συμβουλεύω τὴν εἰρήνην. Ἄλλ' ἐὰν ὁ Φίλ. ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς εἰρήνης κρύπτη ὄντως ἐχθρικός πράξεις, δὲν ὑπολείπεται ἄλλο παρὰ νὰ ἀμυνθῶμεν. Τὸ νὰ θέλετε νὰ ἔχετε εἰρήνην πρὸς αὐτόν, ἐν ᾧ αὐτὸς σᾶς πολεμεῖ, τοῦτο τοῦ μὲν Φιλίππου πληροῖ ὅλους τοὺς πόθους καὶ ὅλας τὰς εὐχάς, ὑμᾶς δὲ ἀποδεικνύει μκινωμένους

(§ 10—14). Θὰ περιμείνωμεν νὰ εὐχρησθηθῇ ὁ Φίλ. νὰ ἀποβάλῃ τὸ προσωπεῖον καὶ νὰ κηρύξῃ τὴν πόλεμον : Ἄλλ' ἐὰν οὕτω πράξωμεν, εἶνε ὡς νὰ ἐκτεθῶμεν εἰς τὴν τύχην τῆς Ὀλύμπου, τῆς Φωκίδος, τῶν Φερῶν καὶ τοῦ Ὀρεοῦ· διότι ὁ Φίλ. δὲν ἔχει κανέν συμφέρον νὰ μεταχειρίζεται μείζονα εἰλικρίνειαν πρὸς ἡμᾶς παρὰ πρὸς τὰ κράτη αὐτὰ τὰ ὀλιγώτερον ἐπίφοβα παρὰ τὸ ἡμέτερον, καὶ ἂν σεῖς θέλετε νὰ σᾶς ἀπατᾷ, θὰ εἶνε πολὺ ἄφρων νὰ σᾶς ἀνοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς παρὰ τὴν θέλησίν σας.

(§ 15—18). Ἀπόδειξεις τῆς ἐχθρότητος τοῦ Φιλίππου. Ἀφ' οὗ χρόνου συνωμολογήθη ἡ εἰρήνη, αὐτὸς δὲν ἔπαυσε νὰ παραβιάζῃ αὐτήν. Ἡ κατὰληψις τῶν μικρῶν φρουρίων πρὸς τὰ μέρη τῆς Θράκης, ἡ ἐνοπλιος ἐπέμβασις ἐν τῇ Χερρονήσῳ, ἡ ἐπιχείρησις κατὰ τῶν Μεγάρων, ἡ ἐγκατάστασις τυράννων ἐν Ἐρετρίᾳ καὶ ἐν Ὀρεῶ, ἡ ἐκστρατεία κατὰ τῆς Θράκης, αἱ ἐν Πελοποννήσῳ πανουργίαι εἶνε πράξεις πολεμικαί. Ἐκεῖνοι, οἵτινες στήνουσι μηχανὰς πρὸς ἄλλωσιν, ἐπιπίπτουσι κατὰ τοῦ τόπου, καὶ πρὶν ἢ κατενέγκωσι τὸ πρῶτον κτύπημα.

(§ 19—20). Πρέπει λοιπὸν σεῖς νὰ ἀμυνθῆτε ἀπὸ τῆς σήμερον· νὰ βοηθήσετε τὴν Χερρονήσον, νὰ ἐγερθῆτε πρὸς ἀποσόβησιν παντὸς κινδύνου τοῦ Βυζαντίου. Ἄλλ' ὅμως τοῦτο δὲν εἶνε ἀρκετόν. Ὅλη ἡ ἔσω Ἑλλάς εὐρίσκεται ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ. Εἶμαι—λέγει ὁ Δημ.—πεπεισμένος περὶ τούτου καὶ θέλω νὰ κάμω κωνοὺς τῆς πεποιθήσεώς μου τοὺς ἀκρατάς μου.

ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΜΕΡΟΣ (§ 21—35).

(§ 21—25). Ἡ δύναμις τοῦ Φιλίππου ἔχει αὐξηθῆ ὑπὲρ τὸ μέτρον καὶ τοῦ ἐπιτρέπεται νὰ περικόπη καὶ νὰ λωποδυτῇ καὶ νὰ καταδουλώνη ἄλλεπαλλήλως τοὺς Ἕλληνας καὶ νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει, τὸ ὅποσον οὐδέποτε συνεχώρησαν οἱ Ἕλληνες οὔτε εἰς τοὺς Ἀθηναίους οὔτε εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, οὔτε εἰς τοὺς Θηβαίους, ὅτε

οἱ λαοὶ οὗτοι ἀλληλοδικδύχως ἔλαβον τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος.

(§ 26—27). Ταχεῖα ἀπαριθμησὶς τῶν κακουργημάτων τοῦ Φιλ. κατὰ τῆς ὑπάρξεως ἢ τῆς ἀνεξαρτησίας μεγάλου ἀριθμοῦ πόλεων. Ὡσαύτως ἀποδείξεις τῆς φιλοδοξίας, τῆς ἀκορέστου πλεονεξίας του.

(§ 28—29). Καὶ ὅμως οἱ Ἕλληνες καταμεμερισμένοι καὶ καταδιηρημένοι, ἀντὶ τὰ συνεννοηθῶσι πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀπὸ κοινοῦ ἐνεργήσωσιν, ἀδικηφοροῦσιν εἰς τὴν προῦδον κακοῦ, τὸ ὅποδον ἀπειλεῖ πάντας καὶ ἕνα ἕκαστον ἰδίᾳ θὰ πλήξῃ.

(§ 30—31). Καὶ ὁ πρᾶττων νῦν ταύτας τὰς ἀκολασίας καὶ ἀδικίας δὲν εἶνε, ὡς καὶ Ἀθῆναι καὶ ἡ Σπάρτη, μέλος τῆς Ἑλληνικῆς οἰκογενείας, ἀλλ' εἶνε παρείσχκτός τις ἐν τῷ οἴκῳ, βάρβαρός τις φυλῆς τὰ μάλιστα καταπεφρονημένης.

(§ 32—35). Τέλος ὁ Φίλιππος ὑβρίζει ὅλην τὴν ἔσω Ἑλλάδα ἰδοποιούμενος τὴν προεδρίαν τῶν ἐν Δελφοῖς ἐθνικῶν ἀγῶνων καὶ ἀντιποιοούμενος τοῦ δικαιοῦματος κυρίου. Ἐτέρα ἀπαριθμησὶς. Αἱ Ἑλληνικαὶ πολιτεῖαι οὐ μόνον ταύτην τὴν κοινὴν ταπεινώσιν ἀνέχονταί, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐκδικοῦσι τὰς προσγινομένας εἰς μίαν ἐκάστην αὐτῶν ἀδικίας. Ἐκάστη πολιτεία παρατηρεῖ τὴν γείτονά της καὶ ἡ ἀπιστία παραλύει πάσας, διότι ἀπιστοῦσι πρὸς ἀλλήλας καὶ ὅχι πρὸς τὸν ἀδικοῦντα πάσας αὐτάς.

ΤΡΙΤΟΝ ΜΕΡΟΣ (§ 36—69).

(§ 36—40). Αἴτιον ταύτης τῆς παρακμῆς εἶνε ἡ χαλάρωσις τῶν δημοσίων ἠθῶν. Οὐδεὶς πλέον μισεῖ τοὺς προδότας, οἵτινες πωλοῦσι τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸν ξένον· τοὺς ζηλεύουσι, χαίροντες δὲ ἀκούουσι τὰς ἐξομολογήσεις των. Μάτην, ὦ Ἀθην., προωθεύσατε ὑλίκως· δὲν θὰ δυνηθῆτε νὰ ἀντισταθμίσετε τὴν ἠθικὴν ταπεινώσιν.

(§ 41—46). Ὁ ῥήτωρ ἀνεγνώσκει ψήφισμά τι τῶν Ἀθηναίων τῆς ἐποχῆς τῶν μηδικῶν πολέμων κατὰ τινος προσώπου τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας, ἐπειδὴ εἶχε φέρῃ τὸν χρυσὸν τοῦ κυρίου του εἰς τὴν Πελοπόννησον· ἐξετάζει τὸν σκοπὸν καὶ τὴν γένεσιν τούτου τοῦ ψήφισματος, ἵνα ἀντιπαραθῆσθαι πρὸς τὴν τωρινὴν χουνότητα καὶ ἀδιαφορίαν τὸ παράδειγμα τοῦτο τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλοπατρίας.

(§ 47—52) Ζητοῦσί τινες νὰ ἐμπνεύσωσι θάρρος εἰς τὸν λαὸν λέγοντες ὅτι αἱ Ἀθηναὶ ἀντέστησαν εἰς τὴν δύναμιν τῆς Σπάρτης, ἥτις τότε ἦτο πολὺ μάλλον ἀξιολογώτερά τῆς τωρινῆς τοῦ Φιλίππου. Ἄλλ' ὁ πόλεμος δὲν γίνεται πλέον μετὰ τῆς ἀπλότητος τῶν καλῶν ἐκείνων ἀρχαίων χρόνων. Ἡ πρόοδος, αἰσθητὴ ἐν παντί, ἔχει ἰδίᾳ καινοτομήσῃ εἰς τὴν στρατιωτικὴν τέχνην, ἔχει καταστήσῃ πολυχρονιωτέρας τὰς ἐκστρατείας, ἔχει μεταβάλλῃ τὸν ὄργανισμὸν τοῦ στρατοῦ καὶ τέλος πάντων ἔχει ἀναμίξῃ ἐν τῷ πολέμῳ καταχθονίους πανουργίας. Ἴδου διὰ τί πρέπει νὰ κατακόψετε τὸν Φίλιππον ἐν τῇ χώρᾳ του καὶ νὰ μὴ ἀγωνισθῆτε συμπλακέντες (σῶμα πρὸς σῶμα) ἐν τῇ ἡμετέρᾳ. Ὡς πρὸς πόλεμον ἡμεῖς ἔχομεν πολλὰ πλεονεκτήματα· εἰς ἀγῶνα δὲ εἶνε ἐκεῖνος κάλλιον ἡμῶν παρεσκευασμένος.

(§ 53—55). Ἀφ' οὗ ἀνεσκευάσε ταύτην τὴν ὑποφορὰν (τὴν ἀντίρρησην), ὁ Δημ. ἀναλαμβάνει τὸν μίτον τοῦ λόγου του. Δὲν ὠφελοῦσι — λέγει — μόνον τὰ στρατιωτικὰ μέτρα· πρέπει νὰ τιμωρήσετε τοὺς οἴκοι ἐχθρούς. Ἐνεκα τυφλῆς τινος εἰμαρμένης τοῦ λαοῦ ἀκούονται οἱ προδότες καὶ ἀπολαλοῦσι μείζονος ἀσφαλείας ἢ οἱ φιλοπόλιδες ἄνδρες. Καὶ ὅμως τὰ πράγματα δεικνύουσιν ἐπαρκῶς τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα μιᾶς τοιαύτης τυφλότητος. Παράδειγμα ἡ Ὀλυνθος (§ 56), ἡ Ἐρετρικὴ (§ 57—58) καὶ ὁ Ὀρεός (§ 59—62) πόλεις καταστραφεῖσαι ἢ στερηθεῖσαι τῆς ἐλευθερίας των, διότι ἤκουσαν τοὺς προδότας.

(§ 63—69). Καὶ διὰ τί αὗται ἤκουον τοὺς προδότας; Αἱ συμβουλαὶ τῶν προδοτῶν ἦσαν εὐπαρακολούθητοι, ἕτερον τὴν νοηρότητα τοῦ λαοῦ. Οἱ φιλοπόλιδες ἄνδρες εἶνε πανταχοῦ ὑποχρεωμένοι νὰ ζητῶσι παρὰ τοῦ λαοῦ μύχθους, νὰ θεωρῶσι τὴν κοινὴν σωτηρίαν ἀνωτέραν τῆς δημοτικότητός των. Τέλος ἦλθε στιγμή, καθ' ἣν ὁ λαὸς μεταβαλὼν γνώμην προσητήθη τοῦ ἀγῶνος καὶ ἐζήτησε νὰ κερδήσῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ Φιλίππου θυσιάσας τοὺς πατριώτας. Δωρεὰν χαμέρπεια καὶ ταπεινώσεις! Ὁ Φίλιππος δὲν ὑπῆρξε διὰ τοῦτο ὀλιγώτερον ἀνοικτίμων πρὸς τοὺς πολίτας τοῦ Ὀρεοῦ, τῆς Ἐρετρικῆς καὶ τῆς Ὀλύνθου. Εἶνε αἰσχρὸν νὰ τρέφετε τόσον μωρὰς ἐλπίδας, εἶνε αἰσχρὸν ἐπίσης

νὰ ἀφήσετε νὰ παρέλθῃ ἡ στιγμή τῆς δράσεως, ἵνα παραδοθῆτε ἔπειτα εἰς ματαίως λύπας. Πρέπει νὰ ἐπαγρυπνήτε ἐπὶ τῆς σωτηρίας τοῦ σκόφου, πρὶν ἢ τὰ κύματα τὸ καταποντίσωσιν.

ΤΕΤΑΡΤΟΝ ΜΕΡΟΣ (60—76)

(§ 70—76). Μέτρα προταθέντα ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους. Νὰ βοηθήσωσι τὴν Χερσόνησον, νὰ παρασκευασθῶσι στρατιωτικῶς, καί, ἀφ' οὗ οὕτω δεῖξωσιν ἐμπράκτως ὅτι θὰ ἀγωνισθῶσι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, νὰ προσκαλέσωσι τότε εἰς τὸ ἀγῶνα τοὺς ἄλλους "Ἑλληνας ἀποστέλλοντες πανταχοῦ πρέσβεις. Τοιαύτη εἶνε ἡ ἀποστολὴ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοιοῦτον εἶνε τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον εὐγενεῖς παραδόσεις ἐπέβηκαν εἰς τοὺς πολίτας τῆς πόλεως ταύτης. Ἐὰν δὲ περιμείνωσιν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ ἐργασθῶσιν ἄλλοι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος, μάτην—λέγει ὁ Δ.—μάτην θὰ περιμείνωσιν. Καὶ ἂν ἀποδεικιάσωσι σήμερον πρὸ τῶν ἐκουσίων μόχθων, ἡ ἀνάγκη θὰ τοῖς ἐπιβάλλῃ ἀμέσως κόπους ἐπιπονωτέρους.—ὁ Δημ. διετύπωσε τὰς σκέψεις ταύτας ἐν λόγῳ σφραῖ.

Περὶ τῆς τῶν μεγάλων διαιρέσεων τῆς δημογραφίας ταύτης

Μετὰ τὸ προοίμιον ὁ ῥήτωρ ἐξετάζει τὸ ζήτημα προκαταρκτικῶς, ἐξετάζει δηλ. ἐν τῷ πρώτῳ μέρει (§ 6—20) νὰ μάθῃ, ἂν οἱ Ἀθηναῖοι εἶνε ἐλεύθεροι νὰ ἐκλεξῶσιν μετὰ τὴν εἰρήνης καὶ πολέμου. Οὗτοι δὲν εἶνε πρὸς τοῦτο ἐλεύθεροι· τολμαντίον μάλιστα ὀφείλουσι νὰ ἐπαγρυπνώσιν ἐπὶ τῆς σωτηρίας οὐ μόνον τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλ' ὅλοκληρου τῆς Ἑσῶ Ἑλλάδος. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ μέρει (§ 21—35) παραδέχεται ὅτι ἄφησαν τὸν Φίλιππον νὰ ἐπιβουλεύεται ἀτιμωρητὴ ἔνθεν μὲν τὴν ἐλευθερίαν καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν πολλῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν, ἔνθεν δὲ τὴν τιμὴν σύμπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους.

Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ μέρει (§ 36—69) ἀνερευξ τὴν αἰτίαν τοῦ κηκοῦ καὶ τὴν εὐρίσκει ἐν τῇ χαλκρῶσει τῶν δημοσίων ἡθῶν, ἔν τινι ὑπερβολικῇ ἐπιεικείᾳ, ἣτις δὲν μισεῖ πλέον τοὺς προδότες, ἐγένετο συνεργός τῶν ἀπατηλῶν τῶν σκευωριῶν καὶ ἔφερε τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸ γέλωτος τῆς ἀβύσσου. Καὶ τέλος ἐν τῷ τετάρτῳ μέρει (§ 70—76) ἐλθέται τὰς προτάσεις, τὰς ὑποίας θέλει νὰ ὑποβάλλῃ εἰς τὴν κύρωσιν τοῦ λαοῦ.

ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Γ' (1)

Πολλῶν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγων γιγνομένων ὀλί-
 γου δεῖν καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν περὶ ὧν Φίλιππος,
 ἀφ' οὗ τὴν εἰρήνην ἐποιήσατο, οὐ μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ
 καὶ τοὺς ἄλλους ἀδικεῖ, καὶ πάντων οἶδ' ὅτι φησάν-
 των γ' ἄν, εἰ καὶ μὴ ποιούσι τοῦτο, καὶ λέγειν δεῖν

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ (§ 1—5).

Τὰ πράγματα τῆς πόλεως εὐρίσκονται εἰς πολλὴν κακὴν κατάστασιν.
 Αἴτιον δὲ τούτου εἶνε ὅτι οἱ σύμβουλοί σας εἴτε ἐξ ἀλογιστίας εἴτε ἐξ
 ὀστροβουλίας ὀμιλοῦσι πρὸς εὐχαρίστησιν ὑμῶν. Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ
 ὀμιλήσω μετὰ ἐλευθεροστομίας. Δὲν ἀπελπίζομαι περὶ τοῦ μέλλοντος.
 Ἐπειτα δὲν δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὑμεῖς ἠτήθητε ὑμεῖς οὐδὲ ἔχετε
 μετακινήθη.

§ 1: πολλῶν .. λόγων κλπ.] Ἡ
 συνθήκη τῶν λέξεων: πολλῶν ...
 λόγων γιγνομένων... περὶ ὧν...
 ἀδικεῖ, καὶ πάντων... φησάντων
 γ' ἄν ... δεῖν καὶ λέγειν καὶ
 πρῶττειν ὅπως... δίκην θῶσει (ἕως
 ἐδῶ εἶνε ἡ κατὰ συντηρημένον
 τύπον (διὰ μετοχής) ἐξενεχθεῖσα
 δευτερεύουσα ἐναντιωματικὴ πρό-
 τασις), εἰς τοῦθ' .. ὀλίγου δεῖν] τὸ
 ἀπαρέμφατον εἰς πολλὰς φράσεις
 τίθεται μετὰ τοῦ μετριαστικοῦ ὡς
 (καὶ ἰσχυρότερον ὡς γν) ἢ καὶ
 ἄνευ αὐτοῦ σχεδὸν ὡς ἀνεξάρτη-
 τος αἰτιατικὴ (αἰτιατ. τοῦ κατὰ τι)
 Εἰς τὰς φράσεις αὐτὰς ἀνάγεται
 καὶ ἡ ἄνευ τοῦ ὡς «ὀλίγου
 δεῖν», ἢ ὅποια ἐτέθη, ἵνα κο-
 λάσῃ τὸ «καθ' ἑκάστην ἐκκλη-
 σίαν» = σχεδὸν καθ' ἑκάστην ἐκ-
 κλησίαν — ἐκκλησίαν] Ἡ γενικὴ
 συνέλευσις τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν
 πρὸς ψήφισιν πραγμάτων διαφε-

ρόντων τῆ πόλει ἐλέγετο ἐκκλη-
 σία. Αἱ ἐν Ἀθήναις ἦσαν ἡ συ-
 νήθεις ἢ ἔκτακτοι· καὶ αἱ μὲν
 ἐλέγοντο κύρια ἢ νόμιμοι καὶ
 ἐγίνοντο τετράκις καθ' ἑκάστην
 πρυτανείαν (δηλ. ἐν διαστήματι 35
 ἡμερῶν· μόνον δὲ εἰς τὴν τελευ-
 ταίαν πρυτανεύουσαν φυλὴν ἢ πρυ-
 τανεία διήρκει 39 ἡμέρας, διότι
 εἰς αὐτὴν ἐδίδοτο αἱ τέσσαρες ὑ-
 περάριθμοι ἡμέραι εἰς συμπλήρω-
 σιν τοῦ Ἀττικῆς σεληνιακοῦ ἐνι-
 αυτοῦ ἔχοντος 354 ἡμέρας [12 X
 29 1/2 = 354]). αἱ δὲ σύγκλητοι
 ἢ κατὰ κλητοι, ἐπειδὴ ἐν ἀνάγκῃ
 ἐκτάκτως συνεκαλοῦντο. Ἡ ἐκκλη-
 σία συνελέγετο κατὰ τοὺς ἀρχαι-
 οὺς χρόνους εἰς τὴν ἀγορὰν, ἔ-
 πειτα εἰς τὴν Πνύκα καὶ τελευ-
 ταῖον εἰς τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου.
 — περὶ ὧν] = περὶ τούτων, ἀ' τοῦτο
 δὲ τὸ «ἂ» εἶνε ἐπίθετον τοῦ συ-
 στοίχου ἀντικειμένου τοῦ «ἀδικεῖ»,
 ὅπερ ἔχει ἀντικείμεν. ἀκόμη τὸ «ὑ-

1) Ὡς κείμενον μετεχειρίσθημεν τὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Weil.
 ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ Γ. Δ. ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠ.

καὶ πράττειν ὅπως ἐκεῖνος παύσεται τῆς ὑβρέως καὶ δίκην δώσει, εἰς τοῦθ' ὑπνηγμένα πάντα τὰ πράγματα καὶ προειμένα ὁσῶ, ὥστε δέδοικα μὴ βλάβομαι μὲν εἰτεῖν, ἀληθὲς δ' ἢ· εἰ καὶ λέγειν ἅπαντες ἐβούλονθ' οἱ παριόντες καὶ χειροτονεῖν ὑμεῖς ἐξ ὧν ὡς φαυλότατ' ἐμελλε τὰ πράγμαθ' ἔξειν, οὐκ ἂν ἠγοῦμαι ὀνόμασθαι χειρὸν ἢ

μας» καὶ τὸ «τοὺς ἄλλους» (= ἅ ἀδικήματα ἀδικεῖ ὑμᾶς καὶ τοὺς ἄλλους). — τὴν εἰρήνην] ἐτέθη τὸ ἄρθρον, διότι πρόκειται περὶ τῆς γνωστῆς Φιλοκρατείου εἰρήνης τῆς συνολογηθείσης τὸ 346. — οὐ] ὅτι] = βεβαίως· γνωρίζω καλῶς. Κεῖται ὡς παρενθετικὴ πρότασις· τοῦτο ἄλλοτε μὲν διατηρεῖ τελείαν τὴν σύνταξιν του, ἄλλοτε δὲ ἰσοδυναμεῖ μὲ ἐπίρρημα, ὡς ἐνταῦθα. — ψυσάντων γ' οὐ] Ἡ μετοχὴ μετὰ τοῦ ἂν τοῦ θυνητικοῦ ἰσοδυναμεῖ μὲ θυνητικὴν ὀριστικὴν ἢ μὲ θυνητικὴν εὐδικτικὴν. Ἐνταῦθα τὸ «ψησάντων ἂν» πρέπει νὰ ἀναλυθῇ εἰς τὸ «ψησάειν ἂν», τοῦ ὁποίου ὡς ἕποθεσις δύναται νὰ νοηθῇ τὸ «εἰ τις ἔροίτο». — εἰ καὶ μὴ ποιῶσι τοῦτι.] Διὰ τοῦ «τοῦτο» σημαίνεται τὸ κατωτέρω· λέγειν καὶ πράττειν κλπ. Δὲν ἀντιπροσωπεύει ἄρα τὸ «ποιῶσι τοῦτο» τὴν ιδέαν τὴν περιεχομένην εἰς τὸ· ψυσάντων, ἀλλ' ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν πρὸς αὐτό· δηλ. ὁ Δημ. δὲν λέγει· καὶ μολοῦναι πάντες... ἠθέλον εἰπεῖν. ἂν κοῖ δὲν λέγουσιν (= εἰ καὶ μὴ ποιῶσι τοῦτο)· ἀλλὰ θέλει νὰ εἴπῃ τὸ ἔξης· καὶ μολοῦναι πάντες — εἶμαι περὶ τούτου πεπεισμένος (= εἰδ' ὅτι)· ἠθέλον ταῖς ἀχριστομί (= γε) εἰπεῖν καὶ κηρύξῃ (ἂν καὶ αἱ πράξεις των, ἢ πολιτικῆ των ἐν γένει διαγωγῇ δὲν συμφωνοῦσιν πρὸς ταύτην τὴν δόλῳσιν [= εἰ καὶ μὴ ποιῶσι τοῦτο]) ὅτι πρέπει κλπ. — καὶ λέγειν καὶ πράττειν] ὑποκαίμ. τὸ «τινά», ἄρα καὶ «ἡμᾶς» ἐξαρ-

τῶνται δὲ τὰ ἀπαρέμφ. ἐκ τοῦ δεῖν, ἔπερ ἐκ τοῦ ψυσάντων. Οἱ σύνδεσμοι καὶ καὶ (τόσον τοῦτο, ὅσον καὶ ἐκεῖνο, οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ) ἐφαίρουσι τὰ μερικά συνδετέα κῶλα — ὅπως παύσεται] πλαγία ἐρώτησις ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ πρῶτου ὡς ἐνέργειαν σημαίνοντος ῥήματος — τῆς ὑβρέως] ἐπίτηδες μετεχειρίσθη τὴν λέξιν ὑβρέως καὶ ὄχι ἀδικίας, διότι ὁ Δημ. θέλει νὰ παροβῆναι τοὺς Ἀθηναίους, τὸν κυρίαρχον τοῦτον δημοκρατικὸν λαόν, ἀνεχόμενον νὰ ὑβρίζεται ὑπὸ βαρβάρων Μακεδόνος. πρβλ. περὶ τῶν ἐν Χερρον § 62. — ὁ κιν δώσει] = πῶς θὰ τιμωρηθῇ· τὸ «δίκην δίδωμι τινι ἢ ὑπό τινας», ὡς καὶ τὸ «τιμωροῦμαι ὑπό τινας», εἶνε παθητικὸν τοῦ «τιμωροῦμαι τινα ἢ δίκην λαμβάνω παρά τινας». — προειμένα] παρακαίμ. τοῦ «προτεμαι» = χαμένα ἕνεκα τῆς ἡμετέρας ἀμελείας. — δεδοικα μὴ βλάβομαι μὲν εἰπεῖν, ἀληθὲς δ' ἢ] εἶνε προδιόρθωσις. Ὅταν πρόκειται νὰ ῥηθῇ τι, ἔπερ εἶνε δυσάρεστον εἰς τοὺς ἀκρατάς, προδιόρθοῦται ὁ λέγων, δηλῶν καὶ αὐτὸς ὅτι τὸ μέλλον νὰ λεχθῇ εἶνε δυσάρεστον καὶ ἐκφράζων διαταγμὸν, ἂν πρέπῃ νὰ εἴπῃ αὐτό, ἢ ζητῶν συγγνώμην, ἢ παρακαλῶν νὰ ἀκροασθῶσιν αὐτὸν ἀνευ θορύβου, ἢ τι τοιοῦτον. Ἐνταῦθα τὸ μέλλον νὰ ληθῆσθαι τοὺς Ἀθηναίους εἶνε ἐπὶ τὰ πράγματα τῆς πόλεως ἔχουσι φθάσῃ εἰς τὸ μὴ πραιτέρω τῆς φαυλότητος. πρβλ. κατωτέρω § 3 ἐν λέξει «ἀξίω». — βλάβομαι] = ἐκ τοῦ

νῦν διατεθῆναι. πολλά μὲν οὖν ἴσως ἐστὶν αἷτια τοῦ ᾧ
των, καὶ οὐ παρ' ἑν οὐδὲ δύο εἰς τοῦτο τὰ πράγ-
ματ' ἀήκται, μάλιστα δ', ἄνπερ ἐξετάζητ' ὀρθῶς, εὐ-
ρήσετε διὰ τοὺς χαρίζεσθαι μᾶλλον ἢ τὰ βέλτιοτα λέ-

βλάπτειν τὴν φήμην = κακολογεῖν
= ἀπαίσουν. — εἰλείν] αἰτιατικὴ
τοῦ κατὰ τι. — εἰ και ἄγειν . . .
οὐκ ἂν ἡγοῦμαι δύνασθαι . . .
διατεθῆναι] εἶνε ἐπεξήγησις τοῦ
ἐννοουμένου «τοῦτο», ὅπερ εἶνε
ὑποκείμεν. τοῦ «ἦ» ἔχον κατηγο-
ρούμενον τὸ «βλάσφημον καὶ ἀλη-
θές». Καὶ διότι εἶνε ἐπεξήγησις,
διὰ τοῦτο ἐκφέρεται ἄσυνδέτως
πρὸς τὰ ἡγούμενα. — εἰ και λέ-
γειν. . . καὶ χειροτονεῖν] τὸ «εἰ
καὶ» κεῖται ἀντὶ τοῦ «καὶ εἰ» =
καὶ ἂν ἀκόμη. Τοῦτο δὲ μεταχει-
ρίζεται τις, ὅταν θέλῃ νὰ βοηθῇ
ἢ κυρία πρότασις ὡς ἀφευκτος ὑφ'
οἰονδήποτε ὄρον, ἀκόμη καὶ ἂν ἡ
ἦς πρόκειται ὑπόθεσις συμῆ. Δὲν
νομίζω ὁρθὴν τὴν σύνδεσιν και
(λέγειν) καὶ (χειροτονεῖν). — οἱ πι-
μύοντες] Φράσεις ἂν χρήσις περὶ
τῶν ἀγορευόντων ῥητόρων ἐν τῇ
ἐκκλησίᾳ εἶνε αἱ ἐξῆς: «ἀνίστα-
σθαι, παριέναι, παρῆναι ἐπὶ τὸ
βῆμα, ἡκείν, προσέναι τῇ δῆμῳ,
πάροδον, πρόσοδον ποιεῖσθαι, ἀ-
ναβαίνειν εἰς τὸ πλῆθος». Ἐν τῇ
ἐκκλησίᾳ πάντες οἱ Ἀθηναῖοι πλὴν
τῶν ἀγορευόντων ἐκάθηντο. Τὸ
αὐτὸ συνέβαινε καὶ ἐν Σπάρτῃ. —
χειροτονεῖν] ἐκ τοῦ «χειρὰ τεί-
νω» ἰδὲ § 70. Ἐν ταῖς Ἀθήνῃσιν
ἐκκλησίαις δύο τρόποι ἐπιψηφί-
σεως συνηθίζοντο, ὁ διὰ ψήφων
καὶ ὁ δι' ἀνατάσεως (= ἀνυψώ-
σεως) τῶν χειρῶν, τ. ἐστ. ἡ χειρο-
τονεῖα. — ἐξ ὧν] σημ. τρόπον ἢ αἰ-
τιαν = ἐκείνα, ἐξ ὧν. — ὡς φαν-
λότατα] τὸ «ὡς» ἐπιτείνει τὸ ὑ-
περθετικόν. — οὐκ ἂν ἡγοῦμαι
δύνασθαι] τὸ ἂν συναπτέον μὲ τὸ
ἀπαρέμφατον (ἐν εἰσθεὶ λόγῳ = οὐκ
ἂν ἐδύνατο). Ἐθῆκε τὸ ἡγοῦμαι,

ἵνα κολάσῃ τὸ βαρὺ τῆς γνώμης,
ἦν ὡς βλασφημίαν ἐξακατηρίσειεν.

§ 2. Ἐντεῦθεν (2—5) ἀρχίζων
ὁ Δημ. νὰ ἐκθέτῃ τὰ αἷτια, ὧν ἔ-
νεκα τὰ πράγματα τῆς πόλεως εὐ-
ρίσκονται εἰς ἀθλίαν κατάστασιν,
ἐπιτίθεται ὀριμῶς κατὰ τῶν συμ-
βούλων ἐκείνων, οἵτινες περιήγα-
γον τὴν πολιτείαν εἰς τὸ σημεῖον
αὐτὸ. Ἄλλ' ἡ ὀριμεία αὐτῆ ἐπιθε-
σις κατὰ τούτων ἀπευθύνεται καὶ
καθ' ὀλοκλήρου τῆς πόλεως κατ'
ἀρχάς μὲν ἐμμέσως, ἔπειτα ὀμως
ὁ Δημ. πληττεῖ κατὰ κόρης καὶ
ὀμέσως τοὺς συμπολίτας του λέ-
γων ὅτι «ἐκ τοῦ συμβουλεύειν
παντάσασιν ἐξελθάκασι τὴν παρ-
ρησίαν καὶ τοῦτου ἔνεκα τρυφῆσι
καὶ κολακείονταί καὶ τὰ εὐχάρι-
στα μόνον ἀκοῦσαι κινδυνεύοντες
τὸν ἔσχατον τῶν κινδύνων». Εἶτα
δὲ παρηγορεῖ τοὺς Ἀθηναίους καὶ
παράχει εἰς αὐτοὺς χρηστάς περὶ
τοῦ μέλλοντος ἐλπίδας, ἐάν μόνον
θελήσωσι νὰ πράττωσι τὰ πρόπον-
τα. — πολλὰ . . . καὶ οὐ παρ' ἑν.]
σχῆμα ἐκ παραλλήλου ἢ κατ' ἄρ-
σιν καὶ θέσιν. ἢ παρά σημαίνει
αἷτιαν. — οἱ δὲ δύο] ἐννοεῖται ἡ
παρὰ (= οὐδὲ παρὰ δύο). Διότι
μετὰ τὸ ἀλλά. ἢ, ὡς. ὡς περ. καὶ
οὐδὲ καὶ ἄλλα μόρια οὐχὶ σπα-
νίως παραλείπεται ἢ πρόθεσις. ἰδὲ
κατωτέρω § 15, 19, 49, 63 καὶ
72. — εὐρύθετι] ἐννοεῖται τὸ «ἀ-
φιγμένα τὰ πράγματα εἰς τοῦτο».
Χαρίζεσθαι καὶ λέγειν] ἐκ τοῦ
προαιρουμένου — μᾶλλον
πι ποιουμένου] εἶνε πλεονα-
σμός, διότι ἡ ἔννοια τῆς συγκρί-
σεως περιέχεται εἰς τὸ «προαιρου-
μένους». Δὲν εἶνε ὁρθὸν τὸ μᾶλλον
νὰ προσδιορίσῃ τὸ «χαρίζεσθαι».

γειν προαιρουμένους· ὧν τινες μὲν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐν οἷς εὐδοκιμοῦσιν αὐτοὶ καὶ δύνανται, ταῦτα φυλάττοντες οὐδεμίαν περὶ τῶν μελλόντων πρόνοιαν ἔχουσιν, οὐκοῦν οὐδ' ὑμᾶς οἶονται δεῖν ἔχειν, ἔτεροι δὲ τοὺς ἐπὶ τοῖς πράγμασιν ὄντας αἰτιώμενοι καὶ διαβάλλοντες οὐδὲν ἄλλο ποιοῦσιν ἢ ὅπως ἢ μὲν πόλις παρ' αὐτῆς δίκην λήψεται καὶ περὶ τοῦτ' ἔσται, Φιλίππῳ δ' ἐξέσται καὶ λέγειν καὶ πράττειν ὅ,τι βούλεται. αἱ δὲ τοιαῦται πολιτεῖαι συνήθεις μὲν εἰσιν ὑμῖν,
3 αἷτια δὲ τῶν κακῶν. ἀξιώ δ', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἂν τι τῶν

Ἄς κείται πλησίον αὐτοῦ—...οἷτινες, ἀντὶ νὰ λέγουν τὰ βέλτιστα, προτιμῶσιν νὰ χαρίζονται — τινὲς μὲν] ἢ ἀναπαύσασθαι εἶνε εἰς τὸ «ἔτεροι δέ». — ἐν οἷς...φυλάττοντες] ὁ Δημ. λέγει ὅτι πολιτικοὶ τινες ζητοῦσι νὰ διατηρήσωσι τὴν παροῦσαν κατάστασιν, τὴν εἰρήνην δηλ., διότι τὴν εὐδοκίμησιν των, τὴν δόξαν των καὶ τὴν δύναμιν των στηρίζουσιν εἰς αὐτὴν (τὴν εἰρήνην). Φαίνεται δὲ ὅτι εἶχεν ἡπ' ὅσιν ἀνθρώπους τοιοῦτους, οἷος ὁ δεινὸς οἰκονομολόγος Εὐδούλος ὁ Ἀναφλύστιος, ὅστις ἔθεν μὲν ἦτο προσφιλεῖς εἰς τὸν δῆμον, διότι ἐκολάκευεν αὐτὸν διὰ θεωρικῶν (Ὁλυμπ. Γ' § 11) καὶ ἐπρότεινεν ἀείποτε τὴν εἰρήνην, ἔθεν δὲ ἦτο ἀρχηγὸς τῶν ἀντιπολιτευομένων τῷ Δημοσθένει, ἔθεν ἐκρίθη καὶ ὑποκιπτοὶς Φιλίππου, — δύνανται] — εἰσι δυνατοί. πρβλ. 23, 174: «ὅπως ἂν ὑμᾶς δύνασθαι» (=δυνατοῦς εἶναι) νομίση, ὅτω πρὸς ὑμᾶς εὐνοίας ἔχοντα. — ταῦτα φυλάτ.] ἐνοεῖ τὴν ὀλεθρίαν εἰρήνην καὶ τὴν οἰκτρὰν κατάστασιν τῶν οἰκονομικῶν. — τοῖς ἐπὶ τοῖς πράγμασι] — τοῖς διευθύνοντας, ἀσχολουμένους εἰς τὰς δημοσίας ὑποθέσεις, οἷος ὁ Διοπέθης. Ὁ Δημ. φέγει ἐνταῦθα τοῦς κατηγοροῦς τοῦ Διοπέθους. — παρ' αὐτῆς] ἰσοδυναμεῖ

ἐνταῦθα πρὸς τὸ «παρὰ τῶν πολιτῶν». — Ὡς πρὸς τὴν ἐνταῦθα ὑπό Δημ. ἀναφερομένην κατηγορίαν κατὰ τινων ἐκ τῶν ἀντιπάλων του ἰδὲ § 14 καὶ περὶ ἐν Χερρον. § 58: ἵνα τοῦτους κρήνητε, μὴ Φίλιππον ἀμύνησθε. — περὶ τοιτ' ἔσται] — πῶς νὰ καταγίνεται εἰς τοῦτο, δηλ. εἰς τὸ νὰ δικάζῃ καὶ τιμωρῇ τοῦς ἑαυτῆς πολίτας. — Εἰς δύο τάξεις διαίρει τοῦς λέγοντας τὰ ἀρεσκοντα εἰς τὸν δῆμον καὶ οὐχὶ τὰ βέλτιστα 1) εἰς τοῦς παριστάνοντας τὴν παροῦσαν κατάστασιν ὡς καλὴν καὶ μὴ φροντίζοντας περὶ τοῦ μέλλοντος, καὶ 2) εἰς τοῦς διαβάλλοντας καὶ συκοφαντοῦντας τοῦς ἀσχολουμένους εἰς τὰ δημόσια πράγματα, καὶ ὀβτω γινόμενους αἰτίους νὰ δικάζωνται καὶ τιμωροῦνται οἱ στρατηγοί, ὡς ὁ Διοπέθης, ὁ δὲ Φίλ. νὰ λαμβάνῃ καιρὸν νὰ ἀδικῇ τὴν πόλιν. — ἔσται. ἐξέσται] διὰ τῆς παρηχύσεως ἐφαίρεται ἐτι μάλλον ἢ διαφορά καὶ τὸ πλήρες πικρὰς εἰρωνείας λογοπαίγνιον — οἷδε τοιαῦται πολιτεῖαι] ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ «τὰ τοιαῦτα πολιτεύματα» — οἱ τοιοῦτοι τρόποι τοῦ πολιτεύεσθαι, αἱ τοιαῦται πολιτικαὶ κλίσεις, τάσεις. § 3. ἀξιώ.] Εἶνε προδιόρθωσις, πρβλ. § 1 ἐν τῷ «θεδοικτα κλπ.». Ἐνταῦθα τὸ μέλλον νὰ λυχῃσ.

ἀληθῶν μετὰ παρρησίας λέγω, μηδεμίαν μοι διὰ τοῦτο παρ' ὑμῶν ὀργὴν γενέσθαι. σκοπεῖτε γὰρ ὧδί· ὑμεῖς τὴν παρρησίαν ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων οὕτω κοινὴν οἴεσθε δεῖν εἶναι πᾶσι τοῖς ἐν τῇ πόλει, ὥστε καὶ τοῖς ξένοις καὶ τοῖς δούλοις αὐτῆς μεταδεδώκατε, καὶ πολλοὺς ἂν τις οἰκέτας ἴδοι παρ' ἡμῖν μετὰ πλείονος ἐξουσίας ὅ τι βούλονται λέγοντας ἢ πολιτάς ἐν ἐνιαίᾳ τῶν ἄλλων πόλεων, ἐκ δὲ τοῦ συμβουλεύειν παντάπασιν ἐξεληλάκατε. εἴθ' ὑμῖν συμβέβηκεν ἔκ τούτου ἐν μὲν ταῖς ἐκκλησίαις τρυφᾶν καὶ κολακεύεσθαι πάντα πρὸς ἥδονὴν ἀκούουσιν, ἐν δὲ τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς γιγνομένοις περὶ τῶν ἐσχάτων ἥδη κινδυνεύειν. εἰ μὲν οὖν καὶ νῦν οὕτω διάκεισθε, οὐκ ἔχω τί λέγω· εἰ δ' ἂν συμφέροι χωρὶς κολακείας ἐθελήσεται ἄ-

τοὺς Ἄθην. εἶνε ὅτι οὗτοι «ὄθεν ἡξεύρουσι τὴν κάμνουσι» ἢ, ὅπως ὁ Δημ. λέγει, «ἐκ τοῦ συμβουλεύειν παντάπασιν ἐξεληλάκασι τὴν παρρησίαν». — ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων] = εἰς πᾶ ἄλλο πράγμα, τ. ἔστ. ἐκτός τῶν πρὸς σύσκεψιν συνελεύσεων, ὡς δηλοῖ τούτο κατωτέρω ἢ ἀντιθεοῖς «ἐκ δὲ τοῦ συμβουλεύειν». — τοῖς ξένοις] πρέπει ἐνταῦθα νὰ ἐνοησῶμεν τοὺς ἐν Ἀθήναις οἰκοντίας ξένους, τοὺς μετοίκους δηλ. — ἐκ δὲ τοῦ... ἐξεληλάκατε]. Ἡ δυσαναλογία μεταξὺ τῆς βραχύτητος τούτου τοῦ δευτέρου μέρους τῆς περιόδου καὶ τῆς μακρότητος τοῦ πρώτου μέρους αὐτῆς δεικνύει πῶς τὴν ἀπρεπῆ ἀνισότητά καὶ ἀνακολουθίαν, ἣτις εἰσῆλθεν εἰς τὰ δημόσια ἤθη τῶν Ἀθηνῶν.

§ 4 τρυφᾶν] μεταφορικῶς ἐνταῦθα = νὰ διαθρῦπτεσθε (αὐταπατόμενοι), νὰ φέρεσθε ὡς οἱ τρυφηλοὶ θεσπῶται, οἵτινες κολακείας μόνον ἀκούουσι καὶ τὰ πρὸς ἥδονὴν. Τὴν πικρὰν ταύτην ἀληθειαν ἐξέφρασε μετὰ ὀλιγωτέρας τολμῆς ἢ νῦν ἐν τῇ παρ' οὗτου ἐκφωνηθέντι λόγῳ περὶ τῶν ἐν Χερωννήσῳ § 14. Ἦρυφᾶν καὶ κολακεύεσθαι] = τρυφᾶτε κολακευόμενοι. πρβλ.

§ 39 «ἀπόλοις καὶ νεόσχηκεν» καὶ 45 «ἄνωεταί καὶ διαφθεῖραι». — εἶνε δὲ σχῆμα ἐν διὰ θυοῖν. Πάντα πρὸς ἥδονὴν ἀκούουσιν] = μὴ ἀκούοντες νὰ λέγεται ἄλλο τι παρὰ ἐκεῖνο, τὸ ὅποῖον οὐκ εὐχαριστεῖ. Τὸ «πρὸς ἥδονὴν ἀκούουσιν» εἶνε κατὰ τὸ «πρὸς ἥδονὴν λέγειν» ἐσχηματισμένον. εἶνε δὲ τὸ παθητικόν οὕτως εἰπεῖν τοῦ ἐνεργητ. «πρὸς ἥδονὴν λέγειν». — ἐν τοῖς πράγμασι] = ἐν ταῖς ἐπιθέσει τῆς πολιτείας — τοῖς γιγνομένοις] ἀντιτίθεται πρὸς τὸ «λεγόμενοις». — οὕτω διάκεισθε] = μέγετε ἐν ταύτῃ τῇ ἰδέᾳ, δηλ. νὰ θέλετε νὰ τρυφᾶτε καὶ νὰ κολακεύεσθε. — οὐκ ἔχω τί λέγω] = δὲν ἔχω τί νὰ λέγω. Τὸ «τί λέγω» εἶνε πλαγία ἐρώτησις ἐπέχουσα θέσιν τοῦ ἀπορριμμένου τοῦ συμπληροῦντος τὴν ἔνοιαν τοῦ «ἔχω» ἐπὶ τὸ ῥητορικώτερον τὸ σύνθημα καὶ κοινὸν ἤθελεν εἶναι: «οὐκ ἔχω λέγειν τι». Ἡ ὑποτακτικὴ καὶ ἐν ταῖς πλαγίαις ἐρωτήσεσι σημαίνει πάντοτε τὸ τι πρέπει νὰ γείνη. — ἐθελήσεται] Κατὰ τὸν Franke τὸ ἐθέλω ἢ θέλω διαφέρει τοῦ βούλομαι κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐκεῖνο μὲν σημαίνει ἔχω σταθερὰν γνῶμην, ἀποφασίζω (νὰ κάμω

κούειν, ἔτοιμος λέγειν. καὶ γὰρ εἰ πάνν φαύλως τὰ πράγματ' ἔχει καὶ πολλὰ προεῖται, ὅμως ἔστιν, ἔάν ὑμεῖς τὰ δέοντα ποιῶν βούλησθ', εἰ πάντα τοῦτα ἐπανορθώσασθαι. καὶ παράδοξον μὲν ἴσως ἔστιν ὁ μέλλω λέγειν, ἀληθὲς δέ· τὸ χεῖριστον ἐν τοῖς παρελθούσοις, τοῦτο πρὸς τὰ μέλλοντα βέλτιστον ὑπάρχει, τί οὖν ἐστὶ τοῦτο; ὅτι οὔτε μικρὸν οὔτε μέγ' οὐδὲν τῶν δεοντιῶν ποιούντων ὑμῶν κοκῶς τὰ πράγματ' ἔχει, ἐπεὶ τοι, εἰ πάνθ' ἃ προσῆκε πραττόντων οὕτω διέκειτο, οὐδ' ἂν ἕλληξ ἦν αὐτὰ γενέσθαι βελτίω. νῦν δὲ τῆς ῥαθυμίας τῆς ὑμετέρας

τι), τὸ δὲ βούλωμαι σημ. διανοεῖμαι (νὰ κάμω τι). προβλ. § 52, 67 καὶ 73.—ἔτοιμος] ὑπονοεῖται τὸ «εἰμί.» Ἐλλειψίς σπανία μάλιστα μετὰ ὑποκειμένου. — Καὶ γὰρ εἰ] ὁ γὰρ ὄχι ἐπεξηγηματικός, ἀλλ' αἰτιολογικός τοῦ «ἔτοιμος λέγειν» Τὸ δὲ καὶ εἰ κεῖται ἀντί τοῦ εἰ καί=καίτοι, δι' οὗ εἰσάγεται ἐναντιωματικὴ πρότασις, ἡ ὁποία δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἐν τῇ κυρίᾳ προτάσει ἐκφραζομένης πράξεως. Ὅτι δὲ τὸ «καὶ εἰ» ἐνταῦθα ἰσοῦται παρὸς τὸ εἰ καί, δηλ. εἶνε ἐναντιωμ. καὶ ὄχι ὑποθετ., δηλοῦται καὶ ἐκ τοῦ ἐν τῇ κυρίᾳ προτάσει ὅμως (=ὅμως ἔστιν) καὶ ἐξ ὅσων ἐν ἀρχῇ τῆς § 1 εἶπεν ὁ ῥήτωρ παραστήσας τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων τοιαύτην, ὥστε χεῖρων αὐτῆς νὰ μὴ δύναται νὰ ὑπάρξῃ.—πολλὰ προεῖται]—πολλὰ ἐχάθησαν διὰ τὴν ἀμέλειαν ἡμῶν, τόποι δηλαδὴ καὶ σύμμαχοι.—ἐπανορθώσασθαι] = εἶνε δυνατόν ἢ καναπετωκυία αὐτῆς κατάστασις νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πρωτῆτερινὴν τῆς θέσιν, νὰ γείνη ὀρθία πάλιν. Ἐννοεῖται ὅτι ἐνταῦθα τὸ ῥῆμα λέγεται μεταφορικῶς κυριολεκτούμενον ἐπὶ τῶν πιπτόνων, τοὺς ὁποίους στήνομεν ὀρθίους ἢ μόνοι τῶν οὗτοι κατορθώνουσιν τοῦτο.

§ 5. μέλλω λέγειν] περιφραστικὴ ἔκφρασις δηλοῦσα τὸ μελετώμενον.—Τὸ χεῖριστον..... [βέλτιστον]

εἶνε σχῆμα παρὰ προσδοκίαν. Τοῦτο λέγει ὁ Δημοσθένης: ἡ ἀμέλεια καὶ ἡ ῥαθυμία, ἣν εἰδείκατε κατὰ τοὺς παρελθόντας χρόνους καὶ εἰς τὴν ὀφείλεται ἡ παρούσα ἐλεεινὴ κατάστασις τῶν πραγμάτων τῆς πόλεως, θὰ σὰς ὤφελῃσῃ (ἡ ἀμέλεια θὰ ὤφελῃσῃ! ἰδοὺ τὸ παρ. δοξοῖ) διὰ τὸ μέλλον· διότι, ἀπ' οὗ γνωρίζετε ὅτι ἡ ἀμέλεια ἐδημιούργησε τὴν ἀθλίαν αὐτὴν κατάστασιν, εἰς τὸ μέλλον οὐδέποτε θὰ ἀμελήτε, ἔάν θέλετε τὰ πράγματα νὰ βελτιωθῶσιν· οἷον λέγει ὅτι τὰ παθήματα θὰ γείνωσιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους μαθήματα. Διὰ τῶν λόγων τούτων παρηγορεῖ ὁ Δημ. τοὺς Ἀθηναίους καὶ παρέχει χρηστάς περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπίδας, προτρέπων αἶμα αὐτοὺς νὰ εἶνε προθυμότεροι εἰς τὸνὰ πράττωσι τὰ πρέποντα. Τί δὲ εἶνε αὐτὸ τὸ «χεῖριστον», ὁ Δημ. ὁ ἴδιος τὸ λέγει κατωτέρω, δηλ. τὸ «ὅτι οὔτε μικρὸν... ἔχει». Ὁ Δημ. ἐπαναλαμβάνων ἐνταῦθα τὴν αὐτὴν ἰδέαν, ἣν ἐξέφρασεν ἐν Ἀ' Φιλίπ. § 2, διορθοῖ αὐτὴν ὑπ' ἔποψιν ἐκφράσεως καὶ προσθέτει νέαν ἀνάπτυξιν.—τί οὖν ἔστι τοῦτο] ὁ Δημ. ἐρωτᾷ αὐτὸς ἑαυτὸν, ἵνα καταστήσῃ προσεκτικὸς τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὴν σοβαρωτάτην ἔννοιαν. Εἶνε δὲ ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐρωτήσεως, ἥς σκοπὸς εἶνε ἡ σαφήνεια καὶ ἡ διδασκαλία, συνηθέστατος παρὰ Δημ. προβλ. Φιλ. Α', § 2.—ὅτι οὕτω]. Εἶνε εἰδικὴ πρότασις ἐπεξηγοῦσα τὴν ἔννο-

καὶ τῆς ἀμελείας κεκράτηνε Φίλιππος, τῆς πόλεως δ' οὐ
κεκράτηκεν· οἱ δ' ἤτησθ' ὑμεῖς, ἰλλ' οὐδὲ κέκινησθε.

Εἰ μὲν οὖν ἅπαντες ὡμολογοῦμεν Φίλιππον τῇ πόλει ὅ
πολεμεῖν καὶ τὴν εἰρήνην παραβαίνειν, οὐδὲν ἄλλ' ἔδει
τὸν παριόντα λέγειν καὶ συμβουλεύειν ἢ ὅπως ἀσφα-

οῦμένην ἀντανυμίαν τὸδε (τοῦτὸ
ἔστι τὸδε)—ποιούντων] μετοχ.
αἰτιολ.—πραττόντων] ἐναντιωμα-
τοχῆ. — ποιούτων] πραττον-
των] ἐνταῦθα εἶνε ταυτόσημα. Συ-
νήθως ἔμως τὸ μὲν «ποιεῖν»=δη-
μιουργεῖν τι καὶ κατασκευάζειν,
facere, τὸ δὲ «πράττειν»=ἐνεργε-
γεῖν καὶ παρασκευάζειν, «grate.—
ῥηθυμίου]. Ὁ Φίλ. διὰ τῆς δρα-
στηριότητος καὶ ἐπιμελείας ἐνίκησε
τὴν βραθυμίαν ὅμων καὶ ἀμελείαν,
τὴν πόλιν ὅμων, τὴν ἀνδρείαν δηλ.,
τὴν περὶ τὸν πόλεμον ἐμπειρίαν,
τὰς θυνάμεις αὐτῆς δὲν ἐνίκησεν.
βραθυμία=βραστόνη ψυχῆς, ἀπάθεια
τοῦ θυμοειδοῦς· βράθυμος δὲ λέγε-
ται ὁ εὐκόλον θυμὸν, ἧτοι ψυχὴν
ἔχων, ὃ μὴ ἀνησυχῶν, μὴ φροντί-
ζων· ῥηθυμεῖν μὲν ἔστι τὸ τοὺς
πόνους φεύγειν δι' ἐκλυσιν ψυχῆς,
ἀμελεῖν δὲ τινος ἐνδύχεται καὶ
αὐτὸν τὸν φιλόπονον ἢ ἐτέροις προ-
σέχοντα τὸν νοῦν ἢ καὶ ἄλλως κα-
ταφρονούντα τοῦ πράγματος· ἧτοι
πᾶς βράθυμος εἶνε ἀναγκαίως καὶ
ἀμελής, οὐχὶ δὲ καὶ τὸνναντίον.
Ὁὕτω διαστῆλται ταῦτα ὁ ἀσπί-
δης Κωραῆς. Ἄλλ' ἢ διαφορά αὐ-
τῆ δὲν τηρεῖται πάντοτε—οὐδὲ
ἤτησθε ὑμεῖς, ἰλλ' οὐδὲ κέ-
κινησθε] ὁ πρῶτος οὐδὲ συμπλέ-

κει πρὸς τὰ προηγούμενα· ἐτέθη
δὲ, διότι προετάχθη ἄρνησις (=οὐ
κεκράτηκεν) ὃ δὲ δευτέρος οἱδὲ
εἶνε ἐπιδοτικὸς. Καὶ ὁ πρὸ τοῦ «οὐ-
δὲ» ἄλλα ἐτέθη διὰ τὴν ἄρνησιν
τὴν προταχθεῖσαν (=οὐδὲ ἤτη-
σθε).—οἱδὲ κέκινησθι]=σεῖς οὐδὲ
ἔχετε μετακινήθῃ ἐκ τῆς θέσεώς σας·
δηλ. ἐν τῇ πρὸς τὸν Φίλ. ἀγωνί ἐ-
μείνατε ὡς παλαισταὶ ἀκίνητοι εἰς
τὴν θέσιν σας. Ὁὕτω ἐρμηνεύουσι
τὸ χωρίον τινὲς προσβάτοντες ὅτι
«τὸ κινεῖσθαι» κυριολεκτεῖται ἐπὶ
τῆς πάλης, ἐν τῇ ὁποῖα τὸ νὰ μένη
τις ἀκίνητος εἰς τὴν θέσιν του
εἶνε τιμὴ, διότι δεῖκνύει τοῦτο τὴν
βωμυαλοσύνην τοῦ παλαιστοῦ. Ὁ
Δημ. ἐνταῦθα μετὰ πικροῦ σαρκασ-
μοῦ—λέγουσιν—ἀπονέμει τὴν τι-
μὴν ταύτην εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἐν
τῇ πρὸς τὸν Φίλιππον πολέμῳ αὐ-
τῶν. Ὁ Weil ἔμως ἀμφιβάλλων,
ἂν τὸ «κινεῖσθαι» κυριολεκτεῖται
ἐπὶ τῆς πάλης, δὲν παραδέχεται
σαρκασμόν. Ἐρμηνεύει δὲ ὡς ἔξης·
σεῖς οὐδὲ ἔχετε κινήθῃ· διὰ τῆς
ἐρμηνείας ταύτης, ἧν ἀποδέχομαι
καὶ ἐγώ, φρονῶ ὅτι ὁ Weil θέλει
νὰ εἴπῃ τὸ ἔξης· σεῖς οὐδὲ ἔχετε
κινήθῃ κατὰ τοῦ Φιλίππου· δηλ.
ὡς κοινῶς λέγομεν, οὐδὲ κἂν τὸ ἐ-
κουνήσατε ἀπὸ τὴν θέσιν σας.

ΠΡΩΤΟΝ ΜΕΡΟΣ (§ 6—20)

§ 6—9. Δὲν εἶμεθα εὐθέριοι νὰ ἐκλέξωμεν μετοξὺ εἰρήνης καὶ πολέμου·
Ὁ Φίλιππος κρῖναι ἐπὶ τὸ ὄνομα τῆς εἰρήνης πράξεις ὅπως ἐχθρικάς. Οὐ-
δὲν ἄλλο ὑπολείπεται ἡμῖν ἢ νὰ ἀμυνθῶμεν.

§ 6. ἔδει] Ἐνταῦθα καὶ ἀλλαχοῦ
ισοδυναμεῖ τὸ «ἔδει» πρὸς τὸ
«ἔδει ἂν»=οὐδὲν ἄλλο θά ἦτο ἀ-
νάγκη νὰ συμβουλεύῃ ὁ παρουσια-
ζόμενος εἰς τὸ βῆμα παρὰ τὸ πῶς
ἀσφαλέστατα κλπ. ἢ «θὰ ἔπρεπε

νὰ συμβουλεύῃ τὸ πῶς ἀσφαλέστ-
κλπ.» ἀλλὰ (=δέ), ἐπειδὴ μερι-
κοί..., ἀνάγκη φυλάττεσθαι κλπ.
Ἄρα οὐ δεῖ συμβουλεύειν ὅπως ἀ-
σφαλέστατα κλπ. Τὸ ἔδει. προσῆ-
κεν, ἐχρῆν καὶ αἱ ἀπρόσωποι ἐκ-

λέστατα καὶ ῥᾶστ' αὐτὸν ἀμυνόμεθα· ἐπειδὴ δ' οὕτως ἀτόπως ἔνιοι οἰάκωνται, ὥστε, πόλεις καταλαμβάνοντες ἑκείνον καὶ πολλὰ τῶν ὑμετέρων ἔχοντες καὶ πάντας ἀνθρώπους ἀδικούντες, ἀνέχεσθαι τινῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις λεγόντων πολλάκις ὡς ἡμῶν τινές εἰσιν οἱ ποιοῦντες τὸν πόλεμον, ἀνάγκη φυλάττεσθαι καὶ διορθοῦσθαι

φράσεις εἰκὸς ἦν κλπ. μετ' ἀπαρεμ. ἐνεστ. ἢ ἀορίστ. τίθενται ὡς ἀπόδοσις ὑποθετ. λόγου ἄνευ μὲν τοῦ «ἄν», ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθῇ ἢ διὰ τοῦ ἀπαρεμφ. ἐκδηλουμένη πράξις ὡς ἀπραγματοποίητος· μετὰ τοῦ «ἄν» δέ, ὅταν θεωρῆται αὐτὸ τὸ ἔδει κλπ. ὡς μὴ πραγματικὸν καὶ οὐχὶ ἢ ὑπὸ τοῦ ἀπαρεμφ. ἐκδηλουμένη πράξις. Κατὰ ταῦτα πρὸς μὲν τὸ «ἔδει σε συμβουλεύειν» ἀντιτίθεται τὸ «ἀλλ' οὐ συμβουλεύεις», πρὸς δὲ τὸ «ἔδει ἄν σε συμβουλεύειν» ἀντιτίθεται τὸ «ἀλλὰ οὐ δεῖ», ἢ τὸ «νῦν δὲ ἀνάγκη». πρβλ. Πλάτ. Πολιτ. βιβλ. I σελ. 328 C: οὐ θαμίξεις ἡμῖν, ὦ Σωκρ., καταβαίνον εἰς Πειραιᾶ· χρῆν μέντοι καί... οὐδὲν ἄν σε ἔδει δεῦρο ἵεναι... νῦν δὲ σε χρῆ πυκνότερον δεῦρο ἵεναι.—ἀτόπως|=ἀλόγως, ἀσυλλογίστως, ἔνιοι| διὰ τοῦ «ἐνιοι» δὲν ἐννοοῦνται ῥήτορες τινες, ἀλλὰ μερὶς τις τοῦ λαοῦ, οἱ πολῖται, οἵτινες οὕτως ἀτόπως διακρίνονται, ὥστε ἀνέχονται νὰ ἀκούωσι τὰ διαβεβαιώσεις τῶν ὁπαδῶν τοῦ Φιλίππου ἔχοντων τὸ θάρρος παρὰ τὴν πραγματικότητα (πόλεις καταλαμβάνοντες κλπ.) νὰ παριστῶσιν ὑπευθύνους τῆς ἐπαναλήψεως τῶν ἐχθροπραξιῶν τοῦ καταγγέλλοντας τοὺς σφετερισμοὺς καὶ τὰς ἀδικίας τοῦ Φιλ. πρβλ. Χερρον. § 56.—ἐπειδὴ δέ· διακρίνεται οὕτως ἀτόπως, ὥστε... ἀνέχεσθαι..., ἀνάγκη φυλάττεσθαι| ἢ ἀπόδοσις τοῦ αἰτιολογικοῦ λόγου εἶνε τὸ «ἀνάγκη (ἔστι) κλπ.». Τὸ «οὕτως» ἐπετίθει τὸ «ἀτόπως».—καταλαμβάνοντες...

... ἔχοντες... καὶ ἀδικούντες| ἐναντιωματικαὶ μετοχ.—πάντας ἀνθρώπους ἀδικούντες] εἶνε ῥητορικὴ ὑπερβολὴ [τοῦται δὲ πρὸς τὸ τῆς συνηθείας ὅλον τὸν κόσμον.—ἀνέχεσθαι τινῶν λεγόντων] τὸ ἀνέχεσθαι, τοῦ ὁποίου ὑποκείμενον εἶνε τὸ ἔνιοι, εἶνε συντεταγμένον ἐνταῦθα μὲ γενικὴν καὶ κατηγορηματικὴν μετοχὴν· σημαίνει δὲ ἀρέσκομαι, συναίνω, παραδέχομαι.—ἡμῶν] εἶνε ἢ ἀντίθετος, ἢ φιλοπατρὺς μερίς, ὁ Δημοσθ. δηλ. καὶ οἱ περὶ αὐτόν, οἱ ὅποιοι συνεβούλευον τοὺς Ἄθην. τὸν κατὰ τοῦ Φιλίππου πόλεμον.—τινές... οἱ ποιοῦντες] τὸ οἱ ποιοῦντες εἶνε κατηγορούμενον τοῦ τινές. Ἐτέθη δὲ ἐνάρθως, διότι πρόκειται νὰ δηλωθῇ ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ὑποκείμ. (τὸ τινές δηλ.) εἶνε ἀληθῶς ἢ κατ' ἐξοχὴν τὸ ὑπὸ τοῦ κατηγορούμενου σημαίνον· δηλ. τὴν ἰδιότητα τοῦ ποιεῖν τὸν πόλεμον τὴν ἔχουσιν οἱ «τινές»=τινές ἡμῶν εἶνε οἱ ἀληθῶς προκαλοῦντες τὸν πόλεμον (=οἱ ποιοῦντες τὸν πόλεμον).—τὸν πόλεμον] ἐτέθη τὸ ἄρθρον, διότι εἶνε ὁ γνωστός ἐν Χερρονήσῳ πόλεμος, διὸν ὁ Φιλ. καὶ οἱ ὁπαδοὶ τοῦ κατηγοροῦσι τοὺς Ἄθην. ὅτι λύουσι τὴν εἰρήνην.—φυλάττεσθαι καὶ διορθοῦσθαι| ὑποκείμ. αὐτῶν εἶνε τὸ τινά, ἄρα καὶ ἐμὲ=εἶνε ἀνάγκη νὰ λάβῃ τις τὰ μέτρα του καὶ νὰ ἀνασκευάσῃ ταύτην τὴν γνώμην.—περὶ τοῦτου] ἢ περὶ σημαίνει ἀναφορὰν. Ἐννοεῖ δὲ διὰ τοῦ «τούτου» ὅτι «ἡμῶν τινές εἰσιν οἱ ποιοῦντες τὸν πόλεμον».

περὶ τούτου. ἔστι γὰρ δέος μῆποθ' ὡς ἀμννούμεθα γρά-
ψας τις καὶ συμβουλεύσας εἰς τὴν αἰτίαν ἐμπέσῃ τοῦ
πεποικνέναι τὸν πόλεμον. ἐγὼ δὲ τοῦτο πρῶτον ἀπάν-
των λέγω καὶ διορίζομαι· εἰ ἐφ' ἡμῖν ἔστι τὸ βουλευέ-
σθαι περὶ τοῦ πότερον εἰρήνην ἄγειν ἢ πολεμεῖν δεῖ,
ῥῆμ' ἐγὼγ' εἰρήνην ἄγειν ἡμῶς δεῖν, καὶ τὸν ταῦτα 8
λέγοντα γράφειν καὶ πράττειν καὶ μὴ φενακίζειν ἀξιῶ·

§ 7. γράψας καὶ συμβουλεύ-
σας] μετοχ. ὑποθετ. = ἐάν ἐγγρά-
ψως προτείνῃ καὶ συμβουλεύσῃ.—
μὴ ἐμπέσῃ] τὸ ἐμπιπῆτω σημαί-
νῃ: ἄκων γίνομαι ἔν τινι, πρβλ.
10. § 256 «εἰς τοιοῦτους λόγους
ἐμπιπτειν ἀναγκάζομαι» καὶ 42
τοῦ αὐτοῦ λόγου «ἐμπιπτῶκα εἰς
λόγους» καὶ Φιλ. Β' § 32 «ἐμπε-
σῶν εἰς λοιδορίαν».—διορίζομαι]
= ῥητῶς λέγω, ἀποφαίνομαι.—λέ-
γω καὶ διορίζομαι] ῥητορικῶς
πλεονασμός, ὅστις, ἐπειδὴ παρὰ
Δημ. κείται ὅπου δεῖ, οὐ μόνον οὐ-
δεμίαν ταυτολογίαν ἀποτελεῖ, ἀλ-
λά καὶ ἔμφασιν προξενεῖ εἰς τὸν
λόγον, διότι ἡ ἰδέα παρίσταται ὑπὸ
διαφόρους ἐκφράσεις, τὴν μὲν ἐν-
τονωτέραν, τὴν δὲ ἀσθενῆ, τὴν μὲν
γενικὴν, τὴν δὲ μερικὴν κλπ.—
εἰ ἐφ' ἡμῖν ἔστι] = εἶνε ἔς τὸ χέ-
ρι μας· πρὸς τοῦτο ἀνταποδίδεται
τὸ κατωτέρω «εἰ δὲ ἕτερος». Δὲν
τίθεται δὲ πάντοτε πρὸ τοῦ «δὲ»
ὁ σύνδεσμος «μὲν».

§ 8. καὶ τὸν ταῦτα λέγοντα
γράφειν.. ἀξιῶ] ἰδοῦ ποῖα φαίνε-
ται νὰ εἶνε ἡ ἰδέα τοῦ Δημ. Ἐκεί-
νος, ὅστις θέλει εἰρήνην, πρέπει νὰ
προτείνῃ ταύτην ἐγγράφως καὶ νὰ
ἐνεργήσῃ, ὥστε νὰ δοθῇ εἰς ἡμᾶς
ἡ ὑπόσχεσις ὅτι ὁ Φίλ. δὲν θὰ ἐπι-
διώξῃ τὴν κατάληψιν τῶν στενῶν
ἄλλως ἢς μὴ φενακίξῃ τὸν λαόν.
Οἱ πολυημένοι ῥητόρες ὁμίλου
περὶ εἰρήνης καὶ ἐζήτουσιν παρὰ τοῦ
θέλοντος τὸν πόλεμον νὰ προτείνῃ
τοῦτον ἐγγράφως, ὅτε ἦτο ὑπεθ-
θυνος διὰ τὰ ἐντεῦθεν ἀποτελέσμα-
τα. Ὁ Δημ. ἐνταῦθα μεταχειρίζε-

ται κατ' αὐτῶν τὰ ἰδιά των ὀπλα-
ζητεῖ δηλ. ἵνα οἱ θέλοντες τὴν εἰρή-
νην προτείνουσι ταύτην ὁμοίως
ἐγγράφως.—καὶ τὸν ταῦτα] δηλ.
«ἔξεστιν εἰρ. ἄγειν τῇ πόλει καὶ
ἐφ' ἡμῖν ἔστι τοῦτο», πολλὰκις ὁ
πλυθοντικὸς ἀριθμὸς ἀναφέρεται
εἰς ἔν ἰδὴ κατωτέρω 13 «οὐκ ἔστι
ταῦτα» καὶ 27 «γράφει ταῦτα»
—φενακίζειν] ἐκ τοῦ ἀξιῶ, ὅπως
καὶ τὰ δύο προηγούμενα ἀπαρέμ-
φата. Τὸ φενακίζειν γίνεται ἐκ
τοῦ φενάκη = ξένα δηλ. (πρόσθε-
τα) μαλλιά, τὰ ὅποια φέρουσι ἐπὶ
τῆς κεφαλῆς των οἱ ἀπολέσαντες
τὰ ἰδικὰ των, Ἴταλ. περροῦκα.
Ἐντεῦθεν περιπίπτει εἰς τὴν ση-
μασίαν τοῦ: ἀπάτη, τὸ δὲ φενα-
κίζειν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ἀ-
πατῆν.—ἕτερος] διὰ τοῦτου ἔννοεῖ
τὸν Φίλ. - ἔχων] ἐναντιωμ. μετο-
χῆ, εἰ καὶ δύναται τις νὰ τὴν ἐκ-
λάβῃ καὶ ὡς ἀναφορικὴν.—ὑμῖν
προβάλλει] = σὰς τὸ ῥίπτει ὡς δέ-
λεαρ ὁ Ἄριστοφάν. ἐν Πλοῦτῳ 797
λέγει: οὐ γὰρ πρεπῶδὲς ἔστι τῷ
διδασκάλῳ Ἰσχάδια καὶ τρωγάλια
τοῖς θεωμένοις προβάλλοντ' ἐπὶ
τούτοις εἰτ' ἀναγκάζειν γελᾶν. Τὸ
μὲν παρατιθέναι καὶ προτιθέναι
(τράπεζαν, τροφήν, βρῶσιν, πόσιν
κλπ.) λέγεται συνήθως ἐπὶ ἀν-
θρώπων, τὸ δὲ προβάλλειν καὶ
παραβάλλειν(κριθᾶς, χόρτον κλπ.)
ἐπὶ ζῴων. φήσκειν... οὐ διαφέ-
ρομαι] = ἀλλ' ἐάν σεις θέλετε νὰ
λέγετε ὅτι ἄγετε εἰρήνην, ὅπως ὁ
Φίλ., ὅστις λόγῳ ἄγει εἰρήνην,
πράγματι δὲ πολεμεῖ. ἐγὼ δὲν ἀν-
τιτίθεμαι εἰς τοῦτο, δὲν ἔχω δηλ.

[Βραχυτέρα σύνθεσις τῶν §§ 6, 7 καὶ 8]

§ 8 Εἰ μὲν οὖν ἐξεστὶν εἰρήνην ἄγειν τῇ πόλει καὶ ἐφ' ἡμῖν ἔσται τοῦτο, ἴν' ἐντεῦθεν ἄρξωμαι, φῆμ' ἔγωγ' ἄγειν ἡμᾶς δεῖν, καὶ τὸν ταῦτα λέγοντα κλπ. 1)

εἰ δ' ἕτερος, τὰ ὅπλ' ἐν ταῖς χερσὶν ἔχων καὶ δύναμιν πολλὴν περὶ αὐτόν, τοῦνομα μὲν τὸ τῆς εἰρήνης ὑμῖν προβάλλει, τοῖς δ' ἔργοις αὐτὶς τοῖς τοῦ πολέμου χρῆται, τί λοιπὸν ἄλλο πλὴν ἀμύνεσθαι; φάσκειν δ' εἰρήνην ἄγειν εἰ βούλεσθε, ὡσπερ ἐκεῖνος, οὐ διαφέρομαι. εἰ δέ τις ταύτην εἰρήνην ὑπο-

διαφορετικὴν γνώμην, εἶμαι σύμφωνος.

§ 9. Ὁ Δημ. ἐνταῦθα (9 — 15) εἶπε λίαν ὀργισμένος τὸ μὲν ἐπὶ τῇ αἰσχρᾷ ἀγοραπωλησίᾳ, ἣν ἐνεργεῖ ἐν μέσῃσι τῶν Ἀθηναίων ὁ Φίλιππος ἀγοράζων ἀδραξὶ διαπάνη ἰσχυρὰ πρόσωπα, τὸ δὲ κατὰ τοῦ Ἀθηναϊσμοῦ τῶν συμπολιτῶν του καθόλου, οἱ ὅποιοι τείνουσιν εὐπιστον οὐς εἰς ὅσα τοῖς λέγουσι τὰ μίσθαρνα ἔργα τὸν βασιλέως τῆς Μακεδονίας ἢ ἀγανάκτησις του δὲ αὐτὴ τὸν παρακινεῖ νὰ εἴπῃ — σκοπιμῶς συμπεριλαμβάνων καὶ τὸν ἑαυτὸν του — διὰ λόγου τομωτάτου ὅτι εἶνε ἐσχάτη ἡλιθιότης νὰ περιμένωσι νὰ ἀποβάλλῃ τὸ προσωπεῖον ὁ Φίλ. καὶ γὰρ τοὺς προειδοποιήσῃ, πότε θὰ πολεμήσῃ ἐναντίον των. Ἄριστα ἀποκατοπτρίζει τὴν πανουργίαν καὶ δολιότητα τοῦ Φίλ. ἢ πολιτικῆ, τὴν ὅποیان μετῆλθε πρὸς τοὺς ταλαιπώρους Ἰωνθίους καὶ λοιποὺς — ταύτην εἰρήνην ὑπολαμβάνει] τὸ ταύτην εἶνε ἀντικείμεν. τοῦ ὑπολαμβάνει, τὸ δὲ εἰρήνην κατηγοροῦ-

μενον τοῦ ταύτην. Ἡδυνάμεθα ὡς ἀντικείμεν. τοῦ ὑπολαμβάνει νὰ νοήσωμεν τὸ εἶναι, οὐ ὑποκείμεν. θὰ εἶνε τὸ «ταύτην», τὸ δὲ «εἰρήνην» κατηγοροῦμενον τοῦ «ταύτην» Τὸ «ταύτην» ὅπερ εἰλικούθη πρὸς τὸ «εἰρήνην» ἀντὶ τοῦ τοῦτο (τὸ καθεστώς), ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ: «ἐξ ἧς κλπ.». θὰ ἦτο ἐναντίον τῆς χρήσεως τῶν Ἑλλήνων, ἐάν ἔλεγε ἂν ἀντὶ τοῦ «ταύτην ἐξ ἧς» «τοῦτο ἐξ οὗ» — ἐξ ἧς] ἢ ἐξ σημαίνει ἀπετηρίαν καὶ ἀφορμὴν = δι' ἧς. — ἐκείνω ... παρ' ἐκείνου τὴν εἰρήνην λέγει] ἐννοεῖται τὸ «οὐσαν ἢ ἐσομένην». — ἔπειτα λέγει ὅτι ἡ εἰρήνη εἶνε (ἔργεινεν) ἢ θὰ εἶνε δι' ἐκεῖνον ἐκ μέρους ἡμῶν ὄχι δι' ὑμᾶς ἐκ μέρους ἐκείνου, τ. ἔ. στ. λέγει ὅτι σεις ἔχετε ἢ θὰ ἔχετε (θὰ τηρήτε) τὴν εἰρήνην πρὸς τὸν Φίλ., ὄχι οὗτος πρὸς ὑμᾶς. Ὁ Φίλ. ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ σὰς πολεμῇ. Ὁ Σαλλούστιος ἀπειμύθη τὴν ἔκφρασιν: *cita illi a vobis pacem, vobis ab illo bellum suadet.* — τοῦτο δ' ἔστιν ὁ κτλ.] ὑποκείμεν. τοῦ ἔστιν εἶνε τὸ «δ... ὡνεί-

1) Σημ. Τὰ ἐν τῷ κειμένῳ τῆς παρούσης ἐκδόσεως διὰ μικροτέρων γραμμάτων τυπωθέντα χωρία φέρουσι τὰ πλείστα τῶν σωζομένων ἀντιγράφων τοῦ Δημοσθενικοῦ τούτου λόγου, οὗτινος παρεδόθησαν δύο ἐκδόσεις ἢ συνθέσεις ἐνταῖς χωρίοις, ἡ μὲν ἐκτενεστέρα, ἡ ἀρχικὴ, ἡ δὲ συντομιότερα, καθ' ἣν ἐξερῶνισθη ὁ λόγος. Ἐνταῦθα κατὰ τὴν βραχυτέραν ἐκδοσιν μετὰ τὸ τέλος τῆς § 8 φέρεται τὸ διὰ μικροτέρων στοιχείων τυπωθὲν χωρίον /εἰ μὲν οὖν ἐξ... ἀξίῳ/, μεθ' ὃ ἀκολουθεῖ τὸ «εἰ δ' ἕτερος κλπ.». Αἱ δὲ §§ 6, 7 καὶ 8 οὐδὲν τὸ ἀπᾶλλον ἀπὸ τοῦ βρῦς τοῦ Δημ. ἔχουσαι φέρονται ἐν τῇ ἐκτενεστέρᾳ ἐκδόσει.

λαμβάνει, ἐξ ἧς ἐκεῖνος πάντα τὰλλα λαβὼν ἐφ' ἡμᾶς ἤξει, πρῶτον μὲν μοίνεται, ἔπειτ' ἐκεί.ω παρ' ὑμῶν, οὐχ ὑμῖν παρ' ἐκείνου τὴν εἰρήνην λέγει· τοῦτο δ' ἐστὶν ὁ τῶν ἀναλισκομένων χρημάτων· πάντων Φίλιππος ὠνεῖται, αὐτὸς μὲν πολεμεῖν ὑμῖν, ὑφ' ὑμῶν δὲ μὴ πολεμῆσθαι.

Καὶ μὴν εἰ μέχρι ταύτου περιμενοῦμεν, ἕως ἂν ἡμῖν 10 ὁμολογήσῃ πολεμεῖν, πάντων ἔσρὲν εὐπθέσταται· οὐδὲ γὰρ ἂν ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν αὐτὴν βαδίζῃ καὶ τὸν Πειραιᾶ, τοῦτ' ἔρεϊ, εἴπερ οἷς πρὸς τοὺς ἄλλους πεποίηκε δεῖ τεκμαίρεσθαι. τοῦτο μὲν γὰρ Ὀλύμπιαι, τετταράκοντ' 11

ται (= τὸ διὰ χρημάτων ἀγοραζόμενον), τὸ δὲ «τοῦτο» εἶνε κατηγορούμενον τοῦ «δ... ὠνεῖται». — τῶν ἀναλισκομένων χρημα-

των | γενικὴ τοῦ τμήματος εἰς τὸ ὠνεῖται — πολεμεῖν καὶ πολεμῆσθαι | ἐπεξηγήσεις τοῦ τοῦτο.

§ 10—14. Μὴ περιμενοῦμεν μέχρις οὐ εὐαρεστηθῆ ὁ Φίλ. νὰ ἀποβάλλῃ τὸ προσωπίον. Ἄλλως θὰ ἠποσιῶμεν τὴν τύχην τῆς Ὀλύμπου, τῆς Φωκίδος καὶ τῶν Φερῶν.

§ 10 Καὶ μὴν = καὶ ὁμως διὰ τοῦτου γίνεται μετάβασις εἰς τι σπουδαιότερον· ἰδὲ κατωτέρω 12, 30, 68, εὐπθέστατοι | εἶπεν εὐφημότερον ἀντὶ τοῦ ἡλιθιώτατοι, ἀνοητότατοι. Ὁ Πλάτων ἐν Ἀλκιβ. Π, 140 λέγει: «οἱ ἐν εὐφημοτάτοις ὀνόμασι βουλόμενοι κατονομάζειν τοὺς ἀφρονας καλοῦσιν εὐήθειαι». πρβλ. 47, 51 καὶ 73 τοῦ παρόντος λόγου. Ἄλλὰ σημαίνει ὁμως τὸ εὐήθειαι καὶ: ἀπόνηρος, ἀπλοῦς (πρβλ. Θεουκ. 3, 38 καὶ Δημ. περὶ παραπροσβ. § 107). — οὐδέ... ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν... καὶ τὸν Πειραιᾶ | πρβλ. Χερρόν. § 7 Ἐπαναλαμβάνων ὁ Δημ. τὰς αὐτὰς ἰδέας καθιστᾷ αὐτὰς σαφεστέρας καὶ δριμυτέρας μεταχειριζόμενος ὑπερβολὴν — οἷς πεποίηκε δεῖ τεκμαίρεσθαι | εἶνε ἔλξης ἀντὶ τοῦ «τούτοις, ἄ». Εἶνε δὲ τὸ οἷς δοτικὴ ὀργανικὴ εἰς τὸ «τεκμαίρεσθαι». τεκμαίρεσθαι | ὁ Ἄριστ. ἐν βητ. 1, 2 ὀνομάζει τεκμήρια τὰ σημεῖα, ἐξ ὧν προκύπτει ἀναγκαῖον συμπέρασμα· π. χ. πυρέσσει τις; Τοῦτο εἶνε σημεῖον ἀσθενείας. Τοιαῦτα τεκμήρια ὁ Δημ. θεωρεῖ τὰς

προηγούμενας πράξεις τοῦ Φιλίππου

§ 11. Τοῦτο μὲν γὰρ | εἶνε τὸ πρῶτον παράδειγμα. Κατωτέρω «τοῦτο δὲ» ἕτερον παράδειγμα. Εἶνε δὲ τὸ «τοῦτο μὲν—τοῦτο δὲ» αἰτιατικὴ ἐπιρρηματικὴ—ἄφ' ἐνός μὲν, ἀφ' ἑτέρου δέ.—τετταράκοντα... στάδια | προφανῶς πρὸς τὸ τέλος τοῦ Ὀλυμπιακοῦ πολέμου (348) τὸ «τετταράκοντα στάδια» εἶνε αἰτιατικὴ τοῦ ποσού. Ἡ λέξις «στάδιον» (τὸ στάδιον, πληθυν. οἱ στάδιοι καὶ τὰ στάδια) σημαίνει δύο τινά: α) μέτρον μήκους περιλαμβάνον 600 πόδας, ἧτοι 150 βήματα· 40 στάδια ἀποτελοῦσιν ἐν περίπου γεωγραφικόν ἢ γεωμετρικόν μίλιον, ἧτοι μίαν ὄραν καὶ τεσσαράκοντα λεπτά τῆς ὥρας (1 καὶ 40)· β) ὄρισμένον τόπον, ἐνθα ἐτελεῶντο οἱ ἀγῶνας, τὸ πρῶτον τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἔπειτ ἀκριβῶς εἶχε σταδίου μήκος, εἶτα δὲ καὶ τὰ ἄλλα, ἄτινα κατὰ τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ κατεσκευάζοντο. — δυοῖν θάτερον ἢ . ἢι. Τὸ «δυοῖν θάτερον» εἶνε προσεγγητικὴ παράθεσις τοῦ «ἢ... ἢ...» Ἐχει δὲ ἐπιρρηματικὴν σημασίαν. Τὸ «θάτερον» εἶνε

ἀπέχων τῆς πόλεως στάδια, εἶπεν ὅτι δεῖ δυοῖν θάτερον, ἢ ἐκείνους ἐν Ὀλύμπῳ μὴ οἰκεῖν ἢ αὐτὸν ἐν Μακεδονίᾳ, πάντα τὸν ἄλλον χρόνον, εἰ τις αὐτὸν αἰτίσασιτό τι τοιοῦτον, ἀγανακτῶν καὶ πρέσβεις πέμπων τοὺς ἀπολογησομένους· τοῦτο δ' εἰς Φωκέας ὡς πρὸς συμμάχους ἐπορεύετο, καὶ πρέσβεις Φωκῶν ἦσαν οἱ παρεκκολούθουν αὐτῷ πορευομένῳ, καὶ παρ' ἡμῖν ἤριζον οἱ πολλοὶ Θηβαῖοις οὐ λυσιτελήσειν τὴν ἐκείνου παροδόν.

πτώσεως αἰτιατικῆς, ἴσταιται δὲ μετέωρος. — ἀπέχων] μετοχὴ χρονικῆς χρόνου παρατακτικῆς. — ἀγανακτῶν καὶ πέμπων] μετοχαὶ ἐναντιωματικαὶ παρατακτικῆς χρόνου. — εἰ τις αἰτίσασιτό τι αὐτὸν τοιοῦτον] ἢ πρότασις αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ «ἀγανακτῶν», ὅπερ εἶνε ψυχικὸν παθήματος σημαντικόν, σημαίνουσα τὸ αἷτιον. — πάντα τὸν ἄλλον χρόνον] ἐνοεῖται τὸν χρόνον τὸν πρὸ τῆς προσεγγίσεως του εἰς τὴν Ὀλύμπου, ὅτε εὗρισκᾶτο 40 στάδια μακρὰν αὐτῆς. Δηλαδή ὁ Φίλ. καθ' ἕλον τὸν ἄλλον χρόνον ἡγανάκτει, ἐάν τις ἤθελε τὸν κατηγορήσῃ ὅτι πολεμεῖ τοὺς Ὀλύμπιους· ὅταν ὁμοῦ ἦτο 40 στάδια μακρὰν τῆς πόλεως Ὀλύμπου, τ. ἔστ. ὅταν ἐφθάσε σχεδὸν πρὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, τότε πλέον ἔρριψε τὸ προσωπεῖον καὶ εἶπε βῆτῶς ὅτι πρέπει ἢ οἱ Ὀλύμπιοι νὰ μὴ κατοικῶσιν εἰς τὴν χώραν των ἢ αὐτὸς ἐν Μακεδονίᾳ, ἐκήρυξε τ. ἔστ. φανερά πόλεμον κατὰ τῆς Ὀλύμπου. — Ἄριστα, ὡς καὶ ἀνωτέρω, εἶπον, ὁ Δημ. εἰκονίζει τὴν κρυψίνου καὶ δοῖαν πολιτικὴν τοῦ Φιλίππου· ἀλλὰ δυστυχῶς ὁμιλεῖ εἰς ἀνθρώπους, οἵτινες ἔχοντες διατεθρυμμένα τὰ ὦτα ὑπὸ τῶν κολάκων ἤκουον σπανίως τὰς σωσιπέλιδας ἰδέας τοῦ ῥήτορος. — τοῖς ἀπολογησομένοις] ἢ μετοχὴ τοῦ μέλλοντος μετὰ τοῦ ἄρθρου δηλοῖ πρόσωπον, τὸ ὅποιον εἶνε προσωρισμένον νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ὑπὸ τῆς μετοχῆς δηλουμένην

ἐνοιαν—οἱ ὅποιοι νὰ ἀπολογηθῶσιν. εἰς Φωκέας ὡς πρὸς συμμάχους ἐπορεύετο] τὸ «ὡς» εἶνε ὁμοιωματικόν. Ἐπὶ παρομοιώσεων διὰ τοῦ ὡς, ὡς περ(καθάπερ) εἰσαγομένων ἐπαναλαμβάνεται ἰσινήθως ἢ πρόθεσις, ἐάν ἡ παρομοίωσις ἐπιταται. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἐνταῦθα ἐπανελήφθη ἡ πρόθεσις πρὸς (ὡς πρὸς συμμάχους). — Κυρίως ἡ ἐπαναληφθεῖσα πρόθεσις ἔπρεπε νὰ εἶνε ἡ εἰς. διότι εἰς εἶνε ἡ προταχθεῖσα (=εἰς Φωκέας)· ἀλλ' ἐπὶ προσώπων τίθεται ἡ πρὸς, εἰς δὲ τὸ εἰς Φωκέας ἐτέθη ἢ εἰς ἐπὶ προσώπου κατὰ μετωνυμίαν (=εἰς τὴν χώραν τῶν Φωκῶν), καθ' ἣν τίθεται τὸ περιεχόμενον ἀντὶ τοῦ περιέχοντος, ὁ κάτοικος ἐνταῦθα ἀντὶ τῆς χώρας. — ὡς πρὸς συμμάχους.] ὑπερβολικὴ ἔκφρασις. Τελείως κρύπτου τοὺς σκοπούς του ὁ Φίλ. ἡρνεῖται τότε νὰ συμπεριλάβῃ τοὺς Φωκεῖς εἰς τὴν συνομολογηθεῖσαν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Ἀθηναίων εἰρήνην. — ἤριζον] πρὸς πάντας δηλ. καὶ κατὰ πάντων. Τὸ ἤριζον λέγεται ἐπαικτικῶς ὁ Δημ. ἐκδικουμένός πως τοὺς Ἀθηναίους, διότι δὲν ἤκουον τότε τοὺς λόγους του. — οἱ πολλοὶ] ὁ λαὸς δηλ., ἐν ἡπάτησαν διὰ τῶν ὑποσχέσεων ὁ Φι. σκράτης καὶ ὁ Διοχίτης. — Θηβαῖοις οὐ λυσιτελήσειν] εἶνε κατὰ λιτότητα εἰρημῶν ἀντὶ τοῦ «καταστρέφειν Θηβαίους». Ὁ Δημ. ἐνταῦθα εἰρωνικῶς μιμεῖται καὶ διὰ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς του τὰς στομφώδεις προρρήσεις

καὶ μὴν καὶ Φεράς πρόφην ὡς φίλος καὶ σύμμαχος εἰς 12^α Θετταλίαν ἐλθὼν ἔχει καταλαβὼν, καὶ τὰ τελευταία τοῖς ταλαιπώροις Ὀρειταῖς τουτοιῶν ἐπισκεψομένους ἔφη τοὺς στρατιώτας πεπομφέναι κατ' εὐνοίαν· πυνθάνεσθαι γάρ αὐτοὺς ὡς νοσοῦσι καὶ στασιάζουσιν, συμμάχων δ' εἶναι καὶ φίλων ἀληθινῶν ἐν τοῖς τοιούτοις και-

τῶν τότε ἀντιπάλων του.— πάρο-
δον] ἢ διάβασις τῶν Θερμοπυλῶν.

§ 12. Καὶ μὴν]—πρὸς τοῦτοις· διὰ τοῦ «καὶ μὴν» ἐπιφέρεται νέα ἀπόδειξις ἔτι μάλλον ἐπιθεδαίω-
νουςα τὴν ἰδέαν τοῦ Δημ., ὅτι δηλ. ὁ Φίλ. καὶ ἂν κατ' αὐτῆς τῆς Ἀττικῆς βαδίξῃ, δὲν θὰ εἴπῃ ὅτι πολεμεῖ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους.—
Φε. α.] εἶνε τὸ σημερινόν Βελε-
στῖνον ἐν Θεσσαλίᾳ. ἢ πατρίς τοῦ ἐθνομάρτυρος Ῥήγα-κυτιυαθῶν]
ὁ Φίλιπ. ἔθεσε φρουράν ἐν τῇ ἀ-
κροπόλει τῶν Φερῶν κατὰ τὸ
345.—ἔχει καταλαβὼν] πολλάκις
τὸ ἔχω συνάπτεται μετὰ μετοχῆς
ἀορίστου· καὶ ἄλλοτε μὲν φυλάτ-
τει τὴν ἑαυτοῦ σφμασίαν ὀριζομέ-
νην διὰ τῆς μετοχῆς κατὰ τρό-
πον, οἷον: Φεράς καταλαβὼν ἔχει
(=ἔχει τὰς Φεράς καταλαβὼν αὐ-
τάς· ἄλλοτε δὲ ἀποτελεῖ περιφρα-
σιν ἰσοδύναμον πρὸς παρακείμενον
ἢ ἀόριστον, καθ' ἣν ἐπικρατεῖ ἢ
ἔννοια τῆς μετοχῆς, οἷον, ἀπειλή-
σας ἔχεις [=ἠπειλήσας]. Ὑπάρ-
χουσι δὲ καὶ παραδείγματα ταλαν-
τευόμενα μεταξὺ τῆς πρώτης καὶ
τῆς δευτέρας χρήσεως, ὡς «εἶχε
λαβὼν», ὅπερ εἶνε ἰσοδύναμον ἢ
πρὸς τὸ «εἶχεν, ἐπεὶ ἔλαβεν» ἢ
πρὸς τὸ «εἰλήφει».—καὶ τὰ τελευ-
τοῖυ]—καὶ ἐσχάτως κατὰ τὸ 343.
Εἶνε αἰτιατικὴ σημαίνουσα χρόνον.
—Ὀρειταῖαι] πρὸλ § 33 καὶ 59.
—τουτοιῶν] ἢ δεικτικὴ αὐτῇ ἀν-
τωνυμία, ἣτις σημαίνει τι οἰοῦναι θα-
κτυλοδεικτοῦμενον, ἐτέθη, ὅχι διότι
ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἦσαν Ὀρειταῖ πα-
ρόντες, ἀλλὰ διότι τὸ γεγονός εἶνε
πολύ πρόσφατον, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ

προηγθὲν ἐπίρρημα «τὰ τελευτάτα»,
καὶ πάντες τὸ ἐνθυμοῦνται. Οὕτω
πρέπει νὰ δικαιολογηθῇ τὸ «τουτοι-
σι» καὶ ὅχι διότι ὁ Ὀρέος εἶνε ἐν
γειτονικῇ χώρᾳ, τῇ Εὐβοίᾳ.—ἐπι-
οκι ψομενοῦσι... νοσοῦσι] τὸ ρῆ-
μα «ἐπισκοπεῖν καὶ ἐπισκοπεῖσθαι»
σημαίνει κυρίως τὰς ἐπισκέψεις,
τὰς ὁποίας φίλοι ἢ ἱατροὶ κάμνου-
σιν εἰς ἀσθενῆ. πρὸλ Ξενοφ. Οἰ-
κονομ. Κεφ. XV § 9. ἐπισκοποῦντι
(τῆ ἱατρῆ) τοὺς κομνοντάς. Ὁ
Φίλ. μεταχειρίζεται ἐμπαικτικῶς
τὴν συνήθη μεταφορὰν τοῦ νοοεῖν
ἐν τῇ ἔννοια τοῦ στισιάζειν· πλει-
στάκις οἱ παλαιοὶ τὰ ἐν τῇ πολι-
τικῇ βίῃ πλημμυλῆματα ἢ τὴν κα-
τάστασιν καθόλου τῶν πόλεων πα-
ραβάλλουσι πρὸς τὴν νόσον ἢ τὴν
βγείαν τοῦ ζωικοῦ ὄργανισμοῦ. Ἰδὲ
§ 50. Τρία παραδείγματα κατὰ
χρονολογικὴν σειράν ἐμνημόνευσεν
ὁ Δημ., ἵνα δηλώσῃ τὸν βόλιον τοῦ
Φιλ. χαρακτῆρα. Ἐπὶ ἐνός δὲ ἐκά-
στου τούτων σαφέστερον δι' οἰκεί-
ας φράσεις δηλοῖ αὐτόν. Ἐν τῇ ἀ
παραδείγματι διὰ τοῦ «ἀγανα-
κτῶν καὶ πρέσβεις πέμπων
τ. ἀπολ.» καὶ ὅχι, ὡς λέγουσι τι-
νες, διὰ τοῦ «ἀπέχων 40 στάδια»,
ἐπὶ δὲ τοῦ β' διὰ τοῦ «ὡς φίλος
καὶ σύμμαχος ἐλθὼν» καὶ ἐπὶ
τοῦ γ' διὰ τοῦ «ἐπισκεψομένους
...κατ' εὐνοίαν».—κατ' εὐνοίαν]
ἢ κατὰ σημαίνει τὸ αἴτιον=ἐνεκα
εὐνοίας. πυνθάνεσθαι] ἐκ τοῦ
«ἔφη». ἐξ ὅ ἐξαρτάται καὶ τὸ εἶ-
ναι — εἶναι] ὑποκείμε. ἔχει τὸ «πα-
ρεῖναι», τὸ δὲ «συμμάχων καὶ φί-
λων» εἶναι γενικὴ κατηγορηματικὴ
τοῦ «παρεῖναι». — Ἐν τοῖς τοι-

- 13 ροῖς παρεῖναι. εἴτ' οἴεσθ' αὐτὸν, οἱ ἐποίησαν μὲν οὐδὲν ἂν κακόν, μὴ πιθεῖν δ' ἐφυλάξαντ' ἂν ἴσως, τούτους μὲν ἐξαπατᾶν αἰρεῖσθαι μᾶλλον ἢ προλέγοντα βιάζεσθαι, ὑμῖν δ' ἐκ προορήσεως πολεμήσειν, καὶ ταῦθ' ἕως ἂν
- 14 ἐκόντες ἐξαπιτᾶσθαι; οὐκ ἔστι ταῦτα. καὶ γὰρ ἂν ἀβελτερώτατος εἴη πάντων ἀνθρώπων, εἰ τῶν ἀδικουμένων ὑμῶν μὴδὲν ἐγκαλοῦντων αὐτῷ, ἀλλ' ὑμῶν οὐτῶν τινὰς αἰτιωμένων, ἐκεῖνος ἐκλύτας τὴν πρὸς ἀλλήλους ἔριν ὑμῶν καὶ φιλονικίαν ἐφ' αὐτὸν προειποὶ τρέπεσθαι, καὶ τῶν παρ' εἰυτοῦ μισθοφθορῶντων τοὺς λόγους ἀφέλοιτο, οἷς ἀναβάλλουσι ὑμᾶς, λέγοντες ὡς ἐκεῖνος γ' οὐ πολεμεῖ τῆ πόλει.

οὔτοις καιροῖς]=εἰς τοιοῦτους κακοὺς καὶ δυστυχεῖς καιροὺς.

§ 13. Εἶτα | ἰδὲ § 18 ἐν τῇ αὐτῇ λέξει=καὶ ὑστερον ἀπὸ αὐτά...: Δηλοῖ μετ' ἀγανακτικῆς ἀτοπον συμπέρασμα.—οἴεσθε| ἐκ τούτου ἐφαρτᾶται τὸ «αἰρεῖσθαι», ἐξ οὗ τὸ «ἐξαπατᾶν» καὶ τὸ «βιάζεσθαι». — οἱ ἐποίησαν... ἂν κακόν] τὸ ἡγούμενον εἶνε τὸ «εἰ ἐκ προορήσεως ὁ Φιλ., ἐπολέμει πρὸς τούτους». — προλέγοντα τροπικῆ μεταχθ.—πολεμήσειν|ἐκ τοῦ «οἴεσθε». —καὶ ταῦτα]=καὶ μάλιστα. Συχνότατη χρῆσις τοῦ «καὶ ταῦτα» εἶνε, ὅταν πράξις τις καθ' ἑαυτὴν ἀτοπος διὰ προσθήκης ἄλλου τινὸς ἀποβαίνει ἀτοποτέρα. Ἐνταῦθα τὸ ἀτοπον συνίσταται εἰς τὸ νὰ νομίζωσιν οἱ Ἄθην. μεθ' ὅσα ἀνέφερον ὁ Δημ. περὶ τῆς πολιτικῆς τοῦ Φιλίππου ὅτι θὰ τοῖς προκηρῆξαι οὗτος, πότε θὰ πολεμήσῃ πρὸς αὐτούς. Γίνεται δὲ ἀτοπότερον τοῦτο διὰ τῆς προσθήκης τοῦ «ἕως ἂν ἐκόντες ἐξαπατᾶσθε» Τοῦτο λέγει ἐν ἐλευθέρᾳ μεταφράσει ὁ Δημ. ἐν τῇ παραγράφῳ ταύτῃ : εἶνε ἐσχάτη μωρία νὰ νομίζετε, Ἄθηναῖοι, ὅτι ὁ Φίλιπ. θὰ σὰς προειδοποιήσῃ, πότε θὰ πολεμήσῃ ἐναντίον σας. Αὐτὸς δὲν προειδοποίησεν λαοὺς ἀσθενεστάτους (=οἱ ἐποίησαν μὲν οὐδὲν ἂν

κακόν, μὴ παθεῖν δ' ἐφυλάξαντ' ἂν ἴσως), ἀλλὰ προσέτιμης νὰ τοὺς πολεμήσῃ περιβεβλημένος προσωπειον, καὶ θὰ προειδοποιήσῃ σας, οἷτινες εἴσθε «δεινοὶ ἕτερον κωλοῦσαι λαθεῖν ἀρχὴν καὶ ἔχοντα ἀφελέσθαι καὶ ὅλως ἐνοχλήσαι τοῖς ἀρχεῖν βουλομένοις καὶ πάντας ἀνθρώπους εἰς ἐλευθερίαν ἐξελέσθαι», ὡς λέγει αὐτὸς οὗτος ὁ Δημ. ἐν Δ' Φιλ. § 14 ; Εἶνε ἀδύνατον τοῦτο..

§ 14. Ἰβελτερώτατος]=ἀφρονώτατος.—Εἰ τῶν ἀδικουμένων...αὐτῷ προείποι]=ἐάν. ἀφ' οὗ σας οἱ ἀδικούμενοι δὲν ἐγείρετε κανέν παράπονον κατ' αὐτοῦ...ἐκεῖνος παύσας τὴν πρὸς ἀλλήλους ἔριν σας ἤθελε σας προείπῃ νὰ κινηθῆτε ἐναντίον του.—ὑμῶν αὐτῶν|γεν. διαιρετικῆ ἐκ τοῦ «τινάς», τὸ ὅποιον εἶνε ἀναικείμενον τοῦ «αἰτιωμένων» διὰ δὲ τοῦ «τινάς» ἐννοεῖται ὁ Διοπέθης.—φιλονικίαν] διὰ τοῦ ἴωθα γραπτὰς ἡ λέξις ἐκ τοῦ «φιλονικός»=ὁ φιλῶν τὴν νίκην κατὰ πάντα τρόπον, εἴτε δικαίως, εἴτε ἀδίκως, ἐκ τοῦ «φιλῶ» καὶ «νείκος» μόνον «φιλονικῆς» (πρὸβλ. πανοθενῆς—πᾶν-σθενος, εὐθοαρῆς κλπ.) δύναται νὰ σχηματισθῇ ἡ Φιλονικίης ὡς κύριον ὄνομα κατὰ τὸ Πολυνείκης—ἀναβάλλουσι] εἰς ἀναβολὰς φέρουσι, κωλοῦσιν ἀπὸ τοῦ ἀμύνασθαι.

Ἄλλ' ἔστιν, ὧ πρὸς τοῦ Διός, ὅστις εὖ φρονῶν ἐκ τῶν 15
 ὀνομάτων μᾶλλον ἢ τῶν πραγμάτων τὸν ἄγονι εἰρήνην
 ἢ πολεμοῦνθ' ἑαυτῷ σκέψαιτ' ἄν; οὐδεις δάπου. ὁ τοί-
 νυν Φίλιππος, ἐξ ἀρχῆς, ἄρτι τῆς εἰρήνης γεγυυίας,
 οὐπω Διοκρίτους στρατηγούντος οὐδὲ τῶν ὄντων ἐν Χερ-
 ρονήῳ νῦν ἀπειταλμένων, Σέρριον καὶ Δορίσκον ἐ-
 λάμβανε καὶ τοὺς ἐκ Σερρείου τείχους καὶ Ἱεροῦ ὄρους
 στρατιώτας ἐξίβαλλεν, ὡς ὁ ὑμεῖρος στρατηγὸς ἐγκα-
 τέστησε. καίτοι ταῦτι πρῶτων τί ἐποίει; εἰρήνην μὲν

§ 15—18. Ἄφ' οὗ χρόνου συνομολογήθη ἡ εἰρήνη. ὁ Φίλιππος δὲν ἔ-
 παυσε νὰ παραβῆ αὐτὴν Ἀποδείξεις τῆς ἐχθρότητός του.

§ 15. Ὁ ῥήτωρ βλέπων ἐναργῶς
 τὸν ἐκ Μακεδονίας ἐπιχειρούμενον
 κίνδυνον συναγείρει ἄλλην τὴν δύ-
 ναμιν τῆς διανοίας του, ὅπως δια-
 νοίξῃ τοὺς θύλακούς τῶν συμπο-
 λιτῶν του πρὸς τὸν ἀπειλοῦντα τὴν
 Ἑλλάδα ἄλλην μέγαν τοῦτονκίνδυ-
 νον. Διαστέλλων δὲ τὸν ἑαυτὸν του
 ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐν Ἀθῆναις συμ-
 βούλων προκαλεῖ, μᾶλλον δὲ ἐκε-
 τεύει τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἀκούσω-
 σι τοὺς λογισμοὺς του. Εἶνε δὲ οὗ-
 τω πεπεισμένος περὶ τῆς ὀρθότη-
 τος αὐτῶν, εἰ καὶ ἐκ μετριοφροσύ-
 νης λέγει ὅτι πιθανὸν νὰ πλανᾶται,
 ὥστε παρέχει εἰς τοὺς Ἀθηναίους
 τὸ δικαίωμα νὰ τὸν χαρακτηρίσω-
 σιν ὡς παράφρονα, ἐὰν οἱ φόβοι
 του εἶνε ἀνυπόστατοι (15—21).—
 ὧ πρὸς Διού | τὸ ἐπιφώνημα ὧ
 κείται ἐνταῦθα ἄνευ κλητικῆς τοῦ
 προσφωνουμένου προσώπου. Εἶνε
 δὲ συχνὴ ἡ τοιαύτη μετ' ἐξορκι-
 σμοῦ προσφώνησις. Ἡ πρὸς ἑτε-
 ροῦσις τῆς πρὸ ἔχει τοπικὴν
 τὴν ἀρχὴν καὶ ἀφετηρίαν μετὰ τε
 τῶν λοιπῶν πλαγίων καὶ μετὰ τῆς
 γενικῆς. Κατὰ μεταφορὰν δὲ ἐκ
 τῆς τοπικῆς σημασίας τίθεται ἐπὶ
 ὄρων, ὅλον: πρὸς Διός=ἐνώπιον
 τοῦ Διός ἢ δι' ὄνομα τοῦ Διός.—
 εὖ φρονῶν|=εἰ εὖ φρονοῖ. Ση-
 μαίνει δὲ ἐνταῦθα «ἔχων σώας τὰς
 φρένας». — ὀνομάτων|=λέξεων.
 Τὸ ἀντίθετον πραγμάτων.—σκέ-

ψαιτ' ἄν]=ἤθελε κρίνῃ.—οὐπω |
 =ὄχι ἀκόμη, δὲν ἀποκλείει δηλ.
 τὸ μέλλον, οὐκέτι=ὄχι πλέον, ἀ-
 ποκλείει δηλ. τὸ μέλλον—στρα-
 τηγούντοι | εἶνε χρόνου παρατα-
 κικοῦ, εἶνε δὲ μετοχὴ χρονικῆ.—
 Σεμριον... Ἱερ(οῦ) ὄρουι | μικρὰ
 φρούρια ἐν τῇ Θράκῃ. Ὁ βασιλεὺς
 Κερσοβλέπτης εἶχεν ἐμπιστευθῆ
 τὴν υπεράσπισιν τούτων· εἰς μιάθω-
 τὸν στρατὸν τῶν Ἀθηνῶν διοικύ-
 μενον ὑπὸ τοῦ Χάρητος. ὁ Φίλιπ-
 πος ἐκυρίευσεν ταῦτα τὰ μέρη κατὰ τὸ
 346, ὅτε οἱ Ἀθῆναι εἶχον ἐνὸρκως
 συνομολογήσῃ εἰρήνην, ἀλλὰ δὲν
 εἶχεν υπογράψῃ ἀκόμη ταύτην καὶ
 αὐτός. Ὁ ῥήτωρ λοιπὸν ἐνταῦθα
 διαστρέφει τὴν ἀλήθειαν, λέγων ὅτι
 ὁ Φίλιππος κατέλαθε ταῦτα τὰ μέρη
 εὐθὺς μετὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς
 εἰρήνης ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν διαμα-
 χουμένων μερῶν. Ἐκτός ἐὰν ὑποθέ-
 σωμεν ὅτι ὁ Δημ. ἐφρόνει ὅτι ὁ Φί-
 λιππος, εὐθὺς ὡς οἱ ἀπεσταλμένοι
 του ἔλαβον υπογεγραμμένην παρὰ
 τῶν Ἀθηναίων τὴν συνθήκην, εἶχε
 τὴν ἠθικὴν ὑποχρέωσιν νὰ τηρήσῃ
 ταύτην, ἀδιάφορον ἂν ἀκόμη δὲν
 εἶχε κυρώσῃ αὐτὴν καὶ διὰ τῆς δι-
 αίας του ὑπογραφῆς.—ἐκ Σεμριου
 τειχους καὶ Ἱεροῦ ὄρους | εἶνε
 βραχυλογία, ἀντὶ τοῦ: τοὺς ἐν Σερ-
 ρείῳ καὶ Ἱερῷ ὄρει ἐκ τοῦ Σερ-
 ρείου κλπ.—πρῶτων | μετοχὴ
 χρονικῆ παρατακικοῦ=ἄφ' οὗ.—

16 γὰρ ὠμωμόκει. καὶ μῦθους εἶπεν, τί δὲ ταῦτ' ἐστίν; ἢ τί τούτων μέλει τῇ πόλει; εἰ μὲν γὰρ μικρὰ ταῦτα, ἢ μῦδὲν ὑμῖν αὐτῶν ἔμελεν, ἄλλος ἂν εἴη λόγος οὗτος· τὸ δ' εὐσεβὲς καὶ τὸ δίκαιον ἂν τ' ἐπὶ μικροῦ τις ἂν τ' ἐπὶ μειζονος παραδαίην, τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν. φέρε δὴ νῦν, ἡνίκ' εἰς Χερρόνησον, ἦν βασιλεὺς καὶ πάντες οἱ Ἕλληνες ὑμετέραν ἐγκώκασιν εἶναι, ξένους εἰσπέμπει καὶ βο-

εἰρήνην μὲν γὰρ] ὁ μὲν εἶνε ἐν-
ταῦθα ἐξησθημένος μὴν καὶ
ἔχει σημασίαν βεβαιωτικήν. Διὰ
τοῦτο δὲ δὲν ἀκολουθεῖ δέ. Ὁ δὲ
γὰρ αἰτιολογῶν τὴν εἰς τὸ «τί
ἐποίησεν» ἐννοουμένην ἀπάντησιν:
«βεβαίως πόλεμον ἐποίησεν, οὐκ ἦγεν
εἰρήνην (παρεσπόνδει δηλαδὴ)»,
διότι εἶχεν ὁμῶς εἰρήνην. Μὲ ἄλ-
λας λέξεις ὁ Δημ. λέγει ὅτι ἡ κα-
τὰ λῆψιν τοῦ Σερρίου κλπ. εἶνε
κίρυξις πολέμου κατὰ τῆς πόλεως
ἐκ μέρους τοῦ Φιλίππου, εἶνε πα-
ραβίασις τῆς συνθήκης, διότι οὗ-
τος εἶχεν ἤδη συνομολογήσῃ εἰρή-
νην. Δὲν θὰ ἦτο ἄρα κίρυξις πο-
λέμου κατὰ τῆς πόλεως, δὲν θὰ
ἦτο παρασπονδία τότε, ὅπότεν τὰ
πλησίον τῆς Χερρόνησου καὶ κατὰ
μῆκος τῆς μεσημβρινῆς παραλίας
τῆς Θράκης μνημονευθέντα ὄχυρά
χωρία δὲν ἦσαν ἐμπειστημένα
πρὸς φύλαξιν εἰς στρατὸν τῶν Ἀ-
θηναίων, πρὸς ἃς εἶχεν ὁ Φ. συνη-
κολογήσῃ. Δὲν μοί φαίνεται δὲ ὀρ-
θὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι αἰτιολογεῖ
ἢ λανθάνουσαν ἐν τῇ «τί ἐποίησεν»
ἐρώτησιν. (=τί ἐποίησεν; εἰρήνην;
διότι εἰρήνην εἶχεν ὁμῶς) ἢ πα-
ραλειπομένην πρότασιν. (=τί ἐ-
ποίησεν; ἐρωτῶ δὲ τί ἐποίησεν [=εἰ
ἐποίησεν; εἰρήνην, ν.], διότι εἰρήνην κλπ.)

§ 16. τί δὲ ταῦτ' ἐστίν;] ἀντι-
κειμ. τοῦ εἶπεν. Ὁ σύνθεσμος «δὲ»
δηλοῖ ἀντίθεσιν, ἐναντίωσιν πρὸς
ἐννοίαν εἶτε ἐν τῇ νῦν αὐτοῦ τοῦ
λέγοντος ὑπάρχουσαν εἶτε ὑπ' ἄλ-
λου τινὸς πρότερον ῥηθείσαν. Ἡ
ἀντίθεσις αὕτη γίνεται πρὸς τὴν
ὑπὸ τοῦ Δημ. διατυπωθείσαν ἐννοι-

αν· οἶονσι ὁ ἀντιφρονῶν πρὸς τὴν
γνώμην τοῦ Δημ. λέγει: «ἔστω,
ἐπολέμη. δὲν εἰρήνευεν, ἀφ' οὗ ἐ-
λάμβανεν ὁ Φιλ. τὸν Σερρίον καὶ
τὸν Δορίσκον κλπ. ἀλλὰ (=δὲ) τί
εἶνε αὐτά;» ἢ μὲ ἄλλας λέξεις
«ναί, ἐπολέμη, ἀλλ' αὐτά εἶνε τι-
ποτένια πράγματα» διότι ἀνευ ἐ-
ρωτήσεως τὸ «τί δὲ ταῦτ' ἐστίν»,
ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ: «οὐδὲν ταῦτ'
ἐστίν» (=εἶνε τιποτένια πράγμα-
τα). Τὸ «τί ταῦτ' ἐστίν» διαφέρει
τοῦ «τίνα ταῦτ' ἐστίν» κατὰ τοῦτο,
ὅτι δι' ἐκεῖνου ὁ ἐρωτῶν ζητεῖ νὰ
μάθῃ ποῖα ἢ δύναμις καὶ ἡ φύσις
τῶν γιγνομένων, διὰ δὲ τοῦ «τίνα
ταῦτ' ἐστίν» ζητεῖ νὰ μάθῃ ποῖα
πράγματα εἶνε τὰ γιγνόμενα. Οὕ-
τω ἡ ἐρωτηματικὴ ἀντωνυμία τί-
θεται εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν,
ὅταν πρόκειται περὶ ἀπαριθμήσεως,
εἰς ἐνικὸν δὲ, ὅταν ὁ λόγος εἶνε
περὶ ποιότητος.—τί τούτων] ὁ
Διοχίνης ἰσχυρίζετο ὅτι τὰ μέρη
ταῦτα ἦσαν ἀγνωστα καὶ εἰς ἐμ-
πειροτάτους γεωγράφους.—ἄλλος
λόγος]=ἄλλο ζήτημα,—εὐσεβὲς]
ἀναφέρεται εἰς τὴν τήρησιν τοῦ
ἔρκου.—τὸ εὐσεβὲς καὶ τὸ δι-
καιον ἂν τ' ἐπὶ μικροῦ ἂν τε
ἐπὶ μειζονος παραδαίην τις,
τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν (=εἶνε
ἐν καὶ τὸ αὐτὸ)] ἀληθῶς τὸ ποιὸν
τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως πρέπει
νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὅψιν καὶ ὄχι τὸ
ποσόν. Κατὰ τὴν ἰδεάν λοιπὸν
ταύτην ὁ Φιλ. πάντως εἶνε ἀδι-
κος καὶ παρασπονδεῖ. =φέρε δὴ]
ἰσοῦται πρὸς τὸ τῆς συνηθείας::
«ἔλα λοιπόν». Εἶνε δὲ τὸ «φέρε»

18 ἔμοι πολεμεῖ, κἄν μήπω βάλλῃ μηδὲ τοξεύῃ. τίσιν οὖν ὑμεῖς κινδυνεύσαίτ' ἄν, εἴ τι γένοιτο; τῷ τὸν Ἑλλάσποντον ἀλλοτριωθῆναι, τῷ Μεγάρων καὶ τῆς Εὐβοίας τὸν πολεμοῦνθ' ὑμῖν γενέσθαι κύριον, τῷ Πελοποννησίους τάκεινον φρονῆσαι. εἶτα τὸν τοῦτο τὸ μηχανήμα ἐπὶ τὴν πόλιν ἱστάντα, τοῦτον εἰρήνην ἄγειν

δοῖα τυραννίδα κλπ.] Ἡ ἐγκατάστασις τυράννων ἐν Εὐβοίᾳ (ἐν Ὁρεῶν τοῦ Φιλιστίου καὶ ἐν Ἐρετρίᾳ τοῦ Κλειτάρχου) ἐγένετο τὸ 344. Ἀλλὰ καὶ πρότερον ὁ Φιλ. (τὸ 354 ἢ 350) ἐπεχείρησε νὰ καταλάβῃ τὴν Εὐβοίαν καὶ ἀπέστειλε δύναμιν, ἵνα βοηθήσῃ τὸν Καλλιαν πολεμοῦντα πρὸς τὸν τυράννον τῆς Ερετρίας Πλούταρχον, μεθ' οὗ συναμάχουν οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Φωκίωνα· ἀλλ' ἀπέτυχε, κερδήσαντος λαμπρᾶν νίκην τοῦ Φωκίωνος ἐν Ταμύναις (περίπου τῆς σημερινῆς Ἀλιθέρι). Ὁ Φωκίων ἐγκατέλιπεν εἰς τὴν νῆσον τὸν Μολοσσὸν μετὰ στρατοῦ. Τοῦτον καὶ τοῦς στρατιώτας του συλλαβὼν ὁ Πλούταρχος ἠλευθέρωσε τότε, ὅτε τῷ ἐπλήρωσεν ὁ αἰχμάλωτος 50 τάλαντα. Δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν ὁ Φωκίων ἐξέβαλε τὸν Πλούταρχον ἐκ τῆς Εὐβοίας. πρβλ. περὶ τῆς εἰρήν. § 5 καὶ τοῦ παρόντος λόγου § 57 καὶ ἐπόμεν. — παρῶντα] εἰσχωροῦντα διὰ νὰ ὑποτάξῃ τὸν Κερσοβλέπτην. — τὰ ἐν Πελοποννησίῳ] ὁ Φιλ. τὴν ἀνοιξίαν τοῦ 344 ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλίαν ἐνεκα τῶν Φερῶν, ἐν αἷς ἔταξε 10 ἀνδρας καταπαύσας τὰς ἐμφυλίους ταραχάς. Ἐκεῖθεν πέμψας εἰς τὴν Πελοπόννησον στρατιώτας καὶ χρήματα, ἵνα βοηθήσῃ τοὺς Μεσσηνίους καὶ τοὺς Ἀργεῖους κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων, ἔμελλε καὶ ὁ ἴδιος ἐκεῖσε νὰ μεταβῇ (344—343), ἂν οἱ Ἀθηναῖοι ἐξεγερθέντες δὲν ἔσταλλον τὸν Δημοσθένη μετ' ἄλλων εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἵνα ἀποτρέψῃ ἀπὸ τῆς συμμαχίας τοῦ Φιλ. τοὺς Ἀργεῖους καὶ Μεσσηνίους. Ἐδὲ πλείονα ἐν τῷ

Β' Φιλιππικῷ. — ὥστε...φνημί λυεῖν] αὐτὴ εἶνε ἡ συνθήκη τῶν λέξεων. — σκευωρούμενον] ἐκ τοῦ σκευωρὸς (=σκέυη-ᾠρη) σημαίνει λοιπὸν κυρίως τὸν συγυρίζοντα τὰ σκεύη τοῦ σπιτιοῦ, μεταφορικῶς δὲ τὸν δολίως ἀνακατῶνonta, βραδυσυρροῦντα. — μηχανήματα] εἶνε οἱ καταπέλται ῥίπτοντες βέλη καὶ θραυλοὺς καὶ οἱ λιθοβολοὶ.

§ 18. τίσιν...κινδυνεύσαίτ' ἄν] ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ «τίς κατασταίητ' ἂν εἰς κίνδυνον» — πῶς, ἢ ἐνεκα τίνων πραγμάτων ἠθέλετε ἐκτεθῆ εἰς μέγαν κίνδυνον; — εἴ τι γένοιτο] — εἰάν ἤθελε σὰς συμβῆ ζῆμία τις ἐν τῷ πολέμῳ ἢ, ὡς ἄλλοι παραδέχονται, ἐν περιπτώσει φανερᾶς κηρύξεως τοῦ πολέμου. Εἶνε δὲ εἰρηγμένον κατ' ἐμφημισμὸν. Οἱ ἄρχαοὶ εἴτε ἐκ φιλάνθρωπίας εἴτε ἐκ θεισθαιμονίας, ὅτε ὁ λόγος ἦτο περὶ πραγμάτων ἀπεικταίων ἢ ἄλλων δυσαρτέων, ἀπέφειγον τὰς κυρίας αὐτῶν (τῶν πραγμάτων κλπ) λέξεις, μετεχειρίζοντο δὲ ἠπιωτέρας — τῷ τὸν Ἑλλάσποντον ἀλλοτριωθῆναι] ὑποκείμ. τοῦ ἀπαρμεφάτου εἶνε τὸ «τὸν Ἑλλάσποντον», πρέπει δὲ νὰ ἐνοηθῆ εἰς τὸ «ἀλλοτριωθῆναι» ἢ γενικὴ «ἡμῶν» πρβλ. περὶ τοῦ στεφάνου § 88. — τῷ ἀλλοτριωθῆναι, τῷ φρονῆσαι καὶ γενέσθαι] αἱ δοτ. αὐτὰ εἶνε ὅ,τι καὶ ἡ προφηθεῖσα «τίσιν», δοτ. δηλ. ἢ τοῦ τρόπου ἢ τοῦ ἀναγκαστικοῦ αἰτίου — εἰάν χάσωμεν τὸν Ἑλλάσποντον, εἰάν ὁ πολεμῶν ἡμᾶς γείνη κύριος τῶν Μεγ. καὶ τῆς Εὐβοίας, εἰάν οἱ Πελοπ. κλπ. — Εὐβοίας] εἶπεν «Εὐβοίας», διότι ἡ Χαλκίς ἀνθίστατο, μόνον τῆς Ε.

ἔγω φῶ πρὸς ὑμᾶς ; πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἀλλ' ἄφ' ἧς ἡμέ- 19
ρας ἂ εἶλε Φωκέας, ἀπὸ ταύτης ἔγωγ' αὐτὸν πολεμεῖν
ὀρίζομαι, ὑμᾶς δέ, ἐὰν ἀμύνθησ' ἦδη, σωφρονήσῃ
ῥηναί· ἐὰν δ' ἐάσητε, οὐδὲ τοῦθ' ὅταν βούλησθε δυνήσε-
σθαι ποιῆσαι καὶ τοσοῦτον γ' ἀφέστικα τῶν ἄλλων, ὧ
ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν συμβουλευόντων, ὥστ' οὐδὲ δοκεῖ
μοι περὶ Χερρονήσου νῦν σκοπεῖν οὐδὲ Βυζαντίου, ἀλλ,

μετρίως καὶ τοῦ Ὁρεοῦ ὑποβοη-
θούτων τοῦ σκοποῦ τοῦ Φιλ. Δὲν
εἶχεν ἄρα γαίην ἀκόμη κύριος τῆς
Εὐβοίας ὁ Φ. (ἰδὲ κατωτ. §33).—
εἶτα]—τούτων οὕτως ἐχόντων, καὶ
ἐπειτα. Τὸ εἶτα καὶ ἐπειτα τίθε-
ται εἰς ζωηράς καὶ πλήρεις πά-
θους ἐρωτήσεις.—μυχάνημα] Ἴνα
ἐκπλήξῃ ἔτι μᾶλλον τοὺς Ἀθηναί-

ους, μεταχειρίζεται τὴν λέξιν ταύ-
την — ἐγὼ φῶ ;]— ἐγὼ νὰ εἶπω ; =
οὐδαμῶς δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι ἄγει
εἰρήνην ὁ τὸ μυχάνημα τοῦτο στή-
νων κατὰ τῆς πόλεως. Ἡ ὑποτα-
κτικὴ αὐτῆ, ἧτις τίθεται ἐπὶ ἀμ-
φιθέλου ἐρωτήσεως, θά ἔχῃ προ-
κύψῃ ἐξ ἐλλείψεως.

§ 19—20. Πρέπει λοιπὸν αἰεὶ νὰ ἀμυνθῆτε ἀπὸ τῆς σήμερον, νὰ βοη-
θήσῃτε τὴν Χερρονήσον, νὰ ἐγερθῆτε πρὸς ἀποσώβριον παντὸς κινδύνου τοῦ
Βυζαντίου Ἀλλ' ὅμως τοῦτο δὲν εἶνε ἀρκετόν. Ὅλη ἡ ἔσω Ἑλλάς διατελεῖ
ἐν αεγῶλο καθύψῃ. Εἰμαι, λέγει ὁ Δημ., πεπεισμένος περὶ τούτου καὶ
θέλω νὰ κάμω κοινοῦς τῆς νεποθήσεώς μου τοὺς ἑμαντοῦ ἀκροατάς.

§ 19. πολλοῦ γε καὶ δεῖ] εἶνε
Δημοσθένειος μάλιστα τύπος ἀρνη-
τικῆς ἀπαντήσεως εἰς πλαστοτάξερω-
τήσεις = ὄχι. Εὐρίσκειται δὲ καὶ
προσωπικῶς, ὡς « πολλοῦ γε καὶ
δέω ». Σημειωτέον ὅτι ἡ φράσις αὐ-
τῆ εἶνε συνήθης μετὰ γενικῆς « ὀ-
λίγου, μικροῦ, πολλοῦ, τοσοῦτου »
προσωπικῶς καὶ ἀπροσώπως καὶ
μετ' ἀπαρεμφάτου ἐπομένου. — ἀλλ'
ἄφ' ἧς ἡμέρας] ἐτέθη ὁ ἀλλά,
διότι τὸ « πολλοῦ γε καὶ δεῖ » ἰσο-
δυναμεῖ μὲ ἀποφατικὴν πρότασιν.
Ἐν τῇ « ἄφ' ἧς ἡμέρας » ἔχει γαίην
ἔλξης· ἀνευ ἔλξεως· ἀπὸ ταύτης
τῆς ἡμέρας, ἢ κλπ. — ἀνεῖλε Φω-
κέας]—ἡφάνιος, κατέστρεψε. Τὸ
ἀναίρω σημαίνει : σηκῶνω τι ἐκ
τοῦ τόπου του. Τὸ γεγονός τοῦτο
συνέβη ὀλίγας ἐβδομάδας (τρεῖς μὲ-
λις) μετὰ τὴν ὀριστικὴν συνομολό-
γησιν τῆς εἰρήνης. — οὐίζομαι]—
ὡς ὄριον θέτω, ἀποφαίνομαι, λέγω
ὀριστικῶς. — ἐὰν ἀμύνθησθε]—ἐὰν
λάβετε στάσιν ἀμυντικὴν. Ἐτέθη

ἀνευ ἀντικειμένου, ὡς καὶ τὸ προ-
ηγηθὲν ἀντίστοιχον τούτου « πολε-
μεῖν ». — οὐδὲ... τοῦτο ποιῆσαι]
τ.ἔ. « οὐδ' ἀμύνασθαι ». — οὐδὲ Βυ-
ζαντίου] Ἀπὸ τῆς Θρακικῆς Χερ-
σονήσου ὁ Φίλ. ἐστράφη πρὸς τὴν
Προποντίδα καὶ μετὰ τοὺς Σηλυμ-
θριανοὺς προσέβαλε τὴν Πέρινθον.
ἀλλ' οὐδὲν κατορθώσας ἔνθεν μὲν
διὰ τὴν ὀχυρὰν θέσιν τῆς πόλεως,
ἐνθεν δὲ διὰ τὴν γενναίαν ἐπικου-
ρίαν τῶν Βυζαντιῶν καὶ αὐτῶν τῶν
Περσῶν, οἵτινες ὑπέβλεπον τὴν δύ-
ναμιν τοῦ Φιλ., τὸ μὲν ἡμῖς τοῦ
στρατοῦ του ἀφῆκεν ἐπὶ τῆς πο-
λιορκίας, τοὺς δὲ ἄλλους παραλα-
βὸν αὐτὸς προσέπεσον αἰφνης τὸ
341 κατὰ τοῦ Βυζαντίου καὶ ἐπο-
λιόρχηκεν αὐτὸ στενωῶς. Τοὺς Βυ-
ζαντιοὺς ἔσωσεν ὁ Δημ. πείσας
τοὺς συμπολίτας του νὰ δράμωσιν
εἰς βοήθειαν λησμονοῦντες τὰ περὶ
τὸν συμμαχικὸν πόλεμον ὑφ' ἑκα-
τέρων ἡμαρτημένα. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐ-
ξέπεμφαν ἐκεῖ ναυτικὴν δύναμιν

20 ἐπαμύναι μὲν τούτοις, καὶ διατηρῆσαι μὴ τι πάθωσι, καὶ τοῖς οὖσιν ἐκεῖ νῦν στρατηγοῖς πάνθ' ὅσων ἂν δέωνται ἀποστεῖλαι, βουλευέσθαι μέντοι περὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων ὡς ἐν κινδύνῳ μεγάλῳ καθεστῶτων. βούλομαι δ' εἰπεῖν πρὸς ὑμᾶς ἐξ ὧν ὑπὲρ τῶν πραγμάτων οὕτω φουδοῦμαι, ἴν', εἰ μὲν ὀρθῶς λογιζομαι, μετόσχῃτε τῶν λογισμῶν καὶ πρόνοιάν τιν' ὑμῶν γ' αὐτῶν, εἰ μὴ καὶ τῶν ἄλλων ἄρα βούλεσθε, ποιήσῃτε, ἂν δὲ ληρεῖν καὶ τετυφῶσθαι δοκῶ, μήτε νῦν μήτ' αὐθις ὡς ὑγιαίνοντί μοι προσέχῃτε.

ὕπο τὸν στρατηγὸν Χάρητα, καὶ ἐπειδὴ εἰς τοῦτον δὲν εἶχον ἐμπιστοσύνην οἱ σύμμαχοι, ὑπό τὸν Φωκίωνα. Τὸ παράδειγμα τῶν Ἀθην. ἠκολούθησαν οἱ Χίοι καὶ Κῆροι καὶ Ῥόδιοι καὶ τινες ἄλλοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων στείλαντες βοήθειαν εἰς τοὺς Βυζαντίους. Τοῦτου λοιπὸν ἕνεκα ὁ Φιλ. κατὰ τὸν Διοδώρον ἔλυσε τὴν πολιορκίαν τῶν πόλεων καὶ ἔκλεισεν εἰρήνην πρὸς τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς ἄλλους Ἑλληνας τοὺς ἐναντιουμένους. Ἄλλ' ἢ ἰδέα αὐτῆ ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου μνημονευομένη ἢ ὑπὸ τοῦ Διοδώρου παρέχει τὸ ἐνδόξιμον νὰ πιστεῦσθαι ὅτι ὁ ἱστορικός οὗτος ἐννοεῖ διὰ τούτων πιθανῶς κατὰ συγκεχυμένην χρονολογίαν τὴν Φιλοκράτειον εἰρήνην.

§ 20. ἀλλ' ἐπαμύναι μὲν]—νὰ βοηθήσετε ταῦτα, τὴν Χερρόνησον καὶ τὸ Βυζάντιον ἐπαμύνω=βοηθῶ τὸν πάσχοντα ἢ κινδυνεύοντα. ἢ ἀπόδοσις τοῦ «μὲν» εἶνε ἐν τῇ «βουλευέσθαι μέντοι». τὸ «μέντοι» εἶνε ἐμφαντικώτερον τοῦ «δὲ».—διατηρῆσαι μὴ τι πάθωσι]=νὰ προσέξετε μὴ πάθωσι τι, νὰ ἀσφαλίσετε ταῦτα. Αἱ λέξεις αὗται προστέθησαν, διότι ὁ Φιλ. δὲν εἶχεν ἀκόμη πορευθῆ ὅτε κατὰ τῆς Χερρόνησου ὅτε κατὰ τοῦ Βυζαντίου. ἐξ ὧν] εἶνε γεν. οὐδετέρου ἰσοδυναμοῦσα πρὸς τὸ «ἐξ ὧν λογισμῶν».—ἴνα εἰ μὲν...] πρὸς Φιλ. Β' § 6, ἕνεκα ὁ Δημ. μετεχει-

ρίσθη ἀνάλογον ἔκφρασι. Ἄλλ' ἐνταῦθα, ἐπειδὴ ὁ κίνδυνος ἐπείγει, ὁ βῆτωρ εἶνε μᾶλλον συγκεκινημένος καὶ ἐκφράζεται μετὰ μείζονος προσοικαρήσεως.—ὑμῶν γ' αὐτῶν] ὁ «γέ» εἶνε περιοριστικός ἢ ἐλαττωτικός=τοῦλάχιστον δι' ὅμας αὐτοὺς νὰ φροντίσετε, ἂν τῇ ὄντι δὲν θέλετε νὰ φροντίσετε καὶ διὰ τοὺς ἄλλους.—εἰ... ἄρα]=ἐάν τῇ ὄντι. ὁ βῆτωρ δὲν θέλει νὰ παραδεχθῆ ἐκ τῶν προτέρων ἐκεῖνο, τὸ ὅποτον δυσανασχέτων πιστεύει. Ἀλλ' ἂν καὶ εἶνε πεπεισμένος ὅτι οἱ ἄλλοι, δὲν θὰ φροντίσωσι περὶ τῶν ἄλλων, ἐκφράζεται ὁμοῦς μὲ ἀμφιβολίαν περὶ τοῦτου, ὥς διὰ νὰ κεντρίσῃ τὴν φιλοτιμίαν τῶν συμπολιτῶν του, ὅπως προνοήσωσι καὶ περὶ τῶν ἄλλων. Δυνάμεθα ὁμοῦς νὰ υποθέσωμεν εἰ τα «εἰ μὴ... ἄρα κλπ.» λέγονται εἰρωνικῶς=ἐκτός ἐάν τυχὸν θέλετε νὰ φροντίσετε καὶ περὶ τῶν ἄλλων.—τετυφῶσθαι] ἐκ τοῦ «τυφῶμαι» σημαίνοντος: «φαίνομαι ὅτι εἶμαι ἀνόητος (παρμένος κοινῶς), δὲν ἠξεύρω τί λέγω». Κυρίως τὸ «τυφῶμαι» σημαίνει: «σκοτίζομαι ἀπὸ τὸν καπνόν, μπαίνοναι καπνοῖς τὸ κεφάλι μου». Γίνεται δὲ ἐκ τοῦ «τύφος». Ὁ δὲ σκληριαστὴς λέγει: «τετυφῶμαι» = μπαίνω ἀπὸ τοῦ τυφῶνος τοῦ δαίμονος. Καὶ ὁ Ἀρποκρατῶν ἐξηγεῖ: ἐμυδρόνηται, ἐξω τῶν φρενῶν γέγο-

«Ὅτι μὲν δὴ μέγας ἐκ μικροῦ καὶ ταπεινοῦ τὸ κατ' ἀρ- 21
 χὰς Φίλιππος νῦξεται, καὶ ἀπίστως καὶ στασιαστικῶς
 ἔχουσι πρὸς αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες, καὶ ὅτι πολλῶ παραδο-
 ξότερον ἢν τοσοῦτον αὐτὸν ἐκείνου γενέσθαι ἢ νῦν,
 ὅθ' οὕτω πολλὰ προείληφε, καὶ τὰ λοιπὰ ὑφ' αὐτῶ ποιή-
 σασθαι, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτ' ἂν ἔχοιμι διεξελθεῖν παρα-
 λείψω. ἀλλ' ὄρω συγκεχωρηκότας ἅπαντας ἀνθρώπους, 22
 ἀφ' ὑμῶν ἀρξαμένους, αὐτῶ, ὑπὲρ οὗ τὸν ἄλλον ἅπαντο
 χρόνον πάντες οἱ πόλεμοι γεγονασιν οἱ Ἑλληνικοί. τὶ

να ἦται ἀπὸ τῆς βροντῆς ἢ ἀπὸ τῶν ἐπὶ τὸν Τυφῶνα ἀναφερομένων σκιπτῶν. — ὑγιαίνοντι] = ἔχοντι τὸν νοῦν ὑγιαῖ. Τὸ «ὑγιαίνειν» μετὰ πικρίας καὶ εἰρω-

ναίας τὸ μεταχειρίζεται μεταφορικῶς ἐνταῦθα ὁ Δημ. ἐπὶ τοῦ «νοῦ» ἐν ᾧ κυριολεκτεῖται ἐπὶ τοῦ σώματος.

ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΜΕΡΟΣ (§ 21—35).

§ 21—25. Ἀγίνοιοι τὸν Φίλ. νὰ ἀπογενιώνῃ, νὰ ὑποδουλώῃ τοὺς Ἕλληνας ἀλλεπαλλήλους, νὰ πρῶτη τέλος πράγματα, τὰ ὅποια οὐδεὶς ποτε συνεχώρησεν εἰς τὰ κράτη τὰ ἡγεμονεύοντα ἀλληλοδιαδόχως τῆς Ἑλλάδος.

§ 21. ὅτι μὲν δὴ κλπ.] ἐν-
 τεῦθεν μέχρι τῆς § 35 ἐκθέτουν ὁ
 Δημ. τοὺς λόγους, δι' οὓς οὕτω
 φοβεῖται, δηλοῖ ὅτι ἡ Ἑλλάς κιν-
 δυνεύει μᾶλλον ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς
 διαίρεσως καὶ διχονοίας τῆς ἢ
 ἐκ τῆς προόδου τοῦ Φιλίππου. —
 μέγας... νῦξεται] εἶνε ἐμφαντι-
 κότερον ἢ τὸ «μέγας γέγονε». Τὸ
 ἐπιθετόν σημαίνει τὸ ἀποτέλεσμα
 τῆς ἐνεργείας τῆς θηλουμένης ὑπὸ
 τοῦ βήματος = αὐξήσεις ἐγένετο μέ-
 γας εἶνε μὲ ἄλλας λέξεις τὸ «μέ-
 γας» προληπτικὸν κατηγορούμε-
 νον. — πρὸς αὐτοῦς] ἢ αὐτοπα-
 θῆς ἀντωνυμία ἔχει ἐνταῦθα ἔννοι-
 α ἀλληλοπαθοῦς = ἀλλήλους. πρβλ.
 Φιλ. Α', § 10 «αὐτῶν πυνθάνεσθαι».
 — ἐξ ἐκείνου] ἐκ μικροῦ δηλα-
 ρῆ καὶ ταπεινοῦ. Ἡ ἐκ σημ. ἀφε-
 τηρίαν. — ἢ νῦν . . . . καὶ τὰ
 λοιπὰ ὑφ' αὐτῶ ποιήσασθαι] ἀ-
 ποτελεῖ τὸν β'. ὄρων τῆς συγκρι-
 σεως. = πολὺ πλέον παράδοξον ἢ τὸ
 νὰ γείνη ἐκ ταπεινοῦ τοσοῦτον
 μέγας παρὰ τώρα, ὅτε ἔχει προ-
 καταλάβῃ τόσον πολλὰ χωρία, το-

σοῦτους τόπους, νὰ ὑποτάξῃ καὶ τὰ
 λοιπὰ.

§ 22. ἀφ' ὑμῶν ἀρξαμένους] φράσις ἴση πρὸς ἄλλην ἐπίσης εὐ-
 χρηστον: «ὦν πρῶτοί ἐστε ὑμεῖς»
 = γενομένης ἀρχῆς ἀφ' ὑμῶν, πρὸ
 παντός ἄλλου σεῖς. Ἡ μετοχὴ ἔχει
 ἔννοιαν ἐπιρρηματικὴν. Τὸ «ἀρχά-
 μενος ἀφ' ὑμῶν» σημαίνει ὅτι τὸ
 «ἀφ' ὑμῶν» εἶνε τὸ πρῶτον ἀνα-
 φορικῶς πρὸς ἄλλα· δηλαδὴ ἡ ἔν-
 νοια ἢ σημασινομένη ὑπὸ τοῦ βήμα-
 τος τῆς προτάσεως πρὸ παντός ἄλ-
 λου ἀρμύζει εἰς τὸ «ἀφ' ὑμῶν».
 Τίς δὲ εἶνε ἡ ἔννοια ἐνταῦθα; Τὸ
 «συγκεχωρηκότας . . . ἀπ' αὐτοῦ
 τοῦ, ὑπὲρ οὗ» — ἐλέπω ἔτι σεῖς πρὸ
 πάντων (= ἀφ' ὑμῶν ἀρξαμένους)
 ἔχετε συγχωρήσῃ εἰς τὸν Φίλ. τοῦ-
 το, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου κλπ. Ἡ χρεῖ-
 σις δὲ αὕτη εἶνε συνήθης — ὑπέρω
 οὐ] ἐκεῖνο, χάριν τοῦ ὁποίου. —
 Τί οὖν ἐστί τοῦτο;] ἰδὲ ἀνωτέ-
 ρω § 5 ἐν τῇ αὐτῇ φράσει. — καὶ
 καθ' ἕνα . . . .] ἢ συνθήκη τῶν
 λέξεων: οὕτως περικόπτει (= κα-
 ταστρέφει, κολοδώνει), καὶ λωπο-

οὖν ἐστὶ τοῦτο ; τὸ ποιεῖν ὃ τι βούλεται, καὶ καθ' ἓν' οὐ-
 τωσὶ περικόπτειν καὶ λωποδυτεῖν τῶν Ἑλλήνων, καὶ
 23 καταδουλοῦσθαι τὰς πόλεις ἐπιόντα. καίτοι προστάται
 μὲν ὑμεῖς ἐβδομήκοντ' ἔτη καὶ τρία τῶν Ἑλλήνων ἐγένε-
 νεσθε, προστάται δὲ τριάκονθ' ἐνός δέοντα Λακεδαιμό-
 νιοι· ἰσχυσαν δὲ τι καὶ Θηβαῖοι τουτουσὶ τοὺς τελευταί-
 ουσ χρόνους μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην. ἀλλ' ὅμως
 οὐθ' ὑμῖν οὔτε Θηβαίοις οὔτε Λακεδαιμονίοις οὐδεπώ-
 ποτ', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, συνεχωρήθη τοῖθ' ὑπὸ τῶν

δυτεῖν καθ' ἓνα τῶν Ἑλλήνων. Ὁ
 βῆτωρ μεταχειρίζομενος μεταφο-
 ρὰς δριμυτέρας ἐπαναλαμβάνει ἐν-
 ταῦθα ἔτι ἀπλούστερον ἔχει εἶπη
 ἐν Χερρονήσῳ § 55 : «τὴν δὲ Ἑλ-
 λάδα πᾶσαν οὕτως Ἰφιλιππος ἐφε-
 ξῆς ὑπὸ πόζων». Πρὸς δὲ τὸ «ἐ-
 φεξῆς» (= τὸ ἐν μετὰ ἄλλο) τοῦ ἐν
 Χερρον. λόγος ἀντιστοιχεῖ ἐνταῦ-
 θα τὸ «καθ' ἓνα» ἐπέχον θέσιν
 ἀντικειμένον. Ἡ κατὰ ἐν τῷ «καθ'
 ἓνα» σημαίνει χωρισμόν. — οὕτως] —
 ἔτσι δά, ὅπως βλέπετε τώρα. —
 λωποδυτεῖν] ὁ Δημ. μεταχειρί-
 ζεται ἐνταῦθα τὴν λέξιν αὐτήν,
 ἵνα σημάξη ἐπονειδιστοτάτας κλο-
 πὰς. Κυρίως «λωποδύτης», ἐξ οὗ
 τὸ «λωποδυτεῖν», (λωπος (τό) ἢ
 λώπη=προβή, ἔπειτα δὲ γενι-
 κῶς ἔνδυμα, καὶ οὖω), σημαίνει ὁ
 εἰσδύων εἰς ξένα ἱμάτια καὶ κλέ-
 πτων αὐτὰ εἴτε εἰς λουτρόν εἴτε
 εἰς δρόμον. Κατὰ τούτων θάνατος
 ἦτο ἢ τιμωρία. πρβλ. Ξενοφ. ἀπο-
 μνημ 1, 2, 62 ; «κατὰ γὰρ τοὺς
 νόμους εἰάν τις φανερός γένηται
 κλέπτων ἢ λωποδυτῶν ἢ βαλαντιο-
 τῶν ἢ τοιχωρυχῶν ἢ ἀνδραπο-
 διζόμενος ἢ ἱεροσυλῶν, θάνατος
 τούτοις ἐστὶν ἢ ζῆμια». — ἐπιόν-
 τα] μετοχ. τροπικῆ.

§ 23. προστάται] = προσετώ-
 τεσ, ἡγεμονεύοντες — ἐβδομήκον-
 τα ἔτη καὶ τρία, δηλ. ἀπὸ τοῦ
 477—404. Ἀλλαχοῦ ἐν Ὀλυμπια-
 κῷ Γ', § 24 ὁ Δημ. λέγει ἐτι οἱ
 Ἀθηναῖοι ἤρξαν ἐκόντων τῶν
 Ἑλλήνων 45 ἔτη, ἰδύνατο δὲ νὰ

εἶπη 46. Ἐὰν εἰς τὰ 45 ἢ 46 ταῦ-
 τα ἔτη προσθέσωμεν καὶ τὰ 27 ἔτη
 τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, τότε
 φθάνομεν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν 72
 ἢ 73 ἐτῶν, κατὰ τὰ ὅποια οἱ Ἀ-
 θῆν. ἐγένοντο ἡγεμόνες τῶν Ἑλ-
 λήνων, ὡς λέγει ὁ Δημ. ἐν τῷ πα-
 ρόντι χωρίῳ. Ὁ Ἰσοκρ. ἐν τῷ Πα-
 ναθ. § 56 λέγει «ἡμεῖς δὲ πάντε
 καὶ ἐξήκοντα κατέσχομεν τὴν
 ἀρχὴν» ὁ δὲ Λυκοῦργ. κ. Λεωκρ
 «ἐνενήκοντα». — (ἔτη) τριάκονθ'
 ἐνός δέοντα] = παρὰ ἓν 30, δηλ.
 29. Ἐταν οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνας ἡ-
 θελον νὰ δηλώσωσι δεκάδας καὶ 8
 ἢ 9 μονάδας, μετεχειρίζοντο συνή-
 θως τὴν μετοχὴν «δέων» μετὰ τῶν
 ἀπολύτων ἢ τακτικῶν ἀριθμητικῶν
 «εἰς» καὶ «οὖο», ὡς ἀκολούθως :
 ἐνός δέοντος 50 ἄνδρες, ἢ : ἐνός
 δέοντες 50 ἄνδρες, δηλ. ἢ μετοχῆ
 «δέων» ἢ τίθεται κατὰ γενικὴν,
 πρὸς ἣν συμφωνεῖ καὶ τὸ ἀριθ.
 εἰς, οὖο, ἢ τίθεται κατὰ τὰς λοι-
 πὰς πτώσεις συμφωνοῦσα πρὸς τὸ
 οὐσιαστικόν, τὸ ὅπολον προσδιορί-
 ζει. Ἀπὸ τῆς ἐν Αἰγῶς ποταμοῦ
 ναυτικῆς νίκης τῆς Σπάρτης (405)
 μέχρι τῆς παρὰ τὴν Νάξον κατα-
 στραφῆς τοῦ στόλου αὐτῆς (376)
 παρήλθον 29 ἔτη Ἡ τελευταία
 αὐτῆς μάχη ἢ κερθῆθεῖσα ὑπὸ τοῦ
 Χαβρίου ἀπέθωκε πάλιν εἰς τοὺς
 Ἀθηναίους τὴν ἡγεμονίαν τῆς θα-
 λάσσης. — ἰσχυσαν δὲ τι καὶ ἑν-
 θαῖοι] Ἡ ἰσχύς τῶν Θηδῶν διήρ-
 κωσεν ἀπὸ τῆς ἐν Λεύκτροις νίκης
 μέχρι τῆς τελευταίας τοῦ Ἐπαμει-

Ἑλλήνων, ποιεῖν ὅ τι βούλοισθε, οὐδὲ πολλοῦ δεῖ. ἀλλὰ 24
 τοῦτο μὲν ὑμῖν, μᾶλλον δὲ τοῖς τότε οὔσιν Ἀθηναίοις,
 ἐπειδὴ τισιν οὐ μετρίως ἐδόκουν προσφέρεσθαι, πάντες
 φοντο δεῖν, καὶ οἱ μὴδὲν ἐγκαλεῖν ἔχοντες αὐτοῖς, μετὰ
 τῶν ἡδικομημένων πολεμεῖν· καὶ πάλιν Λακεδαιμονίους
 ἄρξασι καὶ παρελθούσιν εἰς τὴν αὐτὴν δυναστείαν ὑμῖν,
 ἐπειδὴ πλεονάζειν ἐπεχείρουν καὶ πέρα τοῦ μετρίου τὰ
 καθεστῆκότ' ἐκίνουν, πάντες εἰς πόλεμον κατέστησαν,
 καὶ οἱ μὴδὲν ἐγκαλοῦντες αὐτοῖς. καὶ τί δεῖ τοὺς ἄλλους 25

νόνα, ἦτοι μέχρι τῆς ἐν Μαντι-
 νείᾳ μάχης (371—362)—ὅ,τι βού-
 λουσθε] ἐτέθη εὐκτική, διότι ση-
 μαίνει ἀόριστον ἐπανάληψιν ἐν τῇ
 παρελθόντι.—οὐδὲ πολλοῦ δεῖ]
 εἶνε φράσις Δημοσθενική, ὡς καὶ
 τὸ οὐδ' ὀλίγου δεῖ, οὐδ' ἔγγυς
 =οὐδὲ ὅπως, οὐδὰμω, οὐδὲ τὸ πα-
 ράπαν. Ἰάσασαι αἱ φράσεις τίθεν-
 ται μετὰ ἀρνητικῆν πρότασιν, φαί-
 νεται δὲ νὰ προήλθον ἐξ ἑλληείψεως
 τῆς ἀντιθέτου φράσεως: ἀλλὰ τοῦ
 παντός δεῖ, ἀλλὰ πολλοῦ δεῖ,
 ἀλλὰ πόρρω. Ἡ πρὸ τοῦ οὐδὲ
 ἀρνητικῆ πρότασις ἐνταῦθα εἶνε:
 «οὐθ' ὑμῖν, οὔτε Θηβ. . . οὔτε
 Λακεδ. συνεχώρησαν τοῦτο».

§ 24. τοῦτο μὲν] ἀπόδοσιν ἔχει
 τὸ «πάλιν δέ». εἶνε δὲ αἰτιατικῆ
 ἐπιρρηματικῆ—ἀφ' ἑνός μὲν.— ὑ-
 μῖν κλπ.] ἡ συνθήκη τῶν λέξεων:
 «πάντες φοντο δεῖν πολεμεῖν ὑμῖν,
 μᾶλλον δὲ τοῖς τότε Ἀθηναίοις».—
 μᾶλλον δέ] τοῦτο τὸ μεταχειρί-
 ζεται ὁ λέγων, ἕταν διορθοῖ αὐτὸς
 ἑαυτὸν τὴν ἐπιδιόρθωσιν ταύτην
 δὲν ἔκαμιν ὁ Δῆμ. διὰ νὰ κολα-
 κούσῃ τοὺς συγχρόνους τοῦ Ἀθη-
 ναίως. Ὁ ῥήτωρ βλέπων τὸ ἐλε-
 εῖνον παρὸν ἐλυπεῖτο βαθέως, διότι
 ὄφητο ἀπιοῦσα ἡ λαμπρὰ καὶ
 ἐνδοξος ἑκαίην ἐποχὴ, καθ' ἣν αἱ
 Ἀθηναῖοι ἦσαν ἀρκοῦντως ἰσχυραί,
 ὥστε ἐξήγγειρον τὴν ζήλοτυπίαν τῶν
 ἄλλων Ἑλλήνων!—οὐ μετρίως]
 ἐδφημιτομός ἀντὶ τοῦ «ὡμῶς».—
 ἐδόκουν] οἱ τότε Ἀθηναῖοι.—
 προσφέρεσθαι] ἐτι ἐφέροντο πρὸς

τινας. Ὁτῶ λαμβάνεται καὶ σήμε-
 ρον.—μετὰ τῶν ἡδικομημένων πο-
 λεμεῖν]= συμμαχοῦντες μετὰ τοὺς
 ἡδικομημένους νὰ πολεμῶσι—καὶ
 πάλιν] ἐπέχει ἐνταῦθα θέσιν τοῦ:
 «τοῦτο δέ»,—Λακεδαιμονίους]
 ἀντικεῖμ. εἰς τὸ «εἰς πόλεμον κα-
 τέστησαν», ἔπερ ἰσοδυναμεῖ πρὸς
 τὸ «ἐπολέμησαν».—ἄρξασι] γενο-
 μένοις ἄρχουσιν. Ὁ ἀόριστος τῶν
 βημάτων ἄρχειν, βασιλεύειν, τυ-
 ραννεύειν, ἡγεῖσθαι κλπ. σημαί-
 νει πολλάκις τὴν ἐναρξιν τῆς πρά-
 ξεως τῆς ἐκφραζομένης διὰ τοῦ
 βήματος.—ὑμῖν] δοτικῆ εἰς τὸ
 «τὴν αὐτὴν» ὡς ταυτότητος ση-
 μαντικόν.—πλεονάζειν]=πλεονε-
 κτεῖν(=πλέον ἔχειν).—πέρα τοῦ
 μετρίου] τὸ «πέρα» σημαίνει ὑ-
 πέρθασιν=ὑπερβαίνοντες τὸ μέτρι-
 ον. Τὸ «πέραν» λέγεται ἐπὶ τῆς
 κυρίας αὐτοῦ καὶ τοπικῆς σημα-
 σίας, τὸ δὲ «πέρα», ἔπερ σπανιώ-
 τερόν λαμβάνεται καὶ τοπικῶς, τί-
 θεται μεταφορικῶς φερόμενον πρὸς
 οὐσιαστικά ἠθικακτέρον ἐννοιών,
 οἷον πέρα τοῦ δικαίου, τῶν νό-
 μων κλπ., οὐδέποτε δὲ λέγεται πρὸ
 φωνήεντος, καθὼς τὸ πέραν οὐδέ-
 ποτε λέγεται μεταφορικῶς.—τὰ
 καθεστῆκότα ἐκίνουν] οἱ Λακεδ.
 μετέβαλλον τὸ εἶδος τῆς κυβερνή-
 σεως, ὑποκαθίστων δὲ εἰς τὰς δη-
 μοκρατίας πανταχοῦ ὀλιγαρχίας.

§ 25. τοὺς ἄλλους]=τοὺς ἄλ-
 λους τοὺς λαβόντας τὰ ὄπλα, ἕνα
 θέσωσι τέρμα εἰς δυναστείαν ἀνυ-
 πόφορον. ὁ Rehdantz νομίζει: ἐτι
 διὰ τοῦ «ἄλλους» νοοῦνται

- λέγειν ; ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοὶ καὶ Λακεδαιμόνιοι, οὐδὲν ἂν εἰπεῖν ἔχοντες ἔξ ἀρχῆς ὅτι ἡδικοῦμεθ' ὑπ' ἀλλήλων, ὅμως ὑπὲρ ὧν τοὺς ἄλλους ἀδικουμένους ἐωρῶμεν, πολεμεῖν φόμεθα δεῖν. καίτοι πάνθ' ὅσ' ἐξημάρτηται καὶ Λακεδαιμονίοις ἐν τοῖς τριάκοντ' ἐκείνοις ἔτεσι καὶ τοῖς ἡμετέροις προγόνοις ἐν τοῖς ἐβδομήκοντα ἐλάττων' ἔστιν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὧν Φίλιππος ἐν τρισὶ καὶ δέκ' οὐχ ὅλοις ἔτεσιν οἷς ἐπιπολάζει ἡδίκηκε τοὺς Ἕλληνας, μᾶλλον δὲ οὐδὲ [πολλοστὸν πέμπτον] μέρος τούτων ἐκείνα· καὶ
- 26 τοῦτ' ἐκ βραχείας λόγου βράδιον δεῖξαι. Ὀλυμπιον μὲν δὴ καὶ οἱ Θηβαῖοι, οἵτινες ἕκαμον κατάχρησιν τῆς ἰσχύος των. Ἀλλὰ τὴν γνώμην ταύτην τοῦ ἐπιφανοῦς ἐρμηνευτοῦ ἀπορρίπτουσι τὰ συμφραζόμενα.—ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοὶ] δηλ. ἔχει μόνον ἄλλοι, ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοί. Μετὰ ἐρώτησιν ἔχουσαν ἐννοίαν ἀποφατικῆν, ὡς ἐνταῦθα, ἐπιφέρεται ὁ ἀλλά.—οὐδὲν ἂν εἰπεῖν ἔχοντες] ἐναντιωματικὴ μετοχή= ἂν καί. Περὶ τοῦ εἰς τὴν μετοχὴν ἀνήκοντος «ἂν» ἰδὲ § 1 ἐν τῇ «φησάντων γ' ἂν». Δεν μοί φαίνεται δὲ ὀρθὴ ἡ γνώμη τοῦ Bremi λέγοντος ὅτι τὸ ἂν οὔτε εἰς τὸ εἰπεῖν οὔτε εἰς τὸ ἔχοντες ἀνήκει, διότι ἡ πρότασις δὲν εἶνε ὑποθετικὴ, ἀλλ' ἀναφέρεται εἰς τὸ οὐδὲν, ἵνα τὸ κολάσῃ, καθὼς ἀλλαχοῦ τὸ ὡς ἔπος εἰπεῖν.—ἐτι] ἐπίθετον τοῦ συστοίχου ἀντικειμένου.—ὅμως] ἐπέθετο εἰς τὴν κυρίαν πρότασιν, διότι προηγείται ἐναντιωματικὴ μετοχή. ἰδὲ καὶ Φιλ. Α' § 51.—ὑπὲρ ὧν] ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ὑπὲρ τούτων, ἄ.—καίτοι] = καὶ ὅμως. Εἰσάγεται δι' αὐτοῦ παρατακτικῶς πρότασις ἀντίθετος τῶν ἡγουμένων=καὶ ὅμως.—ἐξημάρτηται] μεταχειρίζεται μετρίαν ἔκφρασιν, ἐν ᾗ περὶ τοῦ Φιλ. λέγει: ἡδίκηκεν, ἵνα εἰκομένη τὴν πολιτείαν του ὡς κακοῦργον.—ἐν τοῖς τριάκοντα § 26—27. Ἀπαριθμησὶς τῶν ἀδικῶν καὶ κακοῦργῶν τοῦ Φιλίππου
- § 26. ἐκ βραχείας] ἢ ἐκ δηλοῦ τρόπον= συντόμως. — Ὀλυμπιον καὶ Μεθώνην καὶ Ἀπολ. καὶ ἐκείνοις ἔτεσι καὶ . . . ἐν τοῖς 70] δὲν εἶπαν 29 καὶ 73, ὡς ἀνωτέρω, διὰ τὸ στρογγύλον τοῦ ἀριθμοῦ.—ὧν] εἶνε ἕξεις ἀντὶ «τούτων, ἄ». εἶνε δὲ τὸ «ἂν» ἰσοδευτικὸς ὅρος τῆς συγκρίσεως τοῦ «ἐλάττονα».—ἐν τρισὶ καὶ δέκα οὐχ ὅλοις ἔτεσιν] τὸν παρόντα λόγον ἀπηγγεῖλεν ὁ Δημ. κατὰ τὸ τέλος τοῦ τρίτου ἔτους τῆς 169 Ὀλυμπιάδος (341). Ἀπὸ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν κυριεύσας τὴν ἐν Μαγνησίᾳ Μεθώνην ἐξέβαλεν ὁ Φιλ. τοὺς τυράννους τῶν Φερῶν καὶ λαδῶν ἐνεργητικὸν μέρος εἰς τὸν ἱερὸν πόλεμον (353) κατέστρεψε τὸν στρατὸν τῶν Φωκέων καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν Ὀνόμαρχον, ἀπὸ τοῦ χρόνου—λέγω—τούτου (ἀπὸ τοῦ 353) δὲν εἶχον παρέλθῃ ὡς δεκα ἔτη. Πρὸ τοῦ ἔτους 353 ὁ Φιλ. δὲν εἶχε ἀναμιχθῆ εἰς τὰ ἑλληνικὰ πράγματα, ὡς φρονεῖ ὁ Weil.—οἷς] ἐλλείπει ἡ πρόθεσις ἐν ὡς εὐκόλως ἐννοουμένη.—ἐπιπολάζει] Κατὰ μεταφορὰν εὐέλπιδα ὅτι εἶνε δυνατόν νὰ καταβυθισθῇ, = ἔχει ἀνασυρθῆ ἐκ τῆς ἀφανείας, εἰς τὴν ἦτο βυθισμένος, εἶνε ἐν σημείῳ ἀπόπτω. Ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν ἐπιπλεόντων εἰς τὸ ὕδωρ ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὰς ποδορύχια.—οὐδὲ μέρος] = οὐδὲν μικρὸν μέρος. Εἶνε ἡ ἔκφρασις ὑπερβολικὴ.
- δύο καὶ τριάκοντα πόλεις ἐὼ, ἄς. ἀνήρηκεν] εἶνε παράλειψις, «εἴταν δοκούντες παραλείπειν μηδὲν

Μεθώνην καὶ Ἀπολλωνίαν καὶ δύο καὶ τριάκοντα πόλεις ἐπὶ Θράκης ἐὼ, ὡς ἀπάσας οὕτως ὡμῶς ἀνήρηκεν, ὥστε μὴδ' εἰ πώποπ' ᾠκίθησαν προσελθόντ' εἶναι ῥάδιον εἶπειν· καὶ τὸ Φωκῶν ἔθνος τοσοῦτον ἀνηρημένον σιωπῶ. ἀλλὰ Θετταλία πῶς ἔχει; οὐχὶ τὰς πολιτείας καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν παρήρηται καὶ τετραρχίας κατέστησεν, ἵνα μὴ μόνον κατὰ πόλεις, ἀλλὰ καὶ κατ' ἔθνη δουλεύω-

ἦττον λέγωμεν αὐτό». ἡ «ἐν γὰρ τούτοις καὶ εἴρηκε πάνθ' ὅσα ἐβούλετο καὶ παραλείπειν αὐτὰ φησιν ὡς θειότερα εἶπειν ἔχων ἑτέρα». Μὲ ἄλλας λέξεις ὁ λέγων λέγει ὅτι παρέλιπέ τι, τὸ ὅποσον ὁμοῦς ἔχει εἶπη, διὰ τὰ ὑποθέσει ὁ ἀκροατῆς ὅτι τὸ θῆθεν παραλείφθεν εἶνε θειότερον καὶ ὅτι ὁ λέγων ἔχει καὶ ἄλλα σοβαρώτερα καὶ θειότερα νὰ εἶπη.—Μεθώνην καὶ Ἀπολλωνίαν] ἔννεσι τὰς ἐν Μακεδονίᾳ, διότι τὰς ἐν Θράκῃ ὁμόνομους πόλεις συμπεριέλαθεν εἰς ἓνα ἀριθμὸν (32). Ἡ Ἀπολλωνία ἔκειτο πρὸς βορρᾶν τῆς Χαλκιδικῆς ἐν τῇ Μυθονίᾳ. Δὲν εἶνε δὲ ἀκριβῶς γνωστόν, πότε ἡ πόλις αὕτη, ἦτις δὲν ἀπετέλει μέρος τῆς Ὀλυνθιακῆς ὁμοσπονδίας τῶν 32 πόλεων, κατεστράφη ὑπὸ τῶν Μακεδόνων. — ὡμῶς] σκληρῶς (κατέστρεψεν. ἤφάνισεν). — ὥστι... εἶπειν] ἡ συνθήκη τῶν λέξεων: ὥστε (μὴ) ῥάδιον εἶναι προσελθόντα (τινὰ) εἶπειν μὴδ' εἰ πώποτε ᾠκίθησαν. — σιωπῶ]. Αἱ πράξεις αἱ ἀνακαλούμεναι ἐνταῦθα κατὰ ρητορικὴν παράλειψιν δὲν εἶνε ὀλιγώτερον σπουδαῖαι ἐκείνων, αἵτινες μέλλουσι νὰ ἀκολουθήσωσιν· ἀλλ' εἶνε ἀρχαιότεραι καὶ πολλαίαι ἤδη ἀλσειολογῆθησαν ἐπὶ τοῦ βήματος ὑπὸ τῶν ῥητόρων. Δι' αὐτὸ τὰς σιωπᾶ ὁ ῥήτωρ.—τὸ σιωπῶ σημαίνει στήρησιν λόγου ὁπωσδήποτε: τὸ «σιγῶ» σημαίνει στήρησιν καθόλου παντὸς θορύβου (θροῦ), σημαίνει δηλ. εὐ-

ρίσκομαι ἐν ἡσυχίᾳ (γαλήνῃ). Τὸ αὐτὸ ρητέον καὶ περὶ τοῦ σιωπῆ καὶ σιγῆ. Ἀλλ' ἡ διαφορὰ αὕτη οὔτε ἐν τοῖς ῥήμασιν οὔτε ἐν τοῖς ὀνόμασιν τηρεῖται ἀπαράδατος.—τοσοῦτον]=τόσον ἰσχυρόν, πολυάνθρωπον. Εἶνε δὲ κατηγορούμ. εἰς τὸ «ἔθνος». — Ἀλλὰ Θετταλία] ὁ ἀλλὰ ἐτέθη διὰ τὴν ἀντίθεσιν εἰς τὸ: Ὀλυνθον μὲν.—πολιτείας. =τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν τῆς πόλεως, τὸ πολιτεῦμα.—παρήρηται]=παρὰ τὸ δίκαιον ἔχει ἀφαιρέση. Ἡ συνθήκη τῶν λέξεων —λέγει ὁ Weil—εἶνε ἴσως ἡ ἐξῆς: καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν παρήρηται τὰς πολιτείας. Τὸ παραιρηθῆναι δύναται νὰ συνταχθῆ μετὰ δύο αἰτιατικὰς κατ' ἀναλογίαν τοῦ ἀφαιρεῖσθαι τινὰ τι. Αἱ λέξεις «τὰς πολιτείας»—ἐξἄκολουθεῖ ὁ Weil—ἐτέθησαν ἐν ἀρχῇ, διότι ἀναφέρονται ὡσαύτως ἂν ἔχι γραμματικῶς, τοῖλάχιστον κατ' ἔννοιαν, καὶ εἰς τὸ δεύτερον μέλος τῆς φράσεως, δηλ. εἰς τὸ τετραρχίας κατέστησεν Ἀλλ' ἡ σύνταξις αὕτη δὲν δύναται νὰ στηριχθῆ, διότι πῶς θὰ δικαιολογηθῆ ἐκεῖνος ὁ «καὶ» ἐν τῇ «καὶ τὰς πόλεις;» ὡς ἐπιθετικὸς; ἀλλ' ἀπὸ τίνος ἢ ἐπίδοσις; ἀπὸ τῶν χωρίων εἰς τὰς πόλεις; ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε ὀρθόν. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς φρονοῦμεν ὅτι ἡ σύνταξις ἔχει ὡς ἐξῆς: παρήρηται τὰς πολιτείας καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν, ὁ δὲ καὶ συμπλέκει τὰς δύο αἰτιατικὰς, αἵτινες εἶνε ἀντικείμεν. τοῦ παρήρηται. Πρὸλ. Αἰσχίν. 3. 85: τὰς τε πόλεις αὐ-

27 σιν; αἱ δ' ἐν Εὐβοίᾳ πόλεις οὐκ ἦδη τυραννοῦνται, καὶ ταῦτ' ἐν νήσῳ πλησίον Θηβῶν καὶ Ἀθηνῶν; οὐ διαρρήδην εἰς τὰς ἐπιστολάς γράφει «ἐμοὶ δ' ἐστὶν εἰρήνην πρὸς τοὺς ἀκούειν ἐμοῦ βουλομένους»; καὶ οὐ γράφει μὲν ταῦτα, τοῖς δὲ ἔργοις οὐ ποιεῖ, ἀλλ' ἐφ' Ἑλλάσποντον οἴχεται, πρότερον ἦκεν ἐπ' Ἀμβρακίαν, Ἥλιν ἔχει τηλικαύτην πόλιν ἐν Πελοποννήσῳ, Μεγάρους ἐπέβουλευσεν πρόφην, οὐθ' ἢ Ἑλλάς οὐθ' ἢ βάρβαρος τὴν πλεο-

τὰς καὶ τὰς πολιτείας ἀπέδοτε. — παρήρηται τὰς πόλεις] = ἔχει παρὰ τὸ δίκαιον ἀφαιρέσθαι τὰς πόλεις τῶν Θεσσαλῶν ἐγκαθιδρύσας εἰς αὐτὰς φρουράς. — αὐτῶν] δηλ. τῶν Θεσσαλῶν, ὅπερ περιέχεται ἐν τῇ «Θεσσαλίᾳ». — τετραρχίας] διαιρεθείσης τῆς Θεσσαλίας πάλιν (τὸ 342 π. Χ.) εἰς τέσσαρα μέρη, ὃν ἕκαστον τετρῶς ἐκαλεῖτο, τὴν Θεσσαλιῶτιν, Φθιωτὴν, Πελασγιῶτιν καὶ Ἰσθμιαίωτιν ἰσάλοι εἶχε διαιρέσθαι οὕτω τὴν ἑλλην Θεσσαλίαν ὁ τῆς τῶν Ἀλεξανδρῶν δυναστείας γενάρχης Ἀλέξανδρος, ὁ Φίλιππος ἔταξεν εἰς ἕκαστον μέρος (εἰς ἕκαστον οὕτως εἰπεῖν νομῶν) τετράρχην (= ἄρχοντα τοῦ τεταρτημορίου τῆς Θεσσαλίας). Κατὰ ταῦτα ἡ τετρορχία (τετράς-ἄρχω) ἦτο ἡ κατά νομὸς οὕτως εἰπεῖν κυβερνήσις τῆς Θεσσαλίας, τῶν ὁποίων νομῶν οἱ κάτοικοι λέγει ὁ Weil — καλοῦνται ὑπὸ τοῦ Δημ. «ἔθνη» ἢ δὲ δεκαδωρχία ἦτο ἡ γενικὴ κυβερνήσις. — ἵνα μὴ μόνον κατὰ πόλεις, ἀλλὰ καὶ κατ' ἔθνη δουλεύωσιν] ἡ κατὰ σημ. χωρισμόν. Κατὰ πόλεις μὲν θὰ δουλεύωσιν οἱ Θεσσαλοὶ, καθόσον ὁ Φίλιππος ἀφαιρέσας ἀπ' αὐτοῦ τὰς πόλεις ἐγκαθίδρυσεν εἰς αὐτὰς φρουράν κατ' ἔθνη δὲ, καθόσον εἰς ἑκάστην τετράδα ἢ τετραρχίαν ἐγκαθίδρυσεν τετράρχην. Ἔστιν εἰς μὲν τὰς πόλεις θὰ ἀσκήσῃ ὁ Φίλιππος τὴν ἐπιτροπὴν του διὰ τῆς ἐγκαθιδρυθείσης φρουράς, εἰς ἑκάστην δὲ τετράδα (= νομὸν οἰ-

νοει) διὰ τοῦ πολιτεύματος, τὸ ὁποῖον εἰσῆγαγε, διὰ τῆς τετραρχίας δηλαδή. Οὕτω δὲ διὰ τῆς κατὰ πόλεις καὶ κατ' ἔθνη δουλείας τῶν Θεσσαλῶν ἅμα μὲν αἱ δουλικαὶ καὶ ἀλύσεις ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ θὰ ἦσαν στερεώτεροι καὶ δυσθραυστότεροι, ἅμα δὲ οἱ κάτοικοι θὰ διετέλουν ἐν μείζονι συναίσθησει τῆς ἐκ τοῦ Φιλίππου ἐξαρτήσεως των, ἐν μείζονι ἅμα ὕπακοῇ εἰς αὐτὸν θὰ ἦσαν. Ἐνταῦθα ἀποκαλύπτονται τὰ καταχθόνια σχέδια τοῦ Φιλίππου ζητοῦντος νὰ ἐπιβάλλῃ σιδηρὰ βεσμά εἰς ἑλλην τὴν Ἑλλάδα.

§ 27. ἐν Εὐβοίᾳ πρὸβλ. § 57 καὶ ἐξῆς. — καὶ ταῦτα] ἰδὲ § 13. Ἐν τῇ παρόντι χωρίῳ ἡ ἀποπος πράξις εἶνε ὅτι τυραννοῦνται αἱ ἐν Εὐβοίᾳ πόλεις. Ἐκείνο δὲ, τὸ ὁποῖον τὴν καθιστᾷ ἀποπωτέραν, εἶνε τὸ ὅτι αἱ τυραννοῦνται πόλεις κείνται ἐν νήσῳ πλησίον τῶν Ἀθηνῶν καὶ Θηβῶν. — ἐμοὶ δ' ἐστὶν εἰρήνην πρὸς τοὺς ἀκούειν ἐμοῦ βουλομένους] = ἐγὼ δὲ ἔχω εἰρήνην πρὸς ἐκείνους, ὅτινες θέλωσι νὰ ὑπακούωσιν εἰς ἐμέ. Μετὰ τοιαύτην σαφῆ καὶ κατηγορικὴν δηλώσειν τοῦ Φιλίππου εἶχε δίκαιον ὁ Δημ. καταπολεμῶν τοὺς ἀντίθετα φρονούντας νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Φίλιππος εἶνε ἐχθρὸς ἄσπονδος τῶν Ἀθηνῶν. — καὶ οὐ γράφει μὲν ταῦτα, τοῖς δ' ἔργοις οὐ ποιεῖ] τὸ πρῶτον οὐκ ἀνήκει ἀπὸ κοινοῦ καὶ εἰς τὸ «γράφει» καὶ εἰς τὸ «οὐ ποιεῖ» ἀποτελοῦν μετὰ τοῦ «οὐ ποιεῖ» ἀναίρεσιν τῆς ἀρνήσεως

ξίαν χωρεῖ τάνθρώπου. καὶ ταῦθ' ὀρώντες οἱ Ἕλληνες 28.
 ἔπαντες καὶ ἀκούοντες οὐ πέμπομεν πρέσβεις περὶ τού-
 των πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀγανακτοῦμεν, οὕτω δὲ κακῶς
 διακείμεθα καὶ διορωρύγεθα κατὰ πόλεις, ὥστ' ἄχρι τῆς
 τήμερον ἡμέρας οὐδὲν οὔτε τῶν συμφερόντων οὔτε τῶν
 δεόντων πράξαι δυνάμεθα, οὐδὲ συστῆναι, οὐδὲ κοινω-

(= οὐ οὐ ποιεῖ=ποιεῖ). ὁ νοδρ : καὶ δὲν γράφει μὲν ταῦτα, ἵνα μὴ τὰ ἐκτελέσῃ κατόπιν, δηλ. τὰ γράφει καὶ τὰ ἐκτελεῖ.—οἶσται, ἵκεν, ἔχει, ἐπεβούλευσε, χωρεῖ] εἶνε σχῆμα ἀσύνδετον. Διὰ τῆς παραλειψῆος δὲ τῶν συνδέσμων παρέρχονται πρὸ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀκροατοῦ ἢ τοῦ ἀναγνώστου αἱ διαδεχόμεναι ἀλλήλας ἔννοιαί ἐν ταχέα καὶ ἀκωλύτῃ συναφείᾳ, ὥστε εἶνε δυνατόν νὰ καθαρᾶ τις ταύτας δι' ἑνὸς τρόπου τινὰ βλέμματος. Ἡ ψυχὴ τοῦ ῥήτορος εἶνε κατελιγμένη ὑπὸ συγκινήσεως καὶ αἱ ἔννοιαί ἐρχονται τοσοῦτον βαγδαίως, ὥστε ἀπ' ἑαυτῶν ἀποβάλλουσι τοὺς συνδέσμους ὡς ἐξασθενίζοντας τὴν ζωηρότητα τῆς παραστάσεως.— Ἀμβρακίαν] πρωτεύουσα τῆς ἐν Ἠπειρῷ Θεσπρωτίας, νῦν Ἄρτα. Ὁ Φίλ. ἐξεστράτευσεν ἐκεῖ πρὸ δύο ἐτῶν πρὸ τούτου τοῦ λόγου, καθὼς φρονεῖ ὁ Weil.— Ἡλίαν] μετὰ τὰς θλαθρίας διχονοίας ἢ Ἡλίας ἀπέβη σύμμαχος τοῦ Φιλίππου. πρβλ. Φιλ. Δ', § 10.— Μεγάροις] πρβλ. § 17 — ἐπεβούλευσε] ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ λέγεται «ἐπιβουλεύω τινί» ἢ «τί τινι», τὸ δὲ «ἐπιβουλεύομαι» εἶνε παθητικῆς διαθέσεως, ὡς ἐπι-

βουλεύομαι ὑπὸ τινος». Ἐν τῇ σημερινῇ ἁμῶς γλώσσῃ ἐλάδομεν τὸ «ἐπιβουλεύομαι» ἐπὶ ἐνεργητικῆς διαθέσεως. Οὕτω τὸ μετχειρίσθη καὶ ὁ Πλούταρχος καὶ ἄλλοι.— ἡ βάρβαρος] δηλ. γῆ-πρβλ. «τὴν ἀλλοτρίαν» ἐν Φιλίπ. Β', § 21.— οὔτε ἢ Ἕλλάς οὔθ' ἢ βάρβαρος χωρεῖ τὴν πλεονεξίαν τοῦ ἀνθρώπου]=καὶ ἂν τὸν κόσμον ὅλον κυριεύσῃ ὁ Φίλ., πάλιν δὲν θὰ μένῃ εὐχαριστήμενος. Κατακλιθεὶς τοῦ Φίλ. θαυμασιώτατος. Ἄλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἔμενον θεότυφοι καὶ θεόκωφοι πρὸς τὰς προεβὰς ταύτας προρρήσεις τοῦ ῥήτορος, οὐ ἐν τῇ ψυχῇ ἀπεκαλύφθη ὀλοφάνερα ἢ προσεχῆς ἀπώλεια τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας! Εἶνε πραγματικοὶ οἱ λόγοι του, σίτινες ἐπὶ τέλους εἰσηκούσθησαν καὶ δὲν ἀπέβησαν εἰς μάτην. Ἰδὲ εἰσαγωγὴν εἰς τὸν Δ' Φιλίππικόν.— χωρεῖ] τὴν λέξιν ταύτην ἐπὶ τῆς σημασίας, ἐφ' ἧς μεταχειρίζεται αὐτὴν ὁ Δημ., διετήρησε καὶ ἡ σημερινὴ Ἑλληνικὴ λέγουσα : χωρεῖ, σίτον : δὲν μὲ χωρεῖ τὸ σίτι μού.— τάνθρώπου]=τοῦ Φιλίππου Εἶνε δὲ μετὰ περιφρονήσεως εἰρημένον.

§ 28—29. Οἱ Ἕλληνες μὴ σνηρωμένοι καὶ καταδηρημένοι ἀδιαφοροῦσι καὶ θεῶνται ἀργοὶ καὶ ἀπράγμονες τὴν πρόοδον τοῦ κακοῦ, τὸ ὁποῖον πάντας ἀπειλεῖ.

§ 28 καὶ ταῦθ'] ἐντεθεν ἀλλάσσει ὁ τόνος τῆς φωνῆς—ὀρώντες καὶ ἀκούοντες] ἐναντιωματικαὶ μετοχαί.—ἀγανακτοῦμεν] πρέπει ἐνταῦθα, ὡς καὶ εἰς τὸ διορωρύγεθα, νὰ ἐννοηθῇ ἢ ἀρνη-

σις «οὐκ» ἐκ τοῦ «οὐ πέμπομεν» =διορωρύγεθα]—ὡσεὶ διὰ τὰ φρων καὶ πασάλων ἔχομεν ἀποχωρισθῆ ἀπ' ἀλλήλων, εἰμεθα διγρημένοι. Ὁ Φίλ. τοῦτο ἐμηχανᾶτο πάντοτε, νὰ διαίρῃ τοὺς λαοὺς καὶ

29 νίαν βοηθείας και φιλίας ούδεμίαν ποιήσασθαι, αλλά μείζω γιγνόμενον τὸν ἄνθρωπον περιορῶμεν, τὸν χρόνον κερδᾶναι τοῦτον ὃν ἄλλος ἀπόλλυται ἕκαστος ἐγνωκῶς, ὡς γ' ἐμοὶ δοκεῖ, οὐχ ὅπως σωθήσεται τὰ τῶν Ἑλλήνων σκοπῶν οὐδὲ πράττων, ἐπεὶ, ὅτι γ' ὡσπερ περιορῶς ἢ καταβολὴ πυρετοῦ ἢ ἄλλου τινὸς κακοῦ καὶ τῷ πανυ πόρρω δοκοῦντι νῦν ἀφεστάναι προσέρχεται, οὐδεὶς

τὰς πόλεις.—οὐδὲ συστῆναι]—οὐδὲ νὰ ὁμονοήσωμεν.—οὐδὲ κοινωνίαν βοηθείας καὶ φιλίας οὐδέμιαν ποιήσασθαι]—οὐδὲ νὰ βοηθήσωμεν ἀλλήλους καὶ νὰ φιλιωθῶμεν οὐδέλλως δυνάμεθα,

§ 29. περιορῶμεν γιγνόμενον μείζω τὸν ἄνθρωπον]—ἀφίνομεν νὰ γίνεται: κλπ.,—δὲν φροντίζομεν νὰ μὴ γίνεται.—τὸν χρόνον... ἐγνωκῶς] ἢ μετοχή εἶνε αἰτιολογικὴ = ἐπειδὴ ἕκαστος ἔχει ἀποφασίσαι νὰ κερδήσῃ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἡ καταστροφὴ πλήττει τὸν γείτονά του. Ἐκαστος ἐξ ἡμῶν γνωρίζει ὅτι θὰ ἔλθῃ ἡ σειρὰ του νὰ καταστραφῇ, ἀλλ' ὅμως θέλει νὰ κερδήσῃ ὀλίγον χρόνον. Ἡ ἐν ἄλλαις λέξεσιν: ἕκαστος λογίζει: ἑαυτὸν ἐτοχῆ, διότι δὲν γίνεται βία κατ' αὐτοῦ πρώτον. Ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου λόγῳ § 45 ὁ Δημ. εἰκονίζει τοὺς Ἕλληνας ὡς ἔτι μάλλον τυφλοὺς: Τοιοῦτονί τι πάθος πεπονθότων ἀπάντων, πλὴν οὐκ ἐφ' ἑαυτοὺς ἕκαστον οἰομένον τὸ θεινὸν ἤξειν καὶ διὰ τῶν ἐτέρων κινδύνων τὰ ἑαυτῶν ἀσφαλῶς σχήσειν, οἳ δὲν βούλωνται.—Ὁ Δημοσθ. τὴν φαύλην αὐτὴν πολιτικὴν, τὴν ἀνήκουστον αὐτὴν ἀναισθησίαν τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὸν ἐπιχειρούμενον κίνδυνον ἀποδίδει καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν του, χωρὶς νὰ εἶνε ἕναχος εἰς αὐτὴν. Πράττει ὅμως τοῦτο σκοπίμως, ἵνα δηλ. μετριάσῃ τὸν πόνον, ὃν θὰ προξενήσῃ εἰς τοὺς συμπολίτας του τὸ οὕτως εἰπεῖν ἐπὶ τῆς πληγῆς τῆθ' ἐν καυτήριον τῆς ἀιγηθείας. Δι' αὐτὸν δὲ τὸν λόγον

καὶ κατωτέρω παρενθῆται τὸ «ὡς γ' ἐμοὶ δοκεῖ». Ἀπέφαινε ἐνίοτε ὁ Δημ. νὰ ὁμιλῇ εὐθέως καὶ κατηγορηματικῶς.—ἐγνωκῶς] ἢ μετοχὴ αὐτῆ, ὡς καὶ αἱ κατωτέρω «σκοπῶν καὶ πράττων», δὲν συνεφώνησαν κατὰ τὸν ἀριθμὸν πρὸς τὸ «περιορῶμεν», τὸ ὅποιον προσδιορίζουσι αἰτιολογικῶς, ἕνεκα τοῦ ἕκαστος, τὸ ὅποιον ἐτέθη κατὰ τὸ σχῆμα καθ' ὅλον καὶ μέρος. Τὸ ὅλον εἶνε τὸ προταχθὲν «οἱ Ἕλληνες», τὸ δὲ μέρος εἶνε τὸ «ἕκαστος» [οἱ Ἕλληνες οὐ... ἀλλὰ περιορῶμεν... ἕκαστος ἐγνωκῶς.—κερδᾶναι] ἐκ τοῦ ἐγνωκῶς—οὐ σκοπῶν οὐδὲ πράττων ὅπως σωθήσεται] αὐτὴ εἶνε ἡ συνθήκη τῶν λέξεων. Κυρίως ἔπρεπε νὰ συμπληθῶσι πρὸς τὴν προηγουμένην «ἐγνωκῶς» διὰ τοῦ καὶ—ἐγνωκῶς καὶ οὐ σκοπῶν κλπ. Ἄλλ' ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ εἶνε δυνατόν νὰ προστεθῇ ἀρνητικὴ ἔννοια ἄνευ συνδέσμου—ὅπως σωθήσεται] πλῆγος ἐρωτήματ. λόγος ἐκ τοῦ σκοπῶν καὶ πράττων.—ἐπεὶ οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι καὶ τῷ... δοκοῦντι ἀφεστάναι προσέρχεται] αὐτὴ εἶνε ἡ συνθήκη τῶν λέξεων. ὑποκείμεν. τοῦ «προσέρχεται» εἶνε τὸ «ὁ ἄνθρωπος» (=ὁ Φίλιππος) ἢ τὸ «ἡ ἀπώλεια», ὅπερ ἐξάγεται ἐκ τῶν συμφραζομένων. τὸ «εἶπει οὐδεὶς ἀγνοεῖ κλπ.» αἰτιολογεῖ τὸ «ἕκαστος ἐγνωκῶς τὸν χρόνον κερδᾶναι τοῦτον, ὃν ἄλλος ἀπόλλυται», μὲ ἄλλας λέξεις αἰτιολογεῖ τὸ «ἐγὼ δὲ ὅτι ἡ καταστροφὴ εἶνε ἀφου-

ἀγνοεῖ δῆπου· καὶ μὴν κάκεινό γ' ἴστε, ὅτι, ὅσα μὲν ὑπὸ 30

κτος καὶ μόνον περὶ βραχείας ἀναβολῆς πρόκειται, διότι κλπ. — ὡσπερ περιόδος. . . κακοῦ] Ἡ λέξις περίοδος ἔχει ἐνταῦθα ἔννοϊαν ἱατρικὴν—ἢ εἰς ὄρισμένην ἡμέραν διακοπὴ καὶ πάλιν ἐπ' ἀνοδος τοῦ παροξυσμοῦ. Ὁ Γαληνὸς λέγει: «περίοδος ἐστὶ χρόνος ἐπιτάσεως καὶ ἀνέσεως ἐν νοσήματι γινόμενος». ὁ δὲ Ἄρποκρατίων: «περιοδικὰ νοσήματα καλοῦσιν οἱ ἱατροὶ τὰ τεταγμένως ἀνιέμενα καὶ αὐτῆς ἐπιτείνόμενα, οἷον τριταίους καὶ τεταρταίους· καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων οἱ κάμνοντες δοκοῦσιν ἐν ταῖς τῶν ἀνέσεων ἡμέραις μηδὲν νοσεῖν ἀλλ' ὕγιεις εἶναι». — καταβολή]—παροξυσμός, ἐφοδος παρὰ τὸ καταβάλλειν τὸν πυρεσσοντα, ἢ μᾶλλον καταρρίπτειν αὐτὸν εἰς τὴν κλίνην, ἰσοδυναμεῖ δὲ σχεδὸν πρὸς τὸ «παροξυσμός». Ὁ Γαληνὸς λέγει: «αὐτῆς δὲ περὶ τὴν ἑω τῆς τρίτης ἡμέρας δευτέρα καταβολὴ γίνεται». Κυρίως τὸ «καταβολή» λέγεται ἐπὶ ἐκείνων, οἵτινες εἰς ὄρισμένας ἡμέρας κατὰ περίοδον ἐπανέρχονται καταβάλλουσι ὄρισμένας ποσότητας χρημάτων ὡς εἶνε αἱ καταβολαὶ τῶν τελωνηράντων. — καὶ τῷ . . . δοκοῦντι ἀφεστάναι] ἢ δοτ. εἰς τὸ «προσέρχεται», ὕποκειμ. τοῦ «ἀφεστάναι» εἶνε τὸ αὐτὸν (=τὸν δοκοῦντα). Ὡς γενικὴν δὲ εἰς τὸ «ἀφεστάναι» πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν ἢ τὸ «τοῦ ἀνθρώπου» (=τοῦ Φιλίππου) ἢ τὸ «αὐτῆς» (=τῆς ἀπωλείας)—καὶ εἰς τὸν νομίζοντα ὅτι εὑρίσκεται τώρα πολὺ μακρὰν αὐτοῦ ἢ αὐτῆς.—ὅτι γὰρ τὸ «γέ» εἶνε περιοριστικὸν—δῆπου]—βέβαια, καθὼς νομίζω. Τὸ πῶς κολλάζει τὴν βεβαιότητα. ὡσπερ κλπ.] τὴν καταστροφὴν ἢ τὸν

Φίλ. παραβάλλει πρὸς πυρετὸν ἢ ἄλλην ἀσθένειαν, ἐξ οὗ ἐληγ' ἢ Ἐλίας πάσχει. Λέγει λοιπὸν ὁ Δημ.: «ὅπως εἰς τὸν ἐκ πυρετοῦ νοσοῦντα εἶνε γνωστὴ καὶ ὄρισμένη ἢ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποῖαν παθεῖ καὶ πάλιν ἐπανέρχεται εἰς αὐτὸν ὁ πυρετός (ἐννοεῖται ἀναλόγως τῆς ἰδιοσυγκρασίας ἐκάστου, εἰς ἄλλον δηλ. μετὰ βραχύτερον χρονικὸν διάστημα, εἰς ἄλλον δὲ μετὰ μακρότερον), τοιούτοτρόπως καὶ εἰς τὸν νομίζοντα ὅτι τώρα εὑρίσκεται παρὰ πολὺ μακρὰν αὐτῆς (=τῆς καταστροφῆς) θὰ προσέλθῃ ἢ καταστροφὴ» δηλ. ὅτι συμβαίνει εἰς τὸν πυρετὸν, τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὴν καταστροφὴν. Τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν θὰ μᾶς ἐπανεῖλθῃ ὁ πυρετός, τὴν γνωρίζομεν, καὶ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν θὰ ἔλθῃ ἢ καταστροφὴ, ἐπίσης τὴν γνωρίζομεν δηλ. γνωρίζομεν ἕκαστος ὅτι ἐξ ἀπαντός θὰ μᾶς προσβάλλῃ ὁ πυρετός ἢ ἄλλη τις νόσος, ὅτι θὰ ἔλθῃ ἢ σειρά μᾶς νὰ καταστραφῶμεν ἀλλ' ἀντὶ νὰ λάβωμεν προφυλακτικὰ μέτρα κατὰ τῆς νόσου, ὅψ' ἤς εἴμεθα προσβεβλημένοι, τῆς φιλιππίτιδος οὕτως εἶπε·ν, τώρα, ὅτε αὕτη εὑρίσκεται ὡς πρὸς ἡμᾶς μὲν εἰς ὕψειν, κάμνει δὲ θραῦσιν εἰς τοὺς ἄλλους, ἀπρακτοῦμεν θέλοντες νὰ κερδίσωμεν ὀλίγον χρόνον ἐν ἀναπαύσει. Κέρδος ἐξουτελιστικὸν καὶ ἀνάξιον πολιτῶν ἐνδοξοτάτης πόλεως!—ἢ ἄλλου τινος κακοῦ] ἢ προσθήκη αὕτη ἀποτελεῖ βῆτορικὴν ὑπερβολὴν, διότι μόνον εἰς τὸν ἐκ πυρετοῦ νοσοῦντα εἶνε γνωστὴ καὶ ὄρισμένη ἢ ἡμέρα, καθ' ἣν ἐπανέρχεται καὶ πάλιν παθεῖ ὁ πυρετός· ἐπὶ παντός δὲ ἄλλου νοσήματος τοῦτο εἶνε ἀγνωστον.

§ 30—31. Καὶ ὁμοῦς ὁ Φίλ. εἶνε παρρησιαστικὸς τις ἐν τῇ Ἑλληνικῇ οἰκογενείᾳ, βάρβαρος ἐν φιλίᾳ τὰ μάλιστα καταπεφρονημένης.

§ 30. Κάκεινο] τούτου ἐπεξηγήσεις εἶνε τὸ «ὅτι: ἡδικοῦν το καὶ ὁ

Λακεδαιμονίων, ἢ ὑφ' ἡμῶν ἔπασχον οἱ Ἕλληνες, ἀλλ' οὖν ὑπὸ γνησίων γ' ὄντων τῆς Ἑλλάδος ἡδικοῦντο, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ἂν τις ὑπέλαβε τοῦτο, ὥσπερ ἂν εἰ υἱὸς ἐν οὐσίᾳ πολλῇ γεγωνὸς γνήσιος διώκει τι μὴ καλῶς μὲν ὀρθῶς, κατ' αὐτὸ μὲν τοῦτο ἀξίον μεμψέως εἶναι καὶ κατηγορίας, ὡς δ' οὐ προσήκων ἢ ὡς οὐ κληρονόμος τούτων ὧν ταῦτ' ἐποίει, οὐκ ἐνεῖναι λέγειν.

31 εἰ δέ γε δοῦλος ἢ ὑποβολιμαῖος τὰ μὴ προσήκοντα ἀπόλ-

πέλαθεν ἂν τις κλπ.»—ὄσα μὲν] ἢ ἀπόδοσις εἶνε εἰς τὸ ἐν § 31 «ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ Φιλ. κλπ.» Τὸ ὄσα εἶνε ἀντικείμεν. τοῦ ἔπασχον καὶ τοῦ ἡδικοῦντο.—ἀλλ' οὖν] τὸ οὖν εἶνε βεβαιωτικόν.—ὑπὸ γνησίων γ'] ἰσοδυναμεῖ ἐνταῦθα πρὸς τὸ «ὑπὸ υἱῶν γνησίων γ'» = ὑπὸ υἱῶν τοῦλάχιστον (=γε) γνησίων.—τοῦτο] δηλ. τὸ ἀδικεῖσθαι Ἕλληνας ὑφ' Ἑλλήνων.—ὥσπερ ἦν] τὸ μέρος ὃν ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐξυπακουόμενον ῥήμα «ὑπέλαθεν», ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται ἡ ἀπαρεμφατική φράσις «ἀξίον μεμψέως εἶναι», ὑπονοουμένου τοῦ «αὐτόν».—ὡς δέ . . . ὧν ἐποίει] ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ «λέγειν», ὅπερ ἐκ τοῦ «ἐνεῖναι» ὡς δυναμικοῦ, τοῦτο δὲ τὸ «ἐνεῖναι» ἐκ τοῦ ἐν τῇ «ὥσπερ ἂν» ἐννοουμένου «ὑπέλαθεν». Τὸ δὲ «ὧν» εἶνε ἐναντιωματικὴ μετοχή.—τοῦτων] ἀναφέρεται εἰς τὸ «ἐν οὐσίᾳ πολλῇ», ὅπερ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ «ἐν πολλοῖς χρήμασιν».—Ἡ ἐρμηνεῖα τοῦ ἐτέρου μέρους τῆς παραβολικῆς προτάσεως τοῦ σχετικοῦ πρὸς τὴν παραβαλλομένην «ὄσα ὑπὸ Λ . . . ἡδικοῦντο» —διότι τὸ δεύτερον αὐτῆς «εἰ δέ γε δοῦλος . . . ἔφησαν εἶναι», ἐν τῇ ἄκοιφῃ γίνεται ἀντίθεσις τοῦ ὑποβολιμ. ἢ δούλ. πρὸς τὸν γνήσιον, ἠναγκάσθη ὁ ῥήτωρ νὰ θέσῃ, διότι ἤθελε νὰ ἡμιλήσῃ περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Φιλ. γενομένων εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀδικιών, ἤθελε δὲ νὰ ἡμιλήσῃ περὶ τούτων δι' εἰκόνας—ἡ ἐρμηνεῖα—λέγομεν + εἶνε ἡδε : κα-

θῶς ἤθελέ τις νομίσῃ ὅτι, ἐάν υἱὸς γνήσιος ἔχων πολλὴν περιουσίαν διηθήθονέ τι οὐχὶ καλῶς οὐδὲ ὀρθῶς, καθὼς—λέγω—ἤθελέ τις νομίσῃ ὅτι κατ' αὐτὸ μὲν τοῦτο (δηλ. κατὰ τὴν κακὴν διοίκησιν) εἰνεᾶξιτος μομφῆς καὶ κατηγορίας, ὅτι ὁμοῦς ἔκαμνε ταῦτα, ἐν ᾧ δὲν ἦτο συγγενῆς ἢ κληρονόμος τούτων (=τῶν κτημάτων), τοῦτο δὲν εἶνε ἐπιτετραμμένον νὰ τὸ λέγῃ τις; ὁ ἐστὶ ὅπως γνήσιον υἱὸν ἔχοντα πολλὴν περιουσίαν καὶ μὴ διευθύνοντα ταύτην καλῶς δυνάμεθα μὲν νὰ τὸν κατηγορήσωμεν διὰ τὴν περὶ τὸ διευθύνειν ἀνικανότητά του ταύτην, δὲν δυνάμεθα ὁμοῦς νὰ εἴπωμεν καὶ ὅτι δὲν ἦτο κληρονόμος τῆς περιουσίας, τοιούτουτρόπως δύνανται μὲν τις νὰ κατηγορήσῃ τοὺς Λακεδαιμονίους, ἢ ἡμᾶς ὅτι ἡδικοῦμεν τοὺς Ἕλληνας, δὲν δύναται ὁμοῦς καὶ νὰ λέγῃ ὅτι ἡμεῖς καὶ οἱ Λακεδ. δὲν εἴμεθα Ἕλληνας.

§ 31. Εἰ δέ γε δοῦλος κλπ.] εἶνε τὸ δεύτερον μέρος τῆς παραβολικῆς προτάσεως τῆς ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ: «ὥσπερ ἂν εἰ υἱὸς ἐν οὐσίᾳ κλπ.» Τὰ στοιχεῖα τῆς εἰκόνας εἶνε δύο: 1) υἱὸς γνήσιος καὶ 2) δοῦλος ἢ ὑποβολιμαῖος. Πρὸς τὸ πρῶτον (τὸν γνήσιον υἱὸν) ἀντιστοιχοῦν τῆς παραβαλλομένης προτάσεως οἱ Ἕλληνες ἀδικούντες Ἕλληνας, πρὸς δὲ τὸ δεύτερον (τὸν δοῦλον ἢ ὑποβολ.) ἀντιστοιχοῦν οἱ μὴ Ἕλληνες, βάρβαροι δηλ. καλοὶ ὅπως ὀλίποτε

λυε καὶ ἐλυμαίνεται, Ἡράκλεις ὄσω μᾶλλον δεινὸν καὶ ὄργης ἄξιον πάντες ἂν εἶπασαν εἶναι. ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ Φιλίππου καὶ ὧν ἐκεῖνος πράττει νῦν, οὐχ οὕτως ἔχουσιν, οὐ μόνον οὐχ Ἕλληνας ὄντος οὐδὲ προσήκοντος οὐδὲν τοῖς Ἕλλησιν, ἀλλ' οὐδὲ βαρβάρου ἐντεῦθεν ὄθεν

λοιπόν: ἐάν γνήσιος υἱὸς σπαταλά τὴν πατρικὴν περιουσίαν, οὗτος εἶνε ἀξιόμειπτος. Ἐάν ὁμοῦ σπαταλά τὰ μὴ πατρῷα δοῦλος ἢ ὑποβολ., τὸ τοιοῦτον εἶνε μᾶλλον φοβερὸν καὶ μείζονος ὄργης ἄξιον. Ἐξ ἄλλου (διὰ τὰ λάθωμεν καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς παραβαλλομένης προτάσεως τὰ ἀντίστοιχα πρὸς τὰ τῆς παραβολικῆς) ἐάν Ἕλληνες ἀδικοῦσιν Ἕλληνας, εἶνε ἀξιόμειπτοι. Ἐάν ὁμοῦ βαρβαροὶ ὁπωςδήποτε καλοὶ (βαρβάρου ἐντεῦθεν ὄθεν καλὸν εἰπεῖν) ἀδικοῦσιν Ἕλληνας, τοῦτο εἶνε πολὺ περισσώτερον φοβερὸν καὶ μείζονος ὄργης ἄξιον. Ἄλλ' ἐάν ὁ ἀδικῶν τοῖς Ἕλληνας εἶνε ὁ Φίλ., τοῦτο εἶνε φοβερώτατον καὶ ἀποτροπαιότατον, διότι ὁ Φίλ. ἔχει μόνον Ἕλληνα δὲν εἶνε (= γνήσιος υἱός), ἀλλ' οὐδὲ βάρβαρος ὁπωςδήποτε καλός (= δοῦλος ἢ υποβολιμαίος), ἀλλ' εἶνε ὁλοκλήρως Μακεδών. οὐτιδανός τις καὶ τῶν βαρβάρων βαρβαρώτερος, ἀτόχημα μόρσησι! — ὑποβολιμαίος] — τὸ δολίως ἀντικαταθῆν νόθον βρέφος καὶ γνήσιον. — τὰ μὴ προσήκοντα] — τὰ ἀλλότρια, τὰ μὴ πατρῷα. — Ἡράκλεις] — θεέ μου! εἶνε ἐπιφώνημα θαυμασμοῦ. — μᾶλλον δεινὸν καὶ ὄργης ἄξιον] ἐν τῇ δευτέρῃ μέρῃ τῆς εἰκόνης μετεχειρίσθη, ὡς εἰκόσ, δριμυτέραν ἔκφρασιν, ἐν ᾧ ἐν τῇ πρώτῃ μετριωτέραν (ἄξιον μέρψως). — ὑπὲρ Φιλίππου καὶ ὑπὲρ ὧν (= ἐκεῖνων ἄ.)] ἢ ὑπὲρ δηλοῦ ἀναφορὰν = ὡς πρὸς τὸν Φίλιππον. — οὐχ οὕτως ἔχουσιν] ὑποκείμεν. «οἱ Ἕλληνες», ἔχει δὲ τὸ «τὰ πράγματα». Ἡ ἐπανάληψις τῆς ἀρνήσεως «οὐχ» καὶ ἡ μετ' αὐτὴν συσώρευσις πολ-

λῶν ἄλλων ἀρνήσεων (οὐ... οὐχ... οὐδὲ... οὐδὲν... οὐδὲ... οὐδ'... οὐδὲν) μὴ ἀναιρουσῶν ἀλλήλας καθιστᾷ ἐμφαντικώτερον τὸν λόγον καὶ τεκμηριοῦ τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Δημ. ἐνθεν μὲν διὰ τὰ πραττόμενα ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, ἐνθεν δὲ διὰ τὴν ἐπινοεῖσιν ἀφιλοτιμίαν καὶ ἀνασθησίαν καὶ χαυνότητα τὸν συμπολιτῶν του, ὅτινες θεῶνται ἀπαθῶς τὰ γινόμενα τὰ ἐξευτελίζοντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα!. — οὕτως] τοῦτο ἐκπροσωπεῖ τὴν ἔννοιαν «ὅπως γνήσιον ὄντων τῆς Ἑλλάδος ἀδικεῖσθαι τοῖς Ἕλληνας». Δηλαδή ὁ Δημ. διὰ τοῦ «οὐχ οὕτως ἔχουσιν» λέγει περίπου τὸ ἐξῆς: ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπῶμεν τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τοῦ Φιλίππου καὶ τῶν πράξεών του, νὰ εἰπῶμεν δηλ. ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀδικοῦμεν ὑπὸ τοῦ Φιλ. ἀδικοῦνται ὑπὸ Ἕλληνων. Διὰ τοῦ δὲ λόγους δὲν μὴ φαίνεται ὁρθόν τὸ «οὕτως» νὰ ἀντιπροσωπεύῃ ἔννοιαν ἐκ τῶν ἀμέσως ἀνωτέρω ἐξαγομένην (ἐκ τοῦ δεινὸν δηλ. καὶ ὄργης ἄξιον) τὴν ἐξῆς: «οὐχ ὀργίζονται καὶ δεινὸν ἡγούνται» 1) διότι περὶ τοῦ ὅτι δὲν ὀργίζονται κατὰ τοῦ Φιλ. ὁμίλησεν ὁ ῥήτωρ ἀνωτέρω, ἰδίᾳ ἐν § 28 καὶ 29: καὶ ταῦτα (τὰς ἀδικίας δηλ. τοῦ Φιλ.) ὀρόντες οἱ Ἕλληνες... οὐκ ἀγανακτοῦμεν κλπ. Ἐνταῦθα δὲ ἐξετάζει τὸ ζήτημα ἀπὸ ἠθικῆς ἀπόψεως ζητῶν νὰ ἐξεγείρῃ τὴν Ἕλληρικὴν φιλοτιμίαν καὶ ὑπερηφάνειαν. Καὶ 2) διότι ὅλη ἡ εἰκόνη «ὡςπερ ἂν εἶ... εἶπασαν εἶναι» ἡδύνατο καὶ νὰ λείπῃ ἀνευ ἐν τοῖς καθόλου βλάβης τῆς ἐνοίας, ἢν ἡθελεν ἐνταῦθα νὰ ὑποτυπώσῃ ὁ Δημ. Ἡ φράσις: «οὐχ οὕτως»

καλὸν εἶπειν, ἀλλ' ὀλέθρου Μακεδόνας, ὅθεν οὐδ' ἀνδράποδον σπουδαῖον οὐδὲν ἦν πρότερον πρίασθαι.

μετὰ τοῦ «εἶχειν» ἢ καὶ ἀνευ αὐτοῦ εἶνε συνήθης. πρὸλ. Πλατ. Ἀπολ. Σωκρ. § 12 B, ἐνθα εἶχει τεθῆ ἀντὶ τοῦ ὑπὲρ ἢ περὶ: «οὐχ οὕτως εἶχει, ὦ Μελ., καὶ περὶ ἵπλων κλπ. »—οὐχ [Ἕλληνας ὄντας]—γενικὴ ἀπόλυτος αἰτιολογική. Ἄν καὶ οἱ Μακεδόνες φαίνονται ὅτι ἦσαν Ἰλλυρικῆς καταγωγῆς, ἀνάμικτοι ἐξ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, ὁ βασιλικὸς ἔθνος οἶκος τῆς Μακεδονίας ἐπιστεβέτο ὅτι κατήγετο ἐκ τῶν Ἡρακλειδῶν τοῦ Ἄργους. Τὴν γνώμην ταύτην ἐκ μίσους δὲν παρεδέχεται ὁ Δημοσθένης.—ὅθεν καλὸν εἶπειν] ἐννοεῖται τὸ «εἶναι τινα»=ὅθεν καλὸν (ἔστιν) εἶπειν εἶναι=ἐκ χώρας, τὴν ὅποιαν μετὰ τιμῆς δύναται νὰ ὀνομάσῃ τις πατρίδα· ἢ ὁπόθεν δὲν εἶνε προσβλητικὸν νὰ εἴπῃ τις ὅτι κατὰγεται (εἶνε). — ὀλέθρου Μακεδόνας] = ἀθλίους, εὐτιδανοῦ Μακεδόνας. Τὸ «ὀλέθρου» εἶνε θεμιμένον ἀντὶ ἐπιθέτου κατὰ μετωνυμίαν. πρὸλ. Φιλ. Δ', ἐν λέξει «γέλως» § 25. Ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου λόγῳ φέρεται «ὄλεθρος γραμματεὺς» καὶ ἐν τῷ κατ' Ἀριστοκρ. § 202 «ἀνθρώπους ὄλεθρος» καὶ παρ' Ἀριστοφάνει «ὄλεθρος γυνή». Ἰδὲ καὶ Φιλ. Α' ἐν λέξει «Μακεδῶν ἀνὴρ» § 10. παντότε λέγεται μετὰ καταφρονήσεως καὶ ἀγανακτήσεως.—ὅθεν] τοῦτο τὸ ἐπίρρημα ἀναφέρεται εἰς τὸ «Μακεδόνας», ἔπερ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ «ἐκ Μακεδονίας» Παρομοίως εἰς ὄνομα πόλεως δύναται νὰ ἀκολουθησῇ ἀντωνυμία ἀναφερομένη εἰς τοὺς κατοίκους.—ἀνδράποδον] ἢ ἐκ τοῦ «ἀνὴρ--ἀποδόσθαι» (ἔπερ εἶναι ἀρίστ. τοῦ «ἐπιπρά-

σκω» καὶ «ἀποδόσθαι») ἢ ἐκ τοῦ «ἀνὴρ» καὶ «πόδος» διὰ τὴν συνήθειαν, ἣν εἶχον νὰ πατώσιν οἱ νικηταὶ τοὺς ἡττημένους ἐπὶ τοῦ τραχήλου—ὅθεν οὐδ' ἀνδράποδον]. Κατὰ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Ἀφθονίου: ἕως δούλος κατήγετο ἐκ Σκυθίας, Καππαδοκίας, Θράκης, Φρυγίας, Αἰγύπτου, οὗτος ὄντως ὑπερέτει ἐντίμως. Διὸ ἐκ τούτων τῶν χωρῶν ἐξήχουν οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς δούλους των, ἐκ δὲ τῆς Μακεδονίας οὐδεὶς ἐξήγετο ἢ ἐξεκομίζετο τοῦτο ἐπὶ τὸ φαυλότερον μεταφράζων ὁ Δημ. συμπεραίνει τὸ μὲν ὅτι τόσον φαῦλοι ἦσαν οἱ Μακεδόνες, ὥστε οὐδεὶς ἤθελεν ἀπ' ἐκεῖ νὰ ἐχρ. δοῦλον, τὸ δὲ ὅτι οἱ Μακεδονικοῦ γένους δοῦλοι εἶνε οἱ ἀχρεϊστοί: καὶ χειρόστοι πάντων τῶν δούλων—... ἦν πρότερον πρίασθαι]=δὲν ἦτο δυνατόν πρότερον νὰ ἀγοράσῃ τις καὶ ἀνδράποδον (=δοῦλον) σπουδαῖον. Τὸ «πρίασθαι» εἶνε μέσος ἀρίστ. τοῦ «ὄνομα», εἶνε δὲ ὑποκείμεν. τοῦ «ἦν», ἔπερ εἶνε παρατακτικὸς τοῦ ἀπροσώπου βήματος «ἔστιν». — πρότερον] ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Δημ., ὡς δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τοῦ παρόντος χωρίου, δὲν ἐξήχοντο πλέον ἐκ Μακεδονίας δοῦλοι ἢ πρόσοδος τοῦ πολιτισμοῦ ἐν Μακεδονίᾳ ἐθῆκε τέρμα εἰς παρόμοιον ἐμπόριον Ἀλλὰ πάλα καὶ τοὺς Μακεδόνας ἐθεώρουν καταλλήλους ὡς δούλους· ἐφετίμων ὁμοίως εἶτι μᾶλλον καὶ ἐπλήρωνον πλέον ἀκριβῶς τοὺς ἐξ Ἀσίας δούλους. Τὴν αὐτὴν ποιότητα τῶν δούλων ἐκ Μακεδ. τὴν ἀναφέρει ὁ βήτωρ πρὸς ἀλοχὰς τῆς χώρας

§ 32—35. Ὁ Φιλ. ὑβρίζει ὅλην τὴν ἔσω Ἑλλάδα ἀντιποιοῦμενος τοῦ καιώματος κριτίου. Αἱ Ἑλληνικαὶ πολιτεῖαι οὐ μόνον ταύτην τὴν κοινὴν τ

Καίτοι τί τῆς ἐσχάτης ὕβρεως ἀπολείπει; οὐ πρὸς τῷ 32 πόλεις ἀνηρπκέναι τίθουσι μὲν τὰ Πύθια, τὸν κοινὸν τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνα, κἄν αὐτὸς μὴ παρῆ, τοὺς δούλους ἀγωνοθετήσοντας πέμπει; κύριος δὲ Πυλῶν καὶ τῶν ἐπὶ τοὺς Ἑλλήνας παρόδων ἐστὶ, καὶ φρουραῖς καὶ ξένοις τοὺς τόπους τούτους κατέχει; ἔχει δὲ καὶ τὴν προμαντείαν τοῦ θεοῦ, παρώσας ἡμᾶς καὶ Θετταλοὺς καὶ Δωριέας καὶ τοὺς ἄλλους Ἀμφικτιόνας, ἧς οὐδὲ τοῖς Ἑλλη-

πεινοῦσι πάσχοιεν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐκδικοῦνται καὶ τὰς ἀδικίας τὰς προσγινομένας εἰς αὐτὰς ταῦτα.

§ 32. Ἐντεῦθεν μέχρι τῆς § 46 περιγράφων τὴν ὕβριν ἢ, ὅπως ἄλλως λέγει αὐτὸς οὗτος ὁ ῥήτωρ, τὴν ἀσέλγειαν τοῦ Φιλίππου ἐπέρχεται λάβρος καὶ ἐφακοντίζει ἀπὸ τοῦ βήματος μύθρους διαπύρους κατὰ τῆς μαλακίας, τῆς ἀναισθησίας, τῆς ἀφιλοτιμίας καὶ πωρώσεως τῶν συμπολιτῶν του! Ζητῶν δὲ νὰ ἀναζωπυρήσῃ εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν σπινθῆρά τινα πατριωτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῶν ἀρχαίων χρόνων «ἦν τι», λέγει περιαιγῶς ὁ ῥήτωρ, «ἦν τι, ὃ νῦν οὐκ ἔστιν, ὃ... ἀπωλόλος νῦν ἅπαντα λελύμανται καὶ ἄνω καὶ κάτω πεποίηκε πάντα τὰ πράγματα». Τότε, λέγει, ἐμίσειον τοὺς προδότας· τῶρα δὲ οἱ προδότες εὐδοκίμοισιν! Ἴδοὺ λοιπὸν διὰ τί σήμερον νοσεῖ ἔλη ἢ Ἑλλάς καὶ ἰδοὺ διὰ τί λέγων ὅτι τὰ παρόντα πράγματα ἔχουσι πρὸς πολλοὺς ἄλλοις ἀνάγκην «καὶ σπουδῆς πολλῆς καὶ βουλῆς ἀγαθῆς.—Καίτοι] —καὶ ἔμωε τῷ ὄντι. Τὸ «καίτοι» τίθεται, ὅταν ὁ λέγων προχωρῶν εἰς νέαν τινὰ ἰδέαν (καὶ=προσέτι) καὶ βεβαίων (=τοῖ) ταύτην τὴν ἀντιτάσσει εἰς τὸ προηγούμενον.— πρὸς τῷ πόλεις ἀνηρπκέναι] ἀναμφιβόλως τὰ γεγονότα, τὰ ὅποια μέλλει νὰ ἀπαριθμησῇ ὁ Δημ., εἶνε ἅψ' ἑαυτῶν ὀλιγώτερον σπουδαία ἢ ἢ καταστροφῇ τῆς Ὀλύμπου καὶ τόσων ἄλλων πόλεων τῆς

Χαλκιδικῆς καὶ τῆς Φωκίδος· ἀλλὰ διὰ νὰ ἐννοήσωμεν τὴν διαβάθμισιν, ἣν παρεδέχθη ἐνταῦθα ὁ Δημ., πρέπει νὰ ἰστάμεθα εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἀπόψεως τοῦ ῥήτορος. Ὁ Φιλ.—λέγει ὁ Δημ.—μετὰ τὰς πράξεις τῆς ἀγρίας ἐπιδρομῆς του συμπληροῦ τὴν αὐθάδειαν καὶ ὕβριν του προσποιούμενος τὸν κύριον καὶ καταισχύων τὴν Ἑλλάδα δι' ἀξιώσεων εἰς ἄκρον θρασυῶν καὶ αἰσθητῶν.—οἱ τίθουσι] ἢ ἀρνησις οὐ πρέπει νὰ ἐννοηθῇ καὶ εἰς τὸ «πέμπει, ἐστὶ, κατέχει, ἔχει, γράφει καὶ πέμπει».—τίθησι: τὰ Πύθια]= προεδρεύει εἰς τοὺς Πυθιακοὺς ἀγῶνας, εἶνε ὁ ἀγωνοθέτης τούτων. Τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀνήκον ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ μέλη τοῦ Ἀμφικτιονικοῦ συνεδρίου ἀνετέθη δι' Ἀμφικτιονικοῦ δόγματος εἰς τὸν Φίλιππον τὸν Μακεδόνα καὶ εἰς τοὺς Θεσσαλοὺς καὶ Βοιωτοὺς. Τὰ Πύθια ἐτελοῦντο περὶ τὰ τέλη τοῦ θέρους (μεταξὺ Ἀργούσου καὶ Σπινθέρου) κατὰ τετραετίαν ἀνὰ τρίτον τῆς Ὀλυμπιάδος ἔτος. Ἐνομάσθησαν δὲ Πύθια, διότι ἢ περὶ τοὺς Δελφοὺς χώρα, ἐν ἣ ἐτελοῦντο, ὠνομάζετο Πυθῶν καὶ ἢ πόλις Δελφοὶ Πυθῶ. Ἐτελοῦντο δὲ εἰς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Λητοῦς εἰς τὸ Κριαεῖον πεδῖον πλησίον τῶν Δελφῶν κείμενον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἤτο πρὸς τοῦτο κατε-

33 σιν ἅπασι μέτεστιν; γράφει δὲ Θεταλοῖς δὴν χρὴ τρόπον

σκευασμένον στάδιον χιλίων ποδῶν μήκουσιν, ἰπποδρόμους καὶ θέατρον. — τὸν... αὐτῶνα] εἰς παραθέσεις εἰς τὸ «Πύθια». — τοὺς δούλους] ἐκ τοῦ χωρίου τούτου βλέπομεν ὅτι ὁ Φίλ. ἀφ' οὗ κατὰ τὸ 346 προήδρευσε τῶν πυθικῶν ἀγῶνων ἀποπροσώπως, κατὰ τὸ 342 ἀπησχολημένος ὑπὸ τοῦ ἐν Θράκῃ πολέμου ἐπεφόρτισε τὴν προεδρίαν ταύτην τῶν ἑαυτοῦ ἀντιστρατηγῶν τινά, ἴσως δὲ τὸν Ἀντίπατρον. Ἄλλ' ἀφ' οὗ ἀντιστρατήγος τοῦ Φιλίπ. ἐπεφορτίσθη ταύτην τὴν προεδρίαν, διὰ τί ὁ Δημ. λέγει ὅτι ὁ Φίλ. «πέμπει τοὺς δούλους ἀγωνοθετήσαντας»; Ἰδοὺ διὰ τί. Οἱ Ἕλληνες ἐφρόνουν ὅτι ἐν κράτει μοναρχουμένῳ ὁ μόνος ἐλεύθερος ἄνθρωπος εἶνε ὁ αὐτοκράτωρ. ὁ Εὐριπ. ἐν Ἐλένῃ στίχ. 276 λέγει: τὰ βαρβάρων γὰρ δοῦλα πάντα πλὴν ἑνός. — Πυλῶν] = τῶν Θερμοπυλῶν. — καὶ τῶν ἐπὶ τοῖς Ἑλλάδηναις παρόδω] τούτο δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῆ ὡς ἀνοφελῆς προσθήκη μετὰ τὸ «πυλῶν». ὁ Δημ. ἐπιμένει εἰς τὴν ἰδέαν, ὅτι ὁ Φίλ. τείνει νὰ γείνη κύριος τῆς Ἑλλάδος. — Προμαντεῖαν] ὅτι ἡ Πυθία ἀνέβαινεν ἐπὶ τοῦ τρίποδος, ὅπερ συνήθως τὸ ἔκαμνεν ἀπαξ τοῦ μηνός, οἱ πρέσβεις τοῦ Ἀρκτηνικοῦ συνεδρίου εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ συμβουλευθῶνται τὸ μαντεῖον πρὸ τῶν ἄλλων θεωρῶν. ἰδὲ περὶ τῆς εἰρήν. § 23 ἐν τῇ φράσει «τῶν ἐν Δελφοῖς». Ἐνταῦθα παρατηρητέα ἡ ἀτακτος ἀπαρίθμησις, ἀφ' οὗ τὸ δικαίωμα τῆς προμαντείας εἶνε προνόμιον τῆς αὐτῆς τάξεως πρὸς τὴν προεδρίαν εἰς τοὺς πυθικοὺς ἀγῶνας, ἔπρεπε μετὰ τὸ «πύθια... πέμπει» νὰ τεθῆ τὸ «ἔχει δὲ τὴν προμαντεῖαν...», ἢς, «...μέτεστιν», διὰ νὰ ὑπάρχῃ λογικὴ ἀκολουθία τῶν ἰδεῶν, ἣν τώρα διακόπτει ἡ φράσις «κύριος δὲ πυλῶν κλπ.» Ἄλλ'

ἄλλη εἶνε ἡ ῥητορικὴ τάξις καὶ ἄλλη ἡ λογικὴ. Ὁ Δημ. προσποιεῖται ὅτι ἀπαριθμῆι τοὺς σφετερισμοὺς τοῦ Φιλ. κατὰ τύχην καὶ ὅτι περιπίπτει εἰς ἀπλήν σύνδεσιν τῶν ἰδεῶν. Τοῦτο τὸ δηλοῖ ἡ μετάθεσις «κατέχει; ἔχει δὲ καί...» Διὰ τοῦ τεχνάσματος τούτου τὰ κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας παράπονα κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὑπαχθῶσιν ὑπὸ τοῦ ἀκρατοῦ εἰς ὀλίγας κατηγορίας καὶ φαίνονται κατὰ μέρος πολυαριθμότερα. — παρῶσις] = παραγκωνίσας ἐκ τῆς προμαντείας. Δηλωτικὸν τῆς ἀπάτης καὶ ἀδικίας. — Ἀμφικτιόνους] οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ περὶ τὸ πούου τινός οἰκοῦντες. Ἐνταῦθα ἔννοεσι τοὺς ἄλλους 9 λαοὺς, ἐξ ὧν, ὡς καὶ ἐκ τῶν μνημονευθέντων τριῶν, συνεκροτεῖτο τὸ Ἀρκτηνικὸν συνέδριον. Ἡ διὰ τοῦ ἰ γραφῆ τῆς λέξεως φαίνεται ὅτι εἶνε ἀρχαιότερα τῆς διὰ τοῦ ι, ἂν πρέπη νὰ εἰκάζωμεν ἐκ τοῦ συνωνύμου περικτιόνους — λέγει που (σελ. 86 ἐν σημειώσει) τοῦ κατὰ τῆς ἐρασμικῆς προφοράς τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης περισπουδάστου πονήματός του ὁ ἡμέτερος Θεόδωρος Παπαδημητρακόπουλος πραγματευόμενος περὶ τῆς εἰς ἰ ἀποκεπτόσεως τοῦ φθόγγου ι. — οὐδὲ τοῖς Ἑλλησίν ἡπείροι] τὸ «οὐδὲ» εἶνε ἐπιδοτικόν· ἡ ἐπίδοσις δὲ γίνεται πρὸς τὰ μεῖζον = ὅχι μόνον βάρβαρος δὲν μετέχει, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες ὀλοι. Τρίς ἐνταῦθα ἐπανεῖθε μετ' ἐμφάσεως ὁ Δημ. τὴν λέξιν «Ἕλληνας» (Ἑλλήνων, Ἕλληνας, Ἕλλησιν). Ὁ βάρβαρος θέτει ἑαυτὸν ὑπεράνω τῶν ἁλλήνων, σφετερίζεται τὰ προαιώνια αὐτῶν δικαιώματα. Τὴν ἰδέαν ταύτην ἀδιακόπως ἐπαναλαμβάνει ὁ Δημοσθένης.

§ 33. Θεταλοῖς] πρὸλ. § 26.

πολιτεύεσθαι; πέμπει δὲ ξένους τοὺς μὲν εἰς Πορθμόν, τὸν δῆμον ἐκβιβλοῦντας τὸν Ἐρετριῶν, τοὺς δ' ἐπ' Ὠρεὸν, τύραννον Φιλιστιδῶν καταστήσοντας; ἀλλ' ὅμως ταῦθ' ὀρῶντες οἱ Ἕλληνες ἀνέχονται, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ὥσπερ τὴν χάλαζαν ἐμοίγε δοκοῦσι θεωρεῖν, εὐχόμενοι μὴ καθ' ἑαυτοὺς ἕκαστοι γενέσθαι, κωλύειν δ' οὐδεὶς ἐπιχειρῶν. οὐ μόνον δ' ἐφ' οἷς ἢ Ἑλλάδος ὑβρίζεται ὑπ' αὐτοῦ 34

πέμπει ξένους καταστήσοντας] ἰδὲ περὶ τῶν πραγμάτων τῆς Εὐβοίας § 57 καὶ ἐξῆς — ξένους τοὺς μὲν, τοὺς δὲ] εἰνε σχῆμα καθ' ὄλον καὶ μέρος· τ. ἔστ. ὅπως τίθενται τὰ μέρη, τίθεται καὶ τὸ ὄλον, ὅπερ συνήθως τίθεται κατὰ γενικὴν. Τὸ «τοὺς μὲν, τοὺς δὲ» λέγεται καὶ διαιρητικῇ παράθεσιν εἰς τὸ «ξένους»=μισθοφόρους — Πορθμόν] εἰνε θέσις ὀχυρὰ κειμένη ἐπὶ τῆς Εὐβοίας ἀπέναντι τῆς Ἀττικῆς. Εἰνε δὲ ἐπίκειον τῆς Ἐρετρίας. — τὸν δῆμον] = τὸ δημοκρατικὸν κόμμα. — Ἐρετριῶν] Ἡ Ἐρέτρια κεῖται πρὸς νότον τῆς Χαλκίδος, ὅπου σήμερον εἰνε τὰ νέα Παρά. — Ὠρεὸν.] εἰνε λιμὴν τοῦ σημερινοῦ Ἐπρωχωρίου πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ τῆς Εὐβοίας, πρότερον δὲ ἐλέγετο «Ἰστίαια» Ἡ Ἐρέτρια καὶ ὁ Ὠρεὸς τὸ 342 διὰ τὸ ὑπερισχόν ἐκεῖ κόμμα τῶν Φιλιστιδῶν ὑπεδοχῆσαν τοὺς κατακτητικοὺς σκοποὺς τοῦ Φιλίππου· μόνη δὲ ἡ Χαλκίς ἀντίστατο στηριζομένη εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῶν Ἀθηνῶν. — ἀλλ' ὅμως] εἰνε ἀντίθεσις πρὸς δ α, ὅσα εἶπε μέχρις ἐδὼ ἀπὸ τῆς § 31. — τιντα] περιλαμβάνει πάσας τὰς ἀπαριθμηθείσας ἀδικίας τοῦ Φιλίππου. — ὥσπερ τὴν χάλαζαν.] Ὁ Δημ. συχνάκις μεταχειρίζεται παραβολὰς (πρβλ. § 17, § 29, 30, 39, 69) λαμβάνων αὐτάς ἢ ἐκ τῆς φύσεως ἢ ἐκ τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων, ἵνα καταστήσῃ ἐναργέστερα τὰ λεγόμενα καὶ προσδώσῃ εἰς τὸν λόγον «σεμνότητάς» καὶ «ἀξίωμα». — ἐννοεῖται τὸ «θεωροῦσιν» ἐκ τοῦ κατω-

τέρω «θεωρεῖν» ἀφαγόμενον. Τὸ παραβολικὸν ἐπίρρημα «ὡσπερ» ἐτέθη διότι προηγήθη ἐπίθετον ὁμοιότητος σημαντικόν (τὸ: τὸν αὐτὸν τρόπον), μεθ' ὃ τίθεται συνήθως δοτικὴ ἢ οὐχὶ σπανίως ἀντ' αὐτῆς ὁ παρατακτικὸς σύνδεσμος «καὶ» Ὁ Σαλλούστιος ἐν τῇ ἐαυτοῦ γλώσσῃ λέγει πον: «ὅσοι βλέπετε ἐπικρεμάμενα κακὰ ὥσπερ ἀστραπὴν, μὴ ἐπιχειρεῖτε εὐχάς, ἀλλὰ προσπαθήσατε νὰ τὰ ἐμποδίσετε». θεωρεῖν] = παρατηρεῖν ὡ θεατῆν. ἀγωντικὸν τῆς ἀδρανεῖας. Ἀντικεῖμ. τοῦ «θεωρεῖν» εἰνε τὸ «ταῦτα» (δὲν μοι φαίνεται ὀρθὸν νὰ ἐννοήσωμεν τὸν Φίλ., διότι εἰς τὸ «ταῦτα» ἐννοεῖται καὶ ὁ Φίλ.), ὅπερ εἰνε ὑποκειμ. τοῦ «γενέσθαι» καὶ ἀντικεῖμ. τοῦ «κωλύειν». — εὐχόμενοι] εἰνε μετὰ πολλῆς εἰρωνείας εἰρημένον· διότι τὴν χάλαζαν καὶ τὰς ὁμοίας θεωμαγνίας ἤμπορεῖ κανεὶς δε' εὐχῶν νὰ ζητήσῃ νὰ ἀποσοβήσῃ. ὅχι τὸν Φιλίππον. ἕκαστοι] ἐτέθη κατὰ πηθοντικόν, διότι λέγεται ἐπὶ ἐθνῶν = ἕκαστον ἔθνος τῶν Ἑλληνῶν εὐχόμενον κλπ.

§ 34. ἐφ' οἷς] = ἐπὶ τούτοις, ἄ. Ἡ ἐπὶ φανερώνει, τι κατωτέρω ἢ ὑπὲρ (ὑπὲρ ὧν = ὑπὲρ τούτων, ἄ), φανερώνει δηλ. αἰτίον. — οὐδεις ... ἕκαστος] ἀμφοτέραι αἱ λέξεις αὐταὶ λέγονται πολλάκις περὶ πόλεων ἢ λαῶν ὀθῶ καὶ τὸ «ἄλλος τις, τίς». — τοῦ ὄχρατον] = τὸ χεῖριστον, ἢ ἐσχάτη δηλ. ἀναισθησία εἰνε τὸ μὴ ἀμύνασθαι ὑπὲρ ὧν ἕκαστος ἀδικεῖται. — οὐ Κορινθίων ἐπ' Ἀμβρακίαν ἐλθ-

οὐδεις ἀμύνεται, ἀλλ' οὐδ' ὑπὲρ ὧν αὐτὸς ἕκαστος ἀδικεῖται· τοῦτο γὰρ ἤδη τοῦσχατόν ἐστιν. οὐ Κορινθίων ἐπ' Ἀμβρακίαν ἐλάλυθε καὶ Λευκάδα; οὐκ Ἀχαιῶν Ναύπακτον ὁμόμοικεν Αἰτωλοῖς παραδώσειν; οὐχὶ Θηβαίων Ἐχίνον ἀφήηται, καὶ νῦν ἐπὶ Βυζαντίους πορεύεται 35 συμμαχοῦς ὄντας; οὐχ ἡμῶν, ἐὼ ἰάλλα, ἀλλὰ Χερωννή-

λυθεν; οὐκ Ἀχαιῶν.... παραδώσειν; οὐ κλπ.] Δι' ἀλλεπάλληλοι αὐται ἐρωτήσεις καθιστῶσι τὸν λόγον παθητικὸν καὶ σφοδρὸν.— Οὐ Κορινθίων.... Λευκάδα] ἐννοεῖται τὸ «οὔσαν» ἢ «οὔσας». Μέγα μέρος τῶν χωρῶν τῶν περὶ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόπου ἀπφικίσθη ὑπὸ τοῦ Κυψέου τυράννου τῆς Κορίνθου. Ὡς πρὸς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Φιλ. ἰδὲ § 27.— Ἀχαιῶν.... Ναύπακτον] ἐννοεῖται τὸ «οὔσαν». Ἡ Ναύπακτος, ἣτις σήμερον καλεῖται Ἐπιοχτος, κεῖται εἰς τὴν Αἰτωλίαν ἀπέναντι τῆς Ἀχαΐας, ἀπὸ τῆς ὁποίας τὴν χωρίζει ὁ Κορινθιακὸς κόπος. Τὴν πόλιν ταύτην δὲν κατεῖχον τότε οἱ Ἀχαιοί, ἀλλ' οἱ Λοκροὶ οἱ Ὀζόριοι. Ἰσως ὁ βήτωρ λέγει ὅτι αὕτη ἀφηρέθη ἀπὸ τοῦ Ἀχαιοῦ, διότι οὗτοι (οἱ Ἀχαιοί) ἐσυνθηκολόγησαν πρὸς τοὺς Λοκροὺς κατὰ τῶν Αἰτωλῶν, οἵτινες ἔκπαυται ἦσαν ἐχθροὶ ἐκείνων. Ἡ Ναύπακτος παραδοθεῖσα τότε εἰς τοὺς Αἰτωλοὺς ἔμεινε διαρκῶς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν, ἀναφέρεται δὲ ὡς πρώτη πόλις τῆς Αἰτωλίας. Κατὰ τὸν Weil ἡ Ναύπακτος, ἣς καὶ κάτοικοι καὶ ἄρχοντες πολλάκις εἶχον ἀλλάξῃ, ἦτο κατειλημμένη ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν καὶ ἐπιμόνωσ ἐξήτειτο ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν.— Ἐ, ἴνον] πόλις τῆς Φθιώτιδος πρὸς βορρᾶν τοῦ Μαλιακοῦ κόλου ἀπέναντι τῆς Λοκρίδος. Ὑπῆρξεν καὶ ἄλλη μὲ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἐν Ἀκαρνανίᾳ -- καὶ νῦν .... συμμαχοῦς ὄντας] πρέπει νὰ ἐννοηθῇ τὸ «οὐχί». εἰς δὲ τὸ «συμμαχοῦς» ἐννοεῖται τὸ «αὐ-

τῶ». Ἀκόμη ὁ Φιλ. δὲν εἶχε πολιορκήσῃ τὸ Βυζάντιον, διότι πρότερον προσέβαλε τὴν Πέρινθον, ἀποκρουσθεὶς δὲ ἐκεῖθεν προσέβαλε τὸ Βυζάντιον. ἰδὲ Χερών. § 66.

§ 35. οὐχ ἡμῶν, ἐὼ ἰάλλα, ὀλλά...] σχῆμα βητορικόν παραλείψεως. ἰδὲ ἀνωτέρω § 26 ἐν ἀρχῇ. πρὸς καὶ Φιλ Δ', § 55: τὰ μὲν περὶ τάλλα οὐκ ἄξιον ἐξετάσαι νῦν.— Καρδίαν] ἰδὲ εἰσαγωγὴν.— ταῦτα τοίνυν] ἀλλάσει ἐντεῦθεν ὁ τόνος τῆς φωνῆς.— μέλλομεν] = βραδύνομεν.— μαλακιζόμεθα] = χαυνούμεθα, οἰκνύμεν, διότι «μαλακίζομαι» = ἐμὲ ἢ γίνομαι μαλακός (χαυνός, τρυφηλός, ἀσθενής, δειλός).— μέλλομεν καὶ μαλακιζόμεθα] ὁ Σαλλούστιος λέγει ἐν τῇ ἐαυτοῦ γλώσσῃ «ἀλλὰ διὰ νωθρότητα καὶ χαυνότητα ψυχῆς ἄλλος ἄλλον περιμένοντες βραδύνετε». — πρὸς τοὺς πλησίον [βλέπομεν] = κυττάζομεν τοὺς πλησίον μας, δηλ. τοὺς θεωροῦμεν ὑπόπτους, ἐν ᾧ τὸ συμφύρον μας εἶνε νὰ ἀφαιρέσωμεν ἐκ τοῦ μέσου τὴν πρὸς τὸν πλησίον μας δυσπιστίαν καὶ νὰ ἐργασθῶμεν μετ' αὐτῶν κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ.— οὐ τῶ ἀδικούντι] δοτικὴ εἰς τὸ «ἀπιστοῦντες» Διὰ τί δὲ ἐτέθη ἀσυνδέτως ἰδὲ § 29 ἐν λέξει «σκοπῶν κλπ». — ἀσελγῶς] = προετάρχη τὸ ἀσελγῶς τοῦ οὐτω, ἵνα ἐξαρθῇ ἐτι μάλλον = ὑδριστικῶς, τυραννικῶς τόσον. ἀσελγῆς εἶνε οὐ μόνον ὁ ἀκρατής, ἀλλὰ καὶ ὁ εἰς ἐλευθέρους βίαν καὶ ἀνάγκην ἐπιβάλλων καὶ εἰς αὐτοὺς ἐξυβρίζων.— τί οἴσθε...

σου τὴν μεγίστην ἔχει πόλιν Καρδίαν; ταῦτα τοίνυν πάσχοντες ἅπαντες μέλλομεν καὶ μαλακίζόμεθα καὶ πρὸς τοὺς πλοσίον βλέπομεν, ἀπιστοῦντες ἀλλήλοις, οὐ τῷ πάντας ἡμῶς ἀδικοῦντι. καίτοι τὸν ἅπασιν ἀσελγῶς οὕτω χρώμενον τί οἴεσθε, ἐπειδὴν καθ' ἓν ἡμῶν ἐκάστου κύριος γένηται, τί ποιήσιν.

Τί οὖν αἴτιον τούτων; οὐ γὰρ ἄνευ λόγου καὶ δικαίας ³⁶ αἰτίας οὔτε τόθ' οὕτως εἶχον ἐτοιμῶς πρὸς ἐλευθερίαν οἱ Ἕλληνες οὔτε νῦν πρὸς τὸ δουλεῦν. ἦν τι τότε, ἦν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἐν ταῖς τῶν πολλῶν διανοίαις, ὃ νῦν οὐκ ἔστιν, ὃ καὶ τοῦ Περσῶν ἐκράτησε πλοῦτου καὶ ἐλευθερίαν ἤγε τὴν Ἑλλάδα καὶ οὔτε ναυμαχίας οὔτε πεζῆς μάχης οὐδεμιᾶς ἠτιῶτο, νῦν δ' ἀπολωλὸς ἅπαντα λελύμανται καὶ ἄνω καὶ κάτω πεποιίκε πάντα τὰ πράγματα. τί οὖν ἦν τοῦτο; οὐδὲν ποικίλον οὐδὲ σοφόν, ἀλλ' ³⁷

τί ποιήσιν] διὰ τῆς ἐπαναλήψεως εἴτε ἐπιχειρήσεως εἴτε ἐπαναδιπλώσεως (τί, τί) ὁ ῥήτωρ καθιστᾷ τὸν λόγον παθητικόν καὶ ἐν-

τυπώνει βαθύτερον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκρατῶν.—καθ' ἓνα ἡμῶν ἐκάστου] = ἐκάστου ἡμῶν καθ' ἓνα. ἡ κατὰ σημαίνει χωρισμόν.

ΤΡΙΤΟΝ ΜΕΡΟΣ (36—69).

36—40. Ἡ παρακμὴ τῆς Ἑλλάδος προέρχεται ἐκ τῆς χαλαρώσεως τῶν δημοσίων ἠθῶν. Οὐδεὶς πλέον μοσὶ τοὺς προδότας. Τοῦναντίον τοὺς ζηλεύουσιν. Αἱ γενόμεναι ὑλικαὶ πρόοδοι δὲν εἶνε δυνατὴν νὰ ἀντισταθμίσωσι τὴν ἠθικὴν ταπείνωσιν.

§ 36. οὐ γὰρ] ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ τὴν ἐκ τῆς ἡγουμένης ἐρωτήσεως προκύπτουσαν ἔνοιαν: «καὶ ἐρωτῶ τὸ αἴτιον τούτων», διότι κτλ.—οὔτε τόθ'] πρβλ. § 22—25. — ἦν τι... ἦν] εἶνε ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐν ἀρχῇ τῆς παραγράφου γενομένην ἐρώτησιν, περὶ ἧς ἰδὲ § 5. Τὸ σχῆμα εἶνε ἐπαναδιπλωσις. πρβλ. Κικέρ. ὑπὲρ τοῦ Μανιλίου νόμου § 32: «ὕπῃρξέ ποτε τοῦτο, ὑπῆρξεν ἴδιον τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ». — ὃ νῦν οὐκ ἔστιν, ὃ καὶ...] Ἐπιηκολούθησε τὸ δεύτερον ὃ εἰς τὴν προηγηθεῖσαν ἀναφορικὴν πρότασιν (ὃ νῦν...), ἵνα ἐνδείξη τὴν περιέργειαν καὶ προσοχὴν τῶν ἀκρατῶν. πρβλ. τὴν μίμησιν τοῦ Σαλλουστίου: «ἀλλ' ἄλλα ὑπῆρξαν, τὰ ὅποια ἔκαμαν ἐκείνους μεγάλους, τὰ ὅποια εἰς

ἡμᾶς εἶνε μηδαμινά». — ἐλευθερίαν ἤγε τὴν Ἑλλάδα] Τολμηρὰ ἔκφρασις ἰσοδυναμοῦσα πρὸς τὸ «ἐλευθερίαν ἄγειν ἐποίει τὴν Ἑλλάδα». — ἔκαμαν τὴν Ἑλλάδα νὰ ζῆ ἐν ἐλευθερίᾳ. Δύναται δὲ τις ὡσαύτως νὰ εἴπῃ καὶ: «δι' ἐλευθερίας ἤγεν» ἢ «εἶχεν». — πεζῆς] ἡ πεζὴ δύναμις ἀντιτίθεται ὅτε μὲν πρὸς τὴν ναυτικὴν, ὡς ἐνταῦθα, ὅτε δὲ πρὸς τὴν ἱππικὴν (τῇ ἱππικῇ δυνάμει. Εἰνοφ. Κυρ. Ἀνάβ. 2, 4, 18). — λελύμανται] γ' ἐνικὸν πρόσωπον ἔχον ὑποκείμε. τὸ «τί». — ἄνω καὶ κάτω] λέγεται καὶ «ἄνω κάτω» «ἄνω τε καὶ κάτω». Ἄνευ οὐδεμιᾶς διακρίσεως λέγονται πάντα ταῦτα περὶ τῶν πραττομένων ἄνευ τάξεως καὶ ουνέσεως.

§ 37. τί οὖν ἦν τοῦτο] ἰδὲ §

ὅτι τοὺς παρὰ τῶν ἄρχειν βουλευμένων ἢ διαφθείρειν τὴν Ἑλλάδα χρήματα λαμβάνοντας ἅπαντας εἰςούσιν, καὶ χαλεπώτατον ἦν τὸ δωροδοκοῦντ' ἐλεγχοῦσθαι, καὶ 38 τιμωρία μεγίστη τοῦτον ἐκόλαζον. τὸν οὖν καιρὸν ἐκά-

5 ἐν τῇ αὐτῇ φράσει.—ποικίλον] κυρίως σημαίνει «παρδαλόν» καὶ μεταφορικῶς «πανούργον, δόλιον, ἀπατηλόν, πολυπλοκόν, συνετῶς ἐπινοηθέν». σοφὸν] φρονίμως ἐσκεμμένον.—γαλεπώτατον] = φοβερώτατον, ἐπικινδυνωδέστατον ἄλλ' ἰδὲ καὶ παράρτημα.—δωροδοκοῦντα] κατηγορηματικὴ μετοχὴ ἐκ τοῦ «ἐλεγχοῦσθαι» ὡς δεξιῶς δηλωτικῶς. Τὸ δωροδοκῶ σημαίνει «δέχομαι δῶρα», τὸ δὲ «διαφθεῖρω τινὰ δῶροις» λέγεται «δεακίζω».—ἦτο φοβερώτατον νὰ ἀποδειχθῇ τις λαμβάνων δῶρα δηλ. εἰάν τις ἀπεδεικνύετο λαμβάνων δῶρα, ἀλλοίμονον εἰς αὐτόν.—ἐκόλαζον] Ἰδὲ κατωτέρω § 45 ἐν τῇ αὐτῇ λέξει.

§ 38. τὸν οὖν καιρὸν...οὐκ ἦν πρόσθαι] = δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀγοράσῃ τις τὴν κατάλληλον, τὴν κρίσιμον στιγμὴν τὴν ἀποφασίζουσαν περὶ ἐκάστης πράξεως δηλ. δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτύχῃ τις διὰ χρημάτων τοῦτο, νὰ ἀμεληθῇ δηλ. ὑπὸ τοῦ λαοῦ αὐτῆ ἢ κρίσιμος στιγμή.—καὶ τοῖς ἀμελοῦσιν] ὁ καὶ εἶνε ἐπιδοτικός. Ἐτέθη δὲ διότι ὁ Δημ. καθόλου φρονεῖ ὅτι «φύσει ὑπάρχει τοῖς ἐθέλουσι πνεύειν καὶ κινδυνεύειν τὰ τῶν ἀμελούντων πρὸς. Φιλ. Α', § 5», φρονεῖ ἄρα—καὶ πολὺ ὀρθῶς—ὅτι οἱ κοπιᾶζοντες νικῶσιν. Πολλάκις ἔμωσ—λέγει ὁ Δημ.—συμβαίνει ἢ τύχη νὰ προσφέρῃ εὐκαιρίας καὶ εἰς ἀμελοῦντας, ἄς ἔμωσ οἱτοὶ διὰ τὴν ἀμελείαν τῶν ἀφίνουσι καὶ παρέρχονται. Ὁ βήτωρ περὶ τῆς τύχης, ἦν καὶ δαίμονα καλεῖ, φρονεῖ καθόλου ὅτι εἶνε «κυρία τῶν πάντων» (μεγάλη γὰρ βροχή, μᾶλλον δὲ ὅλον

ἢ τύχη παρὰ πάντα ἐστὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων πτόγματα, λέγει αὐτὸς οὗτος ὁ Δημ. ἐν Ὀλυμπ. Β' § 22, ἔνθα ἔμωσ προσθέτει κατωτέρω ὅτι αὐτῆ διευθύνεται κατὰ τὴν βούλησιν τῶν θεῶν, οἱ ὅποιοι βοηθοῦσι τοῖς δραστηρίους καὶ εὐσεβεῖς, ἀξίων παρὰ τῶν Ἀθηναίων «καὶ κατὰ μικρὸν ἐθέλειν ποιεῖν ἅ προσήκει», ἀφ' οὗ «πλείους αὐτοῖ ἢ ἐκεῖνος ἀφορμὰς ἔχουσι εἰς τὴν παρὰ τῶν θεῶν εὐνοίαν») φρονεῖ, λέγομεν, ὅτι ἡ τύχη εἶνε «κυρία τῶν πάντων» ἢ τοῦλάχιστον τῶν πλείονων. εἰς αὐτὴν δὲ ἀποδίδει καὶ τὴν ἐν Χαιρωνεῖα συμφορὰν λέγων: «ὁ μὲν γὰρ ἦν ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργον, ἅπασιν πέπρακται, τῇ τύχῃ δ' ἦν ὁ δαίμων ἐνεῖμεν ἐκάστοις, ταύτη κέχρηνται».—παρὰ τῶν λεγόντων] = παρὰ τῶν δημηγορούντων, τῶν βητόρων.—τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν (πρόσθαι)] = δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀγοράσῃ τις τὴν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ὁμόνοιαν, τ. ἔστ. δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἴρῃ τις ἀνθρώπους διατεθειμένους νὰ πωλήσωσι ταύτην τὴν ὁμόνοιαν. Ἦς πωλουμένης, θὰ ὑποκαθίστατο εἰς αὐτὴν ἢ ὀλεθρία διχονοία.—τὴν ...ἀπιστίαν] ὁ Wolf τὸ ἐρμηνεύει διὰ τοῦ «ἀπίθειαν». Τοῦτο λοιπὸν σημαίνεται: δὲν ἦτο δυνατόν τότε νὰ ἀγοράσῃ τις τὴν πρὸς τοὺς τυράννους καὶ βαρβάρους ἀπίθειαν, δηλ. δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐρεθῶσιν ἀνθρώποι διατεθειμένοι νὰ πωλήσωσι τὴν ἀπίθειαν ταύτην. Ἦς πωλουμένης, θὰ ὑποκαθίστατο εἰς αὐτὴν ἢ μισθὴ δουλεία, θὰ ἐγίνοντο ἄρα οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τοῦ τῶν τυράννων καὶ τῶν

στου τῶν πραγμάτων, ὃν ἡ τύχη καὶ τοῖς ἀμελοῦσι κατὰ τῶν προσεχόντων πολλάκις παραιοκευάζει, οὐκ ἦν πρίασθαι παρὰ τῶν λεγόντων οὐδὲ τῶν στρατηγούντων, οὐδὲ τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν, οὐδὲ τὴν πρὸς τοὺς τυράννους καὶ τοὺς βαρβάρους ἀπιστίαν, οὐδ' ὅλως τοιοῦτον οὐδέν. νῦν δ' ἄπανθ' ὥσπερ ἐξ ἀγορᾶς ἐκπέπρα- 39 ται ταῦτα, ἀντεισῆκται δὲ ἀντὶ τούτων ὑψ' ὧν ἀπόλωλε καὶ νενόσηκεν ἡ Ἑλλάς. ταῦτα δ' ἐστὶ τί ; ζῆλος, εἰ τις

βαρβάρων ! Ἄλλ' ἡ ἐρμηνεία αὕτη δὲν μοι φαίνεται ὀρθή. Τὸ «ἀπιστίαν σημαίνει «μὴ ἔχειν πίστιν εἰς τινα, θεωρεῖν τὴν «ἀπιστον» πρὸς Φιλ. Δ', § 51 : «βασιλεύς... ὁμοίως ἅπασιν ἀπίστος ἦν», πρὸς τὸ ἐπὶ τοῦ κατωτέρω ἀντιτίθεται τὸ «διεπιστεῖτετο». Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ὁ Δημ. ἐν ταῦθα θελεῖ νὰ εἴπῃ τὸ ἐξῆς : δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀγοράσῃ τις τὴν πρὸς τοὺς τυράννους καὶ βαρβάρους ἀπιστίαν, ὅ ἐστ. διὰ χρημάτων δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κατορθωθῇ, ὥστε οἱ Ἕλληγες, ἀντὶ νὰ ἀπιστήσιν εἰς τοὺς τυράννους καὶ βαρβάρους, νὰ ἔχωσι πεποίησιν εἰς αὐτοὺς. Ἐάν τοῦτο κατορθοῦτο, ἐάν δηλ. οἱ Ἕλληγες δὲν ἐφύλαττον ταύτην τὴν ἀπιστίαν, δὲν ἐκρατοῦντο οὕτως εἰπεῖν σφιγκτὰ ἀπ' αὐτὴν, ἦθελεν ἐπέλθῃ τὸ ἐλεύθεριον ἀποτέλεσμα νὰ γείνωσι δοῦλοι ! Ὡστε ἡ ἀπιστία κατὰ τὸν Δημ. (πρὸς Φιλ. Β', § 24) εἶνε ἀγαθὸν καὶ σωτήριον φυλακτικόν «πᾶσι μὲν, μάλιστα δὲ τοῖς πλήθεσι (=ταῖς ἐλευθέραις πολιτείαις) πρὸς τοὺς τυράννους».

§ 39. Ἄπαντα... ταῦτα] Διὰ τούτου ἐννοοῦνται αἱ ἀρεταί, τὰς ὁποίας εἶχον οἱ παλαιότεροι καὶ τὰς ὁποίας ἀπῆρτίωσεν ἐν ταῖς § 37 καὶ 38.—Ὡσπερ ἐξ ἀγορᾶς] ἡ παραβολὴ πρὸς ἐξευτελισμὸν—ἐκπέπραται]—ἐπωλήθησαν ὁλοτελῶς εἰς τὸν ξένον. Ἡ σύνθετος αὕτη λέξις ἐσχηματίσθη κατ' ἀναλογίαν τοῦ «ἐξῆκται». ἵνα γείνη

ἀντίθεσις πρὸς τὸ «ἀντεισῆκται», —ἀντὶ τούτων]=ἀντὶ τῶν ἀπαριθμηθεισῶν ἀρετῶν.—ἀντεισῆκται] ὑποκειμ' αὐτοῦ τὸ «ταῦτα» ὅπερ εἶνε τὸ δεικτικόν τοῦ «ὑψ' ὧν» (=ταῦτα, ὑψ' ὧν). —ἀπόλωλε καὶ νενόσηκεν] τὸ «ενόσηκε» φανερώσει τὸ αἴτιον τοῦ «ἀπόλωλε»=ἀπόλωλε διὰ τὰς πολιτικὰς ἁσους. Εἶνε λοιπὸν σχῆμα ὄχι προῦστερον, ἀλλ' ἐν διὰ δυοῖν. πρὸς § 4 : «τρυφᾶν καὶ κολακείεσθαι» καὶ 45 «ὠνεῖται καὶ διαφθείρει».—ζῆλος]=ζήλεια. πρὸς 19, 259, 265 : θαυμάζουσι καὶ ζῆλοῦσι καὶ βούλονται ἂν αὐτὸς ἕκαστος τοιοῦτος εἶναι. Τὸ «ζῆλος» διαφέρει τοῦ «φθόνος». «ζῆλος μὲν ἐστὶν ἡ δι' ἐπιθυμίαν μίμησις γινόμενη δοκοῦντος τινος καλοῦ, φθόνος δὲ βασκανία τις τῶν ἄλλοις μὲν προσόντων ἀγαθῶν, ἡμῖν δ' οὐ» δηλ. ζῆλος εἶνε ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ ἀποκτήσωμεν νομιζόμενόν τι καλόν, φθόνος δὲ εἶνε ἡ λύπη, τὴν ὁποίαν αἰσθανόμεθα διὰ ξένα ἀγαθὰ. Ὁ φθόνος ὁμοῦς—καὶ δὲν εἶνε ἄσκοπον νὰ ἀκριβοῦσθαι τοῦτο—δὲν εἶνε τόσο ἀπόβλητος, ὅσον ἡ χαιρεκακία, διότι εὐρίσκει δικαιολογήσιν ἐν τῇ σκέψει περὶ τῆς οἰκείας ἴσως ἡττον εὐτυχοῦς καταστάσεως καὶ δύναται νὰ γείνη κέντρον πρὸς βελτίωσιν αὐτῆς δι' ἐπισημημένης ἐνεργείας. Ὁ φθόνος γεννᾶται πρὸ πάντων μεταξὺ ἀνθρώπων ὁμοίων ὡς πρὸς τὰς ἐξωτερικὰς σχέσεις. Ἐντεῦθεν καὶ

εἰληφῆ τι γέλωσ, ἂν ὁμολογῆ· μῦθος, ἂν τούτοις τις ἐπι-
τιμῆ· τᾶλλα πάνθ' ὄσ' ἐκ τοῦ δωροδοκεῖν ἤρτηται. ἐπεὶ
40 τριήρεις γε καὶ σωμάτων πλῆθος καὶ χρημάτων καὶ τῆς
ἄλλης κατασκευῆς ἀφθονία, καὶ τᾶλλα οἷς ἂν τις ἰσχύειν
τὸς πόλεις κρίνοι, νῦν ἅπασι καὶ πλείω καὶ μείζω ἐστὶ
τῶν τότε ποάλλῳ. ἀλλὰ ταῦτ' ἄχρηστα, ἄπρακτα, ἀνό-
νητα ὑπὸ τῶν πωλούντων γίγνεται.

τὸ παροιμιώδες: «καὶ πτωχός πτω-
χῆ κοτέει καὶ αἰδοῖς αἰδοῖν καὶ
τέκτονι τέκτων»· λ.χ. ὁ ἐπαίτης θά-
φθονήσῃ μᾶλλον ἀλλοπέπαιτην ἐξα-
σκοῦντα ἐπιπερδέστερον τὸ ἐπάγ-
γελμά του ἢ τὸν βασιλέα, ὅστις
φαίνεται εἰς αὐτὸν ὡς ἀνώτερον
ἄν.—εἰ τις εἰληφῆ τι] φανερώ-
νει τὸ αἶτιον τοῦ πάθους, τοῦ «ζῆ-
λος» δηλαδὴ—ζηλεύουσιν οἱ ἄλ-
λοι, ἐάν τις ἔλαβῆ τι, μακαρίζουσι
τὸν λαβόντα δῶρα· ἐπιθυμοῦσιν
ἄρα καὶ αὐτοὶ νὰ λάβωσι τι. Τα-
λαίπερος Ἑλλάς, ποῦ κατήντησας!
Ἐξέλιπεν ἀπὸ σοῦ πᾶσα ἡθική τέ-
λεος!—γέλωσ, ἂν τις ὁμολογῆ]
=ἐάν τις ἐξομολογῆται οὕτως εἴ-
πειν, ἐάν δηλ. ὁμολογῆ ὅτι ἔλαβῆ
τι, ὅτι ἐδωροδοκῆθη, οἱ ἄλλοι τὸν
ἀκούουσι γελῶντες, ἐν ᾧ ἔπρεπε
νὰ τὸν μισήσωσιν.—Ἄ Δημοσθ.
ἴσως ἐνθυμῆται τὸν Φιλοκράτ.
πρόβλ. § 54.—μῦθος ἂν τις.....]
=μισοῦσιν οἱ ἄλλοι ἐκεῖνον, ὅστις
κατηγορεῖ τὰς τοιαύτας πράξεις,
δηλ. τὴν δωροδοκίαν καὶ τὴν ὁμο-
λογίαν τῆς δωροδοκίας (τὸ νὰ
λέγῃ τις ὅτι ἐδωροδοκῆθη).—
τούτοις] εἶνε γένους οὐδετέρου.
Ἐνοεῖ δὲ τὴν ἐν ταῖς δύο προ-
ηγούμεναις φράσεσι στιγματοθε-
σαν διαγωγὴν τῶν προδοτῶν καὶ
τοῦ λαοῦ.—τᾶλλα πάνθ' ὄσα.....]
=πάντα τὰ ἄλλα, πᾶσα ἄλλη δια-
φθορά ἐκ τῆς δωροδοκίας προε-
ρχομένη.

§ 40. Ἐπεὶ] αἰτιολογεῖ τὰ
ἠγούμενα, δηλ. τὸ «λέγω ὅτι
αὐτὰ εἶνε τὰ αἷτια», διότι κ.λ.π.
—τριήρεις] ἰδὲ Φιλ. Δ', § 20 ἐν

τῇ αὐτῇ λέξει.—σωμάτων] ὄρος
στρατιωτικόν, ὡς σήμερον ἄνδρες.
—καὶ χρημάτων] ἢ γενικῆ ἐκ
τοῦ «ἀφθονία», ἔξ οὗ ἐξαρτᾶται
καὶ τὸ «τῆς... κατασκευῆς». Τὰ
δύο οὐσιαστικά συνδέονται διὰ τοῦ
«καὶ» (χρημάτων καὶ τῆς... κα-
τασκευῆς). Ὁ πρό τοῦ χρημάτων
«καὶ» συμπλέκει τὸ «ἀφθονία»
πρὸς τὰ προηγούμενα οὐσιαστικά
(τριήρεις καὶ ἀφθονία χρημάτων
καὶ τῆς ἄλλης κατασκευῆς). Ὁ
Weil παραθέτων τὰς λέξεις: «καὶ
σωμάτων πλῆθος καὶ χρημάτων»
ἐπιτάσσει: Ces mots font corps.
Δηλαδὴ ὁ Weil λέγει, ἂν δὲν ἀπα-
τῶμαι, «αἱ λέξεις αὗται ἀποτε-
λοῦσιν οὕτως εἶπειν ἓν ὅλον», ὃ
ἐστ. καὶ ἡ γενικὴ «χρημάτων»
πρέπει νὰ ἐξαρτηθῆ ἐκ τοῦ «πλή-
θος», ὁπόθεν καὶ ἡ γενικὴ «σω-
μάτων». Ἄλλ' ὅτι ἡ γνώμη τοῦ
ἐπιφανοῦς ἐρμηνευτοῦ εἶνε αὐθαί-
ρετος, ἀποδεικνύει ἔνθεν μὲν ἡ
γραφή τῆς στερεοτύπου ἐκδόσεως
φερούσης μετὰ τὸ «χρημάτων» τὸ
«πρόσδοος»—ἄρα τὸ «χρημάτων»
ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ «πρόσδοος»,
ἔνθεν δὲ καὶ ἰδίᾳ ἡ φυσικὴ καὶ
ἀβίαστος σύνταξις, ἣν ἡμεῖς προ-
τείνουμεν.—τῆς ἄλλης κατα-
σκευῆς]=τῆς ἄλλης ἐτοιμασίας,
πολεμικῆς ἀνταῦθαπροπαρασκευῆς.
—οἷς] δοτικὴ ὀργανικὴ εἰς τὸ
«κρίνοι».—ἅπασι] δηλ. τοῖς Ἑλ-
λησιν.—ἐστὶ] ἐτέθη καθ' ἑνικόν,
ἂν καὶ τὰ ὑποκείμεν. εἶνε πολλὰ
καὶ διαφόρων γενῶν (τριήρεις καὶ
πλῆθος... καὶ ἀφθονία καὶ τᾶλλα),
διότι συνεφώνησε πρὸς τὸ πλησι-

“Οτι δ’ οὕτω ταῦτ’ ἔχει, τὰ μὲν νῦν ὄρατε δήπου καὶ 41 οὐδὲν ἐμοῦ προσδεῖσθε μάρτυρος· ἐὰ δ’ ἐν τοῖς ἄνωθεν χρόνοις ὅτι τάναντί’ εἶχεν, ἐγὼ δηλώσω, οὐ λόγους ἐμαυτοῦ λέγων, ἀλλὰ γράμματα τῶν προγόνων τῶν ὑμετέρων, ἀκείνοι κατέθεντο, εἰς στήλην χαλκῆν γράψαντες, εἰς ἀκρόπολιν, οὐχ ἵνα αὐτοῖς ἦ χρήσιμα (καὶ γὰρ ἄνευ τούτων τῶν γραμμάτων τὰ δεόντα ἐφρόνουν), ἀλλ’ ἵν’ ὑμεῖς ἐκθῆτε ὑπομνήματα καὶ παραδείγματα, ὡς ὑπερ

στερον «τάλλα» ἀποτελέσαν τὴν Ἄττικὴν λεγομένην σύνταξιν.— τῶν τότε] ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ «ἢ τοῖς τότε». Πρὸλ. Ὀλυνθ. Γ', § 32.— ἄπρακτα] μὴ τελεσιουργά, μάταια.— ἀνόνητα] = ἀνωφελῆ (ἐκ τοῦ σπερηθικοῦ α καὶ τοῦ ὀνίνημι).— ἀλλὰ ταῦτα ἄχρηστα, ἄπρακτα, ἀνόνητα] Ἄσυνδέτως ἐπι τὸ περιπαθέστερον. Ἡ ἀντιθεσις πρὸς τὴν ἀπαριθμηθεῖσαν ποικίλην εὐτυχίαν τῶν Ἀθηναίων εἶνε ἰσχυροτάτη. Οἶονεῖ ὁ Δημ. λέγει: ἔχομεν τριήρεις, ἔχομεν

τοῦτο, ἔχομεν ἐκεῖνο ἀφθονώτερα σήμερον παρὰ τότε· ἀλλὰ (ἐντεθεὺς) ἀρχεται ἡ ἰσχυροτάτη ἀντιθεσις) ἀλλὰ ταῦτα οἱ μισθοῖ τοῦ Φιλίππου καθιστῶσιν ἄχρηστα, ἀνωφελῆ καὶ μὴ τελεσιουργά, μάταια. Τὰ τρία σημειωθέντα εἰς τοὺς ἐπιθετα ἔχουσιν τὸ μὲν πρῶτον, τὸ ἄχρηστο δηλ., παθητικὴν σημασίαν (= δὲν δυνάμεθα νὰ τὰ μεταχειρισθῶμεν), τὰ δὲ δύο τελευταία ἐνεργητικὴν, ἄπρακτα (= δὲν δύνανται νὰ πράξωσι τι ὑπὲρ ἡμῶν), ἀνόνητα (= δὲν ὠφελοῦσιν ἡμᾶς).

§ 41—46. Ἀντικρὸν τῆς τωρινῆς ἐπονειδίτου χαννότητος θέτει παράδειγμα τι τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλοπατίας.

§ 41. Ἡ ἀπὸ τῆς § ταύτης (41) μέχρι τῆς 46 ἀρχομένη δι’ ἐγγράφων ἀπόδειξις ἀποτελεῖ μικρὰν ἀνάπαυλαν ἐκ τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ πάθους.— Ταῦτα] τοῦτο τὸ θεικτικὸν τὸ ἐμπερικλειεὸν δλον τὸν παραλληλισμὸν τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος, ὃν ἀρτίως ἔκαμεν ὁ Δημ., ἐκεῖνου μὲν ἐν § 37 καὶ 38, τούτου δὲ ἐν § 39· ἀκολουθεῖ ὁ μερισμὸς (ἢ ἡ διαιρετικὴ παράθεσις) «τὰ μὲν νῦν..... τὰ δ’ ἐν τοῖς ἄνωθεν χρόνοις».— τάναντία] αἰτιατικὴ ἐπιρρηματικὴ ἰσοδυναμοῦσα πρὸς τὸ «ἐναντίως».— λέγων] τροπικὴ μετοχὴ.— ἀλλὰ γράμματι] ἢ φύσις τοῦ πράγματος ἀποδεικνύει ὅτι ἐνταῦθα θά ἐννοηθῆ τὸ «λέγων» ἐπι τῆς σημασίας τοῦ «ἀναγινώσκων» κατὰ τὸ σχῆμα τὸ λεγόμενον ζεύγμα.— ἀκείνῳ] κατὰ κρᾶσιν

ἐκ τοῦ «ἃ ἐκεῖνος».— στήλην] στήλη κυρίως σημαίνει «κολώνα στημένη» πρὸς διαφόρους σκοπούς, μὴ ὑποβαστάζουσα τι· στυλοῖς δὲ ὁ υποβαστάζων τι. Διὸ πρέπει νὰ λέγωμεν: οἱ στυλοὶ π. χ. τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ οἷα: αἱ στήλαι. Ἐπὶ τῆς στήλης ἐγράφοντο πρὸς ἀτιμίαν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν προδοτῶν καὶ ἄλλων. Τούτους δὲ ἐκάλουν «στηλίτας».— εἰς ἀκρόπολιν] ἀκρόπολις καὶ πόλις λέγεται πολλάκις ἄνευ ἄρθρου, ὅταν οἱ πολλοὶ ἐμιλῶσι περὶ τῆς ἐαυτῶν πόλεως. συναπτέον δὲ τὸν ἐμπρόσθετον προσδιορισμὸν πρὸς τὸ «κατέθεντο». Τὸ ἐγγραφον δὲ τοῦτο κατέθεσαν ἐν τῇ ἀκρόπολει ὡς ἐν ἱερῷ καὶ ἀπαραδιάστροφῳ.— παραδείγματα] παρὰ-δειγμα μὲν λέγεται ἢ παράθεσις τινος, κατὰ τὸ ὅποιον πρέπει νὰ

τῶν τοιούτων σπουδάζειν προσήκει. τί οὖν λέγει τὰ
 42 γράμματα; «Ἀρθίμιος» φησὶ «Πυθῶνακτος Ζελεΐτης
 » ἄτιμος καὶ πολέμιος τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων καὶ
 » τῶν συμμάχων αὐτὸς καὶ γένος». εἴθ' ἡ αἰτία γέγρα-
 πται, δι' ἣν ταῦτ' ἐγένετο· «ὅτι τὸν χρυσὸν τὸν ἐκ Μήδων
 43 γίζεσθε δὴ πρὸς θεῶν, τίς ἦν ποθ' ἡ διάνοια τῶν Ἀθη-
 ναίων τῶν τότε ταῦτα ποιούτων, ἢ τί τὸ ἀξίωμα. ἐκεῖ-
 νοι Ζελεΐτην τινὰ [Ἀρθίμιον], δοῦλον βασιλέως (ἢ γὰρ

γείνη ἕτερόν τι, δείγμα δὲ λέγε-
 ται τὸ μέρος, ὅπερ δείκνυσι τις
 πρὸς γνῶσιν τοῦ ἔλου.—ὡς . . .
 προσήκει]=πῶς προσ. εἶνε πλά-
 γιος ἐρωτημ. λόγος.

§ 42. φησὶ] ὑποκειμενον
 τὰ γράμματα. — ἄτιμος] τὸ ἄ-
 τιμος σημαίνει α') τὸν ἑστε-
 ρημένον (μὴ τυγχάνοντα, ἀπο-
 λαθόντα) τιμῆς, καὶ τότε ἔχει
 ἐναντίον τὸ ἐντιμος καὶ παράγω-
 γον βῆμα τὸ «ἀτιμάζω» δ') τὸν
 ἑστερημένον τῶν πολιτικῶν δι-
 καιωμάτων, καὶ τότε ἔχει ἐναν-
 τίον τὸ «ἐπίτιμος» καὶ βῆμα πα-
 ράγωγον τὸ «ἀτιμώ-ω» (=ἀπο-
 στερῶ, ἀφαιρῶ τινα τὰ πολιτικά
 δικαιώματα). Ἐνταῦθα δὲ ὑπὸ τίνα
 σημασίαν τὸ ἐκλαμβάνει ὁ Δημ.,
 ἰδὲ κατωτέρω § 44: «τοῦτο δὴ
 λέγει, καθαρὸν τὸν τοῦτων
 τινὰ ἀποκτείναντ' εἶναι». —
 τινὰ] μετὰ περιφρονήσεως.—δοῦ-
 λον] ὑποτελεῖ δηλ. καὶ ἔχει κυ-
 ριολεκτικῶς δοῦλον. — τὸν ἐκ
 Μήδων] ἀντὶ τοῦ: «τὸν ἐν Μή-
 δαῖς ἐκ Μήδων». εἶνε συνηθε-
 στατὴ βραχυλογία. πρὸλ. Ὀλυμπ.
 Α' «τὸν ἐκείθεν πόλεμον δεῦρο
 ἦξοντα» καὶ ἀνωτέρω § 15: τοὺς
 ἐκ Σερ. τείχους κλπ.

§ 43. ἡ διάνοια τῶν Ἀθη-
 ναίων τῶν τότε ταῦτα ποιούν-
 των]=ὁ σκοπὸς τῶν Ἀθηναίων
 τῶν τότε, ὅτε ἐπραττον οὕτω.
 Πρέπει νὰ γείνη μικρὰ τις παύ-
 σις τῆς φωνῆς μετὰ τὰς λέξεις
 «τῶν τότε», αἵτινες εἶνε λέξεις

πικραὶ (πρὸλ § 24) καὶ δὲν πρέ-
 πει νὰ συνδεθῶσι πρὸς τὸ «ταῦτα
 ποιούντων». —ἀξίωμα]. Ἡ λέξις
 αὕτη ἐνταῦθα εἶνε συνώνυμος
 πρὸς τὸ «διάνοια». σχολ. διὰ τι
 ταῦτα ἠξίουσι ποιεῖν. — τῆς
 Ἀσίας] γέν. τοῦ διηρημένου ἔλου.
 —βασίλειος] λέγεται «μέγας βα-
 σιλεὺς» ἢ ἀπλῶς «βασιλεὺς» πάν-
 τοτε ἀνάρθρως κατ' ἐξοχὴν ὁ τῶν
 Περσῶν βασιλεὺς.—Ζελεΐα] πόλις
 τῆς Τρωάδος πρὸς μεσημβρίαν
 τῆς Προποντιδῆς πλησίον τῆς Κυ-
 ζίκου εἰς τοὺς πρόποδας τῆς
 Ἰδης.—ὅτι τὸν χρυσόν... ἤγα-
 γεν] ὁ σχολιαστὴς εἰς Ἀριστεΐ-
 δου I, 310 λέγει περὶ τῆς ὑποθέσεως
 τὰ ἐξῆς: «ὅτε κατὰ τῆς Ἑλλάδος
 ἐστράτευσεν Ἐσέρξης, θέλων χρυ-
 σίον πέμψαι πρὸς Λακεδαιμονίους,
 ἵνα δι' αὐτοῦ παραχθέντες συμ-
 πράττωσιν αὐτῷ κατ' Ἀθηναίων,
 ἄκοντα ἠνάγκασεν Ἀρθίμιον ἀγα-
 γεῖν ὁ δὲ ἐν Ἀθήναις φηκε (ἐπε-
 δήμησε καὶ πρόξενος ἐγένετο κατὰ
 τὸν Διοσχίνην περὶ παραπροβείας
 258) καὶ κατὰ τύχην εἶάλω τότε ὑπὸ
 Περσῶν». Ἐγένετο λοιπὸν τὸ περι-
 στατικὸν περὶ τὸ 480 κατὰ τὸν
 σχολιαστὴν, ἢ δὲ τιμωρία τοῦ
 Ἀρθίμιου ἧ ἀ ἐγένετο βεβαίως μετὰ
 τὴν ἐν ἔτει 479 ἀναχώρησιν τῶν
 Περσῶν ἐξ Ἑλλάδος καὶ τὸν ἐκ
 νέου συνοικισμὸν τῶν Ἀθηναίων. —
 ὅτι]=διότι. — οὐκ Ἀθήναζε]
 τοῦτο τὸ «οὐκ Ἀθήναζε» εἶνε πα-
 ρατήρησις, τὴν ὅποιαν προσέθηκεν
 ὁ βῆτωρ ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἡ ὅποια

Ζελειά ἐστι τῆς Ἀσίας), ὅτι τῷ δεσπότῃ διακονῶν χρυσίον ἤγαγεν εἰς Πελοπόννησον (οὐκ Ἀθήναζε), ἐχθρὸν αὐτῶν ἀνέγραψαν καὶ τῶν συμμάχων αὐτὸν καὶ γένος, καὶ ἀτιμούς. τοῦτο δ' ἐστὶν οὐχ ἢν οὕτωςί τις ἂν φῆσειεν ἀτιμίαν· τί γὰρ τῷ Ζελείτῃ, τῶν Ἀθηναίων κοινῶν εἰ μὴ⁴⁴ μεθέξειεν ἐμελλεν; ἀλλ' ἐν τοῖς φονικοῖς γέγραπται νόμοις, ὑπὲρ ὧν ἂν μὴ διδῶ δίκας φόνου δικάσασθαι ἀλλ' εὐαγὲς ἦ τὸ ἀπεκτεῖναι, «καὶ ἀτιμος» φησὶ «τεθνάτω».

δὲν ἀποτελεῖ μέρος τῶν (προφάσεων) παραπόνων τῶν Ἀθηναίων. Ἡ προσήκη αὕτη τοῦ «οὐκ Ἀθήναζε» ἐξαιρεῖ ἐτι μᾶλλον τὸν χαρακτήρα τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων. Οἱ σταθμίζοντες ὁμῶς τὰ πάντα μετὰ τὴν στάθμην τοῦ κέρδους δύνανται νὰ ὑποπεύσωσιν, ὅτι ὁ Ἀρθμιος προεγράφη, διότι ἔφερε τὸν χρυσὸν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ ἔχι εἰς τοὺς Ἀθηναίους! Ἀλλὰ τὸ νόημα τοῦ Δημοσθ. εἶνε σαφές: Οἱ Ἀθηναῖοι ὡσεὶ ἡγεμόνες ἔλων τῶν Ἑλλήνων ἐφρόντιζον, μήπως διαφθαρώσιν οὗτοι διὰ βάρβαρικῶν χρυσοῦ καὶ δὲν περιώριζον τὴν ἐνέργειάν των ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἀτικῆς. Ἡ ἀπόφασις ἄρα, ἣν ἔλαβον οἱ Ἀθηναῖοι ἐκεῖνοι περὶ τοῦ Ἀρθμίου, σημαίνει ἅμα μὲν ὅτι οὗτοι ἀντιθέτως πρὸς τοὺς σημερινοὺς πολίτας εἶχον συναίσθησιν τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς τῆς πόλεως, ἅμα δὲ ὅτι εἶχον ἀδιόλλακτον μίσος κατὰ τῆς δωροδοκίας.—ἐχθρὸν] ἐχθρὸς οὐχ ἰσπανίως ἀντὶ τοῦ «πολέμιος» λέγεται, καθόσον ἐκεῖνοι, οἵτινες εἶνε πολέμιοι, πάντοτε ἔχουσι ἐχθρικὰ φρονήματα. [Ἰδὲ § 53.

§ 44 Τοῦτο δ' ἐστὶν οὐχ ἢν ... ἂν τις φῆσειεν ἀτιμίαν] ὑποκείμε. τοῦ «ἐστὶν» εἶνε τὸ «τοῦτο» (δηλ. τὸ ἀναγράψαι ἀτιμον τὸν Ἀρθμιον), κατηγορούμενον δὲ τοῦ «τοῦτο» εἶνε τὸ «ἀτιμίαν», τὸ ὅπολον ἐτέθη κατ' αἰτιατικὴν καὶ ἀντίστροφον ἔλξιν

(δηλ. τὸ δεικτικὸν εἰλικύσθη ἀπὸ τοῦ ἀναφορικῶν) μεταπηδῆσαν μάλιστα εἰς τὴν ἀναφορικὴν πρότασιν Ἡ ἐξηγήσις: τοῦτο δὲ εἶνε ἔχι ἀτιμία, τὴν ὅποιαν ἔτσι δὰ δύναται τις νὰ εἴπῃ (δηλ. ὅπως κοινῶς λέγομεν: ἀπώλεια τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων).—τί γὰρ τῷ Ζελείτῃ] ἐννοεῖται τὸ «ἦν». Εἶνε δὲ συνήθης ἡ τριαυτὴ παράλειψις ὁ νοῦς: Διότι τί ἐνδιέφερε τὸν Ζελείτην; Ἡ αἰτιολογικὴ αὕτη πρότασις κεῖται παρενθετικῶς.—ἀλλ' ἐν τοῖς φονικοῖς] ὁ ἀλλὰ διὰ τὸ προηγηθῆν «οὐχ». Οἱ φονικοὶ νόμοι ἦσαν ἀναγεγραμμένοι ἐπὶ στήλης ἐστημένῃς ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ, ἔγραψε δὲ αὐτοὺς ὁ Δράκων καὶ ἦσαν οἱ μόνοι νόμοι, οὓς δὲν ἀνῆρσαν ὁ Σόλων (πρβλ. Πλούτχ. Σόλ. 17).—γέγραπται] ὑποκείμε. αὐτοῦ εἶνε τὸ «καὶ τεθνάτω ἀτιμος», τὸ ὅπολον ἐπειδὴ τὸ ἐπαναλαμβάνει αὐτολεξεί, δι' αὐτὸν τὸν λόγον κατωτέρω ἔθηκε παρενθετικῶς τὸ «φησὶ».—ὑπὲρ ὧν] ἡ ὑπὲρ φανερώμενη ἀναφορὰν.—μὴ διδῶ] ὑποκείμε. ὁ νόμος ἡ ὁ νομοθέτης—δικάσασθαι] ἀπαρέμφ. ἐκ τοῦ «διδῶ» σημαῖνον σκοπὸν ὑποκείμε. δὲ τὸ «δικάσασθαι» εἶνε τὸ «τινὰ τῶν συγγενῶν ἐκείνων, ὑπὲρ τῶν ὁποίων ὁ νομοθέτης ἡ ὁ νόμος δὲν δίδει κλπ.»—δίκας] σύστοιχον ἀντικείμενον εἰς τὸ «δικάσασθαι».—φόνου] γεν. τοῦ αἰτίου.—ὑπὲρ ὧν] τὸ «ἦν» εἶνε γένους ἀρσενικοῦ καὶ ἀναφέρεται ἔχι εἰς νοσημένην

45 τοῦτο δὴ λέγει, καθαρὸν τὸν τούτων τίν' ἀποκτείναντ' εἶναι. οὐκοῦν ἐνόμιζον ἐκεῖνοι τῆς πάντων τῶν Ἑλλήνων σωτηρίας αὐτοῖς ἐπιμελητέον εἶναι· οὐ γὰρ ἂν αὐτοῖς ἔμελεν εἶ τις ἐν Πελοποννήσῳ τινὰς ὤνειται καὶ διαφθεῖρει, μὴ τοῦθ' ὑπολαμβάνουσιν· ἐκόλαζον δ' οὕτω καὶ ἐτιμωροῦντο οὓς αἴθθοντο, ὥστε καὶ σπιλίτας ποιῆν. Ἐκ δὲ τούτων εἰκότως τὰ τῶν Ἑλλήνων ἦν τῷ βαρβάρῳ

δεικτικὴν ἀντωνυμίαν (=περὶ ἐκείνων) προσδιορίζουσαν τὸ «γέγραπται», ἀλλὰ κατὰ συνήθη χρῆσιν, δηλ. κατὰ τὸ σχῆμα τὸ κατὰ σύνηθειαν εἰς τὸν περιληπτικὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν τοῦ τεθνάτω ἢ μᾶλλον εἰς τὸ νοούμενον περιληπτικὸν τις τὸ χρησιμεῖον ὡς ὑποκείμενον τοῦ «τεθνάτω». ὁ πληθυντικὸς ἄρα ἀριθμὸς «ἄν» συνεφώνησεν ὄχι πρὸς τὸν γραμματικὸν τύπον, ἀλλὰ πρὸς τὸν λογικὸν τῆς φράσεως «ἄτιμος τεθνάτω (τις)». — εὐαγές] =δοιοι, ἐπιτρεπόμενον ὑπὸ τῶν θεῶν νόμον. Ἡ λέξις αὕτη εὐρίσκειται εἰς τὰ παλαιὰ κείμενα τοῦ νόμου καὶ παρὰ ποιηταῖς. — φησὶ] ὁ νόμος ὑποκείμ. — ἄτιμος] λέγεται ἐκεῖνος, τὸν ὅποιον φονεύσας τις δὲν ὑπόκειται εἰς τιμωρίαν—φησὶ] δηλ. τοιαῦτα εἶνε αἱ λέξεις τοῦ νόμου. Τοῦτο τὸ «φησὶ» δηλοῖ, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπον, κατὰ γράμμα ἐπανάληψιν. Ἡ ἔρμηνεα ἔλγῃ τῆς περιόδου ἀπὸ τοῦ «ἀλλ' ἐν τοῖς φοινικοῖς κλπ.» μέχρι τοῦ «τεθνάτω». Ἄλλ' ἐν τοῖς φοινικοῖς νόμοις ἔχει γραφῆ (ὑπὸ τοῦ νομοθέτου) τὸ «καὶ ἄτιμοι ἄς ἀποθάνωσιν τινες (=τις τεθνάτω), ἀναφορικῶς πρὸς τοὺς ὅποιους ὁ νόμος ἢ ὁ νομοθέτης δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἐγερθῶσι δίκαι διὰ φόνον, εἶνε ὅμως θεμιτὸν τὸ νὰ τοὺς φονεύσῃ τις· ἢ ἐν ἐλευθέρῳ μεταφράσει: ἀναφορικῶς πρὸς ἐκεῖνους, τῶν ὅποιων ὁ φόνος δὲν δύναται νὰ προκαλέσῃ δικαστικὴν καταδίωξιν· δηλ. ὁ τούτων φονεὺς δὲν καταδιώκεται δικαστικῶς, πᾶνε

ἐπομένως οὕτοι οἱ φονευθέντες σάντὸ σκυλὶ ἑστὰ μπέλι, ὡς κοινῶς λέγομεν.—τοῦτο δὴ λέγει, καθαρὸν...εἶναι] ὑποκείμ. τοῦ «λέγει» εἶνε τὸ «τὰ γράμματα» =τοῦτο λοιπὸν εἶνε τὸ νόημα τῶν λέξεων τοῦ ψηφίσματος κατὰ τοῦ Ἀρθρίου καὶ τῶν ἐκ τούτου καταγομένων, τοῦτο σημαίνουν αἱ λέξεις τοῦ ψηφίσματος, νὰ εἶνε δηλαδή ἄσπιλος καὶ καθαρὸς ἐκεῖνος, ὅστις φονεύσῃ τινὰ ἐκ ταύτης τῆς οἰκογενείας.

§ 45. Οὐκοῦν κλπ.] εἶνε τὸ συμπέρασμα τῶν ἀπὸ τῆς 41ης, μᾶλλον δὲ ἀπὸ τῆς 42ας παραγράφου λεχθέντων.—ἔμελεν] δὲν εἶνε ἀπρόσωπον, ὡς ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ. Εἶνε προσωπικὸν ἔχον ὑποκείμ. τὴν πρότασιν: «εἰ τις κλπ.» τὸ δὲ «αὐτοῖς» εἶνε δοτικὴ εἰς τὸ «ἔμελεν»—ἢ διὰ χρυσοῦ διαφθορά τινων ἐν Πελοποννήσῳ δὲν θὰ ἦτο ὑποκείμενον φροντίδος εἰς αὐτοὺς πρὸς Πλάτωνος Φαιδρον 238 «ταῦτα μὲν οὖν θεῶ μελλήσει» καὶ Νόμου 835 «θυσίαι καὶ ἑορταί... πᾶσι μέλουσι «καὶ τὸ τοῦ Ὀμήρου ἐν Ὀδυσσεύς Ε στίχ. ὁ «μέλεν αἱ (=οἱ=τῆ Ἀθηνῶν) ἐὼν (=ὁ Ὀδυσσεὺς) ἐν δώμασι νόμφης» —τίς] Ὁ Δημ. μεταχειρίσθη τὴν ἀόριστον ἀντωνυμ. «τις», ἐν ᾧ πρόκειται περὶ τοῦ Ἀρθρίου, διότι ἠθέλεν ὑπὸ τὴν ἀόριστον αὐτὴν ἔκφρασιν (=τις) νὰ ἐνοηθῆται ἰδίως ὁ Φιλ. ὁ σκευωρούμενος τὰ ἐν Πελοποννήσῳ ἀπὸ τοῦ 344. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐμμέσως ἢ ἀντωνυμ. «τις» ἀναφέρεται εἰς τὸν

φοβερὰ, οὐχ ὁ βάρβαρος τοῖς Ἕλλησιν. ἀλλ' οὐ νῦν· 46
οὐ γὰρ οὕτως ἔχεθ' ὑμεῖς οὔτε πρὸς τὰ τοιαῦτα οὔτε πρὸς
τᾶλλα. ἀλλὰ πῶς; ἴστ' αὐτοί. τί γὰρ δεῖ περὶ πάντων
ὑμῶν κατηγορεῖν; παραπλησίως δὲ καὶ οὐδὲν βέλτιον
ὑμῶν ἅπαντες οἱ λοιποὶ Ἕλληνες διόπερ' ἡμῶν ἔγωγε
καὶ σπουδῆς πολλῆς καὶ βουλῆς ἀγαθῆς τὰ παρόντα
πράγματα προσδεῖσθαι.

[ἑτέρα σύνθεσις τῆς § 46.]

[46] Ἄλλ' οὐ νῦν· οὐ γὰρ οὕτως ἔχεθ' ὑμεῖς οὔτε πρὸς τὰ τοιαῦτα οὔτε πρὸς τᾶλλα. Ἄλλὰ πῶς; εἶπω κελεύετε, καὶ οὐκ ὀργιέσθε; (1)

(Ἐκ τοῦ γραμματείου ἀναγινώσκει)

Φιλ. (πρὸλ. Φιλ. Δ' § 4) ἐν τῇ «οἱ τῆς ἐκείνου».—ἐν Πελοποννήσῳ] ὁ Δημ. ἐπηγρόπνει ἐπὶ τῆς πορείας τοῦ Φιλίππου καὶ κύριόν του ἔργον εἶχε καθ' οὗς χρόνους ἐπολιτεύετο νὰ ἐναντιοῦται εἰς τὰ ἀδικήματα αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο, ὅτε ἐκεῖνος παρεδύετο, ὡς λέγει ἀλλαχῶς ὁ Δημ. γραφικώτατα εἰκονίζων τὸν ὑπουλον τοῦ Φιλ. χαρακτῆρα, εἰς Πελοπόννησον, ἔγραψε καὶ μετέσχε τῆς εἰς Πελοπόννησον κατὰ τὸ 343 πρὸςβείας ὁ ῥήτωρ. πρὸλ. § 72 καὶ Φιλ. Β', §, 19. —τινῆς] ἐνοεῖ τὸς Ἀργεῖους καὶ Μεσσηνίους.—ὠνεῖται καὶ διαφθείρει] εἶνε σχῆμα ἐν δια δυοῖν = ὠνούμενος (= διὰ χρυσοῦ) διαφθείρει. πρὸλ. § 39 καὶ 4.—μὴ τοῦθ' ὑπολαμβάνουσιν] εἶνε μετοχὴ ὑποθετικὴ προσδιορίζουσα τὸ «αὐτοῖς»· εἶνε δὲ τὸ ἡγούμενον τοῦ «ἐμελεν ἄν» καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ «εἰ μὴ τοῦθ' ὑπελάμβανον αὐτοί» = ἂν δὲν εἶχον ἐκεῖνοι αὐτὴν τὴν ἰδέαν, δηλ. ὅτι πρέπει αὐτοὶ νὰ φροντίζωσι περὶ τῆς ἐλευθερίας πάντων τῶν Ἑλλήνων.—ἐκόλαζον καὶ ἐτιμωροῦντο] τὸ μὲν «κολάζω» σημαίνει περιστέλλω, σφραγίζω τὸν ἁμαρτήσαντα, τὸ δὲ «τιμωροῦμαι» μετ' αἰτίας. σημ. ἐκδικού-

μαι. Τὸ «τιμωροῦμαι» δηλ. σημαίνει: ἀπαιτῶ τὴν εἰς τοὺς νόμους ὀφειλομένην ἐκδίκησιν, τ.έ.στ. τιμωρῶν ἱκανοποιῶ τοὺς νόμους. Κατ' Ἀριστοτ. Ῥητ. I 10: «διαφέρει δὲ τιμωρία καὶ κόλασις. ἡ μὲν γὰρ κόλασις τοῦ πάσχοντος ἐνεκὰ ἐστίν [ψυχῆς θεραπείαι ἐπὶ ἁμαρτήματι γενομένη. Πλάτων], ἡ δὲ τιμωρία τοῦ ποιούντος, ἵνα ἀποπληρωθῆ. —οὗς αἰσθηντο] ἐνοεῖται· τὸ «ὠνούμενος καὶ διαφθείροντάς τινας». Ἡ εἰκτικὴ σημαίνει ἀόριστον ἐπανάληψιν τῆς πράξεως ἐν τῇ παρελθόντι.—ὥστε καὶ στυλιτίος ποιεῖν] = ὥστε ἐγγράφαι τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν στήλαις ὡς κακούργων καὶ καταδίκων· Στυλιταῖ ἄρα ἐκαλοῦντο ἐκεῖνοι, οἵτινες ἦσαν ἐστιγματισμένοι ἕσασθαι δι' ἐπιγραφῆς ἐπὶ τινος στήλης διὰ τὴν ἀτιμίαν των.—φοβεῖσθαι] = προσενοῦντα φόβον.—οὐχ ὁ βάρβαρος] ἀσυνδέτως. Ἰδὲ περὶ τούτου § 79 ἐν τῇ «σκοπῶν κλπ.» καὶ 61 ἐν τῇ «διαγινώζεσθαι».

§ 46. ἀλλ' οὐ νῦν] ἐνοεῖται τὸ: «τὰ τῶν Ἑλλήνων ἐστὶ φοβερὰ τῇ βαρβάρῳ»—οὐ γὰρ κλπ.) αἰτιολογεῖ τὴν προηγουμένην πρότασιν = διότι οἱ δὲν φρονεῖτε ὁσῶς, ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖνοι οἱ ἀρ-

1) Ἰδὲ τὴν ἐν § 8 ὑποσημείωσιν.

47

Ἔστι τοίνυν τις εὐθύτης λόγος πορὰ τῶν παραμυθεῖσθαι βουλομένων τὴν πόλιν, ὡς ἄρ' οὐπω Φίλιππος ἔστιν οἷοι ποτ' ἦσαν Λακεδαιμόνιοι, οἱ θαλάττης μὲν ἦρχον καὶ γῆς ἀπάσης, βασιλέα δὲ σύμμαχον εἶχον, ὑψίστατο δ' οὐδὲν αὐτοῦς· ἀλλ' ὅμως ἡμύνατο κάκεινους ἢ πόλις καὶ οὐκ ἀνηράσθη. ἐγὼ δέ, ἀπάντων ὡς ἔπος εἰπεῖν πολλὴν εἰληφότεων ἐπίδοσιν, καὶ οὐδὲν ὁμοίων ὄντων τῶν νῦν τοῖς πρότερον, εὐδὲν ἠγοῦμαι πλέον ἢ

χαιότεροι Ἕλληνες. — τί γάρ...κατηγορεῖν;] ἡ συνθήκη τῶν λέξεων: τί γάρ δεῖ κατηγορεῖν ὑμῶν περὶ πάντων.— παραπλησίως δρ]. Ἐνταῦθα ὁ δὲ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν «γάρ». Ἐννοεῖται δὲ τὸ «ἔχουσιν». — Εἰπω κελεύετε καὶ οὐκ ὀργιεῖσθε;] Ἡ προδιόθωσις αὕτη ἀποβαίνει ἀναγκαία, διότι τὸ προταθὲν ὑπὸ τοῦ Δημ. θά ἦτο συμμαχία πρὸς τοὺς Θηβαίους. οὗς οἱ Ἀθηναῖοι ἐμίσουν. Ὅτι δὲ τοιαύτη τις θά ἦτο ἡ ἐπίσημος ἐγγραφὸς πρότασις (= γραμματεῖον) τοῦ βήτορος, εἰκάζεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι καθ' ἕλον τοῦτον τὸν λόγον μετὰ φειδοῦς ὁ Δημ. ἀναφέρει τοὺς Θη-

βαίους καὶ ἐκ τοῦ ὅτι μετ' οὐ πολὺ κατώρθωσε τοιοῦτον μεταξὺ Θηβαίων καὶ Ἀθηναίων συνασπισμόν, ὅστις ἤγαγεν εἰς τὴν ἐν Καιρωνεῖα μάχην, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι εὐθὺς κατώτερον (§ 47—52) ἐξαιρεῖ τὴν δύναμιν τοῦ Φιλ., ἵνα ἐκφοβίσας τοὺς Ἀθην. πείσῃ εὐκολώτερον αὐτοὺς εἰς συμμαχίαν μετ' ἄλλων Ἑλλήνων καὶ δὴ μετὰ τῶν Θηβαίων.— ἐκ τοῦ γραμματεῖου ἀναγιγνώσκει] = ἐκ τοῦ ἐπισήμου ἐγγράφου ἀναγν., διότι τοῦτο σημαίνει ἐνταῦθα γραμματεῖον. Ἡ ὅλη δὲ φράσις δεικνύει τὸ μέρος τοῦ λόγου, ἔνθα ἀνεγνώσθη τὸ μὴ εἰς αὐτὸν ἀνήκον ἐγγράφον.

§ 47—52. Ὁ Φίλιππος — λεγούσι τινες, ἵνα ἐμπνεύσωσι θάρρος εἰς τοὺς Ἀθηναίους — ὁ Φιλ. δὲν εἶνε ἀκόμη ἰσὸν ἰσχυρὸς, ὅσον ποτὲ ὑπῆρξεν ἢ Σπάρτη. Ἀλλ' ὁ πόλεμος δὲν γίνεται πλέον μὲ τὴν ἀπλότητα τῶν καλῶν ἐκείνων ἀρχαίων χρόνων. Δὲν πρέπει νὰ πολεμήσωμεν συμπλακέντες (σάμα πρὸς σάμα) πρὸς τὸν Φιλ. ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ.

§ 47. Ἐνταῦθεν ἄρχεται ἡ ἀναίρεσις εὐθύτης τινὸς λόγου, ὅτι δηλ. ὁ Φιλ. δὲν ἔχει ἀκόμη τὴν αὐτὴν δύναμιν, ὅσην ποτὲ εἶχεν ἡ Σπάρτη. — εὐθύτης] ἰδὲ § 10 ἐν λέξει «εὐθύστατοι». ὡς ἄρα] = ὅτι τάχα. εἶπε δὲ ἐπεξηγήσεις τοῦ «λόγος». ἐπέθη δὲ τὸ «ὡς», διότι θέλει νὰ δείξῃ ὁ λέγων ὅτι τὸ περιεχόμενον τῆς προτάσεως ταύτης εἶνε γνώμη τοῦ τὸν εὐθύτη λόγον εἰπόντος καὶ μὴ ἀληθῆς, ἣν δὲν παραδέχεται ὁ βήτωρ. Τὴν ἔννοιαν δὲ ταύτην ἐπιτείνει τὸ «ἄρα». — Λακαϊδεμόνιοι] ἡ ἰσχύς τῆς Σπάρτης διήρ-

κεσαν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου μέχρις τῆς ἐν Λεύκτροις μάχης (404—371. — Λακεδαιμόνιοι, οἷ... ἦρχον, βασιλέα... εἶχον, ὑψίστατο δ' αὐτοῦς] ἐπέθη ἡ ἀντωνυμία αὐτοῦς καὶ μετέπεσον ἡ ἀναφορικὴ πρότασις εἰς δεικτικὴν λαβοῦσα τὴν μορφήν κυρίας, διότι ἡ ἀναφορικὴ ἔχει διάφορα ῥήματα διαφόρου συντάξεως. — βασιλῆα δὲ σύμμαχον εἶχον] οἱ Ἀθηναῖοι καίπερ δυστυχίσαντες ἐν Σικελίᾳ ἤθελον δυνηθῆν νὰ ἀναλάβωσιν, εἰάν δὲν ἦσαντιοῦντο κατ' αὐτῶν Ἀρταξέρ-

τὰ τοῦ πολέμου κενιῆσθαι καὶ ἐπιδοκέναί. πρῶτον 48
 μὲν γὰρ ἀκούω Λακεδαιμονίους τότε καὶ πάντα τοὺς ἄλ-
 λους, τέταρτος μῆνας, ἢ πέντε τὴν ὥριαν αὐτὴν, ἐμβα-
 λόντας ἂν καὶ κακώσαντος τὴν χώραν ὀπίσταις καὶ πολι-
 τικοῖς στρατεύμασιν, ἀναχωρεῖν ἐπ' οἴκου πάλιν· οὕτω δ'
 ἀρχαίως εἶχον, μᾶλλον δὲ πολιτικῶς, ὥστ' οὐδὲ χρημά-
 των ὠνεῖσθαι παρ' οὐδενὸς εὐδέν, ἀλλ' εἶναι νόμιμον

ἔης ὁ νόθος, ὅστις τῇ συνεργείᾳ
 τοῦ Τισσαφέρους συνεμάχησε
 πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, οὗ ἕνε-
 κα βεβαίως ἠδῆσαν κατὰ τι αἰ-
 δυνάμεις τῆς Σπάρτης. Τέλος δέ,
 ὅτε Κύρος ὁ νεώτερος προέστη
 τῆς Ἀσίας ὁ Ἀυσανδρος μεγάλην
 ἰσχὺν ἔχων παρ' αὐτῷ τοσοῦτον
 ἠδῆσθη κατὰ τὰς δυνάμεις, ὥστε
 εὐκόλως ὑπέταξε τὰς Ἀθήνας.—
 ὑψίστατο δ' οὐδὲν αὐτοῦ.] =
 ἦσαν ἀνυπόστατοι (=ἀκαταγώνι-
 σται, ἀνίκητοι) καὶ πάντων ἐκρά-
 τουν. ὁ ἔστιν : εἰς οὗς οὐδὲν ἀν-
 θίστατο, κατὰ τῶν ὁποίων οὐδεὶς
 ἔφερεν ὄπλα, οὐδεὶς ἔσθλημα νά
 ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸν. «Ὅταν τὸ «ὑ-
 φίστασθαι» λαμβάνῃ τὴν ἔννοιαν
 τοῦ «ὑπομένειν, προσμένειν μὲ στε-
 ρεὸν πόδα, ἐπιτίθεσθαι κατὰ τῶν
 πολεμίων», θύναται νά συνταχθῇ
 μὲ αἰτιατικὴν, καθὼς τὸ ἐναντίον
 αὐτοῦ «ἐφίστασθαι» ἰσοδυναμοῦν
 πρὸς τὸ «φεύγειν». —οἷκ ἀνηρ-
 πιάσθη] =δὲν ἐγάθη πρβλ. τὸ τοῦ
 Αἰσχίνου 3,133 : «Θῆβαι δέ, Θῆ-
 βαι, πόλις ἀσυρταῖσιν ἐκ πόλεως
 Ἑλλάδος ἀνήρπασται». —ἐγὼ δὲ
 κλπ.] εἶναι ἡ ἀντίθεσις πρὸς τὸν
 περὶ οὗ ὁ λόγος μωρὸν λόγον.—
 ἀπάντων..... τοῖς πρότερον] Ἐκ
 τοῦ χωρίου τούτου βλέπομεν ὅτι
 κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἦτο προ-
 φανῆς καὶ πασιδῆλος ἡ πρόοδος
 τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν·
 οἱ ἄνθρωποι ἕνεκα τοῦ καταμερι-
 σμοῦ τῆς ἐργασίας βαθμηδὸν ἐγέ-
 νοντο εἰδηκοί. Τὰ αὐτὸ συνέβη καὶ
 εἰς τὰ πολεμικά. Πάλαι οἱ αὐτοὶ
 πολέται ἦσαν στρατιῶται, στρατη-

γοί, διοικηταὶ στόλου (ναύαρχοι).
 Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁ πόλεμος ἀ-
 πέδη δι' ἄλλους μὲν ἀσκήσις, δι'
 ἄλλους δὲ ἐπιστήμη ἰδία καὶ δι'
 ἄλλους σπουδὴ ἰσοδία. καὶ ὁ Θου-
 κυδ. ἐν διδλ. 1 § 71 χαρακτη-
 ρίζει τοὺς Ἀθηναίους νεωτεροποι-
 οὺς : ἀρχαιοτρόπα—λέγει—ἡμῶν
 τὰ ἐπιτηδεύματα πρὸς αὐτοὺς
 ἔστιν, ἀνάγκη δὲ ὡςπερ τέχνης
 αἰεὶ τὰ ἐπιγιγνόμενα κρατεῖν.—
 ὡς ἔπος εἰπεῖν] ἰδὲ § 1 ἐν τῷ
 «ὀλίγου δεῖν». Εἶνε δὲ τὸ ὡς
 ἔπος εἰπεῖν ἀντίθετον τοῦ ἀκτι-
 δεῖ λόγῳ, καὶ ἐτέθη ἐνταῦθα, ἵνα
 κολάσῃ τὸ ἀπάντων· εἶνε κολα-
 στικὸν καὶ μετριστικὸν συνηθέ-
 στατα τοῦ πᾶς καὶ οὐδεὶς.—εἰ-
 ληφότων καὶ ὄντων] ἐναντιωμ.
 μετοχαί. =οὐδὲν ἡγοῦμαι πλέον
 ἢ τὰ τοῦ πολέμου κινιῆσθαι
 καὶ ἐπιδοκέναί] =νομίξω ὅτι
 οὐδὲν ἔχει κινήθῃ ἐπὶ τὰ κρείττω
 (=πλέον) καὶ βελτιωθῇ. Ἡ συν-
 θήκη τῶν λέξεων : οὐδὲν ἡγοῦμαι
 κενιῆσθαι καὶ ἐπιδοκέναί πλέον
 ἢ τὰ τοῦ πολέμου (τό : ἢ τὰ τοῦ
 πολέμου εἶνε δεύτερος ὅρος τῆς
 συγκρίσεως τοῦ πλέον). Τὸ «κε-
 κινῆσθαι» ἔχει εὐρεῖαν σημασίαν,
 περιστέλλεται δ' ὅμως αὐτὴ διὰ τοῦ
 «ἐπιδοκέναί». Σημαίνει λοιπὸν :
 νομίξω ὅτι ἔχουσι κινήθῃ ἐπὶ τὰ
 κρείττω διὰ τὴν ἐπίδοσιν.—ἐπι-
 δοκέναί] Εἰς τί συνίστατο ἡ
 ἐπίδοσις τῶν πολεμικῶν ; Βεβαίως
 εἰς ἀπιστίαν προδοσίας, εἰς
 ἐπιμονὴν τοῦ Φιλίππου.

§ 48. ἀκούω] =ἐξ ἀκοῆς καὶ
 παραδόσεως γνωρίζω· ἕλλοτε λέ-

τινα και προφανῆ τὸν πόλεμον. νυνὶ δ' ὄρᾳ τε μὲν δῆλον τὰ πλείστα τοὺς προδότας ἀπολωλεκότας, οὐδὲν δ' ἔκ παρατάξεως οὐδὲ μάχης γιγνόμενον· ἀκούετε δὲ Φίλιππον οὐχὶ τῷ φάλαγγ' ὀπλιτῶν ἄγειν βαδίζονθ' ὅποι βού-
49 λεται, ἀλλὰ τῷ ψιλοῦς, ἱπλέας, τοξότας, ξένους, τοιοῦτον

γει «πυρθάνομαι». = Τὴν ὥραιαν] ἀπέβη οὐσιαστικόν κατὰ παράλειψιν τοῦ ὄρι. Ἐννοεῖ δὲ τὸν κατ' ἀλλήλων χρόνον τῆς πολεμικῆς δράσεως, δηλ. τὸ θέρος (τὸ καλοκαίρι), ὅτε ὁ μαλακὸς οὐρανὸς ἐπιτρέπει εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ μένωσιν εἰς τὸ ὑπαιθρον, ἢ καὶ τὸν χειμῶνα. = ἐμβαλόντας ἄν. . . ἀναχωρεῖν] ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ «ἐμβαλόντες ἄν ἀνεχώρουν». Εἶχον συνίθειαν νὰ πράττωσιν οὕτω, ἂν ὑπῆρχεν ἀφορμὴ. — ἀνιχωρεῖν] ἢ ἀνὰ φανερώσει τὸ ὀπίσω = ὀπίσω χωρεῖν. Ἐξαρτᾶται δὲ τὸ ἀπαρέμφατον ἐκ τοῦ ἀκούω, ὅπερ ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ μανθῶνω. Τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχει, καὶ ὅταν συντάσσεται μὲ αἰτιατ. προσώπου καὶ κατηγορηματικὴν μετοχὴν ἢ μὲ εἰδικὴν πρότασιν. Τοῦτον τὸν ἐνεστώτα, ὡς καὶ τὸν «πυρθάνομαι» καὶ τινες ἄλλους, ἀπαντῶμεν πολλάκις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὅταν πρόκειται περὶ πράξεως παρελθούσης μὲν, ἀλλὰ τῆς ὁποίας ἡ ἐντύπωσις μέχρι τοῦ νῦν ἐξακολουθεῖ ἐπιβῶσα. — ὀπλιταῖς] = βαρέως ὀπλισμένοις. = καὶ πολιτικοῖς στρατευμασί] = στρατεύμασι ἐκ πολιτῶν ἀντιθετικῶς πρὸς τὸ ξένους (= μισθωτοῖς στρατιώταις) — ἐπ' οἴκου] ἢ ἐπὶ δηλοῖ κίνησιν εἰς τόπον, ὑπονοουμένης τῆς μετὰ τὴν κίνησιν ἀφίξεως. — οὕτω δὲ κλπ.] ἀντὶ τοῦ «εἶτα δὲ οὕτως κλπ.», εἶνε δὲ ἡ ἀντίθεσις εἰς τὸ «πρῶτον μὲν». — ἀρχαίως] = μὲ ἀπλότητα ἀρχαϊκῆν, πατριαρχικῆν, ἥτις σήμερον δὲν ἔχει πλέον πέρασιν, διότι ὁ τρόπος τοῦ πολεμεῖν πολὺ μετεβλήθη, ἐγένετο δόλου καὶ πανουργίας καὶ

προδοσίας μεστός, καὶ εἰς ταῦτα δὲ ὀφείλει ὁ Φίλ. σχεδὸν πάντα τὰ κατορθώματά του. — πολιτικῶς] σημαίνει: μὲ χρηστότητα, ἥτις ἀπαντᾷ εἰς ἐλευθερὰς πόλεις. — ὡς . . . εἶναι τὸν πόλεμον νόμιμον καὶ προφανῆ] = οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι δὲν ἐζήτουν διὰ δωροδοκίας νὰ φέρωσιν εἰς πέρας τὰ σχέδιά των, ἀλλ' ἐπολέμουν φανερά καὶ νομίμως. — νόμιμον] τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὸ «πολιτικῶς», τὸ δὲ «προφανῆ» ἀναφέρεται εἰς τὸ «ἀρχαίως».

§ 49. οὐδὲν δ' ἔκ παρατάξεως καὶ μάχης γιγνόμενον] (βλέπετε) ὅτι τὰ πάντα ἀποφασίζουσι σήμερον αἱ προδοσίαι καὶ αἱ δολιότητες καὶ τίποτε δὲν γίνεται διὰ παρατάξεως (= στρατοῦ παρατεταγμένου ἐν τῇ μάχῃ) καὶ μάχης ὅ ἐστι: σήμερον τίποτε δὲν γίνεται ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης· αἱ μάχαι δὲν ἀποφασίζουσι περὶ οὐδενὸς πλέον. Ἐκ τῶν προδοσιῶν καὶ τῶν δολιοτήτων ἐξαρτῶνται τὰ πλείστα, ἂν μὴ τὰ πάντα! ἄρα τὴν σήμερον παρατάξεις στρατοῦ καὶ μάχαι δὲν γίνονται. — τῷ ἄγειν . . . καὶ ἐξηγητῆσθαι] = ἐπειδὴ ὡδηγεῖ. εἶνε δοτικαὶ τοῦ ἀναγκαστικοῦ αἰτίου εἰς τὸ «βαδίζοντα», ὅπερ εἶνε κατηγορηματικὴ μετοχὴ ἐκ τοῦ ἀκούετε ἐξαρτωμένη σημαίνοντος ἔμμεσον ἀντίληψιν. — φάλαγγος] Ἡ φάλαγγ ἦτο σῶμα στρατιωτῶν συμπευκνωμένων καὶ φερόντων ὡς κύριον ὄπλον μακρὰς λόγχας (σαρίσσας). Ὁ θέλων νὰ μάθῃ ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὴν Μακεδονικὴν φάλαγγα ἄς ἀναγνώσῃ τὰς σελίδας 16 — 24 τοῦ Βου τόμου τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλλή-

ἐξηρηθῆσθαι στρατόπεδον. ἐπειδὴν δ' ἐπὶ τούτοις πρὸς 50
νοσοῦντας ἐν αὐτοῖς προσπέσῃ καὶ μηδεὶς ὑπὲρ τῆς χώ-
ρας δι' ἀπιστίαν ἐξίη, μηχανήματ' ἐπιστήσας πολιορκεῖ.
καὶ σιωπῶ θέρος καὶ χειμῶνα, ὡς οὐδὲν διαφέρει, οὐδ'
ἔστ' ἐξαιρετος ὧρα τις, ἣν διαλείπει. ταῦτα μέντοι πάν- 51
τας εἰδότας καὶ λογιζομένους οὐ δεῖ προσέσθαι τὸν πό-
λεμον εἰς τὴν χώραν, οὐδ' εἰς τὴν εὐθείαν τὴν τοῦ τότε

νικῶν ἔθνοισι ὑπὸ Κ. Παπαρρηγο-
πούλου.—ψιλοῦς[ψιλοὶ ἐλέγοντο
οἱ ἐλαφρῶς ὀπλισμένοι στρατιῶ-
ται, οἵτινες ἐμάχοντο μὲ βέλη,
μὲ ἀκόντια ἢ μὲ σφενδόνας. Ἦσαν
κατώτεροι τῶν ὀπλιτῶν, τῶν βα-
ρέως δηλ. ὀπλισμένων στρατιῶ-
των. Οἱ ὀπλιταὶ παρεῖχον προστα-
σίαν ὑπὸ τὰς ἑαυτῶν εὐρείας ἀσπί-
δας εἰς τοὺς ψιλοῦς, ὅταν οὗτοι εἰ-
χον βίβη τὰ βέλη των. Μεταξὺ
τῶν ψιλῶν καὶ τῶν ὀπλιτῶν ἦσαν
οἱ πελτασταί, οἵτινες ἦσαν ὀλιγώ-
τερον βαρέως ὀπλισμένοι ἢ οἱ ὀ-
πλιταί.—τοιούτων]=οὕτω συγκε-
κροτημένον. Διὰ τοῦ «τοιούτων»
γίνεται ἀνακεφαλαίωσις καὶ συμ-
πλήρωσις τῆς ἀπαριθμήσεως.—
τῷ ἐξηρηθῆσθαι]=διότι ἔχει μεθ'
ἑαυτοῦ οἰνεῖ ὡς ἔπλον κρεμάμε-
νον εἰς τὸ πλευρόν του, ὡς πρᾶγ-
μα εὐμετακρόμιστον καὶ εὐμετακί-
νητον. —στρατόπεδον] ἐνταῦθα
σημαίνει τὸ περιεχόμενον, δηλ. τὸν
στρατόν, ἀλλαχοῦ ὅμως σημαίνει
τὸ μέρος, ἔνθα ἐν ἐκστρατείᾳ κα-
ταλύει ὁ στρατός.

§ 50. ἐπὶ τούτοις]=κοντὰ εἰς
ταῦτα, εἰς τὴν τοιαύτην δηλ. πα-
ρασκευήν.—πρὸς νοσοῦντας ἐν
αὐτοῖς]=πρὸς κυριευθέντας ὑπὸ
τοῦ κακοῦ τῶν ἐμφυλίων ἐρίδων.
τὴν ἀπιστίαν καὶ τὰς ἐριδας ὑπέ-
τρεφεν ὁ Φίλιππος διὰ χρημάτων.—
δι' ἀπιστίαν] οἱ πολῖται δὲν ἐξέρ-
χονται εἰς ὑπεράσπισιν τῆς χώρας
διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀναμεταξύ
των δυσπιστίαν.—μηχανήματα
ἐπιστήσας]=στήσας ἐναντίον

τῆς πόλεως πολιορκητικὰς μηχαν-
νάς.—σιωπῶ θέρος καὶ χειμῶνα
ὡς οὐδὲν διαφέρει]=παραλείπω
νὰ εἶπω ὅτι, εἴτε θέρος, εἴτε χει-
μῶν εἶνε, δι' αὐτὸν εἶνε ἐν καὶ τὸ
αὐτὸ πρᾶγμα. ἰσοδυναμεῖ δὲ πρὸς
τὸ «σιωπῶ ὡς θέρος καὶ χειμῶν
οὐδὲν διαφέρει αὐτῷ». Εἶνε δὲ ἐξε-
νηγεγμένον κατὰ πρόληψιν, δηλ. τὸ
ὑποκείμεν. τῆς εἰδικῆς προτάσεως
ἐγένετο ἀντικείμενον τῆς κυρίας.—
οὐδ' ἔστιν κλπ.] εἶνε εἰδικὴ πρό-
τασις διὰ τοῦ «οὐδὲ» συμπλοκομέ-
νη πρὸς τὴν προσηγηθεῖσαν «ὡς...
διαφέρει».—χειμῶνα] χειμῶν ὁ
περιέχων χεῖματα (=βροχάς, ὄμ-
βρους, κακοκαιρίας), εἴτα δὲ ἡ ὧρα
τοῦ ἔτους, καθ' ἣν ὁ καιρὸς εἶνε
ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ θεαλλώδης, ὡς
ἐνταῦθα.—οὐδ' ἔστιν ἐξαιρετος]
=οὐδέποτε ἀπρακτεῖ, οὐδέποτε
παύει, οὐδένα καιρὸν ἀποχωριζει
δι' ἀνάπαυσιν, ἀλλὰ πάντοτε ἐπω-
φελείται τὴν πρὸς θράσιν παρουσια-
ζομένην ἐνκαιρίαν,

§ 51. προσέσθαι] ὑποκείμεν. τὸ
«πάντας ἡμᾶς». Εἶνε μέσος ἀόρ.
β'. τῆς ἀπαρεμφάτου τοῦ «προσεί-
μαι»=ἀφίνω νὰ μὲ πλησιάσῃ τι,
ὁ πόλεμος ἐνταῦθα.—εὐθείαν]=
ἀπόνηρον ἀπλότητα· πρβλ. «ἀρ-
χαίως» ἐν § 48. Μεταχειρισθῆ ὁ
Δημ. τὴν λέξιν «εὐθείαν» ἐπειδὴ
ἐπολέμων ἄνευ προσδοσιῶν καὶ
κατὰ ὄρισμένους ἐποχὰς τοῦ ἔτους.
—ἐκτραχηλισθῆναι]=νὰ κατα-
τήσωμεν εἰς θλαθρον. Ἡ μεταφορὰ
ἀπὸ τοῦ ἀπροσέκτου ἰσπέως, τὸν
ἕποτον ἀλλαχοῦ στρέφοντα τοὺς

πρὸς Ἀακεδαιμονίους πολέμου βλέποντας ἔκτραχλι-
σθῆναι, ἀλλ' ὡς ἐκ πλείστου φυλάττεσθαι τοῖς πράγμα-
σι καὶ ταῖς παρασκευαῖς, ὅπως οἴκοθεν μὴ κινήσεται σκο-
52 ποῦντας, οὐχὶ συμπλακέντας διαγωνίζεσθαι. πρὸς μὲν
γὰρ πόλεμον πολλὰ φύσει πλεονεκτήμαθ' ὑμῖν ὑπάρχει,
ἂν περ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ποιεῖν ἐθέλωμεν ἄ δεῖ, ἢ
φύσις τῆς ἐκείνου χώρας, ἧς ἀγειν καὶ φέρειν ἔστι πολ-
λὴν καὶ κακῶς ποιεῖν, ἀλλὰ μυρία· εἰς δ' ἀγῶν' ἀμεινον
ἡμῶν ἐκείνος ἥσκηται.

ὄφθαλμοὺς ὁ ἵππος πίπτων εἰς γό-
νατα ῥίπτει ἀπὸ τοῦ τραχήλου του,
διὰ τῆς κεφαλῆς ἀποσεύεται.—ὡς
ἐκ πλείστου] τὸ ὡς σημαίνει ἐ-
πίδοσιν, εἰς δὲ τὸ «πλείστου» νο-
μίζω ὅτι κάλλιον εἶνε νὰ μὴ ἐν-
νοήσωμεν τὸ «χρόνου», ἀλλὰ τὸ
«τόπου».—ταῖς παρασκευαῖς]=
διὰ τῶν στρατιωτικῶν μας παρα-
σκευῶν.—ἀλλ' ὡς ἐκ πλείστου...
παρασκευαῖς]=ἄλλα πρέπει ἔσον
τὸ δυνατόν πορρωτέρωθεν (=ὡς
ἐκ πλείστου) νὰ φροντίζωμεν περὶ
τῆς ἡμετέρας ἀσφαλείας διὰ τῆς
πολιτικῆς μας (=τοῖς πράγμασι)
καὶ τῶν στρατιωτικῶν μας παρα-
σκευῶν.—σκοποῦντας] ἐξ αὐτοῦ
ἐξαρτᾶται ὁ πλάγιος ἐρωτηματικὸς
λόγος «ὅπως οἴκοθεν μὴ κινήσεται».
κινήσεται]=πῶς νὰ μὴ ἐξέλθῃ
(ὁ Φίλ) ἐκ τῆς χώρας του.—οὐχί...
διαγωνίζεσθαι] ὡς καὶ ἀνωτέρω
§ 29 ἐσημειώσαμεν, ἀσυνδέτως πρὸς
προηγούμενα συνήθως τίθεται ἀρ-
νητικὴ ἔκφρασις ἀντὶ νὰ τεθῇ ὁ
σύνδεσμος καὶ ἢ ὁ δὲ μετὰ τῆς
ἀρνήσεως, ὡς ἐνταῦθα=καὶ οὐχὶ
διαγωνίζεσθαι, ἢ=οὐχὶ δέ,.. διαγ-
κλπ. Τὸ ἀπαρέμφατον «διαγωνί-
ζεσθαι» ἐξαρτᾶται καθ' ἡμᾶς οὐχὶ
ἐκ τοῦ σκοποῦντας κατὰ μετα-
λλαγὴν συντάξεως, ἀλλ' ἔθεν ἐξαρ-
τᾶται καὶ τὸ «φυλάττεσθαι», δηλ. ἐκ
τοῦ δεῖ.—συμπλακέντας] μετοχὴ
τροπικὴ ἢ καὶ χρονικὴ=συμπλα-
κέντες, σῶμα πρὸς σῶμα. Ἡ λέ-
ξις κυριολεκτεῖται ἐπὶ τῶν συμ-
πλεκόμενων διὰ τῶν χειρῶν ἐν τῇ

παλαιστρα, ἐπόθεν μεταφέρεται καὶ
ἐπὶ τῶν πολεμοῦντων.

§ 52. πρὸς πόλεμον] ἡ λέξις
πόλεμος ἔχει εὐρυτέραν ἔν-
νοιαν, εἶνε δηλ. γένος, τὸ δὲ «ἀ-
γῶν» ἔχει στενωτέραν, εἶνε δηλ.
εἶδος· μετ' ἄλλας λέξεις «πόλεμος»
εἶνε ἢ ἐχθρική κατὰστασις, «ἀγῶν»
δὲ εἶνε αὐτὴ ἡ συμπλοκὴ (=μά-
χη).—πρὸς πόλ... εἰς δ' ἀγῶ-
να] ἀδιαφόρως τίθενται αἱ προθέ-
σεις—πολλὰ πλεονεκτήματα...
ἢ φύσις... ἀλλὰ μυρία] ἢ «φύ-
σις» καὶ τὸ «ἄλλα μυρία» εἶνε ἐ-
πεξηγήσις τοῦ «πολλὰ πλεονεκτή-
ματα», τὸ δὲ «ἄλλα μυρία» εἶνε
ὑπερβολικῶς εἰρημένον. Διότι καὶ
ἂν ἀπηρίθμει ἐκεῖνα, δηλ. ἐάν
δὲν μετεχειρίζετο τὴν γενικὴν αὐ-
τὴν ἔκφρασιν «ἄλλα μυρία», διὰ
νὰ παύσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ ἀπαριθμῇ.
ἴσως ἐν τῇ δύο πλεονεκτήματα ἡ-
δύνατο νὰ προσθέσῃ. Ἄν καὶ οἱ
Ἀθηναῖοι εἶχον ἀπολήσῃ τὴν Ἀμ-
φιπόλιν, Πύδναν καὶ Ποτειδαίαν,
ἔμμενον ἕως εἰς αὐτοὺς ἢ Ἀθη-
νῶν, ἢ Θάσος καὶ ἄλλα νῆσοι τοῦ
Αἰγαίου, ὅπόθεν ἡδύνατο νὰ ἐπι-
πίπτωσιν κατὰ τῆς χώρας τοῦ Φι-
λίππου, μάλιστα ἀφ' οὗ πλείστον
ἴσχυον ἐν τῇ θαλάσῃ.—ἢ φύσις
τῆς ἐκείνου χώρας]—ἢ τοποθε-
σία τῆς Μακεδονίας.—ἀγειν καὶ
φέρειν] τοῦτο λέγεται ἰδίως ἐπὶ
ἐχθρῶν, οἵτινες ἀγούσι μὲν τὰ
ἔμφυχα, φέρουσι δὲ τὰ ἀψυχα·
κατὰ μικρὸν δ' ἕως ἐκ τῆς χρή-
σεως κατήχησε καὶ εἰς τὴν ση-

Ὁὐ μόνον δὲ δεῖ ταῦτα γινώσκειν, οὐδὲ τοῖς ἔργοις 53
ἐκεῖνον ἀμύνεσθαι τοῖς τοῦ πολέμου, ἀλλὰ καὶ τῷ λογι-
σμῷ καὶ τῇ διανοίᾳ τοὺς παρ' ὑμῖν ὑπὲρ αὐτοῦ λέγον-
τας μισῆσαι, ἐνθυμουμένους ὅτι οὐκ ἔνεστι τῶν τῆς πό-
λεως ἐχθρῶν κρατῆσαι, πρὶν ἂν τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ πόλει κο-
λάσθ' ὑπηρετοῦντας ἐκείνους. ὁ μὰ τὸν Δία καὶ τοὺς ἀλ- 54

μασίαν τοῦ βιάζεσθαι, κακοῦν, κακουργεῖν. — ἢς πολλὴν] οἱ Ἄττικοι ἐνίστη ἀφομοιοῦσι τὸν ἐπιθετικὸν διορισμὸν πρὸς τὸ γένος τοῦ οὐσιαστικοῦ, τοῦ ὁποῖου παρῖσταται ὡς μέρος· ὅηλ ἐνταῦθα πρὸ τὸ γένος τῆς λέξεως «χώρας» (=ἡς), ὅπερ εἶνε γενικὴ τοῦ ὅλου, συναφώνης τὸ «πολλῶν», τὸ ὁποῖον συνήθως τίθεται κατ' οὐδέ-

τερον γένος, οἷον «ἡς τὸ πολὺ». πρβλ. «τοὺς ἡμίσεις τῶν ἀνδρῶν» ἀντὶ τοῦ «τὸ ἡμισυ τῶν ἀνδρῶν» ἐν Δημ. Φιλ. Α', § 16· καὶ «τὴν ἡμίσειαν τῆς φυλακῆς» ἐν Κύρου παιδείᾳ § 9.—εἰς ἀγῶνα] — εἰς μάχην. Ὁ χρόνος ἐδικαίωσε τὸν Δημοσθένη, διότι ἐν τῇ ἐν Χαίρωνεῖ μάχῃ οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκηθησαν.

§ 53—55. Πρέπει νὰ μισήσωμεν καὶ νὰ κολάσωμεν τοὺς ἐν τῇ πατρίδι 53
μας ἐχθροὺς. Δυστυχῶς οἱ προδοταὶ ἀκούονται περισσώτερον καὶ ἀπολαύουσι
μειζονος ἀσφαλείας ἢ οἱ φιλοπάτριδες ἄνδρες.

§ 53. οὐ μόνον κλπ] τὸ «μόνον» ἐννοεῖται ἀπὸ καινοῦ καὶ εἰς τὸ ἐπόμενον «οὐδὲ τοῖς ἔργοις». ὅθεν ἀποδοτέον τὸ οὐ εἰς τὸ ῥήμα—οὐ δέει μόνον ταῦτα γινώσκειν, οὐδὲ δεῖ... μόνον ἀμύνεσθαι. Διὰ τῆς συνδέσεως οὐ μόνον... οὐδέ... ἀλλά... καταφάσκονται καὶ τὰ τρία συμπλεκόμενα μέλη—πρέπει καὶ ταύτην τὴν ἰδέαν νὰ ἔχετε καὶ ἐκεῖνον νὰ ἀμύνεσθε καὶ τοὺς λέγοντας νὰ μισήσετε. Ἐχει δὲ γαίην ἢ σύνδεσις κατὰ βαθμολογικὴν παράταξιν.—τῷ λογισμῷ καὶ τῇ διανοίᾳ τοὺς... μισῆσαι] Κατὰ τὸν Weil σημαίνει: «μὲ σκέψιν καὶ μὲ αἰσθημα νὰ τοὺς μισήσετε», ὅ ἐστι τὸ μῖσος νὰ εἶνε ἀπότοκον σκέψεως (λογισμοῦ) καὶ νὰ στηρίζεται εἰς τὴν φωνὴν τῆς καρδίας Παραθέτω ἐνταῦθα καὶ αὐτὰς τὰς λέξεις τοῦ Weil διὰ τὸ γριφῶδες αὐτῶν: par raison et par sentiment concevoir de la haine pour ceux qui... Ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι εἶνε πολὺ εἰζητημένη ἢ τοιαύτη ἐρμηνεῖα καὶ

— ἂν θέλετε—ὄηθεν ἀκριβολόγος Καθ' ἡμᾶς ὁ Δημ. τοῦτο θέλει νὰ εἴπῃ· νὰ τοὺς μισήσετε οὕτως εἴπειν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας· ἐθῆκε δὲ καὶ τὰ δύο συνώνυμα οὐσιαστικά, τῷ λογισμῷ καὶ τῇ διανοίᾳ, ἵνα ἐξάσῃ καὶ ἐπιτείνῃ τὴν ἔννοιαν. Ὁ Voemelius τὰ ἐρμηνεύει: animo et cogitatione.—ἐνθυμουμένους] Τὸ «ἐνθυμομαι» (τοῦναντίον λησμονῶ) ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ παρά τοῖς παλαιοῖς «μὲμνημαι» (τοῦναντίον ἐπιλανθάνομαι).—οὐκ ἔνεστι...] παρηλλαγμένα πῶς ἀπαντήσιν ἐν τῷ Δ' Φιλιππικῷ § 93: «οὐκ ἔστι τῶν ἔξω τῆς πόλεως ἐχθρῶν κρατῆσαι, πρὶν ἂν τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ πόλει κολάσῃτε ἐχθροὺς κλπ.»

§ 54. Ὁ=τοῦτο δὲ. πρβλ. § 65. μὰ τὸν Δία] «νῆ» καὶ «ναὶ μὰ» ἐπὶ καταφάσεως, «μὰ» ἐπὶ ἀπομόσεως. Μόνον τὸ «μὰ» περιεσώθη ἄχρις ἡμῶν ὡς γενικῶν θμοτικῶν μόριον καὶ ἐπὶ ἀρνήσεως καὶ ἐπὶ καταφάσεως. — εἰς τοῦτο... μωρίας] ἢ γεν. εἶνε διαιρητικὴ—εἰς

λους θεούς οὐ δυνήσεσθ' ὑμεῖς ποιῆσαι, ἀλλ' εἰς τοῦτ' ἀφίχθε μωρίας ἢ παρανοίας ἢ οὐκ ἔχω τί λέγω (πολλάκις γάρ ἔμοιγ' ἐπελήλυθε καὶ τοῦτο φοβεῖσθαι, μὴ τι δαιμόνιον τὰ πράγματα ἐλαύνῃ), ὥστε λοιδορίας, φθόνου, σκώμματος, ἢς τινος ἂν τύχηθ' ἕνεκ' αἰτίας, ἀνθρώπους μι-

τοῦτο τὸ μέρος τῆς μωρίας ἔχετε φθάση, δηλαδὴ ὀδεύοντες οὕτως εἰπεῖν ἐν τῷ σταδίῳ τῆς μωρίας τοσοῦτον προέβητε. — ἀναλογιζόμενοι ὅτι ὁ Δημοσθ. ὠμίλει ἐνώπιον τοῦ παντοδυνάμου λαοῦ τῶν Ἀθηναίων μένομεν ἐκπεπληγμένοι καὶ ἐκθαμβοὶ πρὸ τῆς τόλμης, μεθ' ἧς ὁ δαιμόνιος ῥήτωρ ἐξεστόμισε τοιαῦτα! Ἀλλὰ τὸ αἰσθημα τῆς θλίψεως καὶ τῆς φιλοπατρίας ὑπερχειρίσθησαν κατέστησεν αὐτὸν μονονουχί ἑξαλλόν. — ἢ οὐκ ἔχω τί λέγω]—ἢ δὲν ξέρω καὶ ἐγὼ τί νὰ εἰπῶ. Ἐὰν ἀποβλέψῃ τις εἰς τὴν ἐπιτασσομένην αἰτιολογικὴν πρότασιν (πολλάκις γὰρ κλπ.) φθάνει εἰς τὸ ἀναμφήριστον συμπέρασμα ὅτι ὁ Δημ. ἔπρεπε μετὰ τὸ ἢ νὰ μεταχειρισθῆ ἔχει τὸ «οὐκ ἔχω τί λέγω», ἀλλὰ περὶπου τοιαύτην τινὰ λέξιν: «θεηλασίας» ἢ «θείας καταδρομῆς»—εἰς τοῦτο ἀφίχθε μωρίας ἢ παρανοίας ἢ θεηλασίας, θείας καταδρομῆς· ἀλλ' ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἀποφύγῃ τὴν λυπηροτάτην ταύτην ἑκφρασίαν, διὰ τινος συστροφῆς (περιπλοκῆς) ἐξήλλαξε τὸν λόγον μεταχειρισθεὶς τὸ: «οὐκ ἔχω τί λέγω». οὕτω φρονοῦμεν ἡμεῖς ὅτι πρέπει νὰ ἐννοηθῆ τὸ χωρίον, ἀπορρίπτομεν δὲ τὴν ἰδέαν. ἦν ἴσως τις ἤθελε μορφώσῃ, ὅτι δηλ. ὁ Δημ. μεταχειρισθῆ τὸ «οὐκ ἔχω τί λέγω», μόνον καὶ μόνον διότι δὲν εἶχε τὴν κατάλληλον λέξιν, ἣν ὤφειλε νὰ ἐπιτάξῃ μετὰ τὸ «παρανοίας». — τί λέγω] πλάγιος λόγος. Εἶνε δὲ ἐγκλίσεως ὑποτακτικῆς.— μὴ τι δαιμόνιον] πάντως ὁ Δημ. ἐνταῦθα εἶνε μάντις. Βλέ-

πει ὅτι εἶνε μοιραία εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ μωρία καὶ ἐπαπειλεῖ δουλείαν εἰς τὴν πατρίδα· καὶ ὅμως ἔχει τὴν γνώμην ὅτι πρέπει νὰ ἀμυνθῶσιν ἐφ' ὅσον μένει ἐλπίς τις σωτηρίας. Ἀναντιρρήτως ἀνὴρ, ὡς ὁ Δημ., τὰ μάλιστα ἀγαπῶν τὴν πατρίδα μεγάλως ἐπὶ τούτῳ θὰ ἐλυπήθη. Ἄλλοι ὅμως μὴ συναισθανόμενοι τὸν κίνδυνον ἦσαν εὐτυχέστεροι τοῦτου.

Ἐν τῷ φρονεῖν γὰρ μηδὲν ἥδιον (στος βίος. τὸ μὴ φρονεῖν γὰρ κάρτ' ἀνώδυνον κακόν.

(Σοφ. Αἴας στιχ. 554)

Ἄλλ' ἐν τῇ πολλῇ σοφίᾳ ὑπάρχει καὶ πολλὴ θλιψίς, καὶ ἄνδρες σοφοὶ καὶ εἰς μακρὸν μέλλον βλέποντες θλίβονται περισσότερον, ὅταν ἐκ τῶν ἠθῶν τῆς κοινωνίας μαντεύωσι τὰ μέλλοντα. Περὶ τοῦ Φιλίππου καὶ ὁ Ἰσοκράτης οὕτω ἔγραψεν: «ἡγοῦμαι δὲ καὶ τὰ πεπραγμένα πρότερον οὐκ ἂν ποτὲ σοι γενέσθαι τηλικαῦτα τὸ μέγεθος, εἰ μὴ τις τῶν θεῶν αὐτὰ συγκατάρθωσεν». Δι' ἕκαστον ἀνθρώπον, ἀλλὰ καὶ δι' ἕκαστην πόλιν οἱ ἀρχαῖοι δύο δαίμονας εἶχον, τὸν καλὸν καὶ τὸν κακόν. Τοῦτον τὸν τελευταῖον καὶ κακοδαίμονα καὶ ἀλάστορα ἐκάλεσαν. Ἡ ἰδέα ὅτι οἱ θεοὶ τυφλοῦσιν, ὅτινα θέλουσι νὰ ἀπολέσωσιν, εἶνε οἰκεία τοῖς ἀρχαίοις. πρὸς τὸ τοῦ Εὐριπίδου: «ὅταν ὀργῇ δαιμόνων βλάβη τινὰ, τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον ἐξαφαιρέται φρονῶν, νοῦν τὸν ἀσθλόν, εἰς δὲ τὴν χεῖρ τρέπει γνώμην». καὶ τὸ τῆς γραφῆς: «μωραίνει Κύριος ὃν βούλεται ἀπολέσαι». Ἐνταῦθα πρέπει

σθωτούς, ὧν οὐδ' ἂν ἀρνηθεῖεν ἔνιοι ὡς οὐκ εἰσὶ τοιοῦ-
τοι, λέγειν κελεύετε, καὶ γελᾷτ', ἂν τισὶ λοιδορηθῶσιν. 55
καὶ οὐχί πω τοῦτο δεινόν, καίπερ ὄν δεινόν* ἀλλὰ καὶ
μετὰ πλείονος ἀσφαλείας πολιτεύεσθαι δεδῶκατε τούτοις
ἢ τοῖς ὑπὲρ ὑμῶν λέγουσιν. καίτοι θεάσασθ' ὄσας συμφο-

νὰ σημειωθῆ, πόσον ἀληθῶς ἐμάν-
τευσεν ὁ Δημ. περὶ τῆς ἀπειλουμέ-
νης κατὰ τῆς πατρίδος συμφορᾶς!
—λοιδορίας, φθόνου, σκώμμα-
τος κλπ.] ἅπαντα αὐταὶ αἱ γενι-
καὶ ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ ἔνεκα ἢ
δὲ λέξις «φθόνου» κατὰ τὸν Weil
σημαίνει ἐνταῦθα λόγον, ὅστις ἐ-
ξεγείρει τὸν φθόνον κατ' ἀντιπά-
λου· ἐννοεῖ δηλ., ἂν δὲν ἀπατώμαι,
δι' ὅσων λέγει· ὁ Weil—ἰδοῦ δὲ
καὶ τί αὐτολεξεῖ λέγει οὗτος: φθό-
νου est ici un propos qui excite
l'envie contre un adversaire.—ὅτι οἱ
Ἄθηναῖοι ἐπιτρέπουσιν εἰς τοὺς
προδότας νὰ ἑμιλῶσι, διότι ἀρέ-
σκονται νὰ τοὺς ἀκούωσι τούτους
λέγοντας λόγους, οἵτινες ἐξεγεί-
ρουν τὸν φθόνον τῶν Ἄθην. κατὰ
ἀντιπάλου, οἵτινες ἐπομένως κά-
μνουν τοὺς Ἄθην. νὰ φθονῶσιν
ἀντιπάλόν τινα. Ἄλλ' ἢ γνώμη αὐ-
τῆ δὲν μοὶ φαίνεται ὀρθή· ἐγὼ
νομίζω ὅτι τοῦτο εἶνε τὸ νόημα τοῦ
Δημοσθένους: διότι θέλετε νὰ ἀ-
κούετε, ὦ Ἄθηναῖοι, λοιδορίας, σκώμ-
ματα, λόγους, τοὺς ὁποίους οἱ
λέγοντες νὰ λέγωσι ἀπὸ ζήλεια
πρὸς τοὺς ἀντιθέτους τῶν, δηλ.
λέξεις ὑπαγορευμένας ὑπὸ φθόνου,
κλπ. Οὕτω νομίζω—ἴσως δὲ αὕτη
εἶνε καὶ ἡ γνώμη τοῦ Weil.—ὅτι
πρέπει νὰ ἐρμηνευθῆ τὸ «φθόνου».
Ἄφ' οὗ καὶ ἡ γενικὴ αὕτη ἐξαρ-
τᾶται ὅθεν καὶ αἱ γενικαὶ «λοι-
δορίας, σκώματος καὶ ἧς τινος
αἰτίας», ἔχω τὴν γνώμην ὅτι καὶ
αὕτη πρέπει νὰ νοηθῆ καθ' ὅν
τρόπον καὶ αἱ ἄλλαι γενικαὶ: δηλ.
ὅπως τὰ σκώματα καὶ αἱ λοιδο-
ρίαι προέρχονται ἐκ τῶν μισω-
τῶν ἀνθρώπων καὶ ὄχι ἐκ τῶν Ἀ-
θηναίων, οὕτω πρέπει νὰ παραδε-

χθῶμεν καὶ περὶ τοῦ «φθόνου». ἐν
ἢ ἂν τὸ «φθόνου» δὲν τὸ ἐννοή-
σωμεν οὕτω, τότε πρέπει νὰ ὑπο-
θέσωμεν ὅτι ὁ Δημ. λέγει εἰς τοὺς
Ἄθηναίους ὅτι εἶνε φθονεροί, ὅτι
δὲν χωνεύουσι τὴν ἰκανότητα, ἀρα
καὶ αὐτόν, ἔπερ κατ' ἐμὲ δὲν εἶνε
ὀρθόν. Τόσον μόνον πρέπει νὰ σημει-
ωθῆ περὶ τῶν Ἄθηναίων, ὅτι ἤρέ-
σκοντο εἰς τὰς λοιδορίας κλπ.,
καὶ ἐπέτρεπον εἰς τοὺς προδότας
νὰ ἑμιλῶσιν. Τὴν ἰδέαν ταύτην ἐ-
παναλαμβάνει πολλαχῶς ὁ Δημ.
λυπούμενος βαθύτατα διὰ τὴν ἐ-
ξαχρεώσιν αὐτῶν τῶν συμπολιτῶν
του, ὡς δηλοῦται ἐν § 55. Οὕτω
φέρ' εἶπειν ἐν τῇ περὶ τοῦ στε-
φάνου λόγῳ § 138 φέρεται: «ἀλλὰ
δεδῶκατε ἔθει τινὶ φαύλῳ ἐξου-
σίαν πολλὴν τῇ βουλομένῳ τὸν
λέγοντά τι τῶν ὑμῖν συμφερόντων
ὑποσκαλίξει καὶ συκοφαντεῖν τῆς
ἐπὶ ταῖς λοιδορίας ἡδονῆς (=
ἀντὶ τῆς ἡδονῆς, ἣν λαμβάνετε
ἀκούοντες λοιδορίας) τὸ τῆς πό-
λεως συμφέρον ἀνταλλαττόμενοι».
ἐν λόγ. 24. 205 «ὑμεῖς τοὺς τὰ
μέγιστ. ἀδικούντας καὶ φανε-
ρῶς ἐξελεγχόμενους, ἂν ἐν ἢ
δύο ἀστεῖα εἰπωσὶ, ἀφίετε. —
ἢς τινος. . αἰτίας] Μετὰ τὴν
προηγηθεῖσαν ἀσύνδετον ἀπαριθμη-
σιν (λοιδορ., φθον., σκώμ.) γενικεύει
τὴν ἔννοιαν.—τίγητε] ἐννοεῖται
τὸ «κελεύοντες». Σύνταξις προσω-
πική.—ὧν...ὡς οὐκ εἰσὶ] ἐξαρτᾶ-
ται ἐκ τοῦ «ἀρνηθεῖεν». φαίνεται
δὲ πλεονάζουσα ἡ ἀρνησις «οὐκ»
= τῶν ὁποίων τινὲς καὶ ἤθελον
ὁμολογήσῃ ὅτι εἶνε τοιοῦτο· (δηλ.
μισθωτοί.—ἂν τισὶ λοιδορηθῶ-
σιν]= ἂν λοιδορήσασθαι τινας. τὸ
«λοιδοροῦμαι» συντάσσεται μὲ δοτ.,

ργὰς παρασκευάζει τὸ τῶν τοιούτων ἐθέλειν ἀκροᾶσθαι. λέξω δ' ἔργα, ἃ πάντες εἴσεσθε.

56 Ἦσαν ἐν Ὀλύμπῳ τῶν ἐν τοῖς πράγμασι τινὲς μὲν Φιλίππου καὶ πάνθ' ὑπηρετοῦντες ἐκείνῳ, τινὲς δὲ τοῦ βελτίστου καὶ ὅπως μὴ δουλεύουσιν οἱ πολῖται πρᾶττοντες. πότεροι δὴ τὴν πατρίδ' ἐξώλεσαν; ἢ πότεροι τοὺς ἰππέας προῦδοσαν, ὧν προδοθέντων Ὀλυμπος ἀπώλετο; οἱ τὰ Φιλίππου φρονοῦντες καὶ, ὅτ' ἦν ἡ πόλις, τοὺς τὰ βέλτιστα λέγοντας συκοφαντοῦντες καὶ διαβάλλοντες οὕτως, ὥστε τὸν γ' Ἀπολλωνίδην καὶ ἐκβαλεῖν ὁ δῆμος ὁ τῶν Ὀλυμπίων ἐπέισθη.

τὸ δὲ «λοιδωρῶ» μὲ αἰτιατικήν.

§ 55. οὐχί πω τοῦτο δεινόν, καίπερ ὄν δεινὸν] συνήθης τῷ Δημ. τρόπος τοῦ λέγειν, δι' οὗ παραβάλλων ἐν ἀντιθέσει προσηγόμενόν τι πρὸς ἄλλο ἐπακόλου-

θον παριστᾷ τὸ δεύτερον ἀνώτερον τοῦ πρώτου. Ἐνταῦθα τὸ δεύτερον τὸ ἀντιτιθέμενον εἶνε τὸ «ἀλλὰ... πολιτεύσθε».—εἴσεσθε] εἶνε μέλων τοῦ «εἶσα».

Τὸ παράδειγμα τῆς Ὀλύμπου (§ 56), τῆς Ἐρετρίας (§ 57-58), τοῦ Ὀρεοῦ (§ 59 62), πόλεων καταστραφειῶν ἢ στερηθειῶν τῆς ἐλευθερίας των, διότι ἤκουσαν τοὺς προδότας, καταμηνύει τὰ φοβερὰ ἐπακόλουθα τῆς πολιτικῆς τῶν Μακεδονιστῶν.

§ 56. τῶν ἐν τοῖς πράγμασι] ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ «τῶν ἐπὶ τοῖς πράγμασι», § 2=τῶν πολιτευομένων καὶ στρατηγούντων.—Φιλίππου]=τινὲς μὲν ἀνήκον εἰς τὸν Φίλ., ἦσαν ἄνθρωποι του τινὲς δὲ ἦσαν ὑπέρμαχοι τοῦ δημοσίου καλοῦ, «τοῦ βελτίστου». Εἶνε δὲ τὸ «Φιλίππου» γενικὴ κατηγορηματικὴ ὡσαύτως καὶ ἡ γενικὴ «τοῦ βελτίστου». — ὑπηρετοῦντες καὶ πρᾶττοντες] κατηγορηματοχαί.—τοὺς ἰππέας προῦδοσαν] Ὁ Χαρίδημος ἤλθεν εἰς τὴν Ὀλύμπου μετὰ μισθοφορικὸν στρατοῦ ἐξ ἰππέων καὶ λοιπῶν.—ὅτε ἦν ἡ πόλις]=πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς.—συκοφαντοῦντες]=ψευδῶς κατηγοροῦντες. Γίνεται δὲ ἐκ τοῦ «συκοφάντης» (= σῦκα φαίνω). Ἐπῆρχε νόμος ἐν Ἀθήναις ἀπαγορεύων τὴν εξαγωγὴν τῶν Ἀττικῶν ἰσχάδων. Ὁ καταγγέλλων τινὰ ὡς λαθρέμπορον

οὐκ ἔλεγετο «συκοφάντης» καὶ εἶχε κατ' ἀρχὰς ἡ λέξις καλὴν σημασίαν. Οἱ τοιοῦτοι ἐλάβαντο ὡς ἀμοιβὴν τὸ ἥμισυ τοῦ προστίμου, ὅπερ ἐπέβαλλε τὸ δικαστήριον εἰς τὸν λαθρέμπορον.—τὸν Ἀπολλωνίδην] ὁ Φίλ. εἰς δύο μάχας κατὰ τῶν Ὀλυμπίων λαθῶν πείραν τῆς ἰσχύος καὶ ἰκανότητος τοῦτου τοῦ στρατηγοῦ ἐπολιτεύθη οὕτως, ὥστε νὰ πιστευθῇ ὅτι ὁ Φίλ. εἰρήσκαται εἰς συνενόησιν μὲ αὐτόν· οὕτω δὲ κατῴρθωσε νὰ κατηγορήσῃαι τὸν Ἀπολλωνίδην οἱ Ὀλύμπιοι. Τὸν Ἀπολλωνίδην, ὅστις ἦτο εἰς τῶν ἀρχηγῶν τῆς πατριωτικῆς μερίδος, παύθητα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ ἐξορισθῆτα ἀντικατέστησαν διὰ τοῦ Λασθένους καὶ Εὐθυκράτους, οἵτινες παρέδωκαν εἰς τὸν Φίλ. τὸ ἰππικόν τῆς Ὀλύμπου.—καὶ ἐκβ.] ὁ καὶ ἐπίδοτ.=δχ: μόνον τὸν ἐπαυσανάπότην ἀρχὴν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐξώρισαν.

Οὐ τοίνυν παρὰ τούτοις μόνον τὸ ἔθος τοῦτο πάντα 57
 κάκ' εἰργάσατο, ἀλλοθι δ' οὐδαμοῦ· ἀλλ' ἐν Ἐρετρίᾳ, ἐ-
 πειδὴ ἀπαλλαγέντος Πλουτάρχου καὶ τῶν ξένων ὁ δῆμος
 εἶχε τὴν πόλιν καὶ τὸν Πορθμόν, οἱ μὲν ἐφ' ὑμᾶς ἦγον
 τὰ πράγματα, οἱ δ' ἐπὶ Φίλιππον. ἀκούοντες δὲ τούτων
 τὰ πολλὰ μᾶλλον οἱ ταλαίπωροι καὶ δυστυχεῖς Ἐρετριεῖς
 τελευτῶντες ἐλείσθησαν τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν λέγοντας ἐκ-
 βαλεῖν. καὶ γὰρ τοι πέμψας Ἰπλόνικον ὁ σύμμαχος 58

§ 57. οὐ τοίνυν] ὁ σύνδεσμος «τοίνυν» μετὰ τοῦ οὐ συνδεόμενος φαίνεται ἔχων ἐνίοτε σημασίαν ἐναντιωματικὴν· ἀλλ' ἔμως καὶ ἐδῶ χρασιμῶς πρὸς ἔκφρασιν ἀπλής μεταβάσεως εἰς ἔννοιαν στενωθῶς συνδεομένην μὲ τὰ ἡγούμενα, ἢ δὲ ἐναντίωσις (ἀντίθεσις) κεῖται ἐν τῇ ἀρνήσει.—οὐ τοίνυν] ἢ ἐν τῇ ἀρ-
 χῇ τῆς περιόδου ἀρνησις ἀναφέ-
 ρεται καὶ εἰς τὸ δευτέρον μέλος τῆς φράσεως: «ἀλλοθι οὐδαμοῦ». πρὸλ. 27.—Τὸ ἔθος τοῦτο] δηλ. τὸ νὰ θέλωσι νὰ ἀκούωσι μισθω-
 τὸς ἀνθρώπους ἕνεκα λειδορίας χ. λ. π.—Ἀπαλλαγέντος Πλου-
 τάρχου καὶ τῶν ξένων] γεν. ἀπόλ. χρονικὴ=ἄφ' οὐ ἐπαύθη, ἀπηλλάγη τῆς ἀρχῆς ὁ Πλούταρχος καὶ οἱ μισθοφόροι του. Ὁ Πλού-
 ταρχος ἦτο τύραννος τῆς Ἐρε-
 τρίας. Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ὑπεστή-
 ριξαν παρὰ τὴν γνώμην τοῦ Δημ. καὶ πρὸς μεγάλην τῶν ζημίαν πρὸλ. § 18 ἐν τῷ «καὶ ἐν Εὐβοίᾳ κλπ.»—ὁ δῆμος]=ἡ δημοκρατικὴ μερίς.—Πορθμόν] ἰδὲ 33.—ἐφ' ὑμᾶς. ...Φίλιππον] ἢ ἐπὶ δηλοῖ ἀπλῶς διεύθυνσιν=οἱ μὲν εἰργά-
 ζοντο ὑπὲρ ὑμῶν (=ἦγον ἐφ' ὑμᾶς τὰ πράγματα.) οἱ δὲ ὑπὲρ τοῦ Φι-
 λίππου.—ἀκούοντες δὲ τούτων τὰ πολλὰ μᾶλλον]=ἀκούοντες δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τούτους τοὺς τελευταίους μᾶλλον ἢ τοὺς πρώ-
 τούς. Τὸ «τὰ πολλὰ» εἶνε αἰτια-
 τικὴ ἐπιρρηματικὴ. Τὸ δὲ «μᾶλλον» ἔχει ἕτερον ἔρον τῆς συγκρίσεως τό: «ἢ τῶν ὑπὲρ ὑμῶν ἐργαζο-
 μένων (=τῶν πραττόντων ὑμῶν)».

οἱ ταλαίπωροι καὶ δυστυχεῖς] τὸ πρῶτον τῶν ἐπιθέτων τούτων κυρίως σημαίνει τὰ ἀφόρητα θεινὰ, τὰ ὅποια ὑφίσταντο οἱ Ἐρετριεῖς. τὸ δὲ «δυστυχεῖς» σημαίνει τὴν ὀριστικὴν καταστροφὴν τῶν πρὸλ. περὶ τοῦ Στεφ. § 19: ταλαίπωροῦ-
 μένοι τῆς μήνης τοῦ πολέμου.—τε-
 λευτῶντες]=ἐπὶ τέλους. Εἶνε δὲ μετοχὴ χρονικὴ.

§ 58. Καὶ γάρτοι] ἰσοῦται πρὸς τὸ «τοιγάρτοι»=καὶ λοιπὸν τῆ ἔντι· διὰ τοῦ «καὶ» γίνεται σύνδεσις πρὸς τὰ ἡγούμενα τὸ «γάρ» (=γὰ ἄρα)=λοιπὸν, τὸ δὲ «τοι» (=τῆ=τινί) ἔχει βεβαιωτι-
 κὴν μᾶλλον ἢ συμπερασματικὴν δύναμιν.—Ἰπλόνικον] δὲν εἶνε γνωστός.—ὁ σύμμαχος] μετὰ εἰ-
 ρωνείας εἰρημένον.—περιεῖλε] ὁ ἔνεστ. περιαιρῶ. τοῦτο σημαίνει: παίρνω (βράζω) τι, τὸ ὅποιον κεῖ-
 ται τριγύρω τινός (ὡς ἂν φόρεμα)· ἐν γένει: ἀφαιρῶ. Περιεῖλε λοι-
 πὸν τὰ τεῖχνη=ἐκρήμισε, κατη-
 δάφισε τὰ τεῖχνη· ἄρα οἱ λιμένες τοῦ Πορθμοῦ οἰνοῖ ὠχυρώθησαν.—ἐξελέηλακεν] ὑπονοεῖται τὸ «Ἐ-
 ρετριάς, τ. ἔστ. τὸν δῆμον, τὸ λαϊκὸν κόμμα». Τὰ μνημονεύμενα ἐνταῦθα γεγονότα γνωρίζομεν μόνον ἐκ τοῦ Δημοσθένους.—δις ἦδη βουλομένους σφίζεσθαι] δηλ. τοὺς Ἐρετριεῖς, ὅτε τέλος πάν-
 των βραδέως ἠθέλησαν νὰ σωφρο-
 νήσωσιν, ἴσως δὲ, ἔτε ἐπεκαλέ-
 σθησαν τὴν βοήθειαν τῶν Ἀθη-
 ναίων.—τότε μὲν..., πάλιν δὲ] εἶνε παράθεσις εἰς τὸ δις.—

αὐτοῖς Φίλιππος καὶ Ξένους χιλιούς τὰ τεῖχη περιεῖλε τοῦ Πορθμοῦ καὶ τρεῖς κατέστησε τυράνους, Ἴππαρχον, Αὐτομέδοντα. Κλείταρχον καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελέλακεν ἐκ τῆς χώρας δις ἤδη βουλομένους σάζεσθαι, τότε μὲν πέμψας τοὺς μετ' Εὐρυλόχου Ξένους, πάλιν δὲ τοὺς μετὰ Παρμενίωνος.

- 59 Καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; ἀλλ' ἐν Ὁρεῶν Φιλιστίδος μὲν ἔπραττε Φιλίππῳ καὶ Μένιππος καὶ Σωκράτης καὶ Θόας καὶ Ἀγαλαῖος, οἵπερ νῦν ἔχουσι τὴν πόλιν (καὶ ταῦτ' ἤδεσαν ἅπαντες), Εὐφραῖος δὲ τις ἄνθρωπος καὶ παρ' ἡμῖν ποτ' ἐνθάδ' οἰκίσας, ὅπως ἐλεύθεροι καὶ μη-
- 60 δονός δοῦλοι ἔσονται. οὗτος τὰ μὲν ἀλλ' ὡς ὑβρίζετο καὶ προυπληλακίζεθ' ὑπὸ τοῦ δήμου πολλὰ ἂν εἶν λέγειν· ἐνιαυτῷ δὲ πρότερον τῆς ἀλώσεως ἐνέδειξεν ὡς προδό-

§ 59. Καὶ τί δεῖ τ. π.; ἀλλ' .....] τρόπον μεταβάσεως εἰς ἄλλο συνήθη ἐξέαιρων τὸ διὰ τοῦ «ἀλλὰ», ὅστις διὰ τὴ ἐπακολουθεῖ, ἰδὲ ἐν § 25.—'Ἐν Ὁρεῶν] ἰδὲ § 33.— ἔπραττε Φιλίππῳ] ἰσοδυναμεῖ «πρὸς τὸ «ἔργα τὰ πράγματα ἐπὶ Φιλίππον» = εἰργάζετο διὰ τὸν Φίλιππον.— καὶ ταῦτα]— τὰς ἐν Ὁρεῶν ὑπὲρ Φιλίππου ἐνεργείας τοῦ Φιλιστίδου καὶ λοιπῶν. — ἅπαντες] δηλ. οἱ Ὁρεῖται καὶ οἱ Ἕλληνες. — ἄνθρωπος οἰκίσας] εἶνε ἐπεξηγήσεις εἰς τὸ Εὐφραῖος = ἄνθρωπος δηλ., ὁ ὁποῖος κατέκχησε καὶ παρ' ἡμῖν ποτε.— καὶ παρ' ἡμῖν] ὁ καὶ εἶνε ἐπιδοτικός. Ὁ Εὐφραῖος ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος. Ἰσως κατέκχησεν ἐν Ἀθήναις πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἐπαγρυπνῇ ἐπὶ τῶν συμφερόντων τῶν συμπολιτῶν του, νὰ εἶνε τρόπον τινὰ σύνδικος τῆς πατρίδος. Ὁ δὲ Δημοσθ. πιθανὸν ν' ἀνέφερε τὴν λεπτομέρειαν αὐτὴν περὶ τοῦ Εὐφραίου, ὅτι δηλ. κατέκχησε καὶ ἐν Ἀθήναις, διὰ νὰ υποδηλώσῃ, ὅτι ὁ Εὐφραῖος οὗτος ἐν τῇ δημοκρατουμένη ταύτῃ πόλει ἐνεφορήθη τῶν φιλελευθέρων ἰδεῶν. Κατὰ τὸν Weil ὁ Εὐφραῖος εὗρί-

σκειτο εἰς στενωπάτας σχέσεις πρὸς τὸν βασιλικὸν οἶκον τῆς Μακεδονίας. Σταλαῖς ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος πρὸς τὸν Περδίκκην ἐπαεσίρησε κατὰ πολὺ ἰσως σχολαστικὸν τρόπον νὰ εἰσαγάγῃ τοῦτον τὸν ἡγεμόνα εἰς τὴν παιδείαν τοῦ διδασκάλου του καὶ νὰ ἀναδιδάσῃ τὴν αὐτὴν του εἰς φιλοσοφικὴν βαθμίδα. Κατὰ συμβουλὴν αὐτοῦ, λέγουσι, καὶ ὁ Περδίκκας ἀνέθηκεν εἰς τὸν νεαρὸν Φίλιππον τὴν κωδέρνησιν μιᾶς ἐπαρχίας. Τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἀφορμὴ τῆς θαυμαστῆς τύχης τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀνδρὸς τοῦ μέγαν καταστήσαντος καὶ τὸν λαόν του κατὰ τὸ τοῦ Condillac: « un grand homme fait un grand peuple. Ἄφ' οὗ ὁ μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος εἶδεν ἐκ τοῦ πλησίον τὴν Μακεδονικὴν αὐτὴν καὶ ἔλαβεν ἀναμφιβόλως πικρὰν πείραν αὐτῆς, ἀπέβη ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι: ὁ θερμώτατος ἀντίπαλος τῆς Μακεδονικῆς μερίδος.— ὅπως ἔσονται] οἱ Ὁρεῖται. Ἐξαρτάται δὲ ἐκ τοῦ νοουμένου «ἔπραττε» ὡς προσπάθειας σημαντικῆς.

§ 60. οὗτος τὰ μὲν ἀλλὰ ὡς ὑβρ. καὶ προυπληλακίζετο

την τὸν Φιλιστίδων καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, αἰσθόμενος ἃ πράττουσι. συστραφέντες δ' ἄνθρωποι πολλοὶ καὶ χορηγὸν ἔχοντες Φίλιππον καὶ πρυτανευόμενοι ἀπάγουσι τὸν Εὐφραῖον εἰς τὸ δεσμώτηριον ὡς συνταράττοντα τὴν πόλιν. ὄρων δὲ ταῦθ' ὁ δῆμος ὁ τῶν Ὀρειτῶν, ἀντὶ τοῦ 61 τῷ μὲν βοηθεῖν, τοὺς δ' ἀποτυμπανίσαι, τοῖς μὲν οὐκ ὠργίζετο, τὸν δὲ ἐπιτίθειον ταῦτα παθεῖν ἔφη καὶ ἐπέχαιρεν. μετὰ ταῦθ' οἱ μὲν ἐπ' ἐξουσίας ὀπόσης ἐβούλοντο ἔπραττον ὅπως ἡ πόλις ληθθήσεται, καὶ κατεσκευάζοντο τὴν πρᾶξιν· τῶν δὲ πολλῶν εἶ τις αἰσθοίτο, εἴσιγα καὶ

ἂν εἶν λέγει] προτάχθη ἢ ἀντων. οὗτος μετ' ἐμφάσεως καὶ ἀπεχωρισθῆ τοῦ ὡς ὑβρίζετο, ὅπερ ἐπεξηγεῖ τὸ «ἄλλα». Ἡ συνθήκη τῶν λέξεων : τὰ μὲν ἄλλα (δηλ. ὡς ὑβρ...) εἶη ἂν πολλὰ λέγειν. Τὸ «λέγειν» εἶνε αἰτ. τοῦ κατὰ τι, δηλ. ἀπαρέμφ. σημ. σκοπόν.—προυπιπλακίζετο]= ὑβρίζετο, ἠτιμάζετο. Κυρίως προπιπλακίζω σημαίνει : βάλλω τινὰ πληθ.=κτυπῶ τινὰ μὲ πληθόν.—πρότερον] τοῦτο ἀντὶ τῆς πρό, ὡς τὸ ὕστερον ἀντὶ τῆς μετά.—ἐνδείξεν] ἐνδείκνυμι σημαίνει : φανερώς δείκνυώ. Ἐν τῇ δικαιοκῆ γλώσσῃ σημαίνει : μηνύω, καταγγέλλω.—συστραφέντες] συνενωθέντες. ἢ εἰκῶν ἐκ τῶν συνασπιζομένων κυκλικῶς ζῶων κατὰ κοινοῦ ἔχθροῦ.—χορηγὸν] χορηγός καλεῖται ὁ παρέχων τὴν δαπάνην πρὸς ἐγκύμνασιν χοροῦ τινος, ὅλον τοῦ ἐν τῷ θεάτρῳ—ἐπομένως ὁ παρέχων τὴν δαπάνην πρὸς διδασκαλίαν ἄλλοι παράστασι δράματος—, ἢ ἄλλου χοροῦ. Ἡ δὲ λέξις «χορός» ἐν τοῖς τοιοῦτοις δηλοῖ σύστημα ἀνδρῶν ἢ νέων ἢ παιδῶν, οἵτινες πρὸς τιμὴν θεοῦ τινος περὶ τὸν βωμόν ἢ ἐν τῷ θεάτρῳ περὶ τὴν θυμέλην ᾄδουσι ἢ καὶ ὀρχοῦνται. Ἐν τοιαύτῃ σημασίᾳ λέγεται καὶ παρ' ἡμῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ : ὁ χορός τῶν ἱερέων, ὁ χορός τῶν ψαλτῶν.—χορηγὸν ἔχοντες]=μισθο-

δοτούμενοι.—πρυτανευόμενοι] διευθυνόμενοι, διοικούμενοι ὑπὸ τοῦ Φιλίπ. Εἶνε μετὰ μεγάλης ἀγανακτικῆς εἰρημένον.—ἀπάγουσιν] τὸ «ἀπάγω» σημ. φέρω, ἐβηγῶ ἀπὸ τινος τόπου εἰς ἄλλον. Λαμβάνεται δὲ μάλιστα ἐπὶ τῶν συλλαμβανομένων καὶ φερομένων εἰς τὸ δικαστήριον ἢ εἰς τὸ δεσμοτήριον ἢ εἰς θάνατον.

§ 61. ὁ δῆμος]=ὁ λαός.—τῷ μὲν]=τῷ Εὐφραῖῳ.—τοὺς δὲ] δηλ. τὸν Φιλιστίδων καὶ τοὺς ὀπαδοῦς του (= τοὺς μετ' αὐτοῦ).—τῷ μὲν..., τοὺς δέ..., τοῖς μὲν..., τὸν δέ...] Τὰ ἄρθρα ἐνταῦθα ἔχουσι ἀντωνυμικὴν δύναμιν. Ὁ Δημ. ἀκολουθῶν τὴν συνήθειαν τῶν ἀρχαίων (=τὸ χιαστόν σχῆμα) ἐπαναλαμβάνει τὴν ἀπαρίθμησιν ἐν ἐντιστρόφῳ τάξει· ἀποτυμπανίσαι] ἀποτυμπανίζω =σκοτώνω ἀπὸ τοῦ ξύλου, φονεύω τινὰ ὡς κακούργον. Εἶνε σύνθετον ἐκ τοῦ τύμπανον (=ξύλον, μὲ τὸ ὅποσον φονεύουσι τοὺς κακούργους).—ἐπέχαιρεν]=ἐχαιρεν ἐπὶ τῇ συμφορᾷ τοῦ Εὐφραῖου, ἐχλεύαζεν αὐτόν.—Μετὰ ταῦτα οἱ μὲν] δηλ. ὁ Φιλιστίδης καὶ οἱ ὀπαδοί του.—ἐπ' ἐξουσίας ὀπόσης ἐβούλοντο ἔπραττον] ἀντὶ ἐπ' ἐξουσίας, ἐφ' ὀπόσης ἢ ὀπόσων ἐβούλοντο (=μὲ ἐξουσίαν ὅσων ἠθελον, ἀφόδως). πρβλ. § 25: ἐν ἔτσειν, ὡς ἐπιπολάζει.—ἐ-

κατεπέπληκτο, τὸν Εὐφραῖον οἱ ἔπαθε μεμνημένοι. οὕτω δ' ἀθλίως διέκειντο, ὥστ' οὐ πρότερον ἐτόλμυσεν οὐδεὶς τοιούτου κακοῦ προσιόντος ῥῆξαι φωνήν, πρὶν διασκευασάμενοι πρὸς τὰ τεῖχη προσήσαν οἱ πολέμιοι· τινικαῦτα 62 δ' οἱ μὲν ἠμύνοντο, οἱ δὲ προυδίδουσαν. τῆς δὲ πόλεως

πραττον] Τὸ πρᾶττω πολλάκις σημαίνει ἀσχελοῦμαι εἰς τὸ νὰ κατορθώσω τι ἢ ἐπὶ καλοῦ ἢ ἐπὶ κακοῦ, ὅτε σημαίνει μηχανῶμαι καὶ λέγεται ἐπὶ τῶν συμφατριαζόντων καὶ πειρωμένων νὰ παραδῶσιν εἰς τινα τὴν ἑαυτῶν πατρίδα, ὡς ἐνταῦθα.—κατεσκευάζοντο τὴν πρᾶξιν]=ἐφρόντιζον νὰ ἀποπερατώσωσι τὸ σχέδιόν των. εἶνε παρατατικός τῆς προσπαθείας.—ἐσίγα καὶ κατεπέπληκτο]=ἐσίγα διὰ τὴν κατάπληξιν· εἶνε σχῆμα ἐν διαΐθεσιν. Ἰδὲ ἀνωτέρω § 39 ἐν τῷ «ἀπόλωλε καὶ νεύσθηκε» καὶ § 4.—οἶα ἔπαθε] διὰ τοῦ «οἶα» εἰσῆχθη πρότασις σημαίνουσα ἀναφώνησιν θαυμασμοῦ.—μεμνημένοι] ὁ πληθυν. ἀριθμὸς συμφωνεῖ ὄχι πρὸς τὸν γραμματικὸν τύπον, ἀλλὰ πρὸς τὸν λογικὸν τῆς φράσεως «εἰ τις αἰσθαιτο».—διέκειντο] τὸ ὑποκειμ. θὰ τὸ ἐξαγάγωμεν ἐκ τοῦ «εἰ τις τῶν πολλῶν αἰσθαιτο»,—τοιούτου κακοῦ] ὡς δὴλ. ἀναφέραμεν. Τὸ ἀνέφερε δὲ διὰ τοῦ: «... ἡ πόλις ληφθήσεται», ὅπου ἀναφέρεται καὶ ἡ συσχετικὴ αὐτὴ δεικτικὴ ἄντωνυμ. «τοιούτου». —προσιόντος] ἐναντιωματ. μετοχῆ.—ῥῆξαι φωνήν] ἀντὶ τοῦ φθέγγασθαι κατὰ μεταφορὰν ἐκ τῶν θραυομένων δεσμῶν. Σημαίνει δὲ τὸ «ῥῆγγυμι φωνήν» τὸ μετὰ σιγὴν ὀμιλῶ καὶ εἰσνεὶ ἐπιτρέπω νὰ ἐξέλθῃ ὁ δέσμιος λόγος. πρβλ. τὸ τοῦ Βιργιλίου ἐν Αἰνεΐαδι II, 126—129: «Bis quinos silet ille dies.... Vix tandem... .. r u m p i t v o c e m» — διασκευασάμενοι] χρονικὴ μετοχῆ=ἄφ' οὗ

ὀπλίσθησαν καὶ ἠτοίμασθησαν εἰς μάχην, εἰς πολιορκίαν. Σημαίνει δὲ τὸ σκευάζω πλὴν ἄλλων καὶ σκεπάζω μὲ ὄπλα, καὶ στρατὸς διεσκευασμένος=ὁ ἐνοσλος καὶ ἐψήρης καὶ ἠτοίμασμένος.—πρὶν προσήσαν]=εἰ μὴ, ἄφ' οὗ προσήλθον.—οἱ μὲν] δηλ. οἱ οἰκῶντες καὶ καταπεπληγμένοι, τὸ πλῆθος δηλ. τῶν Ὀρειτῶν.—οἱ δὲ] ὁ Φιλιιστιδῆς καὶ οἱ ὀπαδοί.—προυδίδουσαν] μετὰ πικρίας εἰρημένον.

§ 62. ἀλούσης] μετοχῆ χρόν. ὁ ἔνεστ. ἀλίσκομαι, οὐ ἐνεργητικὸν τὸ αἰρέω-ω.—αἰσχροῦς καὶ κακῶς] πρέπει νὰ συνδεθῇ μὲ τὸ «ἀλούσης». —οἱ μὲν ἄρχουσι κλπ.] =ὁ Φιλιιστιδῆς καὶ οἱ ὀπαδοί.—ἄρχουσι καὶ τυραννοῦσι] ἀπολύτως ἄνευ ἀντικειμένου.—τοὺς τότε σφάζοντας ἑαυτοὺς] =ἐκβαλόντες ἑκείνους, ὅτινες τοὺς ἐσφάζον τότε, ὅτε δηλαδὴ ὁ Εὐφραῖος τοὺς κατηγορήσεν ἐπὶ προδοσίᾳ. Διὰ τοῦ «σφάζοντας», τὸ ὅποιον εἶνε χρόνον παρατατικού, ἐννοεῖ τὸν δῆμον τῶν Ὀρειτῶν· διὰ δὲ τοῦ «ἑαυτοὺς» ἐννοεῖ τὸν Φιλιιστιδῆν καὶ τοὺς ὀπαδοὺς του. Ἐτέθη δὲ ἡ τριτοπρόσωπος αὐτοπαθῆς «ἑαυτοὺς», διότι εἶνε πλαγία ἀντανάκλασις· δηλ. τὸ «ἑαυτοὺς» τεθὲν εἰς τὴν μετοχὴν «σφάζοντας» ἀναφέρεται εἰς τὸ ὑποκείμενον τῆς κυρίας προτάσεως «τυραννοῦσιν ἐκβαλόντες». Σημειωτέον, ὅτι ἡ αὐτοπαθῆς ἄντωνυμία ἐν τῇ πλαγίᾳ ἀντανάκλασει δὲν τίθεται μόνον ἐν μετοχῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀπαρεμφάτῳ καὶ καθόλου ἐν ἐξηρητημένῃ προτάσει. [... τυραννοῦσι... ἐκβαλόντες

οὕτως ἀλούσης αἰσχρῶς καὶ κακῶς οἱ μὲν ἄρχουσι καὶ τυραννοῦσι, τοὺς τότε σφίζοντας ἑαυτοὺς καὶ τὸν Εὐφραῖον ἐτοιμοὺς ὀτιοῦν ποιεῖν ὄντας τοὺς μὲν ἐκβαλόντες, τοὺς δ' ἀποκτείναντες, ὁ δ' Εὐφραῖος ἐκείνος ἀπέσφαξεν ἑαυτόν, ἔργῳ μαρτυρήσας ὅτι καὶ δικαίως καὶ καθαρῶς ὑπὲρ τῶν πολιτῶν ἀνθειστῆκε Φιλίππῳ.

(= ὁ Φιλιστίδης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ) τοὺς σφίζοντας (= τὸ πλῆθος τῶν Ὀρειτῶν) ἑαυτοὺς (= τὸν Φιλιστίδην καὶ τοὺς ὀπαδοὺς). Οὕτω νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ἐνοηθῇ τὸ χωρίον : αὐτοὺς τότε σφίζοντας ἑαυτοὺς . . . ἐκβαλόντες. Ὑπὲρ τῆς ιδέας δὲ ταύτης συνηγορεῖ καὶ τὸ κατωτέρω § 66 : «καλὴν γ' οἱ πολλοὶ νῦν ἀπειλήφασιν Ὀρειτῶν χάριν, ὅτι τοῖς Φιλίππου φίλοις ἐπέτρεψαν ἑαυτοὺς, τὸν δὲ Εὐφραῖον ἐπέθου». Ἐσφαλμένη ἄρα εἶνε ἡ γνώμη τοῦ Wolf, ὅστις ἀλλ' ἀντ' ἄλλων ἐκλαμβάνων ἐρμηνεύει τὸ χωρίον ὡς ἐξῆς : «ἐκείνους, οἵτινες, ὅτε ἐπολιόρκειτο ἡ πόλις, καὶ τὸν ἑαυτὸν τοὺς ἐσφίζον, τ. ἔστ. οἵτινες ὑπερήσπιζον τὴν πατρίδα, καὶ τὸν Εὐφραῖον, τ. ἔστ. ἡλευθέρων ἐκ τῶν δεσμῶν» μὲ ἄλλας λέξεις ἐκείνους, οἵτινες ὑπὲρ τῆς πατρίδος οὐδένα κίνδυνον ἀπέκρουον, ἔνθεν μὲν ἐφεδίωνον, ἔνθεν δὲ ἐφρόνεον» — Σημειωτέον δὲ, ὅτι ἀντὶ «ἑαυτοὺς» φέρεται καὶ γράφη «αὐτοὺς» — ἀποδείξεις τοῦτο τρανῆ τῆς ὀρθότητος τῆς γενομένης ὑπ' ἐμοῦ ἐρμηνείας. — Εὐφραῖον] ἐξαρτάται ἐκ τοῦ «ποιεῖν», ἐξ οὗ καὶ τὸ «ὀτιοῦν». — Τὸν Εὐφραῖον ἐτοιμοὺς ὀτιοῦν ποιεῖν ὄντας] = οἵτινες ἦσαν ἐτοιμοὶ (πρόθυμοι) νὰ κάμωσιν ὅ,τιδήποτε εἰς τὸν Εὐφραῖον, οἷον ἦσαν ἐτοιμοὶ νὰ τὸν καταεσχίσωσιν. — τοὺς μὲν . . . τοὺς δὲ . . .] εἶνε διαίρεσις εἰς τὸ : τοὺς σφίζοντας ἢ σχῆμα καθ' ἑλόν καὶ μέρος. — ἐκβαλόντες . . . ἀποκτείναντες]

χρον' μετοχαί. — ὁ. Εὐφραῖος ἐκείνος] διὰ τῆς ἐκείνος σημαίνεται περίφημόν τι — ἀπέσφαξεν ἑαυτόν] ἀνάλυσις μέσου αὐτοπαθοῦς βήματος = ἀπεσφάξατο. — καθαρῶς] — ἀδιαφθόρως, μὲ ἀγνάς τὰς χειράς, ἄνευ ἰδιοτελείας. — Ἀπὸ τῆς παραγράφου 59 μέχρι τέλους τῆς § 62 αὕτη εἶνε ἡ σειρά τῶν συλλογισμῶν τοῦ Δημοσθένους. Ἐν Ὁρειῶ ὁ Φιλιστίδης καὶ οἱ ὀπαδοὶ του εἰργάζοντο ὑπὲρ τοῦ Φιλίππου. Εὐφραῖος δὲ τις ὑπὲρ τοῦ νὰ μὴ γείνωσι δοῦλοι μηδὲν οἱ Ὁρειῖται. Ἐν ἔτος πρὸ τῆς ἀλώσεως τοῦ Ὁρειῶ τοῦ Εὐφραῖος οὗτος κατήγγειλεν ὡς προδότην τὸν Φιλιστίδην καὶ τοὺς ὀπαδοὺς του. Ἄλλ' ἄνθρωποι πολλοὶ χρεῖματα λαμβάνοντες παρὰ τοῦ Φιλίππου ἀπάγουσιν εἰς τὸ δεσποτήριον τὸν Εὐφραῖον. Τὸ γεγονός τοῦτο βλέπει μὲ ἀπάθειαν, μᾶλλον δὲ ἐπιχαίρει διὰ τὸ πάθημα τοῦ Εὐφραῖου ὁ δῆμος (= ὁ λαός) τῶν Ὁρειτῶν. Ὑπὲρ τῆς ὑποδουλώσεως τοῦ Ὁρειῶ εἰργάζονται ὁ Φιλιστίδης κλπ. ἐλευθερώτερον, καὶ ἂν τις πλέον ἐκ τοῦ δήμου τῶν Ὁρειτῶν κατενόει τὰ τεχταινόμενα, ἐσιώπα ἀναμνησκόμενος τὸ πάθημα τοῦ Εὐφραῖου. Ἡ πόλις τέλος κυριεύεται. Οἱ πολλοὶ τῶν Ὁρειτῶν ὄρατα ἀντημεσίβησαν, διότι δὲν ἐβοήθησαν τὸν Εὐφραῖον καὶ δὲν ὀργίσθησαν κατὰ τῶν ἐργαζομένων ὑπὲρ τοῦ Φιλίππου. ἄλλοι δὲ ἄλλοι ἐφρονεῦθησαν, ἄλλοι δὲ ἐφεδίωνθησαν!, ἀποσφάξαντος ἑαυτόν τοῦ Εὐφραῖου! Καλὴν λοιπὸν χάριν ἀπειλήφασιν

- 63 Τί οὖν ποτ' αἴτιον, θαυμάζει' ἴσως, τὸ καὶ τοὺς Ὀλυνθίους καὶ τοὺς Ἑρετριέας καὶ τοὺς Ὠρεΐτας ἥδιον πρὸς τοὺς ὑπὲρ Φιλίππου λέγοντας ἔχειν ἢ τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν ; ὅπερ κοί παρ' ὑμῖν, ὅτι τοῖς μὲν ὑπὲρ τοῦ βελτίστου λέγουσιν οὐδὲ βουλομένοις ἔνεστιν ἐνίοτε πρὸς χάριν οὐδὲν εἰπεῖν· τὰ γὰρ πράγματ' ἀνάγκη σκοπεῖν ὅπως σωθήσεται· οἱ δὲ ἐν αὐτοῖς οἷς χαρίζονται Φιλίππῳ συμπράτ-
- 64 τουσιν. εἰσφῆρειν ἐκέλευον, οἱ δ' οὐδὲν δεῖν ἔφασαν· πολεμεῖν καὶ μὴ πιστεύειν, οἱ δ' ἄγειν εἰρήνην, ἕως ἐγκατελήφθησαν. τᾶλλα τὸν αὐτὸν τρόπον οἶμαι πάνθ', ἵνα μὴ καθ' ἕκαστα λέγω· οἱ μὲν ἐφ' οἷς χαριούνται, ταῦτ' ἔλε-

σιν οἱ πολλοί, ὅτι τὸν Εὐφῶραϊον τέρω ἐν § 66 αὐτοῖς λέξουσιν ὁ ἐώθουν κλπ., καθὼς λέγει κατω- Δημοσθένης.

§ 63—69. *Εἰς ὅλας ταύτας τὰς πόλεις τὰς ἀπὸ τῆς § 59—62 μνημονευθείας ὁ λαὸς ἤκουσε τοὺς προδότας, διότι αἱ συμβουλαὶ αὐτῶν ἔτερον ἐν καθρότητά του, ἐν ᾧ οἱ φιλοναίριδες ἄνδρες ἐζήτουν παρ' αὐτοῦ μόνου. Κατόπιν ἐπῆλθεν ἡ λιποψυχία καὶ ἡ δωρεὰν ἰαπένωσις, καὶ τέλος μετὰ μωρᾶς ἐλπίδας μάταιαι καὶ ἀνοφελεῖς λῦπαι. Πρέπει—λέγει ἡ τὴν ἀπώλειαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας προῖδουσα ἀγγὴ καὶ φιλόπατρις ψυχὴ τοῦ Δημοσθένους—πρέπει νὰ ἐπαρρησῆται ἐπὶ τῆς σωτηρίας τοῦ σκάφους, πρὶν ἢ τὰ κύματα τὸ καταποντίσωσιν.*

§ 63. Τί οὖν ποτε]—τί λοιπὸν τάχα. Τὸ «ποτέ» δίδει διατακτικὴν χροιάν εἰς τὸ «οὖν». Τὸ «τί» εἶνε ὑποκειμ., τὸ δὲ «αἴτιον» κατηγορούμενον τοῦ «τί».—Τὸ ἔχειν] κυρίως ἔπρεπε νὰ κεῖται «τοῦ ἔχειν» ἐκ τοῦ «αἴτιον».—Καὶ Ὀλυνθ. καὶ Ἑρετρ. καὶ Ὠρεϊτ.] παρατήρησον τὸ πολυσύνθετον. Ὅταν τὰ συμπλεκόμενα εἶνε πλείονα τῶν δύο, ὡς ἐπὶ ἀπαριθμήσεως, τίθεται σχεδὸν πάντοτε θ' «καὶ» πρὸς σύνθεσιν αὐτῶν.—ὅτι τοῖς μὲν κλπ.] εἶνε ἐπεξηγήσεις τοῦ «ὅπερ», τὸ ὅποσον εἶνε ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρωτήμα «τί...;».—ὅπερ]—ἐκεῖνο, τὸ ὅποσον.—οὐδὲ βουλομένοις ἔνεστιν]—καὶ ἔταν τὸ θέλωσι, δὲν δύνανται.—οἱ δὲ ἐν αὐτοῖς οἷς χαρίζονται συμπράττουσι Φιλίππῳ]—οἱ δὲ δι' αὐτῶν τῶν λόγων, τοὺς ὁποίους λέγουσι πρὸς εὐχαρίστησιν τοῦ λαοῦ, ἐργάζονται συνάμα μετ' ἄλλων ὑπὲρ τοῦ Φι-

λίππου δηλ. οἱ λόγοι των, οἵτινες προξενούσιν εὐχαρίστησιν εἰς τὸν λόρον, αὐτοὶ οὗτοι ταχτοχρόνως ὑπηρετοῦσι καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ Φιλίππου.—ἐν αὐτοῖς οἷς χαρίζονται] ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις ἔχουσι εἰπεῖν : ἐν αὐτοῖς τοῖς χαρίσμασιν.

§ 64. εἰσφῆρειν] πρὸ τούτου, ὡς καὶ πρὸ τοῦ πολεμεῖν, ὁ βήτωρ διὰ τινος γοργότητος παρέλειψε τὸ «οἱ μὲν».—ἐκέλευον] δηλ. «οἱ μὲν» (=οἱ ὑπὲρ τοῦ βελτίστου λέγοντες).—οἱ δὲ]—οἱ συμπράττοντες Φιλίππῳ, οἱ προδῶται δηλ.—οὐδὲν δεῖν ἔφασαν]—ἔλεγον ὅτι δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ συνεισφέρωσι τίποτε.—πολεμεῖν καὶ μὴ πιστεύειν] δηλ. τῷ Φιλίππῳ.—εἰσφῆρειν, πολεμεῖν καὶ μὴ πιστεύειν.] αὐτὰ ταῦτα ἐζήτει καὶ ὁ Δημ. παρὰ τῶν Ἀθηναίων. ὑποκειμ. ἔχουσι τὰ ἀπαρμύματα τὸ : «τοὺς Ὀλυνθίους, Ἑρε-

γον, οἱ δ' ἐξ ὧν ἔμελλον σωθῆσθαι. πολλά δὲ καὶ τὰ τελευταῖ' οὐχ οὕτως πρὸς χάριν οὐδὲ δι' ἄγνοιαν οἱ πολλοὶ προσίεντο, ἀλλ' ὑποκατακλινόμενοι, ἐπειδὴ τοῖς ὄλοις ἠττάσθαι ἐνόμιζον· ὃ νῆ τὸν Δία καὶ τὸν Ἀπόλλω δέ- 65
δοικ' ἐγὼ μὴ πάθῃθ' ὑμεῖς, ἐπειδὴν εἰδῆτ' ἐκλογιζόμενοι μὴδὲν εἶθ' ὑμῖν ἐνόν. καίτοι μὴ γένοιτο μὲν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰ πράγματ' ἐν τούτῳ· τεθνάναι δὲ μυριάκις κρείττον ἢ κολακεῖα τι ποιῆσαι Φιλίππου καὶ προέσθαι τῶν

τρίεας καὶ Ὁρείτας», ἔπερ εἶνε καὶ τοῦ «ἀγριν». — ἔως ἐγκατελήθησαν] = ἔως οὗ ὁ Φίλιππος τοὺς ἐπίασεν ἐντός τῆς χώρας τῶν (δηλ. τοῦς Ὀλύμπ., Ἑρετρ. καὶ Ὁρείτας). Τὸ ἐγκαταλαμβάνω μεταφορικῶς σημαίνει ἰσχυρῶς καὶ ἀναγκαιῶς λαμβάνω, περιορίζω, στενοχωρῶ τινα. — Ὁ νοῦς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς παραγράφου : Οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς ἐλευθερίας (= οἱ χρηστοὶ πολῖται) ἐκέλευον εἰσφοράς καὶ συνεβούλευον πόλεμον καὶ ἀπιστίαν εἰς τὸν Φίλιππον. Οἱ προδότες εἶλεγον ὅτι δὲν εἶνε ἀνάγκη εἰσφορῶν καὶ διέτασσαν νὰ ἄγωνοι οἱ πολῖται εἰρήνην. — τὰλλα πάντα] εἶνε ὑποκείμεν. τοῦ ἐννοουμένου «ἔχειν», ἔπερ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ «οἶμαι». — οἱ μὲν... οἱ δὲ] εἶνε ἐπεξηγήσεις τοῦ «τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχειν». — ἐθ' οἷς χαριοῦνται] = ὧν ἕνεκα, διὰ τὰ ὅποια θὰ φανῶσιν ἀρστοί. — ταῦτα] ἢ δεικτικὴ αὐτῆ ἀνωθυμία, ἣτις ἀναφέρεται εἰς τὸ «ἐφ' οἷς», ἐτέθη, ἵνα δείξῃ κάλλιον τὴν ἀντίθεσιν καὶ ἴσως πρὸς ἀποφυγὴν τῆς χασμωδίας. — ἔμελλον] οἱ Ὀλύμπιοι, Ἑρετρίεις καὶ Ὁρείται, ὅχι δὲ τὸ «τὰ πράγματα». — πολλὰ] ἀντικείμεν. τοῦ «προσίεντο». — καὶ τὰ τελευταῖα] Νομίζω ὅτι τὸ «τελευταῖα» δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἀντικείμεν. τοῦ «προσίεντο», ἐπεξηγηματικῶς ἐπιφερόμενον μετὰ τὸ «πολλά δέ», ἀλλ' ὡς αἰτιατικὴ ἐπιρρηματικὴ = καὶ ἐπὶ τέλους δέ. — οὐχ οὕτως] = ὅχι τό-

σον. Ἀντὶ νὰ ἀκολουθήσῃ εἰς τὸ οὕτως τὸ ὡς, ἠκολούθησε τὸ «ἀλλά». — πρὸς χάριν] ἢ πρὸς φανερώσει τὸ αἴτιον = ἕνεκα ἰδίας τῶν εὐχαριστήσεως, ἕνεκα ἀγάπης τῆς ἡθονῆς. Ὁ Δημ. τοῦτο θέλει νὰ εἴπῃ : οἱ πολλοὶ (= ὁ λαός) ἐπέτρεπον νὰ γίνωνται πολλά, ὅχι τόσονδιότι ἠσθάνοντο εὐχαριστήσιν εἰς τὰ λόγια τῶν πονηρῶν συμβούλων· ἢ μὲ ἄλλας λέξεις ὅχι διότι οἱ πονηροὶ σύμβουλοι ἔλεγον λόγους, οἵτινες ἐπροξέοντο ἡθονῆν εἰς τοὺς (τοὺς πολλοὺς), ἀλλὰ διότι κλπ. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν εἶνε ἐσφαλμένη ἡ γνώμη τινῶν. καθ' ἣν τὸ «πρὸς χάριν» ἐρμηνεύεται διὰ τοῦ «χαριζόμενοι εἰς τοὺς λέγοντας». — προσίεντο] = ἀπεδέχοντο, ἐπέτρεπον νὰ γίνωνται. — ὑποκατακλινόμενοι] Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ «ὑποκλίνοντες, ὑποχωροῦντες». Τὸ «ὑποκατακλινόμενοι» κυρίως λέγεται περὶ παλαιστῶν, οἵτινες κύπτοντες ἀφίγουσι τοὺς ἀντιπάλους νὰ τοὺς καταβάλωσι. — Ἡ ἐρμηνεία ἀπὸ τοῦ : «πολλά δὲ καὶ τὰ τελευταῖα κλπ.» μέχρι τοῦ «ἐνόμιζον». Καὶ τέλος πάντων δὲ πολλὰ ὅχι τόσον δι' εὐχαριστήσιν τῶν οὐδὲ δι' ἄγνοιαν οἱ πολλοὶ ἀφίνον νὰ γίνωνται, ἀλλ' ἐνδίδοντες, ἐπειδὴ ἐνόμιζον, ὅτι καθ' ἕνα (καὶ ὅχι ἐν μέρει), ἢ πὸ πᾶσαν ἐποψίν εἶνε κατώτεροι.

§ 65. ὁ] = τοῦτο δέ, δηλ. τὸ «πολλά... οὐδὲ δι' ἄγνοιαν τοὺς πολλοὺς προσίεσθαι, ἀλλ' ὑποκατακλινόμενους, ἐπειδὴ... — Νῆ τὸν

66 ὑπὲρ ὑμῶν λεγόντων τινάς. καλὴν γ' οἱ πολλοὶ νῦν ἀπει-
 λήφασιν Ὀρειτῶν χάριν, ὅτι τοῖς Φιλίππου φίλοις ἐπέ-
 τρεψαν αὐτούς, τὸν δ' Εὐφραῖον ἐώθουν· καλὴν γ' ὁ δῆ-
 μος ὁ Ἐρετριέων, ὅτι τοὺς μὲν ὑμετέρους πρέσβεις ἀπή-
 λασε, Κλειτάρῳ δ' ἐνέδωκεν αὐτὸν δουλεύουσί γε μα-
 στιγούμενοι καὶ σφαττόμενοι. καλῶς Ὀλυνθίων ἐφείσαστο
 τῶν τὸν μὲν Λασθένη ἱππαρχον χειροτονησάντων, τὸν

Δία] περὶ τοῦ νῆ ἰδὲ § 54.—ἐκ-
 λογιζόμενοι]=μετροῦντες καλὰ
 μὲ τὸν νοῦν σας, συλλογιζόμενοι.—
 μηδὲν ἐτι ὑμῖν ἐνὸν]=ἔτι δὲν
 εἶνε δυνατόν πλέον σας νὰ κάμετε
 τίποτε.—καίτοι]=ἂν καί, μολο-
 νάτι· δι' αὐτοῦ διορθοῖ ὁ Δημ. οὐ-
 τως εἰπεῖν ἑαυτὸν μετανοήσας δι'
 ἣν ἐξέφρασε ταπεινωτικὴν ὑπό-
 νοιαν περὶ τῶν Ἀθηναίων.—ἐν
 τούτῳ]=εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον, δηλ.
 εἰς τὸ σημεῖον τοῦ νὰ μὴ δύνασθε
 νὰ κάμετε τίποτε.—τεθνάναι δὲ
 κρεῖττον κλπ.] ἰσοδυναμεῖ πρὸς
 τὸ «εἰ δὲ τὰ πράγματα γένοιτο
 ἐν τούτῳ ἢ ἔλθοι εἰς τοῦτο, τεθνά-
 ναι κλπ.»—κρεῖττον] τοῦτο εἶνε
 κατηγορούμενον τοῦ «τεθνάναι,
 ποιῆσαι καὶ προέσθαι», τὰ ὅποια
 εἶνε ὑποκείμεν. τοῦ παραλειπομένου
 ἐνταῦθα συνδετικοῦ. Τὸ ὑποκείμεν. δὲ
 τῶν ἀπαρεμφάτων εἶνε τὸ «ἡμᾶς»
 =ἑάν δὲ τὰ πράγματα ἤθελον κα-
 ταντήσῃ εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν, εἰς
 τοῦτο τὸ σημεῖον, εἰς ἀπελπισίαν
 δηλ., προτιμότερον νὰ ἀποθάνετε
 παρὰ ἐκ κολακείας πρὸς τὸν Φί-
 λιππον νὰ κάμετέ τι καὶ νὰ προ-
 δώσατέ τινας τῶν ὑπὲρ ὑμῶν λε-
 γόντων. Φαίνεται ὅτι ἐφοβέριζόν
 τινες τὸν Δημοσθένην, ὅτι ὁ Φί-
 λιππος ἰσχύων θὰ ζητήσῃ παρὰ τῶν
 Ἀθηναίων τὴν παράδοσιν τοῦ ῥή-
 τορος.—Φιλίππου] ἡ γενικὴ αὕτη
 ὀρθὸν μοί φαίνεται νὰ ἐξαρτηθῇ
 ἐκ τοῦ «κολακεία» καὶ ἔχι· ἐκ τοῦ
 «τί». Σημειωτέον ὅτι φέρεται καὶ
 γραφὴ «Φιλίπφω», κατὰ δοτικὴν
 δηλ., ἣτις εἶνε δοτικὴ χαριστικὴ.

—προέσθαι] προτεῖμαι = ἀμελῶ,
 δείκνυω πρὸς τινα ἀδιαφορίαν,
 ἄρα τὸν προδίδω.

§ 66. Καλὴν χάριν] τοῦτο, ὡς
 καὶ τὸ κατωτέρω «καλὴν, καλῶς»,
 εἶνε μετὰ πικρᾶς εἰρωνείας εἰρη-
 μένον.—ἀπειλήφασιν] ἡ ἀπὸ ση-
 μαίνει τὸ θφειλόμενον.—Ὀρει-
 τῶν] ὁ ῥήτωρ ἀκολουθεῖ ἐνταῦθα
 κατὰ συνήθη χρῆσιν τῶν ἀρχαίων
 ἀντίστροφον τάξιν πρὸς τὴν προη-
 γηθεῖσαν ἐν ἀρχῇ τῆς 63 παρα-
 γράφου.—ὅτι κλπ.] εἶναι τὸ αἰ-
 τιον εἰς τὸ «χάριν».—οἱ πολλοὶ]
 =ὁ λαός. παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς τὸ :
 «οἱ πολλοὶ» καὶ τὸ «τὰ πλήθη»
 σημαίνουν τοὺς δημοκρατουμένους
 λαούς.—ὑμετέρους πρέσβεις]
 Ἐν τῇ περὶ τοῦ στεφάνου λόγῳ
 § 79 ὁ Δημ. ὁμιλεῖ περὶ τινος
 πρεσβείας Ἀθηναϊκῆς σταλείσης
 εἰς Εὐβοίαν τῇ προτάσει του κατὰ
 τὸ 342.—δουλεύουσιν] ὑποκείμεν.
 εἶνε : οἱ πολλοὶ καὶ ὁ δῆμος. Ἄ-
 συνδέτως πρὸς τὰ ἡγούμενα, διότι
 εἶνε ἐπεξηγήσεις τοῦ «καλὴν χά-
 ριν ἀπειλήφασιν».—Λασθένη ἱπ-
 παρχον χειροτονησάντων, τὸν
 δὲ Ἀπολλωνίδην ἐκβαλλόντων]
 § 56] Ὁ Λασθένης μετὰ τοῦ Εὐβο-
 κράτους ἐπρόδωσαν τὴν Ἔλυν-
 θον εἰς τὸν Φίλιππον. Ἀμφότεροι
 οὗτοι «πάντων» κάκιστα ἀπολώ-
 λασιν». Διότι τὴν προδοσίαν δύ-
 ναταί τις νὰ ἀγαπᾷ (εἰ καὶ ὁ στέρ-
 γων νὰ ὠφελῆται ἐκ προδοσίας
 εἶνε ἢ πρέπει νὰ θεωρηθῆται ὡς ὁ-
 μοιος μὲ τὸν κάμνοντα τὴν προ-
 δοσίαν, ἀλλὰ τοὺς προδότας

δ' Ἀπολλωνίδην ἐκβαλόντων. μωρία καὶ κακία τὰ τοιαῦτα⁶⁷ ἐλπίζειν, καὶ κακῶς βουλευομένους καὶ μηδὲν ὄν προσήκει ποιεῖν ἐθέλοντας, ἀλλὰ τῶν ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν λεγόντων ἀκρωμένους, τηλικαύτην ἡγεῖσθαι πόλιν οἰκεῖν τὸ μέγεθος, ὥστε μηδ' ἂν ὀτιοῦν ἢ δεινὸν πείσεσθαι. καὶ μὴν⁶⁸ ἐκεῖνό γ' αἰσχρὸν, ὕστερόν ποτ' εἰπεῖν «τίς γὰρ ἂν φήθη ταῦτα γενέσθαι; νῆ τὸν Δία, ἔδει γὰρ τὸ καὶ τὸ ποιῆσαι καὶ τὸ μὴ ποιῆσαι». πῶλλ' ἂν εἰπεῖν ἔχοιεν Ὀλύμπιοι νῦν, ἂ τότε' εἰ προείδοντο, οὐκ ἂν ἀπώλοντο· πῶλλ' ἂν Ὠρεῖται, πολλὰ Φωκεῖς, πολλὰ τῶν ἀπολωλότων ἔκα-

πάντες τοὺς μισοῦσιν. Ἄριστα δὲ διδάσκει—καὶ δὲν εἶνε ἀνωφελές νὰ παρατεθῶσιν ἐνταῦθα—περὶ τῆς τύχης τῶν προδοτῶν ὁ Δημ. ἐν τῇ περὶ τοῦ στεφάνου § 47. Λέγει λοιπὸν ἐκεῖ: «οὐδαίς χρήματα ἐξοδεύει ζητῶν τὸ συμφέρον τῶν προδοτῶν, οὐδέ, ὅπότεν γείνη κύριος ἐκείνων, ὅσα ἀγοράσῃ, μεταχειρίζεται πλέον τοὺς προδότας ὡς συμβούλους (διότι τότε οὐδὲν θὰ ἦτο εὐδαιμονέστερον τοῦ προδότου), ἀλλὰ τότε δὴ τότε γνωρίζων τὴν πονηρίαν αὐτῶν καὶ μισεῖ καὶ ἀπιστεῖ καὶ προηλακίζει καὶ ἀντὶ φίλων καὶ «ξένων» κόλακας καὶ θεοῖς ἐχθροὺς καὶ πᾶσαν ἄλλην ὄνομασίαν ἀρμόζουσαν καλοῦσιν τοὺς προδότας». — [σῆαττόμενοι] εἶνε ὑπερβολικῶς εἰρημένον, εἰκονίζει δὲ τὴν ἐπαχθεστάτην δουλείαν τῶν ῥηθέντων λαῶν. — ἐφέϊδατο] ὁ Φίλιππος.

§ 67. Μωρία καὶ κακία] εἶνε κατηγ. τοῦ «ἐλπίζειν» καὶ «ἡγεῖσθαι», τὰ ὅποια εἶνε ὑποκειμ. τοῦ ἐννοουμένου «ἐστί». ἔχοντα ὑποκειμ. τὸ «ἡμᾶς τοὺς Ἀθηναίους» = μωρία καὶ δειλία. — τὰ τοιαῦτα] δηλ. τὸ ὅτι δὲν θὰ σὰς μεταχειρισθῇ ὁ Φίλιππος ὅπως τοὺς Ὀλυμπίους κλπ., ἐὰν ἐπιτρέψετε τὸν ἑαυτὸν σὰς εἰς τοὺς φίλους τοῦ Φιλίππου, ἐὰν ταπεινωθῆτε, ἵνα τὸν εὐχαριστήσετε, ἐὰν πράξετε, ὅπως ἐπραξαν πάντες οἱ μνημονευ-

θέντες λαοί.—βουλευομένους, ἐθέλοντας, ἀκρωμένους] χρον. μετοχαὶ ἢ ὑποθετικά. — μηδὲν ὄν] = μηδὲν τούτων, ἄ — ὥστε μηδ' ἂν ὀτιοῦν ἢ δεινὸν πείσεσθαι] ὥστε, ὅτιδὴποτε καὶ ἂν συμβῇ, νὰ μὴ δεινοπαθήσῃ ἡ πόλις ἢ ἡμεῖς. Τὸ «δεινὸν» εἶνε ἐπίθετον τοῦ συστοίχου ἀντικειμένου εἰς τὸ «πείσεσθαι» ἢ αἰτιατικὴ ἐπιρρηματικὴ. Ἄλλοι ἐρμηνεύονται ἄλλογενεῖς τὸ ἐρμηνεύουσιν ὡς ἐξῆς: ὥστε τὴν πόλιν, τηλικαύτην τὸ μέγεθος οὖσαν, δύνασθαι μηδ' ὀτιοῦν δεινὸν πάσχειν, ἀλλ' ἐξω παντὸς κινδύνου εἶναι. — ὥστε ἢ πόλις, ἐπειδὴ εἶνε τὸση μεγάλη, νὰ δύναιτο νὰ μὴ πάσχω καὶ τὸ ἐλάχιστον δεινὸν, ἀλλὰ νὰ εἶνε μικρὰν παντὸς κινδύνου.

§ 68. Καὶ μὴν] ἰδὲ § 12.—εἰπεῖν] εἶνε ἐπεξηγητικὸς τοῦ «ἐκεῖνο», ὑποκειμ. δὲ ἔχει τὸ «ἡμᾶς τοὺς Ἀθην.», ἀντικειμ. δὲ τὸ «τίς γὰρ ἂν κλπ.». — τίς γὰρ ἂν φήθη ταῦτα γενέσθαι] τὸ «ἂν» συναπτόεν μὲ τὸ «γενέσθαι». — τίς γὰρ κλπ.] Ἡ ὑπὸ τοῦ Δημ. γενομένη αὐτολεξεί παράληψις τούτων δύο τινὰ μᾶς δίδει τὸ δικαίωμα νὰ συμπεράνωμεν ἢ ὅτι τὰ ἐν εἰσαγωγικοῖς τεθέντα πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς παρομιμακὴ δικαιολογία τῶν μετὰ τὰ πράγματα σχεπομένων, τῶν Ἐπιμηθέων οὕτως

69 σποι. ἀλλὰ τί τούτων ὄφελος αὐτοῖς ; ἕως ἂν σφίζηται τὸ σκάφος, ἂν τε μείζον ἂν τ' ἔλαττον ἦ, τότε χρὴ καὶ ναύτην καὶ κυβερνήτην καὶ πάντ' ἄνδρα ἐξῆς προθύμους εἶναι καὶ ὅπως μῆθ' ἐκὼν μῆτ' ἄκων μηδεὶς ἀνατρέψει, τοῦτο σκοπεῖσθαι· ἐπειδὴ δ' ἡ θάλαττα ὑπέροσχη, μάταιος ἡ σπουδὴ. καὶ ἡμεῖς τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἕως ἐσμὲν σῶοι, πόλιν μεγίστην ἔχοντες, ἀφορμὰς πλείστας, ἀξίωμα κάλλιστον, τί ποιῶμεν ; πάλα τις ἡδέως ἂν

εἰπεῖν—καὶ τοιοῦτους ἔχει ὁ βήτωρ χαρακτηρισμὸς τοῦς Ἀθηναίους—ἢ ὅτι ταῦτα, χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ εἶνε δικαιολογία Ἐπιμηθέων, εἶνε παρελημμένα ἐκ συγγράμματος. Ἄλλ' εἴτε τὸ πρῶτον εἴτε τὸ δεύτερον εἶνε ἀληθές, ὁ γὰρ εἶνε σύνθεσμος αἰτιολογῶν παρεληφθεῖσαν ἔννοιαν, ἣν εὐκόλως δύναται τις νὰ ἀποκαταστήσῃ ἐνταῦθα, φέρ' εἰπεῖν τὴν ἔννοιαν : «οὐκ ἐποιήσαμεν τὸ καὶ τό». Ἄλλως εἶνε ἐπίρρημα βεβαιωτικόν= τῷ ὄντι.—Νῦν τὸν Δία, εἰρωνικῶς καὶ μιμητικῶς παρὰ τῷ Δημοσθένει ἀπαντήσῃ.—Ἐδει γάρ] ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ τό : νῦν τὸν Δία (οὐδεὶς ἂν φήθη γενέσθαι ταῦτα) = εἶνε αἰσχροὺν τὸ ἐξῆς, νὰ εἴπητε δηλ. ὕστερον καμμίαν φοράν : «διότι τις ἐφαντάσθη, ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃσι ταῦτα; Μὰ τὸν θεόν οὐδεὶς τὸ ἐφαντάσθη τοῦτο, διότι ἂν τὸ ἐφантаζόμεθα, ἔπρεπε τοῦτο καὶ τοῦτο νὰ κάμωμεν καὶ ἐκεῖνο νὰ μὴ κάμωμεν». —τὸ καὶ τὸ] τὸ ἄρβρ. ἔχει σημασίαν θεϊτικῆς ἀντωνυμίας. Μεταχειρίζεται δὲ τοῦτο ὁ λέγων, ὡς καὶ τὸ «τὸν καὶ τόν», ὅταν δὲν θέλῃ ἢ δὲν δύναται νὰ ὀνομάσῃ πρόσωπα ἢ πράγματα.—ἐκάστοι]=ἐκαστος τῶν λαῶν τῶν

ἀπολωλότων.

§ 96. Ἄλλὰ τί τούτων ὄφελος αὐτοῖς]=τί τοὺς ὄφελος αὐτῶν ταῦτα; Τὸ «τούτων» εἶνε γενικὴ ὑποκειμενικὴ εἰς τὸ ὄφελος. Ἐννοεῖ δὲ διὰ τοῦ «τούτων» τοὺς λόγους, οὗς ἠδύνατο νὰ εἴπωσιν ἕκαστος λαὸς ἐκ τῶν καταστραφέντων.—σφίζηται]=διατηρήθαι σφον καὶ ἀβλαβές.—τὸ σκάφος] τὸ ἀρχαῖοτατον παράδειγμα τῆς ἀλληγορίας ταύτης εὐρίσκειται ἐν τινι ἀποσπάσματι τοῦ Ἀλκαίου, ἐν ἐπιμῆθῃ ὁ Ὅρατιος ἐν ᾧ δὴ I. 14.—ἂν τε μείζον ἂν τε ἔλαττον ἦ] διαζευξίς ἀδιάφορος. Τὸ μέγεθος τοῦ πλοίου δὲν πρέπει νὰ ἐμπνέῃ μεγάλην ἀφροντισίαν.—ναύτην] ἀντί : ναύτας, ὅχι διότι ἔχει περιληπτικὴν σημασίαν, ἀλλὰ διότι ἐν τῇ νηϊ δὲν εἶνε, ὅπως εἰς κυβερνήτης, οὗτος καὶ εἰς ναύτης.—πάντα ἄνδρα ἐξῆς]=πᾶς ἀνὴρ κατὰ σειράν, ὅλοι ἀδιακρίτως. ὅλοι ἀλληλοδιαδόχως.--σκοπεῖσθαι] ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ «χρῆ». --μῆτε ἐκὼν μῆτε ἄκων] βητορικὴ περιφρασὶς ἀντὶ τοῦ : μηδαμῶς.--τούτο] ἐπαναλαμβάνει μετ' ἐμφάσεως τὴν διὰ τοῦ : «ὅπως μῆθ' ἐκὼν... ἀνατρέψει» ἐκφρασθεῖσαν ἔννοιαν.--ὑπέροσχη]= ὑπερβάλῃ, ἐμπέσῃ εἰς τὸ πλοῖον.

ΤΑΤΑΡΤΟΝ ΜΕΡΟΣ (§ 70—76)

§ 70—76. Τὰ ληπτέα μέτρα. Πρότασις σαφῆς καὶ ἔγγραφος.

§ 70. Καὶ ἡμεῖς] εἶνε τὸ ἕτερον μέλος τῆς παραβολικῆς προτάσεως=ὅπως πρέπει ὁ ναύτης καὶ

κυβερνήτης νὰ φροντίζωσι περὶ τοῦ σκάφους, πρὶν ἢ τὰ κύματα τὸ καταποντίσωσι, τοιοῦτοτρόπως(=

ἴσως ἐρωτήσας κάθηται. ἐγὼ νῦν Δί' ἐρῶ, καὶ γράψω δέ, ὥστ', ἂν βούλησθε, χειροτονήσετε. αὐτοὶ πρῶτον ἀμυνόμενοι καὶ παρασκευαζόμενοι, τριήρεσι καὶ χρήμασι καὶ στρατιώταις λέγω (καὶ γὰρ ἂν ἅπαντες ὅπου δουλεύειν συγχωρήσωσιν οἱ ἄλλοι, ἡμῖν γ' ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας

καὶ) ἡμεῖς πρέπει κλπ.—πόλιν μεγ. ἀφορμὰς, ἀξίωμα] ἐξαίρει: τὰ τῆς πόλεως, ἵνα γείνη ἀπατητικὸς.—ἀφορμὰς] ἀφορμὴ κυρίως σημαίνει τὸν τόπον, ἐξ οὗ ὁρμάται τις εἰς τὸ νὰ πράξῃ τι· ἔπειτα λέγεται πᾶν μέσον, δι' οὗ γίνεταί τι. Ἐνταῦθα σημαίνει πολεμικὰ μέσα.—ἀξίωμα κάλλι- στον] ὑπόληψιν καλλίστην, εὐδοξίαν, εὐδοξίαν προγονικήν.—τί ποιῶμεν.]—τί νὰ κάμωμεν. εἶνε δὲ ἀντικείμενον τοῦ «ἐρωτήσας». —πάσαι τις... κάθηται] —ἀπὸ πολλοῦ εὐρίσκειται τις μεταξὺ τῶν ἀκροατῶν, ὁ ὅπολος εὐχαρίστως ἴσως ἤθελεν ἐρωτήσῃ.—ἂν] ὁ σύνδεσμος οὗτος πρέπει νὰ συναφθῇ μὲ τὸ «ἐρωτήσας»=τις, ὅς ἂν ἔροιτο.—καί...δὲ] Συνήθως ὁ Δημ. μεταχειρίζεται τὰ μόρια ταῦτα, ὅταν προστίθεται ἰ νέον καὶ σπουδαιότερον. εἶνε δὲ ὁ μὲν «καὶ» προσθετικὸς, ὁ δὲ «δὲ» ἀντιθετικὸς=ἀλλὰ προσέτι: θὰ γράψω. Τὸ νέον καὶ σπουδαιότερον ἐνταῦθα εἶνε τὸ «γράψω» (=θὰ γείνω εἰσηγητῆς, διατυπώσω καὶ ἐγγράφωσι μάλιστα), εἶνε δὲ σπουδαιότερον τοῦτο, διότι οὕτω ὁ Δημ. γίνεται ὑπεύθυνος.—χειροτονήσετε] —θὰ ψηφίσετε. Ἡδύνατο νὰ τεθῇ προστακτικὴ, ἔπειθ' ἅπαν, ὅ,τι προτάζει τις νὰ γείνη, κείται ἐν τῇ μέλλοντι. ἔθεσαν ὅμως μέλλοντα τῆς ὀριστικῆς «χειροτονήσετε», διότι προσδοκᾷ μετὰ πεποιθήσεως ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι θὰ πράξωσι τὸ προταθὲν ὁμῶν ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους. Διὸ ὁ μέλλων εἶνε μετρωτέρα ἔκφρασις τῆς προστακτικῆς.

Τὸ χειροτονῶ σημαίνει ψηφίζω, καὶ λέγεται ἐπὶ τοῦ λαοῦ τοῦ φέροντος τὸν ψῆφον. Τὸ ἐπιχειροτονῶ λέγεται ἐπὶ τῶν προέδρων τῶν παρεχόντων τὴν ἐξουσίαν τοῦ χειροτονεῖν. Τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τοῦ ἐπιψηφίζεσθαι καὶ ψηφίζεσθαι. Τὸ ἐπιχειροτονεῖν ἐνίστε ἔχει τὴν προσημειωθεῖσαν σημασίαν, διότι ἄλλοτε σημαίνει ὅ,τι καὶ τὸ χειροτονῶ=ἐπικυρῶ διὰ τῆς ψήφου μου. Μεταξὺ τοῦ ψηφίζεσθαι καὶ τοῦ χειροτονεῖν (=χεῖρα—τείνειν) ὑπάρχει ἡ ἐξῆς διαφορά: τὸ μὲν ψηφίζεσθαι σημαίνει: καθίεναι (ρίπτειν) τὴν ψῆφον εἰς τὴν ὑδρίαν, διὰ τῆς ψήφου ἐπικυροῦν: τὸ δὲ «χειροτονεῖν» ἴσο ἐν χρήσει, ὅτε ὁ ἐπιτηγῆς ἢ τις τῶν προέδρων ἐλεγε πρὸς τὸν λαὸν ἢ αὐτὸς ἢ διὰ τοῦ κήρυκος «ὄτω ἂν ἡ γνώμη..... ἄρέσκη, ἀράτω τὴν χεῖρα, ὄτω δὲ μὴ κλπ.»—αὐτοὶ ἀμυνόμενοι] ἀσυνδέτως πρὸς τὰ ἡγούμενα, διότι εἶνε ἐπεξηγητικὸς τοῦ ἐρῶ καὶ γράψω. Τὸ δὲ αὐτοὶ (=ἡμεῖς οἱ ἴδιοι) μετ' ἐμφάσεως ἐτέθη ἐν ἀρχῇ, ὡς μετ' ἐμφάσεως ἐπαναλαμβάνεται κατωτέρω (αὐτοὶ παρεσκευασμένοι). Ὁ Δημ. ἐπιμένει ζητῶν τὴν προσωπικὴν (καὶ ὄχι διὰ ἔνων) ἀμυναν καὶ παρασκευῆν τῶν Ἀθηναίων, τῶν ὁποίων οἱ ὠρατοὶ λόγοι δὲν ἐπιστεῦοντο πλέον ἐν Ἑλλάδι, διότι συνηθέστατα δὲν συνωθεῦοντο δι' ἔργων. Ἰδὲ Ὀλύμπ. Β', § 12.—χρήμασι....] εἶνε δοτικὴ ὄργανικὴ καὶ ἐπεξηγητικὴ τοῦ «παρασκευαζόμενοι» εἰσαχθεῖσα διὰ τοῦ

71 αγωνιστέον), ταῦτα δὴ πάντ' αὐτοὶ παρεσκευασμένοι καὶ ποιήσαντες φανερά τοὺς ἄλλους ἤδη παρακαλῶμεν καὶ τοὺς ταῦτα διδάζοντας ἐκπέμπωμεν πρέσβεις πανταχοῖ, εἰς Πελοπόννησον, εἰς Ῥόδον, εἰς Χίον, ὡς βασιλέα λέγω (οὐδὲ γὰρ τῶν ἐκείνω συμφερόντων ἀφῆσθηκε τὸ μὴ τοῦτον εἶσαι πάντα καταστρέψασθαι), ἴν' ἐὰν μὲν πείσπτε, κοινωνοὺς ἔχητε καὶ τῶν κινδύνων καὶ τῶν ἀναλωμάτων, ἂν τι δέη, εἰ δὲ μὴ, χρόνους γ' ἔμ-

αλέγω», χωρὶς νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν σύνταξιν τοῦτου, δηλ. νὰ τεθῇ κατ' αἰτιατικὴν (χρήματα λέγω). Τὸ «λέγω» τοῦτο ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἐπεξηγηματικόν τι μόριον. ὡς: θηλαδῆ, οἰονεί, παραδείγματος χάριν—καὶ γὰρ ἂν ἅπαντες δουλεύειν.....οἱ ἄλλοι.....ἡμῖν γ' ὑπὲρ τῆς ἑλευθερίας] ἐνταῦθα ὁ Δημ. ἰμιλεῖ ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς Ἀττικῆς τοῦ ὑπερηφανείας καὶ ἀπὸ συναίσθησεως τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς τῶν Ἀθηῶν.

§ 71. Ταῦτα δὴ δι' αὐτοῦ ἐπαναλαμβάνει τὴν ῥηθῆσαν ἐννοίαν.—ἦδη] πλέον, τότε.—ταῦτα] ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ «ταύτας τὰς παρασκευάς».—ἦδη]—τότε.—πανταχοῖ] τοῦτο διαφέρει τοῦ πανταχοῦ καὶ «πανταχῇ» κατὰ τοῦτο πανταχοῦ καὶ πανταχοῦθι σημαίνει τὴν ἐν τόπῳ στάσιν, πανταχοῖ δὲ τὴν εἰς τόπον κίνησιν, τὸ δὲ πανταχῇ εἶνε τροπικὸν ἐπίρρημα. Τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τοῦ ποι, ποῖ, πῆ.— εἰς Πελοπόν., εἰς Ῥόδον, ὡς βασιλέα λέγω] ἐνταῦθα ἀκολουθεῖ ἡ ἐπεξηγήσις διὰ τοῦ «λέγω» εἰς τὸ «πανταχοῖ». Ἡ πρόθεσις ἐπαναλαμβάνεται πρὸ ἐκάστου οὐσιαστικοῦ, διότι πρόκειται ἕκαστον οὐσιαστικὸν νὰ ἐξαρθῇ ἢ ἰδίᾳ νὰ γείνη ἀντιληπτόν. Περὶ δὲ τοῦ ἀσυνδέτου ἰδὲ § 27.— ὡς βασιλέα] τῇ «ὡς» ἐνταῦθα εἶνε καταχρηστικὴ πρόθεσις συναπτομένη μόνον μὲ αἰτιατικὴν προσώπου· Βασιλεὺς ἐκαλεῖτο κατ' ἐξοχὴν ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας,

ὅν πολλάκις πρὸς περισσοτέραν διαστολὴν ἐκάλον: νὰ ἔγαν βασιλέα. ἰδὲ Φιλ. Α', § 48.—αἱ πρεσβεῖαι εἰς Πελ., Ῥοδ., ὡς βασιλέα τῇ ὄντι ἀνεχώρησαν.—οὐδὲ.....τοῦτον πάντα εἶσαι καταστρέψασθαι] = συμφέρον καὶ ἐκείνου (τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας) εἶνε νὰ μὴ ἀφῆσῃ τοῦτον (τὸν Φίλιππον) νὰ ὑποτάξῃ πάντα. Ὁ Πλούταρχος λέγει, ὅτι ὁ Δημ. ἐγένετο ὑποπτος, ὅτι ἐξήγειρε τοὺς Ἀθηναίους κατὰ τῶν Μακεδόνων διαφθαρείς δι' ἀφθόνων παροχῶν τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, ὅστις ἐφοβεῖτο ἐπιδρομὴν τοῦ Φιλίππου. Ἀλλ' ὁ Δημ. ἀντετάχθη κατὰ τοῦ Φιλίππου, διότι προσέβλεπεν, ὅτι ὅσοι ἰσχυρότεροι ἀποβῇ ὁ Φίλιππος, ὑποτάσσων τὸν Περσικὸν κράτος, τοσοῦτον θὰ δειχθῇ σκληρότερος πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ὁ Ἰσοκράτης ἐφρόνει τὸ ἐναντίον· ἀλλ' εἰς τὴν γνώμην ταύτην τοῦ φιλοπόλιδος γέροντος οὕτε ὁ Φίλιππος οὕτε οἱ Ἀθηναῖοι προσέειπον—τοῦτον] ἐσιώπησε τὸ ὄνομα τοῦ Φιλ., διότι πάντες γνωρίζουσι περὶ τίνος πρόκειται, εἰ καὶ ἠδύνατό τις νὰ εἶπῃ, ὅτι τὸ παρεσιώπησε εἶδη καταφρόνησιν. Ἐχει δὲ ἡ ἀντωνυμία αὕτη, ὡς καὶ ἡ τῆς ὁμιλουμένης «αὐτός», τοιαύτην καταφρονητικὴν σημασίαν.—εἰ δὲ μὴ] ἐὰν δὲ θὲν πείσπτε, καὶ ἄρα θὲν ἔχετε κοιν. κ.λ.π.—χρόνους] = ἀναβολὰς εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Φιλίππου· αἱ ἀναβολαὶ αὗται εἶνε κέρδος διὰ τοὺς Ἀθηναίους.

ποιᾶτε τοῖς πράγμασιν. ἐπειδὴ γάρ ἐστι πρὸς ἄνδρα καὶ 72 οὐχὶ συνεστώσης πόλεως ἰσχὺν ὁ πόλεμος, οὐδὲ τοῦτ' ἄχρηστον, οὐδ' αἱ πέρυσι πρεσβεῖαι αἱ περὶ τὴν Πελοπόννησον ἐκείναι καὶ κατηγορίαι, ἃς ἐγὼ καὶ Πολύευκτος ὁ βέλτιστος ἐκείνοσὶ καὶ Ἡγήσιππος καὶ οἱ ἄλλοι πρεσβεῖς περιῦλθομεν, καὶ ἐποιήσαμεν ἐπισχεῖν ἐκείνον καὶ μῆτ' ἐπ' Ἀμβρακίαν ἐλθεῖν μῆτ' εἰς Πελοπόννησον ὀρμη- 73 σαι. οὐ μέντοι λέγω μηδὲν αὐτοὺς ὑπὲρ αὐτῶν ἀναγκαῖον ἐθέλοντας ποιεῖν τοὺς ἄλλους παρακαλεῖν· καὶ γὰρ εὐνηθεῖς τὰ οἰκεῖ' αὐτοὺς προΐεμένους τῶν ἀλλοτριῶν φάσκειν κἀδεσθαι, καὶ τὰ παρόντα περιορῶντας ὑπὲρ τῶν μελλόντων τοὺς ἄλλους φοβεῖν. οὐ λέγω ταῦτα, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐν Χερσονήσῳ χρήματ' ἀποστέλλειν φημι δεῖν καὶ

§ 72 Ἐπειδὴ γάρ] συνδέεται πρὸς τὰ προηγούμενα διὰ τοῦ «γάρ»=διότι, ἀφ' οὗ ἔχομεν πόλεμον πρὸς ἄνδρα καὶ ἔχει πρὸς ἰσχὺν πόλεως συνεστώσης, καὶ τοῦτο (=ἡ ἀναβολή) δὲν εἶνε ἄχρηστον. Δηλαδή ἡ ἀναβολή εἶνε κέρδος μέγα, ἔταν πολεμῆ τις πρὸς ἄνθρωπον, ἔστις δυνατόν νά ἀσθενήσῃ ἢ νά ἀποθάνῃ, καὶ ἔχει πρὸς κράτος, τοῦ ἰσίου ἢ θύναμους συνέστηκε στερεῶς καὶ μονίμως.—οὐδ' αἱ πέρυσι πρεσβεῖαι] ἔννοεῖται τὸ «ἄχρηστοι ἐγένοντο». Αὗται αἱ πρεσβεῖαι κατὰ τὸ 343-342 δὲν εἶνε αὐταὶ ἐκεῖναι, τὰς ἰσίου δ' Δημ. ἀναφέρει ἐν τῇ Β' Φιλ. π., § 19.—αἱ] ἡ ἀναφορική αὐτῆ ἀντωνυμία ἀναφέρεται εἰς τὸ «πρεσβεῖαι». τὸ δὲ «κατηγορίαι» εἶνε οὕτως εἰπεῖν παράρτημα ὑποτέλες εἰς τὸ «πρεσβεῖαι», ἐπεξηγητική δὴλ. προσθήκη καὶ λογική, ἂν μὴ γραμματική.—Πολύευκτος] Ὁ ἐνθουσιώδης οὗτος πατριώτης εἶνε ἐξ ἐκείνων τῶν Ἀθηναίων ῥητόρων, τῶν ἰσίου τὴν παράδοξον ἐξήγησεν ὁ Ἀλέξανδρος, πρὶν ἀναχωρήσῃ εἰς Ἀσίαν.—ὁ βέλτιστος] σπάνιος ἔπαινος κατὰ πρόσωπον παρὰ Δημοσθένει.—ἐκείνοσὶ] πάντως παρρησιαστικῶς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰς τι

ἄχρον.—καὶ ἐποιήσαμεν] τὸν ἀναφ. λόγον «ἄς.....περιῦλθομεν» συνεχιζέει κυρία πρότασις, ὅπερ σύνηθες.—Ἡγήσιππος] οὗτος εἶνε ὁ νομιζόμενος συγγραφεὺς τοῦ λόγου περὶ Ἀλονήσου.—ἐπισχεῖν] τὸ «πέχεω» μεταβατικὸν ὄν ἀπέθε ἀμετάβατον—κρατῶ ἐμαυτῶν. πρὸλ. Φιλ. Δ' § 2. «πέχεω» ὁ Φίλ., διότι ἐφοδῆθη τὰ ἀποτελέσματα τῆς πρεσβείας ἐκείνης καὶ ἀνέμενε νά ἴδῃ αὐτά.—ἐπ' Ἀμβρακίαν ἐλθεῖν] ὁ Φίλιππος ἐπορεύθη κατὰ τῆς πόλεως ταύτης (πρὸλ. § 27 καὶ 34) ἀλλ' ἡ ἐκστρατεία αὐτῆ δὲν ἔσχε κανὲν ἀποτέλεσμα.

§ 73. αὐτοὺς ὑπὲρ αὐτῶν] ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ «ἡμᾶς αὐτοὺς ὑπὲρ ἡμῶν» ἀλλὰ κατωτέρω ἐν τῇ φράσει «καὶ γὰρ εὐνηθεῖς.....» ἡ ἀντωνυμία «αὐτοὺς» ἀποδίδεται εἰς γενικὸν ὑποκειμένον.—μηδὲν ποιεῖν ἐθέλοντας] ἡ μετοχὴ εἶνε ὑποθετική.—παρακαλεῖν] ἐκ τοῦ λέγω.—προΐεμένους] χρον. μετοχὴ.—φάσκειν] ὑποκειμένον τοῦ «ἔστιν» ἔχον ὑποκείμεν. τὸ «αὐτοὺς», ἀντικείμεν. δὲ τὸ «κἀδεσθαι».—περιορῶντας] μετοχὴ χρον.—ἀφ' οὗ ἀμελεῖσιν.—τοῖς μὲν ἐν Χερσονήσῳ] πρὸλ. § 20 καὶ τὴν ἀναλυσιν ἐν ἀρχῇ.—συγκαλεῖν καὶ

- τᾶλλ' ὅσ' ἀξιοῦσι ποιεῖν, αὐτοὺς δὲ παρασκευάζεσθαι, τοὺς δ' ἄλλους Ἑλλήνας συγκαλεῖν, συνάγειν, διδάσκειν, νουθετεῖν· ταῦτ' ἐστὶ πόλεως ἀξίωμ' ἐχούσης ἡλικόν
- 74 ὑμῖν ὑπάρχει. εἰ δ' οἴεσθε Χαλκιδέας τὴν Ἑλλάδα σω-
σειν ἢ Μεγαρέας, ὑμεῖς δ' ἀποδράσεσθαι τὰ πράγματα,
οὐκ ὀρθῶς οἴεσθε. ἀγαπητόν γάρ· εἰν αὐτοῖ σφίζονται
τούτων ἐκάστοις. ἀλλ' ὑμῖν τοῦτο πρακτέον· ὑμῖν οἱ πρό-
γονοι τοῦτο τὸ γέρας ἐκτίσαντο καὶ κατέλιπον μετὰ πολ-
75 λῶν καὶ μεγάλων κινδύνων. εἰ δ' ὁ βούλεται ζιτῶν ἕκα-
στος καθεδεῖται, καὶ ὅπως μηδὲν αὐτὸς ποιήσει σκοπῶν,
πρῶτον μὲν οὐδὲ μὴ ποθ' εὖρη τοὺς ποιήσοντα, εἰπειτο

συνάγειν] εἶνε συνώνυμα, ὡς τὸ «διδάσκειν» καὶ «νουθετεῖν». Ὁμοίως καὶ ὁ Κικέρων ἐν Φιλίπ. 7 » 9: «excitati erecti parati armati» καὶ 11 § 2: «invisitatum inauditum, ferum barbarum». — συνάγειν, συγκαλεῖν, διδ., νουθετεῖν] παρατηρεῖ τὸ γοργόν τοῦ λόγου. — ταῦτ' ἐστὶ πόλεως] τὸ «πόλεως» εἶνε γενικὴ κατηγορηματικὴ (= πολιτικὰ) εἰς τὸ «ταῦτα», τὸ ὅποιον ἐκπροσωπεῖ τὴν ἔννοιαν τοῦ «συνάγειν, συγκαλεῖν κλπ». — ἀξίωμα] — ἀξία· δηλ. ὁ ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πολιτείας ἔξωχος βαθμὸς τιμῆς ἀποδοθείς εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ τὰ Μηδικὰ. — ἡλικόν] = τηλικούτον, ἡλίον = τόσον μέγα, ὅσον κλπ.

§ 74. Χαλκιδέας... ἢ Μεγαρέας] πρβλ. § 17 καὶ ἐπόμεν. καὶ περὶ τῶν ἐν Χερρον. § 18. Ἐκ τούτων τῶν χωρίων προκύπτει ὅτι αἱ δύο αὐταὶ πόλεις εἶχον τότε, ὡς αἱ Ἀθηναῖοι, διαφορὰς πρὸς τὸν Φίλιππον καὶ ὅτι αὐταὶ κατ' ἐξοχὴν ἦσαν ἐκτεθειμέναι εἰς τὰς προσβολὰς του. — ὑμεῖς δὲ] κατὰ σπανίαν χρῆσιν ἐπὶ ἀντιθέσεων ἢ προσωπικῆ ἀντωνυμ. ἔνεκα ἑλξεως πρὸς τὸ ὑποκείμεν. τοῦ ῥήματος τίθεται κατ' ὄνομαστικὴν εἰς καὶ προηγείται αἰτιατ., πρὸς ἣν αὕτη ἀντιτίθεται, ὡς ἐν ταῦθα τὸ «Χαλκιδέας», εἰς ὃ ἀντιτίθεται τὸ «ὑμεῖς δέ».

ἀποδράσασθαι] = ὑμεῖς δὲ ὅτι θά· ἀποφύγετε ὡς δραπέται· τὰ πράγματα (= τοὺς μπελάδες) εἶνε δὲ μετὰ μεγίστης πικρίας εἰρημένον. Ἡ πικρία δὲ περιέχεται εἰς τὸ ῥῆμα «ἀποδράσεσθαι», τὸ ὅποιον κυριολεκτεῖται ἐπὶ τῶν δούλων. — ἐκάστοις] ἢ δοτικὴ ἐφαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀγαπητόν ἐστιν. Περὶ δὲ τοῦ πληθυντικοῦ ἰδὲ § 68 ἐν τῇ λέξει «ἕκαστοι». — ἀγαπητόν ἐστι] = εὐχάριστον, τὸ ὑποκείμεν. εἶνε τὸ «εἰν σφίζονται»: — ὑμῖν τοῦτο πρακτέον] τ. ἐστ. τὴν Ἑλλάδα σωστέον = σεῖς πρέπει νὰ σώσετε τὴν Ἑλλάδα. — ἐκτίσαντο καὶ κατέλιπον μετὰ... κινδύνων] ὁ ἐμπρόθετος προσδιορισμὸς ἀναφέρεται εἰς τὸ πρῶτον ῥῆμα. πρβλ. τὴν λογικωτέραν ἑκφρασιν: «ἦν... μετὰ πολλῶν καὶ καλῶν κινδύνων κτησάμενοι κατέλιπον». Ὀλυμπ. Γ' § 26. Ἰδὲ τὴν σημείωσιν περὶ τοῦ «προσεστῆαι... καὶ κατηγορησῆαι, ἄρ...» § 72.

§ 75 ὁ βούλεται] = αὐτὸς, τὸ ἐπιτονέπιθυμῆ — καθεδεῖται] πρβλ. Ὀλυμπ. Β' § 23: «καθήμεθα οὐδὲν ποιοῦντες». — σκοπῶν] συνδέεται μὲ τὴν προηγουμένην μετοχὴν «ζητῶν» διὰ τοῦ «καί». — οὐδὲ μὴ ποθ' εὖρη] = δὲν δύναται τις καὶ νὰ προσμένῃ, ὅπως εἶρη πατέ. Ἡ ὑποτακτικὴ ἐτέθη διὰ τὸ «μὴ» ἐφαρτᾶται δὲ ἐκ φόβου ἀγ.

δέδοιχ' ὅπως μὴ πανθ' ἅμ' ὅσ' οὐ βουλόμεθα ποιεῖν ἡμῖν
ἀνάγκη γένηται.

Ἐγὼ μὲν δὴ ταῦτα λέγω, ταῦτα γράφω· καὶ οἶμαι καὶ 76
νῦν ἐτι ἐπανορθωθῆναι ἂν τὰ πράγματα τούτων γιγνο-
μένων· εἰ δέ τις ἔχει τούτων βέλτιον, λεγέτω καὶ συμβου-
λευέτω. ὅτι δ' ὑμῖν δόξει, τοῦτ', ὧ πάντες θεοί, συν-
νέγκοι.

μαντικοῦ ῥήματος. Ὅμαλως ἔχει
ᾧδε: οὐ φόβος ἐστὶ, μὴ πῶθ'
εὐρη—δὲν εἶνε φόβος, μήπως εὐρη,
οὐδέποτε θά εὐρη, πρβλ. Φιλ. Α',
§ 44: «οὐδέποτε οὐδὲν ἡμῖν οὐ
μὴ γένηται τῶν θεόντων».—δέδοι-
κα ὅπως...γένηται] = φοδοῦμαι
μὴ ἀναγκασθῶμεν ποιεῖν. Τὸ «ποι-
εῖν» λοιπὸν δὲν εἶνε γενικῆ. πρβλ.
Ὅλυθ. Α', § 15: «δέδοικα μὴ...
εἰς ἀνάγκην ἔλθωμεν».

§ 76. Ἐγὼ μὲν δεῖ κλπ.] εἶνε
ὁ ἐπίλογος τῶν ἀπὸ τῆς § 70 λε-
χθέντων. εἰς ταῦτα μετὰ σεμνοπρε-
πειας προσθέτων ὁ Δημ. τινὰ πά-
ροχα ἐλπιδῶν, μετρίωφρονα (διότι
ὁ ῥήτωρ ἀνομολογεῖ ὅτι ἀλλοιθυνα-
τὸν νὰ προτείνωσι βέλτιόν τι). ἀ-
ναγνωρίζοντα τὴν παντοδυναμίαν

τῆς ἐκκλησίας περατοῖ τὸν ὅλον
λόγον του δι' εὐχῆς μαρτυρούσης
τὴν ἀκροτάτην του φιλοπατριάν.—
ἐπανορθωθῆναι] = δύνανται νὰ
ἐπανορθωθῶσι.—[γιγνομένων] με-
τοχ. ὑποθετικῆ.—ὅ.τι δὲ δόξει]
= ὅ,τι δὲ θά σᾶς φανῇ εὐλογον,
δηλ. μετὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν ἐμῶν
προτάσεων καὶ τῶν προτάσεων τῶν
ἄλλων — εἰάν παρουσιασθῶσι νὰ
συμβουλευσῶσιν. — ὅτι δ' ὑμῖν
δόξει... συννέγκοι] αἱ δύο λέ-
ξεις «δόξει» καὶ «συννέγκοι»
αἱ συγκροτοῦσαι τὴν ἰδέαν ἀπαν-
τῶσιν ἀντεστραμμέναι εἰς τὸ τέλος
τοῦ Α' Φιλιππηκοῦ· ἀλλ' ἡ εὐχὴ
κυρίως εἶνε ἡ αὐτὴ: «νικῆψ δ'
ὅ,τι πᾶσιν ὑμῖν μέλλει συνοίσειν».

Δ' ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΙΣ

α') Εἰσαγωγή.

Ὁ Φίλ. ἐξηκολούθει τὰς κατὰ τὴν Θράκην κατακτήσεις του. ἔμελλε νὰ ὑποτάξῃ τὴν Πέρινθον καὶ τὸ Βυζάντιον· σχεδὸν εἶχαν ἤδη ὑποτάξῃ τὴν Εὐβοίαν, τὰς πέδας ταύτας τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἔλεγεν ὁ Φίλιππος, ἥτις ὑπὸ τὰς ὄψεις τῶν Ἀθηναίων περιαχθεῖσα εἰς δουλείαν ἦτο ἀπαίσιος οἰωνὸς διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἀθηναίων, ὡν πρὸ τῶν πυλῶν οἰοῦναι εὕρισκετο ἤδη ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας. Τούτου λοιπὸν ἕνεκα ὁ Δημ. δημηγορεῖ ζητῶν ἔνθεν μὲν νὰ ἐξεγείρῃ τοὺς συμπολίτας του ἐκ τῆς ἐπονειδίστου χανότητος, ἔνθεν δὲ νὰ παρακινήσῃ αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ κολάσωσι τὴν ἀκόρεστον ἀπληστίαν τοῦ πανούργου Μακεδόνος.

Κατὰ τὸν Διονύσιον τὸν Ἀλικαρνασσεά ἡ δημηγορία αὕτη ἀπηγγέλη ἐπὶ ἄρχοντος Νικομάχου, τ. ἔστ. κατὰ τὸ 4ον ἔτος τῆς 109 Ὀλυμπιάδος (341—340 π. Χ). Ὑπόθεσιν δὲ ἔχει καὶ ὁ λόγος οὗτος τὴν αὐτὴν καὶ ὁ τρίτος Φιλιππικὸς καὶ ὁ περὶ τῶν ἐν Χερρονήσῳ. Ἀπαξ μόνον (§ 29) ὁ ῥήτωρ φαίνεται ὅτι ὑπαινίσσεται κτεπεύγοντα κίνδυνον· ἀλλὰ τὸ χωρίον αὐτὸ εἶνε σκοτεινόν.

β') Ἀνάλυσις.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ (§ 1—10).

(§ 1—10) Οἱ Ἀθηναῖοι.—λέγει ὁ Δημ. πικρῶς μεμφόμενος τὴν ἐν ταῖς δημοσίαις ὑποθέσεσιν ἀφροντισίαν αὐτῶν—ἀναίσθητους διατελοῦντες ἐν ἀπραξίᾳ· ἠδύνατο δὲ τις νὰ εἴπῃ ὅτι οὗτοι μανδραγόραν πεπωκότες καὶ ναρκωθέντες ὑπ' αὐτοῦ καθεύδουσι. Τούτου λοιπὸν ἕνεκα αὐτοὶ μὲν εἶνε καταπεφρονημένοι ὑπὸ πάντων ἐν Ἑλλάδι, ὁ δὲ Φίλιππος ἀπὸ τῆς συνομολογήσεως τῆς εἰρήνης ἔκκαμε προόδου· καταπληκτικὰς ἄνευ ἀντιστάσεως.

ΠΡΩΤΟΝ ΜΕΡΟΣ (§ 11—27).

(§ 11—16). Πρέπει οί Ἀθηναῖοι νὰ ἐνοήσωσι καλῶς δύο πράγματα, ἵνα ἐξεγερθῶσιν ἐκ τῆς μνημονευθείσης ἀπαθείας: 1) ὅτι ὁ Φιλ. εἶνε ὁ φυσικός, ὁ ἀσπονδος ἐχθρὸς πολιτείας, ἧς δαπάναις ἐμεγαλύνθη καὶ ἧτις εἶνε ἡ προστάτις καὶ φύλαξ τῆς ἐλευθερίας ἕλων· καὶ 2) ὅτι ὅλαι αἱ ἐκστρατεῖαι αὐτοῦ κατὰ τὴν Θράκην, ὅλαι αἱ ἐπιχειρήσεις του εἶνε μέσα πρὸς πλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας του, ἧτις εἶνε ἡ ὑποταγὴ τῶν Ἀθηναίων.

(§ 17—23). Πρέπει, χωρὶς νὰ κηρυζώμεν πόλεμον, πρέπει νὰ ἀντιταχθῶμεν κατὰ τοῦ Φιλίππου, νὰ ὑποστηρίξωμεν τοὺς ἀντισταμένους εἰς τὰς κατακτήσεις του, νὰ παρασκευασθῶμεν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ ἐτοιμάσωμεν κατὰ πάντα στρατὸν καλῶς ἐφωδιασμένον, καλῶς ὀργανισμένον.

(§ 24—27). Τοῦτο χρήζει — εἶνε ἀληθές — πολλῶν μόχθων καὶ θυσιῶν. Ἄλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ὀφείλουσι ἄνευ ἐνδοιασμοῦ ἐπὶ πλείονα χρόνον νὰ ὑποστῶσι καὶ τοὺς μόχθους αὐτοὺς καὶ τὰς θυσίας. Ὁ Δημοσθένης, προκειμένου περὶ τούτου, τοὺς ἐξορκίζει εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἀσφαλείας των, εἰς τὸ ὄνομα τῆς τιμῆς των.

ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΜΕΡΟΣ (§ 28—34).

(§ 28—34). Ὑπάρχει μέτρον τι, τὸ ὅποιον οὐδενὸς προσωποῦ μόχθου τῶν πολιτῶν χρήζει. Ἀπωλέσθη μὲν χρόνος, ἀλλὰ δὲν εἶνε καὶ πολὺ ἀργὰ νὰ τεθῆ ἔτι εἰς ἐνέργειαν τὸ μέτρον τοῦτο. τοῦναντίον τώρα τοῦτο ἔχει σπουδαίαν ῥοπήν εἰς τὴν ἔκβασιν. Πρέπει—λέγει ὁ Δημ.—πρέπει νὰ στείλωμεν πρεσβεῖαν πρὸς τὸν μέγαν βασιλέα καὶ νὰ ζητήσωμεν παρ' αὐτοῦ ἐπικουρίαν κατὰ τοῦ Φιλίππου, χωρὶς νὰ ἐμποδισθῶμεν ὑπὸ μωρῶν ἐθνικῶν προλήψεων.

ΤΡΙΤΟΝ ΜΕΡΟΣ (§ 35—45).

(§ 35—45). Αἱ ὕβρεις καὶ λοιδορίαι κατὰ τῶν θεωρικῶν παρέχουσι πρόφασιν εἰς τοὺς πλουσίους, ἵνα μὴ ἐκπληρῶσι τὸ πρὸς τὴν πολιτείαν καθήκον, καὶ ἐνσπείρουσι μεταξὺ τῶν πολιτῶν τὴν διχόνοιαν. Οὐδὲν εἶνε δικαιότερον ἀπὸ τὸ νὰ ὠφελῶμεν τοὺς πτωχοὺς καὶ νὰ διανέμωμεν εἰς τὸν λαὸν τὰς δημοσίας προσό-

δους. Ἄλλ' εἰς ἀνταμοιβὴν ὀφείλομεν νὰ σεβασθῶμεν τὰ ἰδιω-
τικὰ πλοῦτη καὶ νὰ προφυλάξωμεν τοὺς πλουσίους ἀπὸ μισητῶς
δίκας καὶ ἀδίκους δημεύσεις.

TETARTON MEPOS (§ 46—74).

(§ 46—48). Οἱ Ἀθηναῖοι ἐγκατέλιπον εἰς τὸν Φίλιππον τὴν
διεύθυνσιν τῶν Ἑλληνικῶν ὑποθέσεων, ἵνα αὐτοὶ διάγωσιν ἐν
ἀναπαύσει.

(§ 49—53). Αὕτη ἡ ῥαθυμία εἶνε ἐπικίνδυνος εἰς πόλιν,
οἷα εἶνε αἱ Ἀθῆναι. Ἡ εὐτυχία τοῦ ἐμπορίου, ἡ ἀφθονία καὶ
ἡ εὐθηνία τῶν τροφίμων δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἀντικαταστήσωσι
συμμάχους ἀξιοπίστους καὶ στρατιωτικὰς δυνάμεις. Λοιπὸν ἡ
Ἑλλὰς εἶνε διηρημένη ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε καὶ αἱ Ἀθῆναι
εἶνε ἡ τὰ μάλιστα μεμονωμένη πόλις τῆς Ἑλλάδος.

(§ 54—57). Τὸ αἷτιον δὲ τούτου συνίσταται πρὸ πάντων εἰς
τὸ ὅτι χαρίζεσθε εἰς τοὺς προδότας. Οὗτοι ἐξυμνοῦσι τὰ ἀγαθὰ
τῆς εἰρήνης καὶ καταγγέλλουσι τοὺς ποιοῦντας τὸν πόλεμον,
ἵνα πλουτήσωσι δαπάναις τοῦ κράτους. Πείθουσι περὶ τοῦ ζητήμα-
τος τούτου (τῆς εἰρήνης δηλ.) ἀνθρώπους πεπεισμένους, ἐν ᾧ δι-
καιον εἶνε νὰ πείθωσιν τὸν Φίλ. νὰ ἄγῃ εἰρήνην. Ἄντὶ νὰ ἀνησυ-
χῶσι διὰ καταχρήσεις τῶν χρημάτων, αἵτινες εὐκόλως εἶνε ду-
νατὸν νὰ προληφθῶσι, διὰ τί νὰ μὴ ἐμποδίζωσι τὸν Φίλ. νὰ ἀρ-
πάξῃ πᾶσαν τὴν ἔσω Ἑλλάδα :

(§ 58—62). Ἐξ ἰδιοτελείας θέλουσι νὰ κατορθώσωσι νὰ γείνηῃ
πιστευτὸν ὅτι οἱ φιλοπάτριδες ῥήτορες κινοῦσι τὸν πόλεμον. Ἄλλ'
ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἡ εἰρήνη εἶνε λέξις κενή. Ὁ Φίλ. τῶ ὄντι μᾶς
πολεμεῖ καὶ θὰ μᾶς πολεμῇ μέχρις οὗ καταδαφίση τὰς Ἀθῆνας.

(§ 63—69). Ἴνα νικήσετε—λέγει ὁ Δημ.—τοὺς ἔξω τῆς
πόλεως ἐχθρούς πρέπει πρότερον νὰ κολάσετε τοὺς οἰκοί. Τῇ
συνδρομῇ τούτων ὁ Φίλ. ἠδυνήθη νὰ ἀπακτῆσῃ τὸν λαὸν καὶ νὰ
κάμῃ ὅλας τὰς ἐνταῦθα ἐκ νέου ἀπαριθμουμένας ὑπὸ τοῦ ῥήτο-
ρος προόδους. Τὰ μίσθαρα καὶ ὄργανα τοῦ Φίλ. ἐπλούτησαν, αἱ δὲ
Ἀθῆναι ἐταπεινώθησαν καὶ ἀπεγυμνώθησαν.

(§ 70—74). Ὑβρις κατὰ τοῦ Ἀριστομήδους ἀνθρώπου οὐτι-
δανοῦ, πλήρους προσωπικῆς φιλοδοξίας, ἀλλ' ὀλίγον φροντίζοντος

περὶ τῆς τιμῆς τῶν Ἀθηναίων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ (§ 75—76).

(§ 75—76). Ἐὰν ὁ λαὸς ἀκούῃ τοὺς κόλακας μᾶλλον τοὺς προδιδόντας αὐτὸν παρὰ τοὺς φίλους τοὺς προτεινοντάς σωτήρια μέτρα, οὐδένα ἄλλον πρέπει νὰ κατηγορῇ διὰ τὴν ἀθλιότητα τῶν πραγμάτων τῆς πόλεως ἢ τὸν ἑαυτὸν του.

Τοιαῦτα περίπου εἶπεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ὁ φιλόπολις καὶ μεγαλόφρων καὶ εὐλόγιστος ῥήτωρ. Ὁ λόγος του ἦτο κεραυνός, καὶ εὐτυχῶς δὲν ἀπέβη εἰς μάτην· διότι οἱ Ἀθηναῖοι παρακινήθentes ἔσπευσαν νὰ στειλῶσιν εἰς Θράκην δυνάμεις ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Φωκίωνα. Ἐκεῖ ὁ ἐνδοξος ἐκεῖνος στρατηγὸς ἐδείχθη κρείττων τῆς παλαιᾶς του δόξης. Οἱ Βυζάντιοι στενωδῶς πολιορκηθέντες ἤνοιζαν εἰς αὐτὸν παρευθὺς τὰς πύλας, τὰς ὁποίας εἶχον κλείσῃ εἰς τὸν προηγουμένον στρατηγὸν Χάρητα. Ὁ Φωκίων ἔλυσε τὴν πολιορκίαν καὶ ἠνάγκασε τὸν Φίλιππον τετραυματισμένον, πολλὰ τῶν ἑαυτοῦ ἀπολέσαντα, νὰ ἀπέλθῃ ἐκεῖθεν.

Τὴν γνησιότητα τούτου τοῦ λόγου, τὴν ὁποίαν ἤδη ἀρχαῖοί τινες ἐθεώρησαν ὑποπτον, πολλοὶ τῶν κριτικῶν κατέστησαν σήμερον ἀναμφισβήτητον. Δύο ὅμως δυσκολίαι παρουσιάζονται ἀμέσως εἰς ἀναγνώστην καὶ ἐπ' ἐλάχιστον προσεκτικόν. Ἡ πρώτη εἶνε ὅτι πλέον τοῦ ἐνὸς τρίτου τῆς δημογορίας (αἱ § § 11—27 καὶ 55—70) ἀπαντᾷ αὐτολεξεῖ σχεδὸν ἐν τῷ λόγῳ περὶ τῶν ἐν Χερσονήσῳ· ἡ δὲ δευτέρα εἶνε ὅτι ἐνταῦθα ἀνγκινώσκειται ἡ ἀπολογία τῆς διανομῆς τῶν χρημάτων (τῶν θεωρικῶν), καθ' ἧς σφοδρότατα κατηνέχθη ἐν τοῖς Ὀλυμπιακοῖς του ὁ Δημοσθένης. Ἀλλ' ἡ πλειονοψηφία τῶν κριτικῶν σήμερον ἐπιβεβαιοῖ τὴν γνησιότητα ἀπορρίπτουσα τὴν ἰδέαν ὅτι εἶνε ἔργον πλαστογράφου τινός.

ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Δ'

1 Καὶ σπουδαῖα νομίζων, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, περὶ ὧν βουλευέσθε, καὶ ἀναγκαῖα τῇ πόλει, πειράσομαι περὶ αὐτῶν εἰπεῖν ἃ νομίζω συμφέρειν. οὐκ ὀλίγων δ' ὄντων ἀμαρτημάτων οὐδ' ἐκ μικροῦ χρόνου συνειλεγμένων, ἐξ ὧν φαύλως ταῦτ' ἔχει, οὐδέν ἐστιν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν πάντων δυσκολώτερον εἰς τὸ παρὸν ἢ ὅτι ταῖς γνώμαις ὑμεῖς

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ (1—10).

§ 1. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν φροντίζουσι περὶ τῶν ὑποθέσεων.

§ 1. καί...καί] ἰδὲ Φ. Γ' § 1 ἐν τῷ «καὶ λέγειν καὶ πράτειν». — σπουδαῖα] = σπουδῆς, ἐπιμελείας μεγάλῃς ἄξια. — ἀναγκαῖα] = τὰ κατεπείγοντα, τὰ μὴ ἐπιδεχόμενα ἀναβολῆς. Τὰ σπουδαῖα καὶ ἀναγκαῖα διὰ τὴν πόλιν, περὶ τῶν ὁποίων θὰ ἐσκέπτοντο τότε οἱ Ἀθῆν., ἀναμφιβόλως θὰ ἦσαν ἢ ἐπιρροή τῶν Ἀθηῶν ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς Ἑλλάδος καὶ ἢ γενναῖα ἀπόκρουσις τῶν φιλοδόξων σχεδίων τοῦ Φιλίππου. — Τὸ οὕτω πως ἀρχόμενον προοίμιον ἦτο κοινὸς τόπος. πρβλ. Ἰσοκρ. Εἰρήν. 1 — νομίζων] αἰτιολ. μετοχή. — ὄντων...συνειλεγμένων] γεν. ἀπόλ. ἐναντιωματ. — ταῦτα] δηλ. τὰ πράγματα, περὶ ὧν βουλευέσθε. — τῶν πάντων] γεν. διαιρητικὴ εἰς τὸ «οὐδὲν». — δυσκολώτερον] τί σημαίνει ἢ λέξεις αὕτη ἐνταῦθα; ὀλιγώτερον εὐκολον; μᾶλλον δυσάρεστον; μᾶλλον δυσσικονόμητον; ἢ σημαίνει φοβερώτερον, δηλ. πρόξενον μείζονος φόβου. Ἡμεῖς ἐκ τῶν συμφραζομένων συνάγοντες τὴν γνώμην φρονούμεν ὅτι τοῦτο εἶνε τὸ νόημα

τοῦ Δ.: πολλὰ σφάλματα ἔχετε κάμη, εἰς ἃ ὑφείλεται ἢ φαύλη κατὰστασις τῆς πόλεως· ἀλλὰ τὸ εἰς τὴν παρούσαν περίπτωσιν (= εἰς τὸ παρὸν) εἰς τοὺς μεγίστους φόβους ἢ τὴν μεγίστην λύπην προξενούν εἶνε ἢ πρὸς τὰς δημοσίας ὑποθέσεις ἀδιαφορία σας. — ἢ οἱ] δευτερός ὅρος τῆς συγκρίσεως εἰς τὸ «δυσκολώτερον». — ταῖς γνώμαις ἀφεισθήκατε τῶν πραγμάτων] δὲν ἐφιστάτε τὴν προσοχὴν σας εἰς τὰς δημοσίας ὑποθέσεις. πρβλ. Φιλ. Α', § 12: ἀπληρημένοι καὶ ταῖς γνώμαις καὶ ταῖς παρασκευαῖς. — τοσοῦτον] = τόσον μόνον, δὲν σημαίνει δηλ. μέγα τι, ἀλλὰ μικρόν. πρβλ. Φιλ. Α', § 13. — ὅσον ἂν κἀθησθ' ἀκούοντες] Κατὰ τὸν Weil σημ. «ἀκούετε τοὺς λόγους τῶν βητόρων τοιοῦτον εἶνε τὸ εἰδικὸν νόημα τοῦ «κἀθησθαί ἀκούοντες». Νομίζω ὅτι ὁ Δῆμ. μεταχειρίσθη ἐνταῦθα τὸ «κἀθησθε», ὅπερ ἐνταῦθα εἶνε ἐγκλίσεως ὑποτακτικῆς, διότι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου πάντες οἱ λοιποὶ πλὴν τῶν ἀγορευόντων ἐκάθηντο. Τὸ

ἀφεστήκατε τῶν πραγμάτων, καὶ τοσοῦτον χρόνον σπουδάξεθ' ὅσον ἂν κήθησθ' ἀκούοντες ἢ προσαγγελθῆ τι νεώτερον, εἴτ' ἀπελθὼν ἕκαστος ὑμῶν οὐ μόνον οὐδὲν φροντίζει περὶ αὐτῶν, ἀλλ' οὐδὲ μέμνηται. ἢ μὲν οὖν ἀσέλ-

αὐτὸ συνέβαινε καὶ ἐν Σπάρτῃ Ἐπειτα νομίζω ὅτι τὸ «κἀθησθε» ἐνταῦθα δὲν ἔχει μόνον τὴν μνημονευθεῖσαν κυριολεκτικὴν σημασίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπιπληκτικὴν, ὅτι δηλ. οἱ Ἄθηναί. κἀθηνται: μόνον ἀργοὶ καὶ ἀκροῶνται, χωρὶς νὰ ἀγακτώσιν ἢ τι τοιοῦτον: ὁ νοῦς: τὸσον ὀλίγον φροντίζετε περὶ τῶν πραγμάτων τῆς πόλεως, ὅσον ποῦ ἀκούετε τοὺς λόγους τῶν ἀγορευόντων: δηλ. μόνον ποῦ ἔχετε τὴν ὑπομονὴν καὶ ἀκούετε τοὺς ῥήτορας καὶ οὐδὲν πλέον: δηλ. ἡ φροντίς σας διαρκεῖ ἐφ' ὅσον συνεδριάζει ἡ ἐκκλησία, ἐν ἣ παρευρίσκεσθε. Ἰδοὺ ποία εἶνε ἡ φροντίς σας!—ἢ προαγγελθῆ τι] = ἢ ὅσον ἂν προσαγγελθῆ τι νεώτερον, διότι: καὶ ἐνταῦθα νοητέον «ὅσον ἂν», ὅχι «ὅταν», λαμβανομένου κατ' ἀναλογίαν ἐξ ἐκείνου. ὁ νοῦς: τὸσον χρόνον φροντίζετε. ὅσον διαρκεῖ ἡ ἀναγγελία σοβαρᾶς τινος εἰδήσεως. Ἐν ἄλλαις λέξεσι: καθ' ὃν χρόνον ὁμιλοῦσι περὶ τῶν δημοσίων ὑποθέσεων οἱ ῥήτορες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν χρόνον μόνον μεμνᾶτε καὶ σεῖς περὶ τῶν κοινῶν καὶ πάλιν καθ' ὃν χρόνον σας ἀναγγελθῆ εἰδήσις τι σοβαρά, κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν χρόνον μόνον φροντίζετε κλπ., ὕστερον δέ, ἀφ' οὗ ἀκούσατε τοὺς ῥήτορας καὶ τὴν καταφθάσαν σοβαρὰν εἰδησίαν, ἐπαναπίπτετε εἰς τὴν συνήθη ἀδιαφορίαν σας. —νεώτερον]=λυπηρά τις εἰδήσις. Καὶ τὸ νεώτερον καὶ τὸ νέον κατ'

ἐφήμισμὸν συνήθως λέγεται καὶ ἐπὶ κακοῦ καὶ παρ' ἄλλοις συγγραφεῦσι καὶ παρὰ τοῖς τραγικοῖς ποιηταῖς. Παράβαλε τὸ τῆς συνηθείας ἑξαφρικὸν (οἷον ἑξαφρικὸν τοῦ ῥθε κτλ.τ.) ὡς τῆς αὐτῆς ιδέας ἐχόμενον, διότι τὸ κακὸν εἶνε αἰφνίδιον συνήθως καὶ ἀπροσδόκητον. ὡς σοβαρὰν ἢ λυπηρὰν διὰ τοὺς Ἄθηναίους εἰδησίαν πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν ἐνταῦθα νέον κατόρθωμα, νέας κατακτήσεις τοῦ Φιλίππου, νέαν βριασπραγίαν αὐτοῦ. τὸ συγκριτικὸν συγκρίματα κείται ἀνευ τοῦ δευτέρου ὅρου τῆς συγκρίσεως καὶ μεταφράζεται ἐν τῇ σημερινῇ γλώσσῃ διὰ τοῦ θετικοῦ. Ἄλλ' ὅμως καὶ τὰ τοιαῦτα συγκριτικά ἔχουσι δεύτερον ὅρον τῆς συγκρίσεως, ὃν ὁ ἀρχαῖος Ἑλληὴν ἔχων ἐν τῷ νῷ θεώρει περιττόν νὰ ἐκφράσῃ καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ. Οὕτω λοιπὸν ἐνταῦθα ὡς δεύτερον ὅρον τῆς συγκρίσεως εἰς τὸ «νεώτερον» θυνάμεθα νὰ νοήσωμεν τὸ «ἢ τὸ πρότερον». —ἀπελθὼν] δηλ. ἐκ τῆς ἐκκλησίας. —ἀλλ' οὐδὲ μέμνηται] ὁ «οὐδὲ» εἶνε ἐπιδοτικὸς. Ὁ Δημ. στιγματίζει τὴν διαγωγὴν τῶν Ἄθηναίων, οἵτινες ὅλον τὸν ἄλλον χρόνον (ἐκτὸς δηλ. ἐκείνου, καθ' ὃν ἀκούουσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοὺς ῥήτορας ἢ τὴν ἀναγγελλομένην σοβαρὰν εἰδησίαν) ὅλον γέω—τὸν ἄλλον χρόνον οὐδὲ κἀν μνείαν ποιοῦνται περὶ τῆς ἀθλίας καταστάσεως τῶν πραγμάτων τῆς πόλεως.

§ 2—3. Οἱ Ἄθηναῖοι λέγονται καὶ ἀκούουσιν ὡραίους λόγους, ἐν ᾧ ὁ Φίλ. ἐργάζεται.

§ 2, ἢ μὲν οὖν] ἐντεῦθεν ἀρχεῖται ἡ διήγησις: ὁ «οὖν» κατὰ τὴν γνώμην μου δὲν εἶνε συλλογιστικὸς (διότι τί προετάχθη, διὰ ν.η.

γεια καὶ πλεονεξία, ἢ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους Φίλιππος χρῆται, τσαούτη τὸ πλῆθος ὅσων ἀκούετε· ὅτι δ' οὐκ ἐνὶ ταύτης ἐκείνον ἐπισχεῖν ἐκ λόγου καὶ δημηγορίας, οὐδεὶς ἀγνοεῖ δόλου. καὶ γὰρ εἰ μὴδ' ἀφ' ἑνὸς τῶν ἄλλων τοῦτο μαθεῖν δύναται τις, ὡδὶ λογισάσθω. ἡμεῖς οὐδαμοῦ πώποτε, ὅπου περὶ τῶν δικαίων εἰπεῖν ἐδόξουν, ἠττήθημεν οὐδ' ἀδικεῖν ἐδόξαμεν, ἀλλὰ πάντων παντα-
3 χού κρατοῦμεν καὶ περιέσμεν τῷ λόγῳ. ἄρ' οὖν διὰ

εἶνε συλλογιστικὸς;)· ἀλλ' ἢ εἶνε ὅτι ὁ τῆς σημερινῆς Ἑλληνικῆς «λοιπὸν» τιθέμενος ἐν ἀρχῇ τῶν διηγήσεων· ὡς θά σὰς ὀμιλήσω περὶ πολλῶν καὶ σπουδαίων πραγμάτων· λοιπὸν χθὲς τὴν πρωίαν κλπ. ἢ εἶνε ἀπόδειξις τῆς νοθείας τοῦ λόγου. ὁ Λατίνος μεταφραστὴς τὸ ἐρμηνεύει ὡς ἐξῆς: ac... quidem (βεβαίως).—ἢ ἀσέλγεια] ἰδὲ Φιλ. Γ', § 35 ἐν λέξει «ἀσελγῶς». —ὅσων ἀκούετε] πανταχόθεν ἠγγέλλετο ἢ ἀκράτεια καὶ ἢ πλεονεξία τοῦ Φιλίππου.—ἐν]—ἐνεστι. Τὸ «ἐν» τοῦτο εἶνε κυρίως αὐτῇ ἢ πρόθεσις «ἐν» (=ἐν), ἥτις, ἐλλείποντος τοῦ «ἐστίν», πάσχει ἀναστροφὴν τόνου γινομένη κυρίως ἐπίρρημα, διότι τὰ τοῦ ἐπίρρηματος τελοῦσιν αἱ ἀναστροφὴν τόνου πάσχουσαι πρόθεσις, ὅπως ἢ «παρά», ἢ «ἐπί» καὶ ἢ «ἀνά», αἰτινες, ἐλλείποντος τοῦ «ἐστίν», γίνονται «πάρα, ἐπι, ἀνα». Ἐπειδὴ δὲ τὸ «ἐν» εἶνε μόριον, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐκφράζῃ ἀριθμὸν. ὅθεν τίθεται ἀδιαφόρως ἐπὶ τε ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ. Τὸ «ἐν» τοῦτο εἶνε τὸ τῆς σημερινῆς «εἶνε», ὅπερ δι' αὐτὸν τὸν λόγον μένει ἄκλιτον.—ἐπισχεῖν] ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ «ἐν». Τὸ «ἐπισχεῖν» ἐνταῦθα εἶνε μεταβατικόν, ὑποκείμενον ἔχει τὸ «ἡμᾶς», ἀντικείμεν. δὲ τὸ «ἐκείνον», τὸ δὲ ταύτης (=τῆς ἀσελγείας καὶ πλεονεξίας) γενικὴ εἰς τὸ «ἐπισχεῖν» ὡς ἀπομακρυνόσως σημαντικόν, πρὸς Φιλ. Γ', § 72 ἐν τῇ αὐτῇ λέξει.

—ἐκ λόγου καὶ δῆμ] σημαίνει τὸ ὀργανικὸν αἴτιον=διὰ λόγου(=λόγῳ).—Ἡμεῖς οὐδαμοῦ πώποτε...] Αἱ ἐν τῇ παραγράφῳ ταύτῃ καὶ τῇ ἀκολουθῆσῃ ἀναπτυσσόμενα ἰδέαι ἀναμνησκουσι τὸ προσίμῳ τοῦ δευτέρου Φιλιππικοῦ.—δήμου] ἰδὲ § 29 ἐν τῇ αὐτῇ λέξει. Ἡ ἐρμηνεία: οὐδεὶς βέβαια, καθὼς νομίζω, ἀγνοεῖ ὅτι δὲν εἶνε δυνατόν διὰ λόγου καὶ δημηγορίας νὰ σταματήσωμεν ἐκείνον ἀπὸ τῆν πλεονεξίαν του κλπ.—καὶ γὰρ...] ὁ Rehdanz εὕρισκε τὴν μετάδασιν ταύτην ὀλίγων λογικῶν. Ὁ δὲ Weil, ἵνα οἰκονομήσῃ τὸ πρᾶγμα, ἐρμηνεύει τὸ «οὐδεὶς ἀγνοεῖ»—οὐδεὶς δύναται νὰ ἀγνοῇ.—μὴδ' ἀφ' ἑνός] ἀντί: ἀπὸ μηδενός. Ἐχωρίσθη δὲ χάριν ἐμφάσεως τὸ «μηδέ» ἀπὸ τοῦ «ἐνός» διὰ τῆς παρεμβολῆς τῆς προθέσεως.—ἰῶν ἄλλων] γεν. διαιρετικὴ εἰς τὸ «μηδενός». —Τοῦτο] περιλαμβάνει τὴν ἐνοσίαν τοῦ «ὅτι... καὶ δημηγορίας».—Ἡμεῖς κλπ.] ἀσυνδέτως πρὸς τὰ ἠγούμενα, διότι εἶνε ἐπεξηγητικὸς τοῦ «ὅτι».—Τῶν ἰδῶν]—τῇ δικαιολογίᾳ, τῇ δοκεῖν δικαιότερα λέγειν τῶν ἄλλων. Αὐτὴν τὴν σημασίαν, φρονῶ, ἔχει τὸ ἰῶν λόγῳ, διότι ἐνταῦθα δὲν πρόκειται κυρίως περὶ ἐθγλωττίας. Εἶνε δὲ τὸ «τῶν λόγῳ» δοτικὴ τῆς ἀναφορᾶς ἢ δοτικὴ ὀργανικῆ.

§ 3. Ἄρα]—ἀρά γε. Κυρίως τὸ ἐρωτηματικὸν «ἄρα» τηρεῖ τὴν βεβαιωτικὴν σημασίαν, ἣν ἔχει τὸ βεβαιωτικὸν «ἄρα» ὁ ἐρωτῶν ὁμῶς

τουτ' ἐκείνω φαύλως ἔχει τὰ πράγματα ἢ τῇ πόλει καλῶς ; πολλοῦ γε καὶ δεῖ. ἐπειδὴν γὰρ ὁ μὲν λαβὼν μετὰ ταῦτα βαδίσει τὰ ὄπλα, πᾶσι τοῖς οὔσιν ἐτοιμῶς κινδυνεύσων, ἡμεῖς δὲ καθώμεθ' εἰρηκότες τὰ δίκαια, οἱ δ' ἀκηκόοτες, εἰκότως, οἶμαι, τοὺς λόγους τὰ ἔργα παρέροχεται, καὶ προσέχουσιν ἅπαντες οὐχ οἷς εἰπομέν ποθ' ἡμεῖς δικαίους ἢ νῦν ἂν εἰποιμεν, ἀλλ' οἷς ποιοῦμεν. ἔστι δὲ ταῦτ' οὐδένα τῶν ἀδικουμένων σφῆξιν δυνάμενα· οὐ-

δὲν προσδοκᾷ μετὰ βεβαιότητος ἀπάντησιν οὔτε καταφατικὴν οὔτε ἀποφατικὴν. Ὡστε τὸ «ἀρ' οὖν..... ἔχει τὰ πράγματα φαύλως ;» δυνάμεθα νὰ τὸ μεταφράσωμεν : λοιπὸν (τὸ «οὖν» ἔχει συλλογιστικὴν ἔννοιαν) τῷ ὄντι ἐπειδὴ ὑπερπεροῦμεν πάντας κατὰ τὴν δικαιολογίαν, κατὰ τὸ ὅτι δικαιοτέρα λέγομεν, διὰ τοῦτο δι' ἐκείνον φαύλως ἔχουσι τὰ πράγματα ἢ διὰ τὴν πόλιν καλῶς ; δηλ. μὴ τάχα διὰ τοῦτο ἐκείνος δυστυχεῖ ἢ ἡ πόλις εὐτυχεῖ ; — ἐκείνω] = τῷ Φιλίππῳ. εἶνε δὲ δοτικὴ ἀντιπεριποιητικὴ. — πολλοῦ γε καὶ δεῖ] = ἄπαγε ! δὲν συμβαίνει τοῦτο, δηλ. ἐκείνος νὰ δυστυχῇ, ἢ δὲ πόλις νὰ εὐτυχῇ ; ἀλλὰ συμβαίνει τὸ ἐναντίον, ἐκεῖνος δηλ. εὐτυχεῖ, ἢ δὲ πόλις δυστυχεῖ. ἰδὲ περὶ τῆς φράσεως Φιλ. Γ', § 19 ἐν τῷ «πολλοῦ γε καὶ δεῖ». — ἐπειδὴν γὰρ] ὁ «γὰρ» αἰτιολογεῖ τὴν προηγουμένην ἔννοιαν : «εὐτυχεῖ δὲ ἐκείνος, ἢ δὲ πόλις δυστυχεῖ, διότι κλπ. — μετὰ ταῦτα] δηλ. μετὰ τοὺς λόγους, οὓς λέγομεν ἡμεῖς, μετὰ τὴν νίκην ἐν τῷ δικαίῳ. Οὕτω πρέπει νὰ ἐκληφθῇ τὸ «μετὰ ταῦτα». εἶνε δὲ αὐθαίρετος ἢ ἔρμηνεῖα διὰ τοῦ «inter hæc, i. e. interea dum nos verba serimus» = ἐν τῷ μεταξύ (χρόνῳ), ἐν ᾧ ἡμεῖς συνείρμεν ὑφαίνομεν (πλέκομεν) λόγους. Πῶς εἶνε δυνατόν ἢ μετὰ νὰ σημαίνῃ οὐχὶ τὸ ὑστερον χρονικῶς, ἀλλὰ τὸ οἰχώρον δύο πράξεων ; τὸ «μεθ' ἡμέραν» (νύκτωρ τε καὶ ἡμέρᾶν), ὁ-

περ προσάγεται εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ἢ μετὰ μὲ αἰτία. χρονικῶς σημ. τὸ μεταξύ, ἐξηγεῖται ἤδη ἄλλως καὶ σημ. τὸ ὑστερον. ἄλλως δὲ ἢ μετὰ ἐνταῦθα εἶνε τῶν ἀδυνάτω νὰ σημαίνῃ τὸ «μεταξύ», διότι κωλύει τὸ «καθώμεθα εἰρηκότες καὶ ἀκηκόοτες». — τὰ ὄπλα] ἀντικείμε τοῦ «λαβὼν», ἀπὸ τοῦ ὁποῦο διεχωρίσθη κατὰ τὸ σχῆμα τὸ ὑπερβατὸν καλούμενον. — πᾶσι τοῖς οὔσι. .... κινδυνεύσων] ἔτοιμος νὰ διακινδυνεύσῃ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του δηλ. ἔτοιμος νὰ πολεμήσῃ μὲ ὅτι ἔχει καὶ δὲν ἔχει. — τοῖς οὔσιν] τὸ ἄρθρον ἔχει ἐνταῦθα σημασίαν τριτοπροσώπου κτητικῆς ἀντωνυμίας τὸ «κινδυνεύσων» εἶνε μετοχὴ τελικὴ εἰς τὸ «βαδίσει». — Ἡμεῖς δὲ] διὰ τινος ῥητορικῆς γοργότητος ὁ Δημ. παρέλειψε νὰ θέσῃ μετὰ τὸ «ἡμεῖς» τὸ «οἱ μέρ», εἰς ὃ ἀνταποκρίνεται τὸ κατωτέρω «οἱ δέ». Τὸ «οἱ μέρ, οἱ δέ» εἶνε διαιρητικὴ παράθεσις εἰς τὸ ἡμεῖς ἢ σχῆμα καθ' ἕλον καὶ μέρος. Συνήθως, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἶπομεν, τὸ ἕλον, ὡς ἐνταῦθα τὸ ἕλον ἡμεῖς, τίθεται κατὰ γενικὴν. πρβλ. Φιλ. Γ', 64 : εἰσφέρειν ἐκέλευον. οἱ δέ..... κλπ. — καθώμεθα] ἀντιτίθεται πρὸς τὸ «βαδίσει κινδυνεύσων». — καθώμεθ' εἰρηκότες καὶ ἀκηκόοτες] εἶνε μετὰ πικρίας εἰρημένα. εἶνε ἐλεεινὴ ἢ διαγωγὴ αὕτη τῶν Ἀθηναίων ὃ δὲ Δημ. διὰ νὰ ὑποκεράσῃ τὴν πικρίαν τῶν λόγων τῶν στιγμιαίων τῶν διαγωγῶν αὐτῶν καθι-

3 δὲν γὰρ δεῖ πλείω περὶ αὐτῶν λέγειν. τοιγάρτοι διεστη-
κότων εἰς δύο ταῦτα τῶν ἐν ταῖς πόλεσι, τῶν μὲν εἰς τὸ
μὴτ' ἄρχειν βία βούλεσθαι μηδενὸς μήτε δουλεύειν ἄλλω,
ἀλλ' ἐν ἐλευθερίᾳ καὶ νόμοις ἐξ ἴσου πολιτεύεσθαι, τῶν
δ' εἰς τὸ ἄρχειν μὲν τῶν πολιτῶν ἐπιθυμεῖν, ἐτέρω δ'
ὑπακούειν, δι' ὅτου ποτ' ἂν οἴωνται τοῦτο δυνήσεσθαι
ποιῆσαι, οἱ τῆς ἐκείνου προαιρέσεως, οἱ τυραννίδων καὶ
δυναστειῶν ἐπιθυμοῦντες, κεκρατήκασι πανταχοῦ. καὶ
πόλις δημοκρατουμένη βεβαίως οὐκ οἶδ' εἴ τις ἐστὶ τῶν πα-

στῆ διὰ τοῦ «ἡμεῖς» ἐκείνου κοι-
νωνὸν αὐτῆς καὶ τὸν ἑαυτὸν του.
—οἶμαι]—ὡς νομίζω. ἔθηκε τοῦτο
ὁ Δημ., ὅχι διότι ἀμφιβάλλει, ἂν ἡ
διατυπωμένη ὑπ' αὐτοῦ ἰδέα ἔχη
ἀπόλυτον κῆρος, ἀλλὰ διὰ τὰ
ἀποφύγη τὸν ἀλαζονικὸν καὶ
«φορτικὸν τρόπον τῆς ἐκφρά-
σεως» ἂν ἔλειπε τὸ «οἶμαι»,
θὰ ἦτο ἀλαζονικὴ ἡ ἔκφρασις. δι-
ότι τότε θεὸς περιωρίζεν εἰς ἑαυτὸν
μόνον τὴν ἰκανότητα τοῦ διακρί-
νειν τί τὸ ὀρθὸν καὶ τί τὸ ἐσφαλμέ-
νον, τοὺς δὲ Ἀθηναίους ἐμμέσως
θὰ ἐχαρακτήριζεν ὡς ἐστερημένους
τῆς ἰκανότητος αὐτῆς.—εἰρηκότες
. . . ἀκηκότες] ὅχι χρον., ἀλλ' αἰ-
τιολογ. μετοχ. Ὑποκείμενον τοῦ
«εἰρηκότες» εἶνε τὸ ἐννοούμενον
«οἱ μὲν»—οἱ ῥήτορες, τοῦ δὲ «ἀ-
κηκότες» τὸ «οἱ δὲ»—οἱ ἄκροα-
ταί. ὁ νοῦς. ὅταν ὁ Φιλ. βαδίζῃ, ἡ-
μεῖς δὲ καθήμεθα ἀκούομενοι εἰς
τὸ ὅτι εἰπομεν καὶ ἠκούσαμεν τὰ
δίκαια, εὐλόγως, ὡς νομίζω, τὰ
ἔργα ὑπερέχουσι τῶν λόγων, ὅ
ἐστὶ. εὐλόγως ἐκεῖνος ποῦ ἐργάζε-
ται εὐτυχῆ, ἐκεῖνος δὲ ποῦ περι-

ρίζεται εἰς λόγους μόνον δυστυ-
χεῖ.—παρόχεται τὰ ἔργα]=τὰ ἔργα
ὑπερέχουσι τῶν λόγων, νικῶσι
τοὺς λόγους.—οὐχ' οἷς] οὐκ ἐκεί-
νοις, ἄ.—ἔστι δὲ ταῦτα . . . δυνάμε-
να] εἶνε σχῆμα ὑπερβατόν. τὸ ἐστὶ
δυνάμενα εἶνε περίφρασις=δύναν-
ται. Ὅθωα καὶ ἐν τῇ Εὐαγγελίῃ :
«ἦν δὲ προπατῶν ὁ Ἰησοῦς παρά
τὴν θάλασσαν».—ταῦτα] δηλ. τὰ
γινόμενα ὑφ' ἡμῶν, ἢ ἂ εἰπομέν
ποτε ἡμεῖς δίκαια ἢ νῦν ἂν εἰ-
ποιμεν.—οὐδὲν γὰρ δεῖ κλπ.] ὁ γὰρ
αἰτιολογεῖ τὴν ἐννοουμένην ἐν-
νοιαν : καὶ περιωρίσθη νὰ εἴπω
ὅτι δὲν δύνανται νὰ σφῆζουσι κα-
νένα, δηλ. περιωρίσθη εἰς μόνην
αὐτὴν τὴν ἔκφρασιν (ἀλλ' ἦ τις
—προσθέτομεν ἡμεῖς—εἶνε σημαν-
τικωτάτη), διότι δὲν εἶνε ἀνάγκη
νὰ λέγω πλείω περὶ αὐτῶν
(δηλαδὴ τῶν ὑφ' ἡμῶν γινομένων).
Ὁ Δημοσθένης δηλαδὴ λέγει : «διό-
τι συμφέριε νὰ ἀπόσχω ἀπὸ τρα-
χέος καὶ σκληροῦ λόγου, ἂν καὶ
ἐπατρέπετο νὰ σᾶς ἐπιτιμῆσω βα-
ρύτερον καὶ σφοδρότερον».

§ 4—5. Ἔνεκα τῆς ἡμετέρας ἀδραναίας φιλόδοξοι οὐτιδανοὶ εἰς ἄλλας
πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἐπερχόμενοι τῶν φίλων τῆς ἐλευθερίας, διότι καὶ ὁ Φιλ.
χορηγεῖ εἰς αὐτοὺς χρήματα ἀφθονα καὶ ὁ λαὸς τῶν ἄλλων αὐτῶν ἐλληνίδων
πόλεων εἰς πάντοτε εὐμάρτητος καὶ εὐδιάφορος.

§ 4. Τοιγάρτοι]=διὰ τοῦτο, τ.
ἔστ. ἔνεκα τῆς ἡμετέρας ἀδραναίας,
ἀπραξίας. τὸ «τοιγάρτοι» ἐκφρά-
ζει συνέπειαν ἰσχυροτέραν = διὰ
τοῦτο λοιπὸν τῇ ὄντι. εἶνε δὲ σύν-
θετον ἐκ τοῦ «τοί», ὅπερ εἶνε τὸ-
πος τοπικὸς τῆς δαικτικῆς ἀνω-
νομίας «τό», τοῦ γὰρ τοῦ βεβαιω-
τικοῦ καὶ τοῦ «τοί», ὅπερ εἶνε ἐγ-
κλητικὸν βεβαιωτικόν. Τινὲς προ-
κρούουσιν εἰς τὴν ἀλληλουχίαν
τῶν ἐννοιῶν. Ἄλλ' ὁ Weil δὲν

σῶν λοιπὴ πλὴν ἢ ἡμετέρα. καὶ κεκρατίκασιν οἱ δι' ἐκεί- 5
νου τὰς πολιτείας ποιοῦμενοι πᾶσιν ὄσοις πράγματα πράτ-
τεται, πρώτῳ μὲν πάντων καὶ πλείστῳ, τῷ τοῖς βουλο-
μένοις χρήματα λαμβάνειν ἔχειν τὸν δῶσοντα ὑπὲρ αὐ-
τῶν, δευτέρῳ δὲ καὶ οὐδὲν ἐλάττωσι τούτου, ἡμῶν δὴ δύναμιν
τὴν καταστρεφύμενην τοῖς ἐναντιοῦμένους αὐτοῖς ἐν οἷς

εὐρίσκει ἀξίαν φόγου αὐτήν.—
διστηκότων] γεν. ἀπόλ. αἰτιολογ.
—εἰς δύο ταῦτα] τὸ «ταῦτα» ἀνα-
φέρεται εἰς τὰ ἐπόμενα, δηλ. εἰς
τὸ «εἰς τὸ βούλεσθαι» καὶ εἰς τὸ
«εἰς τὸ ἐπιθυμεῖν». — τῶν ἐν ταῖς
πόλεσι] ὁ λόγος εἶνε περὶ τῶν
δισευνότων τὰ δημόσια πράγμα-
ματα.— μῆτε ἄρχειν... μῆτε δουλεύειν,
ἀλλὰ πολιτεύεσθαι] ἀντικείμε. τοῦ
«βούλεσθαι» — εἰς τὸ... βούλεσθαι]
δηλ. διστηκότων. «Ἐχει λεχθῆ
κατ' ἀναλογίαν τοῦ «λέγειν εἰς τι»
— μηθενός] ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ «ἄρ-
χειν» καὶ ὄχι ἐκ τοῦ «βίβη». —
ἄρχειν... ὑπακούειν] ἐκ τοῦ «ἐπι-
θυμεῖν». — ἐτέρῳ] ἔννοε[ι] ἴσως τὸν
Φίλιππον, οὕτως τὴν συνδρομὴν
ἐξήτουν πολλοί, ἵνα ἄρξῃσι τῶν
συμπολιτῶν των.— τοῦτο] «δηλ. τὸ
ἄρχειν τῶν πολιτῶν». — οἱ τῆς ἐ-
κείνου] ἀναφέρεται εἰς τὸ «ἐτέρῳ»,
ἐμμέσως δὲ εἰς τὸν Φίλιππον.
Ὅμοιος τὸ «δι' ἐκείνου» ἐν §
5 — οἱ θέλοντες ὅτι καὶ ὁ Φίλιπ-
πος. Δὲν μοι φαίνεται ὀρθὴ ἢ ἐκ-
δοχὴ τελευταίων τινῶν ἐρμηνευ-
τῶν, καθ' ἣν τὸ «ἐκείνου» εἶνε γέ-
νους οὐδετέρου καὶ σημαίνει: τοῦ
ἄρχειν τῶν πολιτῶν ἐπιθυμεῖν.—
οἱ τυραννίδων... ἐπιθυμοῦντες] εἶνε
ἐπεξηγήσεις τοῦ «οἱ τῆς ἐκείνου
προαιρέσεως» ἢ δὲ λέξεις «δυνα-
στειῶν» πρὲς τὴν ἐκκλησίαν ἐν-
ταῦθα ἐν τῇ ἀκριβεῖ ἐννοίᾳ τυ-
ραννικῆς κυβερνήσεως ἀσκουμέ-
νης ἐν τῷ κοινῷ ὑπὸ ὀλίγων ἀν-
θρώπων ἢ οἰκογενειῶν.— πόλις δη-
μοκρατουμένη βεβαίως] πόλις ἀσφα-
λῶς δημοκρατουμένη. Τὸ βάρος
τοῦ νόηματος πίπτει ἐπὶ τοῦ «βε-

βαίως», τὸ ὅποτον ὁ Δημ. ἐπίτηδες
ἔθηκεν, ἵνα προλάβῃ τὴν ἐξῆς
ἀντίρρῃσιν: «ἀλλ' ὑπάρχουν ἐν
τούτοις καὶ ἄλλαι πόλεις δημο-
κρατούμεναι». Καὶ— λέγει ὁ Δημ.
— ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι πόλεις
δημοκρατούμεναι ἀλλ' ἢ δημο-
κρατία παρ' αὐταῖς εἶνε ἐπισημα-
λῆς, ἀβεβαία — καὶ δὲν γνωρίζω,
ἂν ἐξ ὧν ἀνεξαιρέτως (= τῶν
πασῶν) τῶν πόλεων ὑπολείπεται
τις πόλις ἀσφαλῶς δημοκρατου-
μένη πλὴν τῆς ἰδικῆς μας. Δὲν
μοι φαίνεται ὀρθόν νὰ ἐρμηνευθῇ
τὸ «βεβαίως» διὰ τοῦ «ἀληθῶς»,
ὅποτε τὸ νόημα θὰ ἦτο τὸ ἐξῆς:
ἀληθῆς δημοκρατία μόνον ἐν Ἀθῆ-
ναις ὑπάρχει, εἰς ὅλα δὲ τὰ ἄλ-
λα μέρη ἐπικρατήσαντες οἱ Φιλιπ-
πίζοντες μετέβαλον σιωπηλῶς τὰς
δημοκρατίας εἰς ὀλιγαρχίας.

§ 5, Καὶ κεκρατίκασιν κλπ.] ἀρ-
χίζει ἐνταῦθα νὰ ἀναπτύσῃ τὸν
τρόπον, δι' οὗ ὑπερίσχυσαν οἱ ἐπι-
μοῦντες νὰ γείνωσι τύραννοι.—
οἱ... ποιοῦμενοι] — ἐξασκοῦντες πο-
λιτικὴν ἐπιρροήν.— δι' ἐκείνου] Δια-
φοροτρόπως ἐξηγηθήσαν αἱ λέξεις
αὗται, κατὰ τὸ νόημα δηλ., τὸ ὅ-
ποτον ἐδόθη εἰς τὸ «οἱ τῆς ἐκεί-
νου προαιρέσεως». — πᾶσιν δοτ.
ὄργαν. εἶνε δὲ γένους οὐδετέρου.
— ὅσοις] ὅσοις ὄργανοι εἰς τὸ
«πράττεται» — ἔχουσι ὑπερίσχυση
δι' ὧν δι' ὅσων κατορθοῦται τι
(= πράγματα πράττεται) δηλ. με-
ταχειρισθέντες ὅλα ἐκείνα τὰ μέ-
σα, διὰ τῶν ὁποίων φέρεται εἰς
πέρας τι, κατορθοῦται τι. Ἄλλ'
ἢ ἐρμηνεῖα αὕτη δὲν φαίνεται μοι
ὀρθή· εἶνε ὀρθὴ ἢ ἄλλη, καθ' ἣν

6 ἂν αἰτίσωσι χρόνοις παρεῖναι. ἡμεῖς δ' οὐ μόνον τούτοις ὑπολειπόμεθα, ὧ ἀνδρες Ἀθηναῖοι, ἀλλ' οὐδ' ἀνεγερθῆναι δυνάμεθα ἀλλὰ μανδραγόραν πελωκόσιν ἢ τι φάρμακον ἄλλο τοιοῦτον εἴοικαμεν ἀνθρώποις, εἴτ', οἶμαι, (δεῖ γάρ, ὡς ἐγὼ κρίνω, λέγειν τάληθῆ) οὕτω διαβεδλήμεθα καὶ καταπεφρονήμεθ' ἐκ τούτων ὥστε τῶν ἐν αὐτῶ τῷ κινδυτεύειν ὄντων οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας ἡμῖν ἀντιλέγουσιν, οἱ δ' ὑπὲρ τοῦ ποῦ συνεδρεύσουσι, τινὲς δ' καθ' αὐτούς ἀμύνεσθαι μᾶλλον ἢ μεθ' ἡμῶν ἐγνώκασιν

τὸ μὲν «πᾶσιν» εἶνε δοτικὴ εἰς τὸ «εὐκρατήκασιν» σημαίνουσα ἐπι-
ἀνωτέρω τὸ «πανταχοῦ» καὶ οὐσα
γένους ἀρσενικοῦ· τὸ δὲ «ἔσοις»
οἰσεί· ἀναφορικὸν ἐπίρρημα =
ἔπου, καὶ τὸ «πράττεται πράγμα-
τα» ἴσον μὲ τὸ «πολιτεύονται» =
ἔχουσι ὑπερισχῶση πανταχοῦ (=
πᾶσιν), ἔπου (= ἔσοις! πολιτεύον-
ται (= πράγματα πράττεται), τ.
ἔστ. εἰς ὅλας τὰς πολιτείας.—
πρώτῳ μὲν...καὶ πλείστῳ] δοτ. ὀρ-
γανική.—τῷ ἔχειν] ἐπεξήγησις εἰς
τὸ «πρώτῳ καὶ πλείστῳ». —πᾶ-
σι] γεν. διαιρετική, εἰς τὸ «πρώ-
τῳ» ἀλλ' εἰς τὸ «πλείστῳ», θεω-
ρεῖται καὶ ὡς συγκριτικὴ γενική.
Ἡ ἐρμηνεία: «...διὰ πρώτου ἔξ
ὅλων καὶ σημαντικώτατου, δηλ.
διὰ τοῦ ἔχειν κλπ.» ἢ ἐν ἑ-
λευθέρᾳ μεταφράσει: ἀφ' ἐνός
μὲν διότι ἔχουσι ἄνθρωπον...—ὅπερ
εἶνε σπουδαιότατον.—τοῖς βου-
λομένοις] ἔννοσι τοὺς ῥήτορας τοὺς
προθύμως παλοῦντας τὸν ἑαυτῶν

των, τοὺς προδότες ἄρα τῶν πό-
λεων.—λαμβάνειν] ἐκ τοῦ «βου-
λομένοις». ἔχειν] ὑποκείμε. αὐτοῦ
εἶνε τὸ «οἱ τὰς πολιτείας ποιούμε-
μενοι». — τὸν δώσοντα] ἀντικείμε.
τοῦ «ἔχειν». Ἡ ἑναρθρος μετοχὴ
σημαίνει ἄνθρωπον, ὃ ὅποιος ἀφ'
ἑαυτοῦ θέλει νὰ θώσῃ. ὃ δώσων
εἶνε ὁ Φιλ.—ὑπὲρ αὐτῶν] ἢ ἀνω-
νυμ αὐτῶν ἀναφέρεται εἰς τὸ «οἱ
δὲ» ἐκεῖνου τὰς πολιτείας ποιού-
μενοι» Ἡ ἐρμηνεία τοῦ «τῷ...
ὑπὲρ αὐτῶν»: «διότι ἔχουσι ἐν
τῷ Φιλίππῳ ἄνθρωπον διατεθειμέ-
νον νὰ θώσῃ πρὸς τὸ συμφέρον των
χρήματα εἰς τοὺς ῥήτορας, οἵτινες
θέλουσι νὰ πωλήσωσιν ἑαυτούς». —
τούτου] γεν. συγκριτικὴ εἰς τὸ «ἐ-
λάττονι». — κατασφραγισμένη] ἢ
ἑναρθρος μετοχὴ ἐνταῦθα σημαίνει
δύναμιν, ἢ ὅποια θὰ δυναθῆ κλπ.
—ἐν οἷς... χρόνοις] τὸ οὐσια-
στικὸν μετεπήδησεν εἰς τὴν ἀναφο-
ρικὴν πρότασιν. Κυρίως ἔπρεπε νὰ
εἶπῃ: «ἐν ταῖς χρόνοις, ἐν οἷς».

§ 6. Οἱ Ἀθηναῖοι πεσόντες εἰς νόκην ὀλιγορῶσι περὶ πάντων ἐν Ἑλλάδι.

§ 6. τοῖσι] δοτ. τοῦ κατὰ τι.
ἔννοσι δὲ δι' αὐτοῦ τοῦ «τούτοις»
τὸ «τῷ ἔχειν τὸν θώσοντα καὶ τὸ
«τῷ παρεῖναι δύναμιν κλπ.»—μαν-
δραγόραν] ὃ μανδραγόρας εἶνε εἶ-
δος φυτοῦ ναρκωτικοῦ, ἀλλὰ καὶ
τὸ ἔξ αὐτοῦ κατασκευασθένον ὑ-
πνωτικὸν ποτὸν μανδραγόρας κα-
λεῖται, ὡς ἐνταῦθα.—μανδραγόραν
πελωκόσιν... εἴοικαμεν] = εἴοικαμεν
ἄνθρωποις ὑπὸ μανδραγόρα (ου)

καθεύδουσιν. Οἱ μὴ ἐκτελοῦντες τὸ
καθηκόν των καὶ κοιμώμενοι λέ-
γονται ὅτι ἔχουσι πῆ μανδραγό-
ραν.—οἶμαι] τοῦτο, ὡς καὶ ἢ μετ'
αὐτὸ ἀρχομένη παρενθετική πρό-
τασις, ἐτέθη ἵνα υποκράσῃ τὴν
δριμύτητα τῆς ἐκφράσεως «κατα-
πεφρονήμεθα» κλπ.—ἐκ τούτων]
ἢ «ἐκ» σημαίνει τὸ ἀναγκαστικὸν
αἴτιον· διὰ δὲ τοῦ «τούτων» ση-
μαίνεται τὸ μὲν ἢ ὑπὸ τὴν ἐπιφύ-

Τοῦ χάριν δὴ ταῦτα λέγω καὶ διεξέρχομαι ; Οὐ γὰρ ἀπε- 7
 χθάνεσθαι μὰ τὸν Δία καὶ πάντα θεοὺς προαιρούμαι.
 Ἴν' ὑμῶν ἕκαστος, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο γινῶ καὶ
 εἰδῆ, ὅτι ἢ καθ' ἡμέραν ῥαστώνῃ καὶ ῥαθυμῖα, ὥσπερ
 τοῖς ἰδίοις βίοις, οὕτω καὶ ταῖς πόλεσιν οὐκ ἐφ' ἑκάστου
 τῶν ἀμελουμένων ποιεῖ τὴν αἴσθησιν εὐθέως, ἀλλ' ἐπὶ τῷ

τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀφθονίας τῶν χρημάτων μειονεκτοῦσα θέσις τῶν Ἀθηναίων, τὸ δὲ ἢ ληθαργοῦσα καὶ νωθρῇ αὐτῶν κατὰστασις.— τῶν ὄντων] εἶνε γενικῆ τοῦ ὄλου, τὸ δὲ » οἱ μὲν., οἱ δέ... .., τινὲς δὲ» εἶνε τὰ μέρη.— τῶν ἐν τῷ κινδυνεύειν ὄντων] Ἰσως ταῦτα ἀναφέρονται εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, τοὺς ὄπολους ἐνόμιζον ὅτι ἐμελλε νὰ προσβάλλῃ ὁ Φίλιππος. Δὲν πρέπει δὲ νὰ ὑποτεθῆ ὅτι ταῦτα ἀναφέρονται εἰτε εἰς τοὺς Θηβαίους, εἰτε εἰς τοὺς Θεσσαλοὺς, εἰτε εἰς τοὺς Ἀργεῖους, εἰτε εἰς τοὺς Μεγαλοπολίτας, πολὺ δὲ ἐπιγώτερον εἰς τοὺς Μεγαρεῖς, οὕτινες οὕτε τρίτοι οὕτε τέταρτοι οὕτε ἐν λόγῳ οὕτε ἐν ἀριθμῷ εἴοιν.— ἡμί] ἐπειδὴ προστάχθη τὸ «τῶν ἐν αὐτῷ τῷ κινδυνεύειν ὄντων», τὸ «ἡμῖν» τοῦτο πρέπει νὰ τονισθῆ πολὺ, διότι ἐνθεν μὲν δηλοῖ τὴν ψυχικὴν ὀδύνην τοῦ Δημ. ἐπὶ τῇ φοβερῇ τῶν Ἀθηναίων καταπτώσει, ἐνθεν δὲ δι' αὐτοῦ ζητεῖ ὁ ῥήτωρ νὰ ὑπομνήσῃ τοὺς συμπολίτας του τίνος πόλεως πολιταί εἶνε, καὶ τίνα ἐπομένως καθήκοντα ἔχουσιν. Οἰοεὶ λέγει ὁ Δημ. : «κατηντήσαμεν—τοῦτο τὸ λέγω μετ' ἄλλους ψυχῆς—κα-

τηντήσαμεν εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε ἄνθρωποι ἐν κινδύνῳ διατελοῦντες ἄλλοι μὲν τολμῶσι νὰ ἐρίζωσι πρὸς ἡμᾶς (τοὺς πολίτας δηλ. ἐνδοξοτάτης πόλεως) περὶ τῆς ἡγεμονίας, ἄλλοι δὲ ἐρωτῶσι νὰ μάθωσι ποῦ θὰ συνέλθῃ τὸ συνέδριον τῆς συμπολιτείας (=συνεδρεύουσι), τινὲς δὲ ἀπεφάσιον νὰ ἀποκρούσωσι τὸν ἐχθρὸν μόνον των (=καθ' ἑαυτοὺς) παρὰ μεθ' ἡμῶν.— ὑπὲρ τοῦ ποῦ συνεδρεύουσι]. Πρόκειται πιθανῶς περὶ τῶν ἀξιώσεων τῆς ἐν Ἐδδοίᾳ Χαλκίδος, ἧτις δὲν ἤθελεν ὁμοσπονδίαν συνεδρεύουσαν ἐν Ἀθήναις. Ἡ πόλις, ἧτις ἐθεωρεῖτο πρώτη ἐν Ἑλλάδι, συνήθως ἔδιδε τὸν στρατηγὸν εἰς τὸν συμμαχικὸν στρατὸν καὶ ἐξήλου εἰς τοὺς ἄλλους τὸν τόπον τῆς συνελεύσεως. Διὰ τοῦτο περὶ αὐτῶν ὡσεὶ περὶ μεγίστων τιμῶν προεκλήθησαν μετὰ τοὺς Μηδικοὺς πολέμους μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Σπάρτης μέγιστοι ἀγῶνες.— καθ' αὐτοὺς ἀμύνεσθαι]. Τὸ Βυζάντιον κατὰ πρῶτον ἀπέκρουσε τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων ἐν τοῦτοις ὅμοις, καθ' ὃν χρόνον ὁ Δημ. ἐξεφώνησε τὸν Γ' Φιλιππικόν, ἡ πόλις αὕτη εἶχεν ἤδη ἀλλάξῃ φρόνημα

7—10. Ἀπαριθμησὶς τῶν προόδων, τὰς ὁποίας ἠδυνήθη νὰ κάμῃ ὁ Φίλ. ἀπὸ τῆς συνομολογήσεως τῆς εἰρήνης διὰ τὴν ἀμέλειαν καὶ τύφλωσιν τῶν Ἀθηναίων.

7. Τοῦ χάριν] = τίνος χάριν = πρὸς τίνα σκοπὸν σημαίνει δὲ τὸ «χάριν» μετὰ γεντὸ τελικὸν αἰτιον τὸ δὲ «τοῦ» εἶνε γεν. ἐρωτηματικῆς ἀντωνυμίας. Ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν

ἐρώτησιν ταύτην διδεται μετὰ τὸ πέρας τῆς παρενετικῆς προτάσεως «οὐ γάρ... προαιροῦμαι» ἀρ- χουμένη διὰ τοῦ εἶνα κλπ.— λέγω καὶ διεξέρχομαι] εἶνε συνώνυμα

8 κεφαλαίῳ τῶν πραγμάτων ἀπαντᾷ. ὄρατε Σέρριον καὶ Δορίσκον· ταῦτα γὰρ πρῶτον ὀλιγορήθη μετὰ τὴν εἰρήνην, ἃ πολλοῖς ἡμῶν οὐδὲ γινώσκω· ἐστὶν ἴσως. ταῦτα μέντοι τότε ἔαθεντα καὶ παροφθέντ' ἀπώλεσθ' Ἐθράκην καὶ Κερσοβλέπτην, σύμμαχον ὄνθ' ὑμῶν. πάλιν ταῦτ' ἀμελοῦμεν ἰδὼν καὶ οὐδεμιᾶς βοθηίας τυγχάνοντα παρ' ὑμῶν, κατέσκαπτε Πορθμῶν καὶ τυραννίδ' ἀλαντικρὺ τῆς Ἀττικῆς ἐλετείχισεν ὑμῖν ἐν τῇ Εὐβοίᾳ. ταύτης ὀλιγω-

καὶ τὰ δύο βήματα.—ἀπεχθάνεσθαι] τὸ «ἀπεχθάνομαι» ἔχει παθητικὴν σημασίαν συντασσόμενον μὲ δοτικὴν = γίνομαι μισητός εἰς τινα, μισοῦμαι ὑπό τινος· κακῶς δὲ ὑπό τινων σήμερον παρελήφθη ἐπὶ ἐνεργητικῆς σημασίας, ὡς: ἀπεχθάνομαι τὸν ἄνθρωπον αὐτόν.—μὰ τὸν Δία] ἰδὲ Φιλ. Γ'. § 54 — γὰρ καὶ εἰδῆ] = ἵνα γνωρίσῃ καὶ οἴονεϊ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἴδῃ = ἵνα ἐννοήσῃ σαφῶς. Αἱ δύο αἰτῆαι λέξεϊς εἶνε συνωνυμοί. ἐντονωτέρα δὲ εἶνε ἡ δευτέρα.—ἀγαθμίᾳ] ἰδὲ Φιλ. Γ'. § 5.—ταῖς ἰδίαις βίαις] = εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον ἐνὸς ἐκάστου ἀνθρώπου· ἀντιτίθεται δὲ πρὸς τὸ «ταῖς πόλεσιν». —ἀπαντᾷ] τὸ «ἀπαντᾶν» σὴμ. ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον προκύπτει ἐκ τῆς μείξεως καὶ τῆς λάσσεως προτάσεως.—ταῖς πόλεσιν. ἀπαντᾷ] τὴν ἰδέαν αὐτὴν ἀναπτύσσουσι τὰ κατωτέρω φερόμενα παραδείγματα. Ἰσοῦ τι θέλει νὰ εἴπῃ ὁ Δημ. : Τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς περὶ ἐνὸς ἐκάστου πράγματος ἀφροντισίας εἴτε ἐν τῇ βίῳ τῶν ἰδιωτῶν εἴτε ἐν τῇ βίῳ τῶν πόλεων δὲν παρουσιάζονται (= ἀπαντᾷ) ἀμέσως ἐπὶ ἐκάστου τῶν ἀμελουμένων, ἀλλ' ἐν τῇ συνόλῳ τῶν πραγμάτων. Φερ' εἰπεῖν : Αἱ Ἀθηναῖοι εἰδείξαν ἀμέλειαν μερικῶς διὰ τὰ ὄχυρά μέρη Σέρριον καὶ Δορίσκον· ἡ μερικὴ αὕτη ἀμέλεια ἡμᾶλλον ἢ ἐκ τῆς ἀμελείας ταύτης προκύψασα μερικὴ ζημία εἰς τοὺς Ἀθηναίους δὲν ἔκαμεν ἀμέσως εἰς αὐτοὺς αἰσθησὶν μερικὴν ἔκαμεν ὁ-

μῶς αἰσθησὶν, καὶ αἰσθησὶν ἀλγεινοτάτην, ἐν τῇ συνόλῳ τῶν πραγμάτων τῶν Ἀθηνῶν· δηλ. ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι ἔχασαν τὴν Ἐθράκην καὶ τὸν σύμμαχον τῶν Κερσοβλέπτην, τότε θὰ ἐκτύπησαν οὕτως εἰπεῖν τὸ κεφάλαιον, διότι ἡμέλειαν διὰ τὰ μνημονευθέντα ὄχυρά μέρη Σέρριον καὶ Δορίσκον. (Ὅτι δὲ τοῦτο εἶνε τὸ νόημα τοῦ Δημοσθένους, ἀποδεικνύει καὶ χωρίον τι τοῦ Ἰσοκράτους πρὸς Νικολέαν § 15' : μηδεὶν ὀλιγορῆτε, μηδὲ καταφρονεῖτε τῶν προστεταγμένων ὑπολαμβάνοντες, ὡς οὐ παρὰ ταῦτ' ἐστίν, ἀλλ' ὥς παρ' ἑκάστον τῶν μερῶν ἢ καλῶς ἢ κακῶς ἔξον τὸ σῆμα. οὕτω οὐποδάζετε περὶ αὐτῶν) (= ἐν ἐλευθέρῳ μεταφράσει) : προσέχετε εἰς τὰ προστεταγμένα ἔχοντες ὑπ' ὄψιν σας ἔτι τὸ σῆμα θὰ ἔχη καλῶς ἢ κακῶς, καὶ ἐὰν ἐν μόνον ἐκ τῶν προστεταγμένων παραμελήσετε.—οὐκ εἶπεν αἰσθησὶν] ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἐπαρέχει τὴν αἰσθησὶν.

§ 8. ὄρατε] εἶνε προστακτικὴ —Σέρριον καὶ Δορίσκον] πρὸλ. Φιλ. Γ' § 15.—μετὰ τὴν εἰρήνην] ἐτέθη τὸ ἄρθρον, διότι πρόκειται περὶ τῆς γνωστῆς Φιλοκρατείου εἰρήνης τῆς συνομολογηθείσης τὸ 346 π. Χ.—πάλιν ταῦτα] τὸ «ταῦτα» ἀναφέρεται εἰς τὸ «Ἐθράκην καὶ Κερσοβλέπτην». ὁ Δημ. ὡς ἐν κλίμακι ἐνταῦθα παρουσιάζει καταφανῶς τὰ ἀμαρτήματα τῶν Ἀθηναίων καὶ τὰς κατακτήσεις τοῦ Φιλίππου.—κατέσκαπτε [Πορθμῶν] πρὸλ.

φρονιμένης Μέγαρ' ἔάλω παρὰ μικρόν. οὐδὲν ἐφροντίσατ' 9
 οὐδ' ἐπεστράφητ' οὐδὲν τούτων, οὐδ' ἐνεδειξασθε τοῦθ',
 ὅτι οὐκ ἐπιτρέψετε τοῦτο ποιεῖν αὐτῶ. Ἀντρώνας ἐπρίατο
 καὶ μετ' οὐ πολὺν χρόνον τὰ ἐν Ὀρεῶν πράγματα' εἰλή-
 φει. πολλὰ δὲ καὶ παραλείπω, Φεράς, τὴν ἐπ' Ἀμβρακίαν 10
 ὁδόν, τὰς ἐν Ἠλίδι σφαγὰς, ἄλλα μυρία. οὐ γὰρ ἴν' ἐξα-
 ριθμῆσωμαι τοὺς βεδιασμένους καὶ τοὺς ἠδικημένους
 ὑπὸ Φιλίππου, ταῦτα διεξῆλθον, ἀλλ' ἵνα τοῦθ' ὑμῖν
 δείξω, ὅτι οὐ στίσεται πάντας ἀνθρώπους ἀδικῶν, τὰ δ'
 ὑφ' αὐτῶ ποιούμενος Φίλιππος, εἰ μὴ τις αὐτὸν κωλύσει.

Φιλίπ. Γ' § 58. —ἐπετείχισεν] ἐγ-
 καθίδρυσεν τὴν δύναμιν τυράννου
 τινός (τοῦ Κλειτάρχου) ὡς τεῖχος
 ἀπειλοῦν τὴν Ἀττικὴν. Τὴν τυ-
 ραννίδα ἢ τὸν τυράννον Κλειτάρ-
 χον ὁ ῥήτωρ παριστᾷ κατὰ τολ-
 μηρὰν μεταφορὰν ὡς τεῖχος, ἔξ
 οὗ ἐφορμῶν ὁ Φιλ. τῆ συμπράξει
 τοῦ ἐν Ἐρεστρίᾳ Κλειτάρχου τὰ ἐ-
 πιπίκτη, ὁσάκις ἤθελε, κατὰ τῆς
 Ἀττικῆς.

§ 9. Μέγαρα] πρβλ. Φιλ. Γ' §
 17 καὶ 27 ἐν τῇ αὐτῇ λέξει. —
 παρὰ μικρόν] = παρ' ὀλίγον, ὀλίγον
 ἔλειψεν. — ἐπεστράφητε] = δεῖξατε
 προσοχὴν, ἐταράχθητε. — τοῦτων] ἐ-
 ξαρτᾶται ἐκ τοῦ «ἐφροντίσατε καὶ
 ἐπεστράφητε». Ἡ αἰτιατικὴ «οὐ-
 δὲν», ἥτις ἐπαναλαμβάνεται εἰς τὰ
 δύο μέλη τῆς φράσεως, εἶνε ἐ-
 πιρρηματικὴ. — τοῦτο ποιεῖν] πρέπει
 νὰ ἐκληφθῆ ἑνταῦθα ἐν τῇ ἐνοιῇ
 τοῦ «τοιούτῳ τι ποιεῖν». — Ἀντρώ-
 νας ἐπρίατο] = ὄσως χρήματα εἰς
 τοὺς προδότας ἔλαβε τοὺς Ἀν-
 τρώνας, οἵτινες ἦσαν πόλεις τῆς
 Θεσσαλίας καί μιν ἀντικρὺ τοῦ
 ἐν Εὐβοίᾳ Ὀρεῶς. Ὡνομάσθη δὲ
 κατὰ τὸν Στέφανον ὁτῶ «διὰ
 τὸ τοὺς τόπους ἀνθρώπους εἶναι,
 ἔξ οὗ καὶ παροιμίᾳ ἀνθρώπος ὄνομα»
 — Τὰ ἐν Ὀρεῶν πράγματα] ἰδὲ Φιλ.
 Γ' § 59—62. περὶ δὲ τοῦ Ὀρεῶς
 ἰδὲ Φιλ. Γ' § 33 ἐν τῇ αὐτῇ λέξει.

§ 10. Φεράς] Εἰς τὴν πόλιν
 ταύτην τῆς Θεσσαλίας ἐγκατέστη-
 σεν φρουρὰν ὁ Φιλ. ἐκδιώξας τὸν

τύραννον τῶν Φερῶν Λυκόφωνα.
 Ὁ σκοπὸς δὲ τῆς ἐγκαταστάσεως
 τῆς φρουρᾶς ἦτο, ὡς αὐτὸς (ὁ
 Φιλ.) εἶπε, νὰ τηρηταί τάξις ἐν
 πόλει· πράγματι ὅμως νὰ συ-
 στήξῃ διὰ στερεοῦ ζυγοῦ δου-
 λείας τοὺς ἐμμεταβόλους Θεσσα-
 λούς. — Ἀμβρακίαν... Ἠλίδι] ἰδὲ
 Φιλ. Γ' § 37 ἐν ταῖς αὐταῖς λέ-
 ξει· καὶ § 34. — Τὰς ἐν Ἠλίδι
 σφαγὰς] Ὁ Φιλ. ὡς ἡγεμῶν τῶν
 Ἀμφικτιόνων προσέγραψε τοὺς ἀ-
 νοσίους Φακίτας. Τούτων τινὲς κα-
 ταφυγόντες μετὰ τοῦ στρατηγοῦ
 τῶν Φαλαίικου εἰς Κρήτην, ἀφ' οὗ
 ἔλαβον καὶ τινὰς ἐξορίστους τῆς
 Ἠλίδος, ἔκαμαν ἐφοδὸν εἰς τὴν
 Πελοπόννησον. Ἐν ᾧ δὲ ἐλεηλά-
 τουν τοὺς ἀγροῦς, προσέβαλον
 αὐτοὺς Ἠλείοι καὶ Ἀρκάδες καὶ
 παραδοθέντες κατέσφαξαν μέχρις
 ἐνός πάντας, ὡς διέταξε τὸ ψή-
 φισμα τῶν Ἀμφικτιόνων. Τοῦτο
 εἶνε, τὸ ὅσον ὁ Δημ. καλεῖ τὰς
 ἐν Ἠλίδι σφαγὰς, τὰς ὁποίας ἀπο-
 δίδει εἰς τὸν Φιλ. ἵνα ἐξαγέρῃ
 τὸ μῖσος τῶν συμπολιτῶν του καὶ
 ἀφυπνίσῃ τοὺτους κατὰ τοῦ ἀνι-
 ῥου καὶ πανούργου Μακεδόνος!
 — οὐ σήσεται] = οὐ παύσεται, ἀλλὰ
 διατελέσει ἀδικῶν. — τὰ δὲ ὑφ'
 αὐτῶ ποιούμενος] = ἀφ' ἑτέρου δὲ
 (= τὰ δὲ, ἔπερ ἔχει ἐπιρρηματικὴν
 σημασίαν) ὑποτάσσων αὐτοὺς. Δι-
 νάμεθα πρὸ τοῦ «ἀδικῶν» ἂν ὑπο-
 νόσωμεν τὸ «τὰ μέν». πρβλ. τὸ
 «καὶ δὲ ἀκρηχότες» ἐν § 3.

11 Εἰσὶ δὲ τινες οἳ πρὶν ἀκοῦσαι τοὺς ὑπὲρ τῶν πραγμάτων λόγους εὐθέως εἰώθασιν ἐρωτᾶν ἐπὶ τὴν χρῆναι ποιεῖν ; οὐχ ἵνα ἀκούσαντες ποιήσωσι (χρησιμώτατοι γὰρ ἂν ἦσαν ἀπαντῶν), ἀλλ' ἵνα τοῦ λέγοντος ἀπολλογῶσιν. δεῖ δ' ὁμοῦ εἰπεῖν ὅ,τι χρῆναι ποιεῖν. πρῶτον μὲν, ὧν ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦτο παρ' ὑμῖν αὐτοῖς βεβαίως γινώσκοντες, ὅτι τῆ πόλει Φίλιππος πολεμεῖ καὶ τὴν εἰρήνην ἕλκε, καὶ κακόνους μὲν ἔστι καὶ ἐχθρὸς ὅλη τῆ πόλει καὶ τῷ τῆς πόλεως ἐδάφει, προσθήσω δὲ καὶ τοῖς ἐν πόλει θεοῖς, οἵπερ αὖ-

ΠΡΩΤΟΝ ΜΕΡΟΣ (§ 13 27).

§ 11—16. Εἶθε οἱ Ἀθηναῖοι νὰ ἐννοήσωσι καλῶς δύο πράγματα· 1) ὅτι ὁ Φίλ. εἶνε ὁ φυσικὸς, ὁ ἀσπονδὸς ἐχθρὸς πολιτείας, ἥς δαπαναίαι ἐμαγαλύνθη καὶ ἡ ὁποία εἶνε ἡ προστάτις τῆς ἐλευθερίας ὄλων· καὶ 2) ὅτι αἱ κατὰ τὴν Ἑλλάκην ἐκστρατεῖαι τοῦ Φιλίππου καὶ αἱ ἐπιχειρήσεις του εἰς ἓν καὶ μόνον τείνουσιν, εἰς τὸ νὰ ὑποτόξῃ οὕτως τὰς Ἀθήνας.

§ 11. Ἀφ' οὗ ἐν τοῖς προηγουμένοις ὁ Δημ. εἰκόνας διὰ ζοφερῶν χρωμάτων τὴν κατάστασιν τῆς πόλεως καὶ ἀπηρίθμησεν πῶς τοὺς ἠδικοημένους καὶ βεδιασμένους ὑπὸ τοῦ Φιλ. ἀπὸ τῆς συνομολογῆσεως τῆς εἰρήνης, μεταβαίνει ἀπὸ τῆς παραγράφου ταύτης εἰς τὸ α' μέρος τοῦ λόγου του κατὰ τρόπον τεχνικώτατον· εἰσάγει δηλ. τινὰ ἀνυπομένους, οἵτινες, ἀντὶ νὰ περιμένωσι τὸν βῆτορα νὰ φέρῃ ἠτιολογημένην τὴν ἐκθεσιν τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων, συνηθίζουσι νὰ ἐρωτῶσιν αὐτὸν τὴν τετριμμένην ἐκείνην ἐρώτησιν «τί εὖν χρῆναι ποιεῖν» νομίζοντες ὅτι τοιοῦτοτρόπως καθιστῶσι αὐτὸν ἀναυδὸν ὡς μὴ ἔχοντα δῆθεν καὶ αὐτὸν νὰ εἴπῃ «τί χρῆναι ποιεῖν». Εἰς τοῦτους δῆθεν ἀποκρινόμενος ὁ Δημ. συμβουλεύει τοὺς Ἀθηναίους· 1) ὅτι ἔχοντες ἕν' ὄμιν ὅτι ὁ Φίλ. εἶνε ἀσπονδὸς ἐχθρὸς τῶν Ἀθηναίων καὶ ὅτι θλαίαι ἐνέργειαι του τείνουσιν εἰς τὴν ὑποταγὴν τῆς πόλεως πρέπει νὰ ἀντισταθῶσι κατ' αὐτοῦ, νὰ βοηθήσωσι τοὺς ἀντιτασσόμενους εἰς τὰς κατακτήσεις του καὶ νὰ παρασκευάσωσιν

εἰς τὸν ἀγῶνα 2.) ὅτι πρέπει νὰ μὴ ἠμμουλκῶσιν καὶ 3) πολλὰ νὰ θναύσωσι καὶ πολλὰ νὰ κοιτάσωσιν.— «τί οὖν χρῆναι ποιεῖν;» ἐρωτηματικὴ πρότασις ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ «ἐρωτῶν» ὡς ἀντικείμενον· ἀλλ' ἐκφέρεται ὡς ἀνεξάρτητος διὰ τοῦ «τί», ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ὡς τώρα γινομένην καὶ σχεῖσιν ἔχουσαν πρὸς ἄλλα προηγουμένα, ἅπερ ἀποσιωπῶνται· αὐτὸ τοῦτο δηλοῖ καὶ ἡ διὰ τοῦ «οὖν» σύνδεσις αὐτῆς πρὸς τὰ ἀποσιωπώμενα. Κατὰ ταῦτα τὸ «οὖν» ἔχει συλλογιστικὴν σημασίαν. Τὸν συλλογισμὸν κἀμνοῦσιν οἱ «εἰς», οἵτινες ἀκούσαντες λόγους τινὰς (ἀποσιωπώμενους ἐν ταῦθα) τοῦ ἀγορεύοντος παρεμβαίνουν καὶ οὕτως εἰπεῖν συνεχίζουσι τὸν λόγον. Ἡ ἔννοια : *πολλὰ καὶ ἀλλὰ τί λοιπόν, τί τέλος πάντων πρέπει νὰ κάμωμεν ; — χρησιμώτατοι γὰρ ἂν ἦσαν ἀπαντῶν*] = διότι ἀπὸ ὅλων αὐτοῖ θὰ ἦσαν χρησιμώτατοι, ἔαν ἤρώτων τὸ «τί εὖν χρῆναι ποιεῖν» πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ κάμωμεν, ὅ,τι ἀκούσωσι. Διὰ τῆς παρεμβητικῆς αἰτιολογικῆς αὐτῆς προτάσεως ὁ Δημ. ἐντεχνώτατα στιγματίζει τὴν

τὸν ἔξολέθειαν, οὐδὲν ἄ μέντοι μᾶλλον ἢ τῇ πολιτεία πο-
 διαγωγῆν τῶν ἄλλων Ἀθηναίων, οἵτινες διέτριβον περὶ τοὺς λό-
 γους, ἐν ᾗ ὁ Φίλιππος ἔδρα. Ἔ-
 χομεν ἀληθῶς ἀνάγκην ἔργων—
 λέγει ὁ Δημ.—καὶ οὐχὶ λόγων· δι'
 αὐτὸ λέγω ὅτι οἱ ἐρωτῶντες «τί
 χρὴ ποιεῖν» θὰ ἦσαν ἀπὸ θλούς
 χρησιμώτατοι, ἐὰν τὸ ἔκαμνον
 τοῦτο πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἐκτελέ-
 σωσι τὸ ὑπὸ τοῦ βήτορος προτα-
 θησόμενον.—τοὺς ὑπὲρ τῶν πρα-
 γμάτων λόγους]—τὴν ἡτιολογημέ-
 νην ἔκθεσιν τῆς καταστάσεως
 τῶν πραγμάτων, τοὺς λόγους ὑπὲρ
 τῆς σωτηρίας τῶν σημερινῶν
 πραγμάτων.—ἵνα τοῖς λόγοις ἀ-
 παλλαγῶσι]—ἵνα παύσωσιν αὐτὸν
 ἀπὸ τοῦ νὰ λέγῃ περαιτέρω, ἵνα
 ξεφορωθῶσι τὸν λέγοντα.—προῶ-
 τον μὲν] διὰ τοῦ «πρώτον μὲν» ὁ
 βήτωρ ἄρχεται τῆς ἀφηγήσεώς
 του, ἐν παραγράφῳ δὲ 15 ἐπανα-
 λαμβάνων τοῦτο ἀνακεφαλαιωτι-
 κῶς διὰ τοῦ «πρώτον μὲν δὴ» με-
 ταβαίνει εἰς τὸ «δεύτερον δέ». —
 πρώτον μὲν...βεβαίως κτλ.] Αὐτολε-
 ξεῖ σχεδὸν παραλαμβάνει ταῦτα ὁ
 βήτωρ ἐκ τοῦ λόγου του περὶ τῶν
 ἐν Χερρονήσῳ. Ὁ Δημ. πολλάκις
 ἑαυτὸν παραφράζει οὐ μόνον τὰ
 ἐν ἄλλοις λόγοις ὑπ' αὐτοῦ εἰρη-
 μένα ἀλλαχόσε μεταφέρων, ἀλλὰ
 καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ μεταλλάκει εἰνε φα-
 νερόν ὅτι λέγει τὰ ἴδια, ἀλλὰ λαν-
 θάνει τοὺς ἀκούοντας διὰ τῆς
 ποιικιλίας τῆς ἐρμηνείας. Οὕτω
 καὶ ὁ Ἰσοκράτης δὲν ἐβίσταζε νὰ
 ἐπαναλαμβάνῃ τὰς αὐτὰς ἐννοίας
 καὶ λέξεις ἐν πλείστοις χωρίοις
 καὶ λόγοις.—γινῶναι] ἐκ τοῦ «χρὴ»,
 ἔπειρ παραλαμβάνεται ἐκ τοῦ «ὅτι
 χρὴ ποιεῖν».—τοῦτο] προξαγγέλλει
 μετ' ἐμφάσεως τὸ μερικὸν ἀντικ.
 τοῦ γινῶναι...«ὅτι...πολεμῆ κλπ». —
 παρ' ἡμῖν αὐτοῖς] προσδιορισμὸς
 τοῦ «γινῶναι» δὲν εἶνε δὲ κο-
 σμητικὸς πλεονασμὸς, ἀλλὰ χα-
 ρακτηρίζει μετὰ πάθους τὴν

σπουδαιότητα τοῦ «γινῶναι»=
 τοῦτο, ἀφ' οὗ τὸ βασανίσετε πρό-
 τερον καλῶς ἐν τῇ νῆ ὑμῶν καὶ
 ἐν τῇ συνειδήσει, τοῦτο ὀριμέ-
 νως (=βεβαίως) νὰ γνωρίσετε.—
 τῇ πόλει] προέταξε τὸ ἀντικείμεν.
 τοῦ βήματος, ἵνα ἐξάρῃ αὐτό.
 Διὰ δὲ τοῦ «τῇ πόλει» πρέπει,
 λέγει ὁ Wolf, νὰ ἐννοηθῇ ἡ δη-
 μοκρατία.—τὴν εἰρήνην] εἶνε ἡ
 γνωστὴ Φιλοκράτειος, ὡς καὶ ἄλ-
 λαχοῦ εἶπομεν. — κακόνους] = ἐ-
 χθρὸς τοῦτο, ὡς καὶ τὸ «θύσους»
 εἶνε ἀντίθετον τοῦ «εὐνοῦς»,
 τὸ δὲ «θύσμενης» ἀντίθετον τοῦ
 «εὐμενης». Κακῶς δὲ ὑπὸ τιῶν
 τὸ «θύσους» λαμβάνεται ἐπὶ τῆς
 σημασίας τοῦ κοινῶς «χοντροκέ-
 φαλος». Τὸ «χοντροκέφαλος» λέ-
 γεται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ ἄλ-
 λως καὶ «παχὺς τὸν νοῦν ἢ παχύ-
 νους».—ὄλη τῇ πόλει] ἐκ τοῦ «κα-
 κόνους». Τὸ «ὄλος» σημαίνει ἐν-
 ταῦθα τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων
 ἐν συνόλῳ ὡς κράτος. Τὸ «ὄλος»
 διαφέρει τοῦ «πᾶς» κατὰ τὸ τοῦ-
 το, ὅτι ἐκεῖνο μὲν λέγεται ἐπὶ
 συνεχοῦς ποσοῦ, τὸ δὲ «πᾶς» ἐπὶ
 μὴ συνεχοῦς.—ἐπ' ἡς πόλεως ἐδά-
 φει] πρβλ. τὴν ἔκφρασιν «καθε-
 λειν εἰς ἔδαφος». Διὰ τῆς προσθή-
 κης «ἐπ' ἡς πόλεως ἐδάφει», ἔ-
 περ, ἀφοῦ προετάχθη τὸ «ὄλη τῇ
 πόλει», ἴσως θεωρήσῃ τις ἀπλήρῃ
 περιττολογίαν, ὁ Δημ. θέλει νὰ ὑ-
 ποσημάνῃ πᾶν ὅτι ἐν τῇ πόλει
 ἐμπεριέχεται πολῦτιμον καὶ ἱερὸν,
 ὅλον οἱ ναοί, οἱ τάφοι τῶν πατέ-
 ρων καὶ τῶν προγόνων, τὰ ἀ-
 γάλματα τῶν θεῶν καὶ ἡρώων καὶ
 εἰ τι τοιοῦτον. πρβλ. § 62 «τὴν
 πόλιν ὄλως ἀνελεῖν».—προσθήσω
 δὲ καὶ τοῖσιν τῇ πόλει θεοῖς] ἡ δο-
 τικὴ «τοῖς θεοῖς» ἐξαρτᾶται ἐκ
 τοῦ «κακόνους» τὸ δὲ «προσθήσω»
 δὲν ἔχει συντακτικῶς καμμίαν ἐ-
 πιτροπὴν ἐπ' αὐτῆς χρησιμεῖον ὡς
 μέσον συνδέσεως καὶ ἰσοδυναμοῦν
 περίπου πρὸς προσθετικὸν τι μό-

- 12 λεμεῖ οὐδ' ἐπιβουλεύει, καὶ σκοπεῖ μᾶλλον οὐδὲν τῶν πάντων ἢ πῶς ταύτην καταλύσει. καὶ ταῦτ' ἐξ' ἀνάγκης τρόπον τινὰ νῦν γε δὴ ποιεῖ· λογιζέσθε γάρ. ἄρχειν βούλεται· τούτου δ' ἀνταγωνιστὰς μόνους ὑπείληφεν ὑμᾶς. ἀδικεῖ πολὺν ἦδη χρονον, καὶ τοῦτ' αὐτὸς ἄριστα σύννοιδεν αὐτῷ οἷς γὰρ' οὖσιν ὑμετέροις ἔχει [χρηῖσθαι], τούτοις ἅπαντα τᾶλλα βεβαίως κέκτηται· εἰ γὰρ Ἀμφίπολιν καὶ Ποτειδαιαν προεῖτο, οὐδ' ἂν ἐν Μακεδονίᾳ μένειν ἀσφαλῶς
13 ἐδύνατο. ἀμφοτέρ' οὖν εἶδε, καὶ αὐτὸν ὑμῖν ἐπιβουλεύον-

ριον, ὡς «εἶτι δέ, πρὸς δέ, προσέτι δέ». πρβλ. ἐν Φιλ. Γ', § 70 ὅσα περὶ τοῦ «λέγω» σημειῶ.—*ἐξολόλαια*] φανερώσει· εὐχὴν = εἶθε νά. Ἡ «ἐκ» δηλοῖ τὸ ἐξ ὀλοκλήρου.—*οὐδενὶ μέντοι*] ἀντιτίθεται εἰς τὸ «κανόνους μέν»· τὸ δὲ «οὐδενὶ» εἶνε γένους οὐθετέρου = οὐδενὶ ἄλλῃ πράγματι τῶν τῆς πόλεως.—*τῇ πολιτείᾳ*] ἡ λέξις αὕτη παρὰ τοῖς βῆτοροις σημαίνει τὴν δημοκρατίαν. Ἰδὲ Φιλ. Γ' § 26.—*οὐδ' ἐπιβουλεύει*] ἐπιναλαμβάνεται ἢ ἄρνησις τοῦ «οὐδενὶ» καὶ εἰς τὸ «ἐπιβουλεύει» διὰ τοῦ «οὐδὲν» ἐπιδοτικῶν.—*οὐδὲν*] ἀντικείμεν. τοῦ «σκοπεῖ» = καὶ τίποτε ἄλλο δὲν κυττάζει· παρὰ πῶς νά κλπ.

§ 12 *Τρόπον τινὰ*] ἐπιρρηματικὸς προσδιορισμὸς κολάζων τὸ «ἐξ ἀνάγκης» = ὑπὸ τινὰ μόνον ἔποψιν.—*καὶ τοῖτ' ἐξ ἀνάγκης μισοῖν αἰτί' ἠγύται*] ταῦτα μὲ ἐλαφράς τινας παραλλαγὰς μετεχειρίσθη καὶ εἰς τὸν Β' Φιλίπ. § 17 καὶ 18.—*νῦν γε δὴ*] διὰ τοῦ «γέ δὴ» ἐξαιρέται ἐπὶ μᾶλλον ἢ διὰ τοῦ «γέ» ἐπιτεινομένη λέξις· ἡ ἐπιτεινομένη ἐνταῦθα λέξις εἶνε τὸ «νῦν» = τώρα δά ἰδίως, τώρα δά μάλιστα· ἢ «ἐάν ὄχι ἄλλοτὲ ποτε, τοῦλάχιστον τώρα δά μεθ' ὅλον τὸ κακόν, τὸ ὅποτον σὰς ἔκαμεν».—*λογιζέσθε*] εἶνε προστακτικῆ.—*ἄρχειν βούλεται*] τὸ ἀσύνθετον εἶνε κανονικώτατον καὶ σχεδὸν ἀναγκαῖον.—*τούτου*] δηλ. τοῦ ἄρχειν· —*οἷς... ἔχει*] εἶνε ἕλξις ἀντὶ τοῦ «πάν-

τα κέκτηται τούτοις, ἃ ὑμέτεροντα ἔχει» = διὰ τούτων (τῆ βοηθειᾶ τούτων), τὰ ὅποια κατέχει, ἂν καὶ εἶνε ἰδικὰ σας, τ. ἔστ. τὰ ὅποια ἀρπάσας παρ' ἡμῶν κρατεῖ.—*Ποτειδαιαν*] ὁ Φιλ. τὸ 356 (Ὁλυμπ. 105, 4), ἵνα κάμη συμμάχους τοὺς Ὀλυνθίους, ἀφῆρσεν ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους τὴν Ποτειδαιαν καὶ ἔδωκεν αὐτὴν εἰς τοὺς Ὀλυνθίους.—*Ἀμφίπολιν*] ὁ πόλεμος μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Φιλ. ἐγένετο περὶ τῆς Ἀμφιπόλεως. Ἡ Ἀμφίπολις ἦτο ἡ ἀξιολογωτάτη τῶν ἐλληνικῶν ἀποικιῶν εἰς τὰ παράλια τῆς Θράκης. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ἀποικίση ταύτην τὴν πόλιν ὀλίγον πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, τὴν ἀπώλεσαν δὲ διαρκούντος αὐτοῦ καὶ ἔπειτα ἐπεχείρησαν πολλάκις ἀλλὰ πάντοτε ἄνευ ἀποτελέσματος νά ἐπαναγάγωσιν ὑπὸ τὴν δεσποτείαν των. Τὴν πόλιν ταύτην ὁ Φιλ. παρεχώρησε τὸ 359 εἰς τοὺς Ἀθηναίους, διότι ἤθελε νά καταστήσῃ αὐτοὺς φυχροὺς πρὸς τὸν ἀντίζηλόν του Ἀργαίον, ὅν οἱ Ἀθηναῖοι ἐδοξέθουν ἐλπίζοντες ὅτι, ἂν γείνη βασιλεὺς, θά τοῖς ἀποδώσῃ τὴν Ἀμφίπολιν.—*προεῖτο*] μέσ. ἀόρ. 3' τῆς ὀριστικῆς τοῦ «προτεμῆναι». Ἰδὲ Φιλ. Γ' § 65 ἐν τῇ αὐτῇ λέξει.

§ 13. *αἰτίον*] εἶνε ὑποκειμενον τοῦ «ἐπιβουλεύοντα», τὸ δὲ «ὑμῖν» ἀντικείμεν. τοῦ «ἐπιβουλεύοντα».—*ὑπολαμβάνων*] μετοχὴ αἰτιολογῆ—*εἰ φροεῖν*] = νομίζων ὅτι εἶσθε συ-

τα καὶ ὑμᾶς αἰσθανομένους. εὖ φρονεῖν δ' ὑμᾶς ὑπολαμβάνων, μισεῖν αὐτὸν ἠγεῖται. πρὸς δὲ τούτοις τοσοῦτοις οὔσιν οἶδεν ἀκριβῶς ὅτι, οὐδ' ἂν ἀπάντων τῶν ἄλλων γένηται κύριος, οὐδὲν ἔστ' αὐτῷ βεβαίως ἔξειν, ἕως ἂν ὑμεῖς δημοκρατῆσθε, ἀλλ' ἔάν ποτε συμβῆ τι πταῖσμα (πολλὰ δ' ἂν γένοιτ' ἀνθρώπων), ἤξει πάντα τὰ νῦν βεδιασμένα καὶ καταφεύξεται πρὸς ὑμᾶς. ἐστὲ γὰρ ¹⁴ ὑμεῖς οὐκ αὐτοὶ πλεονεκτῆται καὶ κατασχεῖν ἀρχὴν εὖ

νετοί, φρόνιμοι.—οὐδ' ἄν..] καὶ ἄν..
 ..Τὸ «οὐδὲν» εἶνε ἐπιδοτικὸν εἰς τὰ μείζω. Ὁ Δημ., ἵνα διανοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν συμπολιτῶν τοῦ πρὸς τὴν ἀδιλλάκτον ἐχθρότητα τοῦ Φιλίππου κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, λαμβάνῃ ἅπ' ὅσιν τὸ ἀκρότατον ὄριον τῶν κατακτησέων, εἰς ὃ ὄνυαται νὰ φθάσῃ ὁ Φίλιππος λέγει δὲ ὅτι καὶ τότε ὁ Φίλ. δὲν θὰ ἤσυχάζῃ, ἐφ' ὅσον δημοκρατοῦνται αἱ Ἀθηναίαι.—οὐδὲν ἔσται] τὸ ἔσται ἐν ἀπροσώπῳ σημασία, ὡς καὶ τὸ παρ' ἡμῖν: δὲν θὰ τῆ γείνη, ἦτοι δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ κατέχῃ οὐδὲν μετὰ βεβαιότητος.—*ἢ πταῖσμα*] = ἀποτυχία τις, δυστύχημα, σκόνταμα παρ' ἡμῖν μεταφορικῶς.—*πολλὰ*] ἐτέθη κατὰ πληθυντικόν, διότι τὸ προηγηθὲν «τί», εἰς ὃ ἀναφέρεται, ἔχει περιληπτικὴν σημασίαν.—*ἀνθρώπων*] ὑπονοεῖται τὸ «ἄντι», διαφέρει δὲ τοῦ «τῶ ἀνθρώπων», ἕπερ σημαίνει ὠρισμένον ἄνθρωπον.—*ἤξει...πρὸς ὑμᾶς*] ὑποκείμεν. τοῦ «ἤξει» εἶνε τὸ «βεδιασμένα» = ἔλοι οὗτοι οἱ λαοί, οὗς ἔχει νῦν βίαση, οὗς διὰ τῆς βίας ἔχει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του. Τὸ οὐδέτερον τίθηται πολλακτῶς καὶ ἐπὶ ἀρσενικῶν ὄντων, ὅταν θέλωμεν ἢ νὰ δηλώσωμεν γένη καὶ τάξεις ἀνθρώπων ἢ νὰ συμπεριλάδωμεν ὁτιδήποτε εἰς αὐτὰ ἀνήκει, π. χ. τὴν κατάστασιν τοῦ βίου, τὰ ἦθη, τὸ πνεῦμα, τοὺς λόγους καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν. πρβλ. Φιλ. Α', § 8 «κατέπηχε πάντα ταῦτα», ἔνθα ὁ Weil σημειοί: «εἶνε γενικώτερον τὸ

πάντα ταῦτα παρὰ τὸ πάντες οὗτοι»
 —¹Απὸ τῶν μέσων τῆς 11 Παραγράφου ὁ Δημ. ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Φίλ. εἶνε ἐχθρὸς τῶν Ἀθηνῶν καὶ σκέπτεται πῶς νὰ καταλύσῃ τὴν δημοκρασίαν: ἐπιφέρει δὲ πρὸς ὑποστήρηξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ του τοὺς ἐξῆς τέσσαρας λόγους: 1) ὅτι τὸ ἄρχειν τὸ θέλουσι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, 2) ὅτι ἡ ἀρχὴ του στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀδικίας, 3) ὅτι ἐκεῖνοι, εἰς οὗς προσγίνεται ἡ ἀδικία, αἰσθάνονται ὅτι ἀδικοῦνται, καὶ 4), ἕπερ καὶ σπουδαῖοτατον, ὅτι, «καὶ ἂν ἀπάντων τῶν ἄλλων γένηται κύριος, οὐδὲν ἔστ' αὐτῷ βεβαίως ἔχειν», ἐφ' ὅσον οἱ Ἀθηναῖοι δημοκρατοῦνται.

§ 14. *εἰσιε γὰρ ὑμῖς*] Ἄριστα ὁ Δημ. ἐνταῦθα διὰ τῶν ἀξιολόγων τούτων οἰοεῖ πολιτικῶν ἀξιωματῶν ὑποτυπῶναι ἔνθεν μὲν τὸν φυσικὸν χατακτῆρα τῶν Ἀθηναίων, ἔνθεν δὲ τὴν φύσιν τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, τοῦ ὁποίου αἱ ἀληθεῖς καὶ θεμελιώδεις ἀρχαὶ δὲν εἶνε κατακτητικαί, ἀλλὰ φίλαι τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν.—*οὐκ αὐτοὶ*] ἡ ἀρνησις πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸ «εὖ πεφυκότες ἔσθε» καὶ ὄχι εἰς τὸ «πλεονεκτῆσαι», διότι τότε εἰς τὴν κατάφασιν δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ τὸ «θεῖνοι (ἔσθε)». ἀλλὰ μόνον ἀπαρέμματα ἐξαρτώμενα ἐκ τοῦ «εὖ πεφυκότ.»—*εἰ πεφυκότες εἰσι*] ἀντὶ τοῦ «εὖ πεφυκότα» (= φύσει ἐπιτήδειοι, ἀξιοί). Ἀπὸ τῆς δὲ ἡ περιφρασις σημαίνει μᾶλλον τὴν διαρ-

πεφυκότες, ἀλλ' ἕτερον λαβεῖν κωλύσαι καὶ ἔχοντ' ἀφέ-
 λέσθαι καὶ ὄλωσ' ἐνοχλῆσαι τοῖς ἀρχεῖν βουλομένοις καὶ
 πάντας ἀνθρώπους εἰς ἐλευθερίαν ἐξελέσθαι δεινοί. οὐ-
 κοιν βούλεται τοῖς αὐτοῦ καιροῖς τὴν παρ' ὑμῶν ἐλευ-
 θερίαν ἐφεδρεῦναι, οὐ κακῶς οὐδ' ἀργῶς ταῦτα λογιζό-
 15 μενος. πρῶτον μὲν δὴ τοῦτο δεῖ, ἔχθρον ὑπειληφέναι τῆς
 πολιτείας καὶ τῆς δημοκρατίας ἀδιαιτάκτον ἐκείνον· δεύ-
 τερον δέ, εἰδέναι σαφῶς ὅτι πάνθ' ὅσα πραγματεύεται
 καὶ κατασκευάζεται νῦν, ἐπὶ τὴν ἡμετέραν πόλιν παρα-
 σκευάζεται· οὐ γὰρ οὕτως εὐήθης ἐστὶν ὑμῶν οὐδεὶς

κοῦσαν κατάστασιν ἢ τὴν ἐν ὅρι-
 σμένῳ χρόνῳ ἐνέργειαν, ἂν καὶ
 ἢ διαφορά αὕτη εἶνε ἐνίοτε ὄχι
 μεγάλη. — *πλοονεκτησῶν καὶ κατα-
 σκευῶν*] αἰτιατ. τοῦ κατὰ τι εἰς τὸ
 «εὐ πεφυκότες». — *λαβεῖν*] ἀντικείμεν.
 τοῦ «κωλύσαι», ὑποκειμὶ δὲ τοῦ
 «λαβεῖν» εἶνε τὸ «τὸν ἕτερον»
 (πρὸς τὸ ὅποιον ἀντιδιαστέλλεται
 τὸ προηγηθὲν «αὐτοί»), καὶ ἀντι-
 κείμεν. τὸ «ἀρχῆν». — *κωλύσαι καὶ
 ἀφελείσθαι καὶ ἐνοχλῆσαι καὶ ἐξελέ-
 σθαι*] εἶνε αἰτιατικαὶ τοῦ κατὰ τι
 εἰς τὸ «δεινοί (ἔστε)». Ἡ ἐξηγή-
 σις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς παραγρά-
 φου: Διότι σεῖς οἱ ἴδιοι νὰ πλεο-
 νεκτήσετε καὶ νὰ καταλάβετε ἀρ-
 χὴν δὲν εἰσθε ὑπὸ τῆς φύσεως
 καλῶς πλασμένοι (—εἰσθε ἀκατάλ-
 ληλοι), ἀλλὰ νὰ ἐμποδίσετε ἄλλον
 νὰ λάβῃ καί, ὅταν τὴν ἔχη, νὰ
 τοῦ τὴν ἀφαιρέσετε καὶ καθόλου
 νὰ ἐνοχλήσετε τοὺς θέλοντας νὰ
 ἀρχωσι καὶ νὰ ἀποσπάσετε ἐκ
 τῆς δουλείας καθιστῶντες πάντας
 ἀνθρώπους ἐλευθέρους εἰσθε δει-
 νοί. — *καὶ ὄλωσ'*] ἢ πλήρης φράσις
 εἶνε «ὄλωσ' εἰπεῖν» — ἐν γένει, κα-
 θόλου. — *εἰς ἐλευθερίαν ἐξελέσθαι*] =
 νὰ ἀποσπάσετε ἐκ τῆς δουλείας
 καὶ νὰ καταστήσετε εἰς ἐλευθε-
 ρίαν. Εἶνε βραχυλογικῶς ἐξενη-
 νεγμένα. Ἔφηκε δὲ τὸν μέσον τύ-
 πον «ἐξελέσθαι», διότι ἤθελε νὰ
 δείξῃ ὅτι θὰ καταβληθῶσιν ὑπὸ
 τοῦ ὑποκειμένου μέσα, θυνάμεις·
 εἶνε ἐπομένως τὸ ῥῆμα μέσον θυ-

ναμικόν. — *Ὁδκον*] = λοιπὸν δὲν. —
τοῖς ἑαυτοῦ καιροῖς] = εἰς τὰ ἑαυτοῦ
 ἀτυχήματα, τὰ ὅποια διὰ τοὺς
 ἐχθροὺς του εἶνε τόσαι κατάλλη-
 λοι περιστάσεις. πρὸλ. Φιλ. Α' §
 18: ἂν ἐνδῶ καιρὸν. — *ἐφεδρεῖν*] =
 τὸ «ἐφεδρεῖω» σημαίνει «καιρο-
 φυλακτῶ, ἀναμῆνω, παραμονεύω».
 Εἶνε δὲ ὁρος τεχνικός ἀπὸ ματα-
 φαρᾶς τῶν ἀγωνιζομένων. Ὅταν
 δύο ἀθληταὶ ἀγωνίζωνται, τρίτος
 δὲ τις μένη ὡς ἐφεδρεῖα, ἵνα ἀ-
 γωνισθῇ πρὸς τὸν νενικηκότα, διὰ
 τὸν τρίτον τοῦτον λέγουσι τὸ:
 «ἐφεδρος κάθηται». — *τὴν παρ'
 ὑμῶν ἐλευθερίαν*] εἶνε βραχυλογία
 ἀντὶ τοῦ: τὴν παρ' ἡμῶν οὖσαν
 παρ' ἡμῶν ὀρωμένην κλπ. Εἶνε
 δὲ ἡ αἰτιατικὴ ὑποκειμ. τοῦ «ἐ-
 φεδρεῦναι» λαμβανομένη ὡς ἐμ-
 ψυχόν τι κατὰ τὸ σχῆμα τῆς προ-
 σωποποιίας. — *ἀργῶς*] νοθρῶς, ἀπε-
 ρισκέπτως· εἶνε δὲ ἀντίθετον τοῦ
 «ἐνεργῶς». Ὅλη δὲ ἡ μετοχικὴ
 αὕτη πρότασις ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ
 «εἰκότως» ἐκφράζουσα τὴν γνώ-
 μην τοῦ Δημ. ἐπὶ τῆς προηγουμέ-
 νης προτάσεως.

§ 15. *πρῶτον μὲν δὴ*] Ἐπανα-
 λαμβάνει διὰ τοῦ «δὴ» ἐνταῦθα ὁ
 Δημ. τὸν ἀπὸ τῶν μέσων τῆς II
 παραγράφου «πρῶτον μὲν τοῦτο
 κλπ.» μέχρι τέλους αὐτῆς διατυ-
 πωθέντα ἰσχυρισμὸν του· ἐπαναλαμ-
 βάνει δὲ πάλιν καὶ τὸ εἰς τὰς ἀπα-
 रिθμήσεις ἰδιάζον συνδεσμικὸν μό-
 ριον «πρῶτον μὲν», ἵνα συνάψῃ

δοθ' ὑπολαμβάνειν τὸν Φίλιππον τῶν μὲν ἐν Θράκῃ κακῶν (τί γὰρ ἂν ἄλλο τις εἴποι Δρογγίλον καὶ Καθύλιν καὶ Μάστειραν καὶ ἃ νῦν φασιν αὐτὸν ἔχειν), τούτων μὲν ἐπιθυμεῖν καὶ ὑπὲρ τοῦ ταῦτα λαβεῖν καὶ πόρους καὶ

εὐκολώτερον τὸ ἀμέσως ἐπακολουθοῦν «δεύτερον δέ». — τοῦτο δεῖ | ἀνέμενε τις «τοῦτου», γεν. δηλ. καὶ ὄχι αἰτιατικήν. Ἄλλ' εἶνε σύννηθες νὰ συνάπτεται μὲ τὸ «δεῖ» ὄχι γενική, ἀλλ' αἰτιατική πράγματος πρὸς Πλάτ. Θεαίτ. 184 B «δεῖ δὲ οὐδέτερα» καὶ Γοργ. 419 D: «ἢ τοῦτο μὲν οὐδὲν δεῖ», ὅπερ παρὰ πάντα τὰ χειρόγραφα ὁ Findeisen ἀντικατάστησε διὰ τοῦ «ἢ τοῦτου...». Συνήθως εἶνε ἡ σύνταξις τοῦ «δεῖ», καὶ μὲ δύο αἰτιατ. ἢ μία σημ. πρόσωπον, ἢ δὲ ἄλλη πράγμα. πρὸς Ἄριστοφ. ἐκκλησιαζούσας στίχ. 305: «... ὅποσα ἂν δέη τὰς ὑμετέρας φίλας» καὶ Βατράχ. στίχ. 1368: «εἴπεργε δεῖ καὶ τοῦτό με, ἀνδρῶν ποιητῶν τυροπωλήσαι τέχνῃν». Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ὡς ὑποκειμ. τοῦ δεῖ εἶνε ἡ ἀφηρημένη ἔννοια = ἔνθεια (ἔστι), τὸ δὲ «τοῦτο» ἀντικείμεν. τοῦ «δεῖ». — ἐπιληφθέναι] εἶνε ἐπεξήγησις τοῦ «τοῦτο». Μετ' ἐξορισθῆ παρακείμενον καὶ ὄχι ἀρίστον, διότι θέλει νὰ ὑποδείξῃ εἰς τοὺς Ἄθηναίους ὅτι ἄλλας ἀποδείξεις περὶ τῆς ἐχθρότητος τοῦ Φιλ. δὲν πρέπει νὰ περιμένωσιν, ἀλλ' οὐδὲ καὶ καιρὸς εἶνε πρὸς τοῦτο. Λέγει λοιπὸν: πρέπει ὄχι νὰ σχηματίσετε, ἀλλὰ νὰ ἔχετε ἤδη ἐσχηματισμένην γνώμην ὅτι ὁ Φιλ. εἶνε ἐχθρὸς κλπ. πρὸς Πλάτ. Κριτ. 46 A: «μᾶλλον δὲ οὐδὲ βουλευέσθαι ἐτι ὥρα, ἀλλὰ βεβουλεύεσθαι — ἀδιάλλακτον] = μὴ δυνάμενον νὰ συμβιβασθῆ μεθ' ἑμῶν κατ' οὐδέναν τρόπον· εἶνε ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς εἰς τὸ «ἐχθρὸν» τὸ κατηγορούμενον τοῦ «ἐκείνον». — τῆς πολιτείας καὶ τῆς δημοκρατίας] ὁ περικλεῆς Gubet φρονεῖ ὅτι τὸ «καὶ τῆς δημοκρατίας» εἶνε γλῶσσημα, δηλ. ἐτέθη πρὸς ἐρμηνεῖαν

τῆς λέξεως «πολιτείας». Ἄλλ' ἂν τοῦτο δὲν εἶνε ὀρθόν, τότε δύο τινὰ πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν· ἢ ὅτι διὰ μὲν τοῦ «πολιτείας» ἐννοεῖται ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ὡς κράτος, διὰ δὲ τοῦ «τῆς δημοκρατίας» τὸ πολιτεύμα αὐτῆς τὸ δημοκρατικόν· ἢ ὅτι εἶνε ρητορικὸς πλεονασμὸς. — εἰθένα] ἐκ τοῦ «δεῖ», ὅπερ παραλαμβάνεται ἐκ τοῦ προηγουμένου «δεῖ». — πραγματεύεται καὶ κατασκευάζεται... παρασκευάζεται] = ὅσα πράγματα ἐνεργεῖ καὶ μηχανᾶται (μαγειρεύει ὑποβλῶς). Εἶνε τὰ ῥήμ. μέσα ὡφέλειαι καὶ ὑπάρχει μεταφ. τῶν δύο τελευταίων ἐλαφρά τις διαφορὰ· δηλ. ὅν λόγον ἔχει ἡ προετοιμασία διὰ τῆς ἐρέσεως τῶν μέσων πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν διὰ τῆς χρήσεως αὐτῶν, τὸν αὐτὸν λόγον ἔχει τὸ «παρασκευάζεται» πρὸς τὸ «κατασκευάζεται». ὁ Δημ. λοιπὸν λέγει: ὅλα τὰ μέτρα τοῦ Φιλίππου, ὅλα αἱ ἐπιχειρήσεις του εἶνε τόσαι μηχαναὶ παρασκευασθεῖσαι καὶ στηθεῖσαι κατὰ τῶν Ἀθηνῶν. — οὐ γὰρ] ὁ «γὰρ» αἰτιολογ. αἰτιολογεῖ δὲ τὸ «δεῖ εἰδέναι σαφῶς ὅτι...» = πρέπει νὰ εἴσθε πεπεισμένοι καλῶς ὅτι ἐναντίον σας τὰ ἐτοιμάζει, διότι εἶνε εὐήθεια νὰ φρονῆ τις ὅτι κλπ. — εὐήθη:] [ἰδὲ Φιλ. Γ' § 16 ἐν λέξει «εὐθέστατοι» — τῶν μὲν... κακῶν] ἡ ἔννοια αὕτη ἐπαναλαμβάνεται κατωτέρω μετ' ἐμφάσεως διὰ τοῦ «τούτων μὲν»· τὸ ἀνταποδοτικόν εἶνε τὸ «τῶν δὲ λιμένων καὶ νεωρίων». Διὰ δὲ τοῦ «κακῶν» ἐννοεῖ τὰ κακῶς ὠχρωσμένα μικρὰ φρούρια, τὰ ὅποια κακὰ προξενούσιν. Ἐν τῇ παραγράφῳ 16 ὁ ῥήτωρ θὰ ἀπαριθμῆσῃ ἀγαθὰ. — τι γὰρ ἂν ἄλλο... ἔχειν;] ὑπὸ τύπον

χειμῶνας καὶ τοὺς ἐσχάτους κινδύνους ὑπομένειν, τῶν
 16 δ' Ἀθηναίων λιμένων καὶ νεωρίων καὶ τριήρων [καὶ τῶν
 ἔργων τῶν ἀργυρείων καὶ τοσούτων προσόδων] καὶ τόπου
 καὶ δόξης, ὧν μὴτ' ἐκείνῳ μὴτ' ἄλλῳ γένοιτο μηδενί, χει-
 ρωσαμένῳ τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν, κυριεῦσαι, οὐκ ἔπα-

ἔρωτησεως ἔχει ἐξενεχθῆ ἀποφα-
 τικῆ πρότασις= οὐδὲν γάρ ἄλλο
 εἶποι τις ἂν κλπ. ὁ δὲ «γάρ» αι-
 τιολογεῖ τὸ «τῶν μὲν... κακῶν».
 Τὸ «ἄλλο τι» εἶνε κατηγορούμε-
 νον τοῦ «Δρογγίλον καὶ Καθ. καὶ
 Μαστ. καὶ ἄ κλπ.». Τὸ «εἶποι ἂν»
 = ὀνομάσειν ἂν= διότι πῶς ἄλλως
 δύναται τις νὰ ὀνομάσῃ τὸ Δρογ-
 γίλον κλπ. παρὰ κακά.—*Δρογγίλον
 καὶ Καρύην καὶ Μάοιτιραν*] αὗται
 ἦσαν εὐτελεῖς πόλεις ἐν Θράκῃ.—
*ἐπιθυμῶν... ὑπομένειν... οὐκ ἐπι-
 θυμῶν... ἀλλά... ἐόσειν... χειμάζειν*] ἔλα
 αὐτὰ τὰ ἀπαρέμματα εἶνε ἀν-
 τικεῖμ. τοῦ «ὑπολαμβάνειν», ὅπερ
 ἔχει ὑποκείμ. τὸ «οὐδεὶς», ἔχον-
 τα ὑποκείμ. τὸν «Φίλ.». καίπονος..
 καί... καί] ἰδὲ Φίλ. Γ'. § 63 ἐν τῷ
 καὶ Ὀϊ... καί... καί—*χειμῶνα*— ἰδὲ
 Φίλ. Γ', § 15 ἐν τῇ αὐτῇ λέξει.

§ 16. τῶν δὲ Ἀθηναίων λιμένων]
 τὸ «Ἀθηναίων» εἶνε γενικῆ κτη-
 γῆ τοῦ «λιμένων κλπ.», ἰσοδυνα-
 μοῦσα πρὸς ἐπιθετικὸν προσδιορι-
 σμὸν= τῶν δὲ Ἀθηναϊκῶν=(Ἀττι-
 κῶν) λιμένων· λιμένες ἐν τῇ Πει-
 ραικῇ Χερσονήσῳ ἦσαν οἱ καὶ
 σήμερον τρεῖς, Κάνθαρος, Ζέα καὶ
 Μουνοχία.—*νεωρία*] ἕκ τοῦ «ναῦς»
 καὶ «ῶρη» = φροντίς. Συνήθως
 κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν «νεώ-
 ρια» ἔκαλετο ὁ τόπος, ἐνθα ἐ-
 φυλάττοντο καὶ ἐναυπηγοῦντο
 πλοῖα. Ἦτο δὲ οἰκοδομῆ μεγάλη
 περιέχουσα καὶ τοὺς λεγομένους
νεωσάικους—*τριήρων*] ἰδὲ § 19 ἐν
 τῇ αὐτῇ λέξει.—*τῶν ἄργυρείων*]
ἔργα ἀργύρια ἢ καὶ μόνον *ἔργα* εἶνε
 ὄρος τεχνικὸς=τὰ μεταλλεῖα (ἀρ-
 γύρου) τοῦ Δαυρείου. Αἱ ἕκ τῶν
 μεταλλείων τούτων τοῦ Δαυρείου
 πρόσδοι ἦσαν 100 τάλαντα κατ'

ἔτος.—*τόποι*]=θέσεως τόσον κα-
 λῶς κειμένης, ἀξιολογωτάτης.—
ὧν μὴ... γένοιτο κυριεῦσαι] τὸ «ὧν»
 ἀντικεῖμ. τοῦ «κυριεῦσαι». τοῦτο
 δὲ εἶνε ὑποκείμ. τοῦ «γένετο». Ἡ
 ἀναφορικὴ αὐτῇ πρότασις τεκμηριοῖ
 τὴν φρίκην, τὴν ὅποιαν αἰσθάνεται ὁ
 φιλόπατρις ῥήτωρ πρὸ τῆς ἰδέας τῆς
 κατοχῆς τῶν Ἀθηναϊκῶν λιμένων καὶ
 τῶν νεωρίων κλπ εἰτε ἐπὶ τοῦ Φίλ. εἴτε
 ὑπ' ἄλλου τινός.—*ἀλλὰ ἅπαντα μὲν ἰσάσειν*]
 κατὰ τὴν γνώμην μου οὐδεμία εἰρω-
 νεῖα, ἐνυπολαμβάνει ἐνταῦθα. Διὰ τὴν
 ὑπῆρχεν εἰρωνεῖα, ἔπρεπε νὰ μὴ προ-
 ἐτάσσοτο τὸ : «οὐδεὶς εἶνε τόσον
 μωρὸς, ὥστε νὰ νομίζῃ ὅτι κλπ.».—
τῶν μελινῶν... σιλοῖς] ζυγγραφίζει
 τὴν πενίαν τῶν ἀκόμη καὶ σήμε-
 ρον βαρβάρων τούτων χωρῶν τοῦ
 βορρᾶ. Ἡ μελίμη(=τὸ κεχρί) καὶ
 αἱ ὄλιρα(=τὸ ἀσπροσίτι, ἰδοὺ οἱ
 θησαυροὶ, τοὺς ὅποιους οἱ αὐτό-
 χθονες (ἐγχώριοι) ἐγκλείουσιν εἰς
 ὑπόγεια κοιλώματα (=σιροῖς). Ἐκ
 τοῦ λατινικοῦ si us προήλθε τὸ
 Ἰσπανικὸν silo, τὸ ὅποion παρε-
 δέχθησαν οἱ Γάλλοι. Ἡ μελίμη
 καὶ αἱ ὄλιραι (πληθυντικῶς μόνον)
 πρὸς ποῖον εἶδος τῶν ἐν χρήσει
 σήμερον πρὸς τροφήν γεννημάτων
 ἀντιστοιχοῦσι δὲν δύναται νὰ ὀρι-
 σθῆ ἀκριβῶς.—*λιμένων μελινῶν*] Ἡ
 κατ' ἀναγραμματισμὸν παρήχησις
 τῶν δύο αὐτῶν λέξεων δὲν εἶνε ἰ-
 σως τυχαία, ἀλλ' ἐπετηδεύθη αὐ-
 τὴν σκοπίμως ὁ Δημ., ἵνα διὰ τῆς
 ἀντιπαραβολῆς τοῦ ἄγαν ποταμοῦ
 καὶ εὐτελεστάτου (μελινῶν) πρὸς
 τὸ ἄγαν σπουδαῖον καὶ σημαντικώ-
 τaton (λιμένων) ἀπεικονίσῃ κάλ-
 λιον τοὺς σκοποὺς τοῦ Φίλ.—*ἐν τῷ
 βαράθρῳ*] Κατὰ τὸν Ἀρποκρατ.
 «βάραθρον» ὄρυγμα, εἰς ὃ τοὺς ἐπί

πιθυμῆν, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὑμᾶς ἔασειν ἔχειν, ὑπὲρ δὲ τῶν μελινῶν καὶ τῶν ὀλίγων τῶν ἐν τοῖς Θρακίοις σιροῖς ἐν τῷ βαράθρῳ χειμάζειν. οὐκ ἔστι ταῦτα, ἀλλὰ κἀκείν' ὑπὲρ τοῦ τούτων γίνεσθαι κύριος καὶ τᾶλλα πάντα πραγματεύεται· ταῦτα τοίνυν ἕκαστον εἰδότα καὶ γινώσκοντα παρ' αὐτῷ δεῖ μὰ Δι' οὐ γράψαι κελεύειν πόλε-

θανάτη κατακρίτους ἐνέβαλλον· Δημοσθ. δὲ ἐν Φιλιππικοῖς οὐ κυρίως αὐτὸ λέγει, ἀλλ' ἐκ μεταφορᾶς, ὡς ἐν τῷ ὀλέθρῳ. Ἡ δὲ μεταφορὰ ἀλήθην πιθανῶς ἐκ τοῦ ἐν Ἀθήναις τότε βαράθρου ἢ ὀρύγματος εἰς ὃ ἐρρίπτοντο οἱ καταδικοί κακοῦργοι. Οἱ Μακεδόνες ἤναγ-

ναγκασμένοι· νὰ διαχειμάζωσιν εἰς τοῦτο τὸ τραχὺ κλίμα ἐχώνοντο ἴσως εἰς ὑπόγεια κοιτώματα, ὡς οἱ Γάλλοι στρατιῶται ἔκαμον ἐν Κριμαίᾳ. — κἀκεῖνα] δηλ. τὰ ἐν Θράκῃ κακά.—ὑπὲρ τούτων] τοῦ νὰ γείνη δηλ. κύριος τῶν Ἀθηναϊκῶν λιμένων κλπ.

§ 17—20. Πρέπει, χωρὶς νὰ κηρύξωμεν πόλεμον, νὰ ἀντιταθῶμεν κατὰ τοῦ Φιλίππου, νὰ ὑποστηρίξωμεν τοὺς ἀντιτασσόμενους εἰς τὰς κατακτῆσεις του, νὰ παρασκευασθῶμεν εἰς τὸν ἀγῶνα.

§ 17. ταῦτα τοίνυν] εἶνε ἡ κατακτείνε τῶν ἀπὸ τῶν μέσων τῆς 11ης παραγράφου διατυπωθέντων δύο ἰσχυρισμῶν τοῦ Δημ., ὅτι δηλ. ὁ Φίλ. εἶνε ἐχθρὸς τῶν Ἀθηναίων καὶ 2) ὅτι πάντα ἐτοιμάζει κατὰ τῆς πόλεως ταύτης.—εἰδότα καὶ γινώσκοντα] ὁ Δημ. διὰ τῆς προσθήκης καὶ τοῦ δευτέρου βήματος προσπαθεῖ τρόπον τινὰ νὰ ἐμπνεύσῃ καὶ εἰς τοὺς ἀπρακτοῦντας Ἀθηναίους τὴν ἑαυτοῦ πεποίθησιν ὡς πρὸς τοὺς κακοὺς τοῦ Φιλίππου σκοποὺς καὶ νὰ διεγείρῃ τὴν φιλοτιμίαν αὐτῶν.—παρ' αὐτῷ] ἰδὲ § 11 ἐν λέξει «παρ' ὁμῖν αὐτοῖς».—οὐ γράψαι κἀκεῖνα] τὸ ἀρνητικὸν «οὐ» πρέπει νὰ συμπληθῇ μὲ τὸ «κελεύειν» κατὰ τὸ σχῆμα τὸ ὑπερβατόν, ὅχι δὲ μὲ τὸ «γράφαι», διότι τοῦτο ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ «κελεύειν» εἶνε τελικὸν ἀπαρέμφατον ἀπαιτοῦν ἀρνησιν «μὴ». Τὸ «οὐ κελεύειν» εἶνε ὑποκειμ. τοῦ «δεῖ», τὸ δὲ «ἕκαστον» ὑποκειμ. τοῦ «κελεύειν», τὸ ὅποσον εἶνε συντεταγμένον μὲ αἰτιατικὴν καὶ ἀπαρέμφατον (τὸν συμβουλευόντα γράψαι).—γράφαι] ὑποκειμ. αὐτοῦ εἶνε τὸ «τὸν συμβουλευόντα», ἀν-

τικεῖμ. δὲ τὸ «πόλεμον».—ἐπὶ πᾶσι δικαίοις] ἡ «ἐπὶ» σημαίνει τὸ ἐπάνω. Τὸ «δικαίοις» πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ὡς κατηγορούμενον εἰς τὸ «πᾶσι» = στηριζόμενον ἐπὶ πᾶσι τοῖς οὐσι (δηλ. πράγματι, καὶ ὅχι λόγῳ) δικαίοις Ἡ προσθήκη τοῦ ἐμπροθέτου προσδιορισμοῦ ἐγένετο ἐπιτηδες, διότι ὁ Δημ. θέλει νὰ διαστείλῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τῶν βητόρων ἐκείνων, οἵτινες συνεβούλευον οὐχὶ «ἐπὶ πᾶσι δικαίοις».—Ἡ ἐρμηνεία ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς: Ταῦτα λοιπὸν ἀφ' οὗ ἕκαστος σαφῶς ἐννοήσῃ, βασιανίσας πρότερον καλῶς ἐν τῷ νῷ καὶ ἐν τῇ συνήθειαι του (= παρ' αὐτῷ), πρέπει μὰ τὴν ἀλήθειαν νὰ μὴ ἀπαιτῇ ἀπὸ τὸν συμβουλευόντα ἐπὶ πᾶσι δικαίοις τὰ βέλτεστα νὰ κάμῃ πρότασιν σαφῆ νὰ κηρυχθῇ πόλεμος.—Τοῦτο μὲν γάρ ἐστι λαβεῖν ὄψιν πολέμησαι βουλομένων] ὑποκειμ. τοῦ «ἔστιν» εἶνε τὸ «τοῦτο», τὸ «βουλομένων» γενικὴ κατηγορηματικὴ καὶ τὸ «λαβεῖν» ἀντικεῖμ. τοῦ «βουλομένων», ὡς καὶ τὸ «πράττειν», ἀντικεῖμ. δὲ τοῦ «λαβεῖν» εἶνε τὸ «ὄψιν» (= ἐκείνον ὄψιν), ὑποκειμ. δὲ αὐτοῦ τὸ ἐκ τοῦ βουλομένων ἐξα-

μον τὸν τὰ βέλτιστ' ἐπὶ πᾶσι δίκαιοις συμβουλευόντα·
 18 τοῦτο μὲν γάρ ἐστι λαβεῖν ὄψω πολεμῆστέτε βουλευμένων,
 οὐχ' ἂ τῆ πόλει συμφέροι πράττειν. ὄρατε γάρ. εἰ δὲ ἂ
 πρώτα παρεσπόνδισε Φίλιππος ἢ δευτέρα ἢ τρίτα (πολλά

γόμενον «ὄραξ». Διὰ τοῦ «τοῦτο» τέλος ἐννοεῖ τὸ «ἐκαστον κελεύειν τὸν συμβουλευόντα... γράψαι πόλεμον»=διότι τοῦτο σημαίνει ὅτι θέλετε νὰ εὗρετε πρὸς ποῖον θὰ πολεμήσετε (νὰ τὸν τιμωρήσετε δηλ. ὡς ἐγγράφως προτείναντα πόλεμον, ἐπομένως ὡς γενόμενον δῆθεν αἴτιον διὰ τῆς προτάσεώς του νὰ κακουργῇ κατὰ τῶν Ἀθηνῶν ὁ Φίλιππος) καὶ ὄχι ὅτι θέλετε νὰ πράττετε ὅσα ὄψεσθε τὴν πόλιν. Ὅτι δὲ τοιοῦτον πρέπει νὰ εἶνε τὸ νόημα τοῦ σκοτεινοῦ τούτου χωρίου, δύνανται νὰ τὸ εἰκάσῃ τις ἐκ τοῦ ἐν § 19 «μὴ ζητεῖθ' ὄντινα ἀνθ' ὧν Φίλιππος ἔξαμαρτάνει μισήσεται».

§ 18. Ἐν τῇ παραγράφῳ ταύτῃ ὁ Δημ. δικαιολογεῖ τὸν ἰσχυρισμὸν του, καθ' ὃν δὲν πρέπει οἱ Ἀθηναῖοι νὰ ἀπαιτήσωσι παρ' αὐτοῦ τὸ συμβουλευόντος τὰ βέλτιστα ἐπὶ πᾶσι δίκαιοις νὰ προτείνῃ ἐγγράφως νὰ κηρυχθῇ πόλεμος κατὰ τοῦ Φιλίππου. (ἰδὲ καὶ Ὀλυμπ. Γ' § 11 καὶ 12). Ὡς δικαιολογίαν δὲ φέρει τὴν ἀκρισίαν τῶν Ἀθηναίων, προκειμένου περὶ τοῦ ζητήματος τοῦλάχιστον τούτου. Δὲν προτείνω νὰ κηρύξωμεν πόλεμον κατὰ Φιλ.—λέγει ὁ Δημ.—, διότι: ἡ πρότασις αὕτη θὰ οκάσῃ ἕς τὸ κεφάλαιον ἐν ᾗ περιπτώσει συμπέσῃ ὁ Φιλ. καὶ βαδίσῃ π. χ. κατὰ τῆς Ἀττικῆς. Θὰ εἶπητε τότε σεις: «ὁ Φιλ. βαδίζει κατὰ τῆς Ἀττικῆς» ἀλλὰ τί τὸν παρεκίνησεν εἰς τοῦτο; Τί ἄλλο—θὰ εἶπητε—παρὰ τὸ ὅτι ἐκηρύξαμεν πόλεμον κατ' αὐτοῦ; Καὶ τίς μᾶς συνεβούλευσεν εἰς τοῦτο; ὁ Δημοσθένης. Ὁ Δημ. ἄρα πρέπει νὰ ἐκλείψῃ ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς». Τοιαύτην πρότασιν περὶ κηρύξεως πο-

λόμου θὰ ἔκαμνον—λέγει ὁ Δημ.—, ἐάν σεις παρεδέχεσθε ὅσα σὰς λέγω, ἔτι δηλ. ὁ Φιλ. παρεδί-
 18 ασε τὴν εἰρήνην, ὅτι εἶνε ἐχθρὸς ἡμῶν καὶ ὅτι πᾶν ἔτι κάμνει τὸ κάμνει κατὰ τῶν Ἀθηνῶν. Τότε οὐδένα κίνδυνον θὰ ἐκινδύνευον, διότι σεις θὰ εβρίσκατε ἄλλως φυσικὴν τὴν τοιαύτην πρᾶξιν τοῦ Φιλ., ἀφ' οὗ τὸν παρεδέχθητε ἐχθρὸν ἡμῶν.—ὄρατε γάρ] εἶνε προστακτικὴ.—εἰ δὲ ἂ κλπ.] ἀσυνδέτως πρὸς τὰ ἡγούμενα, διότι εἶνε ἐπεξηγήσεις τοῦ «ὄρατε».—δι' ἂ] = δι' ἑκείνα, ἂ. Φανερώσει τὸ ἀναγκαστικὸν αἴτιον εἰς τὸ «ἐγραψε».—πρώτα] εἶνε κατηγορούμενον εἰς τὸ «ἂ», ὡς καὶ τὸ «δευτέρα ἢ τρίτα», ἐπέχον θέσιν ἐπιρρήματος χρονικοῦ.—παρεσπόνδισεν] ἢ «παρὰ» σημαίνει τὸ ἐναντίον, παράδοσιν=ἐναντίον τῶν σπονδῶν, ἐναντίον τῆς συνθήκης.—πολλά γάρ εἰεν ἐφεξῆς.] Ἡ παρενθετικὴ αὕτη πρότασις, δι' ἧς ὁ Δημ. διακόπτει τὴν ἀπαριθμῆσιν τῶν παρασπονδῆσεων τοῦ Φιλίππου, ἐνέχει δηλητηρίον κατὰ τῆς ἐλαφροσύνης, τῆς ἀναισθησίας καὶ τῆς τυφλώσεως τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες καὶ μετὰ τόσας ἀδικπραγίας τοῦ Φιλ. δὲν λέγουσιν ὅτι οὗτος ἀδικεῖ καὶ πόλεμον ποιεῖ.—ἐγραψε] = ἐγγράφως ἐπρότεινε.—πολεμεῖν] εἶνε ἀντικείμεν τοῦ «ἐγραψε» καὶ ἔχει ὑποκειμ. μὲν τὸ «ἡμᾶς τοὺς Ἀθηναίους», ἀντικείμεν. δὲ τὸ «αὐτῶ» (= τῶ Φιλ.).—ὁ δ'... ἐβοήθει] ἐξακολουθεῖ τὸ ἡγούμενον (=ὁ δὲ... εἰ ἐβοήθει).—οὐδὲνός οὐ γράφοτος] γεν. ἀπολ. χρονικῆ. Αἱ ἀρνήσεις «οὐ, οὐδενός» (ὄχι «μὴ», «μηδενός») δεικνύουσιν ἀρκούντως ὅτι αἱ λέξεις αὗται χρησιμεύουσιν εἰς προσδιορισμὸν τοῦ «νῦν»=ἐν τῷ παρόντι

γάρ ἐστιν ἐφέξις) ἔγραψέ τις αὐτῷ πολεμεῖν, ὁ δ' ὁμοίως ὡσπερ νῦν, οὐ γράφοντος οὐδενὸς ἡμῶν πόλεμον, Καρδιανοῖς ἐδοθήει, οὐκ ἂν ἀνηρπασμένος ἦν ὁ γράψας, καὶ διὰ τοῦτο πάντες ἠτιῶντ' ἂν αὐτὸν Καρδιανοῖς βεβωθηκέναι; μὴ τοίνυν ζητεῖθ' ὄντιν' ἀνθ' ὧν Φίλιππος ἐξα- 19 μάρτάνει μισήσετε καὶ τοῖς παρ' ἐκείνου μισθαρνοῦσι δια-

οδδεις ἐπρότεινε νὰ κηρύξωμεν πόλεμον. — Καρδιανοῖς] πρβλ. § 60 καὶ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Γ' Φιλίππου ἐν ἀρχῇ. — ἀνηρπασμένος] δηλ. εἰς τὸ θεσμοκλήριον, ἢ ἐκδληθεὶς τῆς ἐκκλησίας ὁ προτεινὼν πόλεμον πρβλ. Φιλ. Γ', § 47 ἐν λέξει «ἀνηρπασθη». — διὰ τοῦτο] = διότι ὁ «τίς» αὐτὸς ἐπρότεινε πόλεμον κατὰ τοῦ Φιλίππου. — ἡμῶντις]. Καὶ ἐνταῦθα ἐννοητέα ἢ ἄρνησις = οὐκ ἂν ἠτιῶντο· εἰνε συντεταγμένον μὲ ἀιτιατικὴν (αὐτόν) καὶ γενικὴν (βεβωθηκέναι). — βεβωθηκέναι] ὑποκειμ. ἔχει τὸ «αὐτόν». ἀλλὰ διὰ τοῦ «αὐτόν» τίς ἐννοεῖται; ὁ Φιλ. ἢ ὁ γράψας; Ἡμεῖς ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει παρασυρθέντες ἐκ τῆς γραφῆς στερεοτύπων τινῶν ἐκδόσεων φερουσῶν τὸν τρεῖς λέξεις πρὸ τοῦ «αὐτόν» κείμενον μετὰ προθέσεως προσδιορισμὸν ἀντιεἰδία τοῦτο «διὰ τοῦτον» (= τὸν γράψαντα) εἰπομεν διτι διὰ τοῦ «αὐτόν» νοεῖται ὁ Φίλιππος. Ἡδὴ ὑπολαμβάνοντες τὴν γραφὴν «διὰ τοῦτον» προφανῶς ἐσαφαλμένην δι' αὐτὸ τὸ ἐπακλουθοῦν «αὐτόν», ἀνθ' οὗ ἔπρεπε νὰ κεῖται «ἐκεῖνον», παραδεχόμεθα ὅτι διὰ τοῦ «αὐτόν» νοεῖται «ὁ γράψας», διότι διὰ τῆς ἄντων. «αὐτόν» τὸ ἔγγυς πρόσωπον ἐπαναλαμβάνεται, ὁ γράψας δηλ., οὐχί δὲ τὸ πόρρω κείμενον, τ. ἔστ. ὁ Φίλιππος = καὶ διότι ὁ «τίς» αὐτὸς ἐπρότεινε πόλεμον κατὰ τοῦ Φιλ., δὲν ἤθελον θεωρῆ αὐτόν ὡς αἴτιον κλπ; δηλ. δὲν θὰ ἔλεγον πάντες μετ' ἀγανακτήσεως ὅτι αὐτὸς ἐδοθήθησε τοῦς Καρ;

§ 19. Μὴ τοίνυν κλπ.] εἰνε ὁ ἐπίλογος τῶν βηθέντων ἐν ταῖς δύο

προηγουμέναις παραγράφοις. — ἀνθ' ὧν] = ἀντι τοῦτων, ἄ. Ἡ ἀντι φανερῶναι τὸ αἴτιον — ὄντινα μισήσετε καὶ παραβαλεῖτε] εἰνε πλάγιος λόγος ἐκ τοῦ «ζητεῖτε», τὸ ὅποσον εἰνε προστακτικῆς ἐγκλίσεως. — τοῖς μισθαρνοῦσι] ἀντικείμενον εἰς τὸ «παραβαλεῖτε» ὡς δόσεως σημαντικόν. — διασπασοθαῖ] ἀπαρῆσθαι σημαῖνον σκοπόν, ὑποκειμ. δὲ αὐτοῦ εἰνε τὸ «τοῖς μισθαρνοῦσι» = καὶ θὰ ρίψετε εἰς τὰς χεῖρας τῶν μισθωτῶν ὀργάνων τοῦ Φιλίππου νὰ τὸν ἐσχιῶσιν. — αὐτοὶ χειροτονήσαντες πόλεμον] = ἀφ' οὗ σεῖς οἱ ἴδιοι ψηφοφορήσετε καὶ ἀποφασίσετε πόλεμον — πρᾶγμα, τὸ ὅποσον αἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἔκαμαν ἀκόμη καὶ τὸ ὅποσον ὁ βῆτωρ τοῦς ἀποτρέπει νὰ κάμωσιν. αἱ λέξεις αὐται πρέπει νὰ νοηθῶσιν ἐν τῇ κυρίᾳ σημασίᾳ. Τὸ «αὐτοὶ» ἔχει ἐννοίαν διασταλτικὴν. Περὶ δὲ τοῦ «χειροτονήσαντες» ἰδὲ Φιλ. Γ', 60 ἐν τῇ αὐτῇ λέξει. — βουλοθε] εἰνε προστακτικῆς. — εἰ δέον] πλάγιος λόγος ἐκ τοῦ «ἐρίξιν» κατὰ παράλειψιν τοῦ «ἦν». — δέον (ἦ) πεποιηκέναι] τὸ ὑποκειμ. εἰνε τὸ «πεποιηκέναι», τὸ δὲ «δέον» κατηγορούμενον τοῦ «πεποιηκέναι». Δὲν μοὶ φαίνεται δὲ ὀρθὴ ἢ γνώμη τοῦ Rehdantz, ἦν ἀποδέχεται καὶ ὁ Weil, καθ' ἣν τὸ «δέον» εἰνε μετοχὴ ἐπέχουσα θέσιν βήματος ὀριστικῆς ἐγκλίσεως. — τοῦτο] δηλ. τὸ «χειροτονήσαι πόλεμον». — ἀλλ' ὄν ἐκείνος πολεμῆ τρόπον τοῖον μιμίθε] εἰνε ἢ θέσις τοῦ «μὴ ζητεῖτε» καὶ «μηδὲ βούλεσθε». πρβλ. Φιλ. Γ', § 8. — τοῖς μὲν ἀμνημονίοις ἡδὴ] ἐννοεῖ τὸν Διοπέθη καὶ τοῦς.

σπάσασθαι παραβαλεῖτε μηδ' αὐτοὶ χειροτοτονήσαντες πόλεμον βούλεσθε παρ' αὐτοῖς ὑμῖν ἐρίζειν, εἰ δέον ἢ μὴ δέον ὑμᾶς τοῦτο πεποικέναι· ἀλλ' ὃν ἐκεῖνος πολεμῆι τρόπον, τοῦτον μιμῆσθε, τοῖς μὲν ἀμυνομένοις ἦδη χρήματα καὶ τᾶλλ' ὄσων δέονται διδόντες, αὐτοὶ δ' εἰσφέροντες, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ κατασκευαζόμενοι
 20 στράτευμα, τριήρεις ταχείας, ἵππους, ἱππαγωγούς, τᾶλλ' ὄσ' εἰς πόλεμον. ἐπεὶ νῦν γε γέλωσ ἔσθ' ὡς χρώμεθα τοῖς πράγμασι, καὶ Φίλιππον δ' αὐτὸν οὐδὲν ἄν ἄλλ'

ἀποίκους τῆς Χερρονήσου. Ἰδὲ τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὸν Γ' Φιλιππικόν.—τοῖς μὲν... διδόντες, αὐτοὶ δ' εἰσφέροντες] αἱ μετοχαὶ τροπικαί.—αὐτοὶ δὲ... [αὐτοὶ δὲ, μήπω μὲν ἀμυνομένοι, ἀλλ' εἰσφέροντες γε...—τριήρεις] (τρις ἀραρίσκω)=μὲ τρεῖς σειράς κωπῶν. Αἱ τριήρεις ἦσαν τριῶν εἰδῶν 1) στρατιώτιδες, δηλ. ὀπλιταγωγοί, μεταφέρουσαι στρατιώτας τοὺς περὶμαχῆσαντας οὕτως, ὥστε, ἀνάγκη τυχούσης, οἱ αὐτοὶ νάσιν ἐρέταικαί στρατιώται· 2) ἱππαγωγοὶ διὰ τοὺς ἵππους καὶ 3) ταχείαι τριήρεις, ἐπιτιθέσθαι δηλ. πρὸς ναυμαχίαν.—ἱππαγωγούς] ἐκάστη τριήρεις ἱππαγωγὸς ἐχώρει τριάκοντα ἵππους μὲ αὐτοὺς τοὺς ἵππους.—ὄσα εἰς πόλεμον] δηλ. ἀναγκαῖά ἐστιν ἢ ἀνήκει.

§ 20. εἰν γ' δ' «γε» ἐπιτείνει τὴν λέξιν, μεθ' ἣν τίθεται—τώρα βεβαίως.—γέλωσ]=πρᾶξις γελοία, ὡς ἀνάγκη» καὶ ἄλλα οὐσιαστικά. Ὅταν δὲ τὸ οὐσιαστικὸν τίθεται ἀντὶ τοῦ ἐπιθέτου, καθιστᾷ τὸν λόγον ἐντονώτερον. Ἰδὲ Φιλ. Γ' § 31 ἐν λέξει «ἐλευθρον».—ἐπεὶ...ὡς χρώμεθα τοῖς πράγμασι] τὰ αὐτὰ ἀπαντῶσι καὶ εἰς τὸν Α'. Φιλ. § 25. Τὸ «ὡς χρώμεθα τοῖς πράγμασι» εἶνε ὑποκειμ. τοῦ «ἔσθ'»=ὡς ἀπτόμεθα τῶν πραγμάτων, καθὼς φροντίζομεν περὶ τοῦ πολέμου (=τῶν πραγμάτων), τὸ δὲ «ὡς γέλωσ» κατηγορούμενον τοῦ «ὡς χρώμεθα κλπ.»—ἄν εὔξασθαι] δ' ἄν] ἔπρεπε νὰ συναφθῇ μὲ τὸ

ἐκ τοῦ «οἶμαι» ἐξαρτούμενον ἀπαρέμφατον, τὸ ὁποῖον ἐν εὐθείᾳ λόγῳ θὰ εἶχεν οὕτως: «εὔξαιτ' (ο) ἄν Φίλιππος» ἰδὲ καὶ κατωτέρω ἐν § 50 ἐν τῇ «ἐν ἐναντιωθῆναι».—ποιεῖν] τὴν πόλιν ὑποκειμ., ἐξαρτάται δὲ ἐκ τοῦ «εὔξασθαι» ὡς ἔχοντος ἔννοιαν βουλευτικοῦ βήματος.—ποιεῖτε] ἡμεῖς (οἱ Ἀθηναῖοι, ἕπερ ἐξάγεται ἐκ τοῦ προταχθέντος «πόλιν».—ὑστερίζετε, ἀναλίσκετε] πρὸς τὰς σαφεστέρως λέξεις ἐν τῇ περὶ τῶν ἐν Χερρον. § 12: ἡμῖν δὲ (συμβαίνει) ὑστερίζειν καὶ ὄσ' ἄν θαπανήσωμεν, ἅπαντα μάτην ἀνηλωκέναι. Νομίζω ὅτι ὁ λόγος δὲν βραίνει καλῶς. Τὸ «ὑστερίζετε κλπ.» ἐτέθη ὡς ἐπεξηγήσις τοῦ «ποιεῖτε» καὶ πρὸς αὐτὸ συναφῶν ἦεν, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ εἶνε ἐπεξηγήσις τοῦ ταυθ'...ποιεῖτε (=τὰ ποιοῦμενα βφ' ἡμῶν), ὅτε ἔπρεπε νὰ εἶνε κατ' ἀπαρέμφατον «ὑστερίζειν κλπ.» (=οὐδὲν ἄν...εὔξασθαι ποιεῖν τὴν πόλιν ἢ ταυθ'...ὑστερίζειν κλπ.). Διὰ τοῦτο φρονῶ ὅτι πρὸ τοῦ «ὑστερίζετε» ἐξέπεσε λέξις τις. Ἴσως ἢ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία «οἱ».—ὑστερίζετε] ==ἔρχεσθε βραδέως, οὕτως, ὥστε δὲν δύνασθε νὰ ἐπωφελησθε παρουσιασθεῖσάν τινα εὐκαιρίαν.—διφ...δυσχεραίνετε] τ. ἔστ. δυσχεραίνοντες ἀποραῖτε. Πρόκειται περὶ ἀμηχανίας νὰ ἐκλέξωσι στρατηγὸν ἐπιτιθέσιον, ἕπως ἐπανορθῶσιν τὰ ἐλάθρια ἀποτελέσματα τῆς ἄνη-

οίμαι, μὰ τοὺς θεοὺς, εὐξασθαι ποιεῖν τὴν πόλιν ἢ ταῦθ' ἢ νῦν ποιεῖτε· ὑστερίζετε, ἀναλίσκετε, ὅτω παραδώσετε τὰ πράγματά δυσχεραίνετε, ἀλλήλους αἰτιώσθε. ἀφ' οὗ δὲ ταῦτα γίγνεται ἐγὼ διδάξω, καὶ ὅπως παύσεται λέξω. οὐδὲν πάποτ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν 21 πραγμάτων ἐξ ἀρχῆς ἐνεστήσασθ' οὐδὲ κατεσκευάσασθ' ὀρθῶς, ἀλλὰ τὸ συμβαῖνον αἰεὶ διώκετε, εἴτ' ἐπειδὴν ὑστερίσητε, παύσεσθε· ἕτερον πάλιν ἂν συμβῆ τι, παρασκευάζεσθε καὶ θυρυθεῖσθε. τὸ δ' οὐχ οὕτως ἔχει· οὐκ 22 ρίας τῶν Ἀθηναίων;—ἀφ' οἷ ἢ ἀπὸ φανερόναι τὸ ζήτητον.

§ 21—23. Ἀντὶ νὰ ρυμουλκώμεθα ἐκ τῶν ἐκθάσεων τῶν πραγμάτων, πρέπει νὰ ἔχωμεν κατὰ πάντα ἑτοιμον στρατὸν καλῶς ἑφωδιασμένον καὶ καλῶς ὀργανισμένον.

§ 21. Ἐν τῇ παραγράφῳ ταύτῃ ὁ ῥήτωρ δεικνύει εἰς τί ὑφαίεται ἢ ἀθλιότης αὐτῆ τῶν Ἀθηναίων τοῦ νὰ ὑστερίζωσι κλπ.—ἐνεστήσασθε]=ἐπιχειρήσατε, ἀρχισήσατε.—τὸ συμβαῖνον]=ὅ ἂν συμβῆ.—διώκει]=ἐστὲ ὀπισθεν τῶν πραγμάτων εἴτε ἀκολουθεῖτε τοῖς πράγμασι=τρέχετε κατόπιν τῶν συμβαινόντων ἀντὶ νὰ ὀδηγήτε αὐτὰ ἐκ τῶν προτέρων πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον. πρβλ. Φιλ. Α', § 32, ἔνθα ὁ well σημειοῖ τὰ ἑξῆς: «τρέχετε κατόπιν τῶν συμβαινόντων, ὡς ὁ στρατηγὸς εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ τρέχῃ κατόπιν τῶν στρατιωτῶν,— ἂν εἶνε πλέον στρατηγὸς αὐτός, προσθέτομεν ἡμεῖς—οἵτινες πορεύονται ὅπου θέλουν». Ὁ Δημ. προτρέπει τοὺς Ἀθηναίους νὰ εἶνε Προμηθεὺς καὶ ἔχῃ: Ἐπιμηθεὺς δηλ. πρὶν γείνωσι τὰ πράγματα, νὰ σκέπτονται, νὰ προλαμβάνωσι τὰ σχέδια τῶν ἐχθρῶν, νὰ προφυλάττωσθαι ἀπὸ τῶν επικραμένων δυστυχημάτων καὶ νὰ ἐπωφελοῦνται πᾶσαν παρουσιαζομένην εὐκαιρίαν. — ἕτερον πάλιν νομίζω ὅτι τὸ «ἕτερον» πρέπει νὰ ἐκληφθῆ ὡς αἰτιατικὴ ἐπιρρηματικὴ = ἀφ' ἑτέρου πάλιν ἔν κλπ. Ἦτιον πιθανὸν τὸ «ἕτερον» θύναται νὰ συμπληθῆ μὲ τὸ «τι».

22. τὸ δ'] ἔχει ἀντωνυμικὴν δύ-

ναμιν=τοῦτο ὅμως δὲν ἔχει οὕτως = τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτως ὡς σεις κάμνετε· δηλ. ἀπαιτεῖται διαφορετικὴ προετοιμασία ἀπὸ ἐκείνην. τὴν ὅποιαν κάμνετε σεις. Ταύτην δὲ δεικνύει ὁ Δημ. κατωτέρω «ἀλλὰ κατασκευάσαντας θεὶ δύναμιν τῆ στρατηγῆ καταλείπειν».—οὐκ ἐνεσι...οὐδὲν/χάριν ἐμφάσεως ἐτέθησαν αἱ ἀρνήσεις, δὲν αἰρεῖ δὲ ἢ μία τὴν ἄλλην. Κατὰ ταῦτα τὸ «οὐδὲν» ἰσοῦται πρὸς τὸ «τί».—βοηθείαις]=δι' αὐτοσχεδίου στρατοῦ, διὰ στρατοῦ συνειλεγμένου διὰ τάχους, ὅστις, εὐθὺς ὡς ἐφαίνετο ἐπικραμένος κίνδυνος, ἀμέσως συλλέγετο. Τὸ ἀντίθετον εἶνε τὸ «παρασκευῆ συνεχῆ καὶ δυνάμει» πρβλ. Φιλ. Α', § 32.—τοσφῆ] ἢ τροφῆ καὶ ὁ μισθὸς τὰ δύο ταῦτα ἀπετέλουν τὸν ἐντελῆ μισθόν. Οἱ στρατιῶται τῶν ἀρχαίων ἐλάμβανον σιτηρῆσιον καὶ μισθὸν ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ ἑκάστος.—καὶ ταμίας καὶ δημοσίους]=εἶνε ἀντικείμενον τοῦ «πορίζαντας» κατὰ ζεῦγμα, νοουμένης τῆς ἐμφυχον ἀντικείμ. ζητούσης μετοχ. «καταστήσαντας». Οἱ ταμίαι ἦσαν οικονομικὴ ἀρχὴ ἐπιφορτισμένη τὴν ταμίευσιν τῶν εἰσπραχθέντων καὶ διαθεσίμων χρημάτων. Διὰ δὲ τοῦ «δημοσίους» ἔννοεῖ τοὺς δημοσίους ὑπηρέτας (γραμματεῖς,

ἐνεστι βοηθείαις χρωμένους οὐδὲν τῶν δεόντων ποτὲ
 πράξει, ἀλλὰ κατασκευάσαντας δεῖ δύναμιν, καὶ τροφὴν
 ταύτην πορίσαντας καίτοιμίας καὶ δημοσίους, καὶ ὅπως
 ἐνὶ τὴν τῶν χρημάτων φυλακὴν ἀνρ βεστίτην γενέσθαι,
 οὕτω ποιήσαντας, τὸν μὲν τῶν χρημάτων λόγον παρὰ
 τούτων λαμβάνειν, τὸν δὲ τῶν ἔργων παρὰ τοῦ στρατη-
 γοῦ, καὶ μηδεμίαν πρόφασιν τοῦ πλεῖν ἄλλοσε ἢ πριττειν
 23 ἄλλο τι τῷ στρατηγῷ καταλείπειν. ἂν δ' οὕτω ποιήσητε

εἰσπράκτορας, ἐπόπτας καὶ τοὺς
 τοιοῦτους), οἵτινες ἐδοῦθον τοὺς
 ταμίας καὶ τὰς τοιαύτας οἰκονο-
 μικὰς ἀρχὰς ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν
 καθηκόντων των. (ὁ δὲ δημοῖσι (δηλ.
 οἰκέται) ἦσαν συνήθως δοῦλοι ἢ
 ἔξῆνοι ἑθρῶνες καὶ Σκύθαι. ἐν]
 =ἐνεστι. Ἰδὲ § 2.—φυλακῆ)]—
 πρέπει νὰ φροντίσωσιν, ἵνα μὴ οἱ
 στρατηγοὶ καὶ οἱ ταμίαι οἱ παρὰ
 τῷ στρατηγῷ διαρπάζωσι τὰ δη-
 μόσια χρήματα.—οὕτω ποιήσαντας]
 τὸ «οὕτω» ἐκπροσωπεῖ τὴν ἔννοι-
 ἀν «ὅπως... γενέσθαι», ἣν πρόετα-
 ξεν, ἵνα ἐξάρῃ ταύτην. Ἡ δὲ με-
 τοχ. «ποιήσαντας», ὡς καὶ αἱ
 προηγουμένα «καταστήσαντας καὶ
 πορίσαντας», εἶνε χρονικαί. — τὸν
 λόγον] ἐννοεῖ τὰς εὐθύνας, ὅς οἱ
 ταμίαι καὶ οἱ δημοῖσι ὑπηρεταὶ
 καὶ ὁ στρατηγὸς πεπιτεσάντες τὸ
 καθήκον των ὤφειλον νὰ δώσω-
 σιν. Ὁ Δημ. λέγει ὅτι τότε οἱ Ἀ-
 θηναῖοι δικαίως δύνανται νὰ ζη-
 τῶσιν ἀκριβεῆ λόγον των πράξεων
 τοῦ στρατηγοῦ καὶ νὰ ἀπαιτῶσιν
 νὰ ἐργάζεται δραστηρίως οὗτος,
 ὅταν πορίσωσιν εἰς τὴν δύναμιν
 τροφὴν. ὅταν διορίσωσι ταμίας, ὅτε
 πλεον αἱρονται αἱ προφάσεις.—
 πρόφασιν] ἐκ τοῦ προφαίνω. προφρι-
 σιν μεταχειρίζεται ὁ κρύπτων τὸ
 ἀληθὲς καὶ λέγων ἀντ' αὐτοῦ ἄλλο
 τι ψευδές. Οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἀ-
 θηναίων ἐγκατέλειπον τὸν κατὰ
 τοῦ Φιλ. ἢ κατὰ τῶν ἀποστάντων
 συμμάχων των πόλεμον προφασι-
 ζόμενοι ὅτι δὲν ἐπληρώνοντο εἰς
 τοὺς στρατιώτας μισθοί. Ὁ Χάρης
 π.χ. παύσας νὰ πολεμῇ κατὰ τῶν

ἀποστάντων συμμάχων προσήγαγε
 τὸν στρατὸν τοῦ εἰς τὸν σατράπην
 Ἀρτάβαζον, ὅστις ἀπέστη ἀπὸ τοῦ
 βασιλέως τῶν Περσῶν. Ἡ κυριαδὲ
 αἰτία, δι' ἣν ὁ Χάρης ἔφερε τὸν
 στρατὸν τοῦ εἰς τὸν Ἀρτάβαζον,
 ἦτο νὰ προμηθεύσῃ τὰ ἀναγκαῖα
 ἐφόδια εἰς τὸν στρατὸν. Ὅπως δὲ
 ὁ Ἀρτάβαζος ἐπλήρωσε γενναίως
 καὶ τὸν στρατηγὸν καὶ τὸν ὄχλον.
 —τοῦ πλεῖν... ἄλλο τι] ἰδὲ περὶ τοῦ-
 των τῶν καταχρήσεων Φιλ. Δ' § 24.
 —καταλείπειν] τοῦτο, ὡς καὶ τὸ ἀ-
 νωτέρω «λαμβάνειν», εἶνε ὑποκαίμ.
 τοῦ «δεῖ».

§ 23. ἂν οὕτω κλη] ἀνακεφα-
 λαιοῖ τὴν ἐν τῇ προηγουμένη πα-
 ραγράφῳ ἐξενεχθεῖσαν ἰδέαν—
 τοῦτο] δηλ. ὁ ἀνωτέρω εἶπον.—
 ὡς ἀληθῶς] προσδιορίζει τὸ «ἐθε-
 λήσετε», τὸ δὲ «ὡς» ἐπιτείνει τὸ
 «ἀληθῶς»—μὲ πράγματα, μὲ τὰ
 σωστά σας καὶ ὄχι μὲ λόγους.—
 ἄγειν καὶ μένειν] ἐκ τοῦ «ἀναγκά-
 στετε». —δικαίαν] = στηριζομένην
 ἐπὶ τοῦ δικαίου κατὰ τὰς γινόμε-
 νας μεταξὺ ἡμῶν συνθήκας.—μέ-
 νειν ἐπὶ τῆς αὐτοῦ] ὑπονοεῖται τὸ
 «γῆς». —Ἄλλ' ὁ μακαρίτης Παν-
 ταζῆδης προτείνει νὰ γράφῃ «ἐπὶ
 τοῖς αὐτοῦ» καὶ ἐρμηνεύει νὰ κά-
 θεται ἔς ταῦτά του καὶ νὰ μὴ ζητῇ
 νὰ κατακτῇ ξένας χώρας. Νομί-
 ζει δὲ ὅτι τὸ «μένειν ἐπὶ τοῖς
 αὐτοῦ», πρὸς παραβάλλει τὸ Ὀμηρι-
 κὸν ὄδυσ. β. 369 «ἐπὶ σοῖσι καθήμε-
 νος» καὶ τὸ τῆς ὀμιλουμένης «κά-
 θισαι ἔς ταῦτά σου, ὅπερ μεταχει-
 ρόμεθα, ὅταν συμβουλευώμεν
 τινα νὰ μὴ ἀλλάξῃ θέσιν, ἀποτε-

καὶ τοῦτ' ἐβελήσθη' ὡς ἀληθῶς, ἄγειν εἰρήνην δικαίαν
καὶ μένειν ἐπὶ τῆς αὐτοῦ Φίλιππον ἀνάγκαστετε, ἢ πολε-
μήσεται' ἐξ ἴσου· καὶ ἴσως ἂν, ἴσως, ᾧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,
ὡσπερ νῦν ὑμεῖς πυνθάνεσθε τί ποιεῖ Φίλιππος καὶ ποῖ,
πορεύεται, οὕτως ἂν ἐκεῖνος φροντίσαι ποῖ ποθ' ἢ τῆς
πόλεως ἀπῆρκε δύναμις καὶ ποῦ φανήσεται.

Εἰ δὲ τῷ δοκεῖ ταῦτα καὶ δαπάνης πολλῆς καὶ πόνων²⁴
πολλῶν καὶ πραγματείας εἶναι, καὶ μάλ' ὀρθῶς δοκεῖ·

λεῖ παροιμιώδη φράσιν εὐλημμέ-
νην ἐκ τῶν πηγῶν τῶν ἐν τῇ ἰ-
δίᾳ αὐτῶν καλιᾷ ἐπ' αὐξάντων καὶ
ἐπὶ τοῖς ἑαυτῶν φῶσις καθημένων
(προβλ. ὁμηρ. Λεξ. Πανταζ. ἐν λέξει
σός) ἀλλ' οὐδὲν τῶν χειρογράφων
φέρει «τοῖς αὐτοῦ» ἀντὶ «τῆς αὐ-
τοῦ». Ἐπειτα οὐδὲν εἶνε παροι-
μιώδης ἢ φράσις.—ἢ πολεμήσετε]
= ἄλλως θά κλπ. ὃ ἢ ἔχει ἐνίοτε
τὴν σημασίαν αὐτήν.— ἐξ ἴσου]
= θά πολεμήσετε μὲ ἴσας δυνά-
μεις.— ἴσως ἂν ἴσως] ἢ ἐπανάλη-
ψις εἴτε ἐπιζευξις εἴτε ἐπαναδι-
πλωσις (ἴσως ἴσως), καθὼς καὶ ἡ
ἀκολουθοῦσα δυνητική πρότασις

(φροντίσαι ἂν), μαρτυρεῖ ἔνθεν
μὲν τὴν ἀκροσφαλεστάτην θέσιν
τῆς πόλεως. ἔνθεν δὲ τὸν ὀδυνη-
ρὸν σπαραγμὸν, ἐν αἰσθάνεται ἡ
ψυχὴ τοῦ Δημ. ἐπὶ τῇ καταστά-
σει ταύτης· καὶ τέλος εἶνε συνάμα
καὶ φοβερὸν μαστίγιον κατὰ τῶν
αἰτίων τῆς καταστάσεως ταύτης,
ὧν εἰς τὸν νοῦν βαθύτερον ζῆται
νὰ ἐγγαράξῃ τὸ πρᾶγμα.— ποῖ]
ἰδὲ Φιλ. Γ' § 71 ἐν λέξει ἐπαν-
ταχοῖς.— ἀπῆρκε] κυριολεκτεῖται
ἐπὶ τῶν πλοίων τῶν ἀπὸ τοῦ λι-
μένος ἀναχωρούντων· εἶνε ἄρα λέ-
ξις ναυτική.

§ 24—27. Εἶθε οἱ Ἀθηναῖοι ἄνευ ἐνδοιασμοῦ ἐπὶ πλείοτερον
χρόνον πολὺ νὰ κοπιᾷσθε καὶ πολλὰ νὰ θυσιάσθεσιν. Ὁ Δημ.
ὡς πρὸς τοῦτο τοῖς ἐξορκίζει εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἀσφαλείας τῶν,
εἰς τὸ ὄνομα τῆς τιμῆς τῶν

§ 24. Εἰ δὲ τῷ δοκεῖ... ποιεῖν τὰ
δέοντα] ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ ὁ
Δημ. λέγει εἰσενεῖ τὸ παροιμιᾶκόν
ἐκεῖνο : «ὄνο κακῶν προκείμενον
τὸ μὲ χεῖρον βίβιον». Κακὸν ἐέ-
θαι εἶνε νὰ ἐξοδεύετε καὶ νὰ
κοπιᾷτετε, ἀλλὰ χεῖρον τοῦτου
εἶνε νὰ ὑποδουλωθῆτε ἢ νὰ ἀφῆ-
σετε τοὺς Ἕλληνας νὰ ὑποδου-
λωθῶσιν.— καὶ δαπάνης καὶ πόνων
καὶ πραγματείας] εἶνε γενικαὶ κα-
τηγορηματικαὶ εἰς τὸ «ταῦτα». Καὶ
εἰς τὸ «πραγματείας» (=φροντί-
δος, ἐπιμελείας) πρέπει νὰ ἐννο-
ηθῇ τὸ ἐπίθετον «πολλῆς» παρα-
λαμβανόμενον ἐκ τοῦ «πολλῶν
πόνων».— καὶ μάλ] εἰς τὴν φρά-

σιν ταύτην, ὡς καὶ εἰς τὴν «καὶ
πάνου, καὶ λίαν κλπ.» ὃ σύνθε-
σμος «καὶ» ἔχει ἔννοιαν ἐπιδο-
τικήν.— ἐὰν ταῦτα μὲ] ἐθέλῃ ποιεῖν]
ἢ ὑπόθεσις αὐτῇ περιορίζει πῶς
τὴν ἔννοιαν τοῦ «ἐὰν λογίσσεται»
= ἐὰν λογίσσεται τις, ἐν περιπτώ-
σει ὅμως, καθ' ἣν δὲν θέλει νὰ
κάμῃ ταῦτα, θά εὐρῃ κλπ. (εὐρή-
σει κλπ., ὅπερ εἶνε ἀπόδοσις)
διὰ δὲ τοῦ ταῦτα ἐννοοῦνται με-
γάλῃ δαπάνῃ, πόνοι πολλοὶ καὶ
πραγματεία.— ἐκόντας] μετοχὴ τρο-
πικὴ=ἐκουσίως, θεληματικῶς καὶ
ὄχι «ὅταν νῆ Δί' ἀνάγκατον ἢ»,
ὡς λέγει ἐν § 27, ἧται ὅταν πα-
ρουσιασθῇ ἐξωτερικὴ ἀνάγκη.—

ἀλλ' ἐὰν λογίστηται τὰ τῆ πόλει μετὰ ταῦτα γενησόμενα, ἐὰν ταῦτα μὴ ἐθέλῃ ποιεῖν, εὐρήσει λυσιτελοῦν τό ἐκόντας ποιεῖν τὰ δεόντα. εἰ μὲν γάρ ἐστί τις ἐγγυητὴς ὑμῶν θεῶν (οὐ γὰρ ἀνθρώπων γ' οὐδεὶς ἂν γένοιτο ἀξιοχρεῶς τῆλικούτου πράγματος) ὡς, ἐὰν ἄγῃθ' ἡσυχίαν καὶ ἅπαντα πρόποθε, οὐκ' ἐπ' αὐτοὺς ὑμᾶς τελευτῶν ἐκείνος ἦξει, αἰσχροὺς μὲν νῆ τὸν Δία καὶ πάντας θεοὺς καὶ ἀνάξιον ὑμῶν καὶ τῶν ὑπαρχόντων τῆ πόλει καὶ πεπραγ-

εἰ γὰρ ἐστὶ τις ἐγγυητὴς κλπ.] ἢ συνθήκη τῶν λέξεων. «εἰ γὰρ ἐστί τις ἐγγυητὴς... ὡς... ἦξει» (ὡς ἐδῶ εἶνε τὸ ἡγούμενον), αἰσχροὺς μὲν (ἐνταῦθεν ἀρχεται τὸ ἐπόμενον)... καὶ ἀνάξιόν (ἐστίν)... προσεῖσθαι καὶ ἔγωγε... βουλο μὴν. Κυρίως ἢ ἀπόδοσις τοῦ ὑποθετικοῦ τούτου λόγου ἐμπεριέχεται ἐν τῇ συνόλῳ τῶν δύο πολυπλόκων κώλων «αἰσχροὺς μὲν... οὐ μὴν... ἀλλο... προσεῖσθαι», τὰ ὅποια συνδέονται ἀντιθετικῶς.—θεῶν τις] ἢ φράσις αὕτη λέγεται, ὅταν πρόκειται μὲν περὶ θεῶν, ἀλλὰ δὲν θηλοῦται τίνας εἶνε οὗτοι οἱ θεοί. ἢ δὲ ἑτέρα φράσις «θεός τις» τίθεται, ὅταν γίνεται ἀντίθεσις πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ἄλλ' ἢ διαφορά αὕτη δὲν τηρεῖται πανταχοῦ, διότι καὶ τὸ «θεῶν τις» δύναται νὰ λεχθῆ ἐν ἀντίθεσει πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ὡς ἐνταῦθα.—οὐ γὰρ κλπ.] τὴν παρενθετικὴν ταύτην πρότασιν ἔθηκεν ὁ Δημ., ἵνα παραστήσῃ ἀφευκτον τὴν κατὰ τῆς Ἀττικῆς ἔλευσιν τοῦ Φιλίππου καὶ ἀναξίαν προσοχῆς πᾶσαν τυχόν περὶ τοῦ ἐναντίου διαθεσάμενον. — πράγματος] ἐκ τοῦ «ἀξιοχρεῶς» διὰ τὴν ἐννοιακαὶ σημασίαν τοῦ α'. συνθετικοῦ μέρους· τὸ δὲ ἀξιοχρεῶς σημαίνει «ἀξιοπίστος, ἵνα μαρτυρήσῃ, ἐγγυηθῆ» — ὡς οὐκ ἦξει] ἐκ τοῦ «ἐγγυητὴς» περιέχοντος ἐννοιαν λεκτικὴν. Ἄσχετος πὸς τὸ «ὡς» τὸ «οὐκ ἦξει» εἶνε ἀπόδοσις τοῦ «ἐὰν ἄγῃθ' ἡσυχίαν». — αὐτοὺς ὑμᾶς] προτάξας ὁ Δημ. τὴν ἔριστικὴν ἀντωνυμίαν «αὐτοὺς»

πρὸ τοῦ «ἑμᾶς» ἐναντίον τοῦ συνήθους «ἐφ' ὑμᾶς αὐτοὺς» ἐπραξε τοῦτο σκοπίμως, διότι θέλει νὰ διαστελῇ τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ὅπερ ἐξάγεται καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων «τοὺς ἄλλους πάντας Ἑλληνας εἰς δουλείαν προσεῖσθαι». — *τελευτῶν*] = ἐπὶ τέλους· οὕτω καὶ τὸ «ἀρχόμενος» = ἐν ἀρχῇ. Ἡ μετοχὴ αὕτη εἶνε χρονικὴ.

§ 25 *αἰσχροὺς μὲν... καὶ ἀνάξιον*] ἐννοεῖται τὸ «ἐστίν», τοῦ ὁποίου ὑποκείμεν. τὸ «προσεῖσθαι» = εἶνε αἰσχροὺς νὰ ἀφίστετε νὰ γείνωσι δουλοὶ πάντες οἱ ἄλλοι Ἑληνες. — *νῆ τὸν Δία καὶ πάντας θεοὺς*] σταθερὰ δημοτικὴ φράσις παρὰ Δημ., ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἀληθοῦς ἐνταῦθα σημασίας καὶ οὐχὶ μετ' εἰρωνείας. Τὸ σπουδαῖον τῆς ὀρκωτικῆς ταύτης φράσεως δεικνύει καὶ ἡ προσθήκη τοῦ ἄρθρου «τόν» καὶ τοῦ «πάντας θεοῦς». — *τῶν ὑπαρχόντων ἢ πόλει*] δηλ. τῆς πόλεως, ἣν ἀπέκτησε καὶ ἔχει ἡ πόλις, καὶ τῶν παραδόσεων τῆς δημοκρατίας. πρβλ. περὶ τοῦ στεφάνου § 95· πρὸς τὰ καλλίστα τῶν ὑπαρχόντων αἰεὶ δεῖ πειρασθαι τὰ λοιπὰ πράττειν. — *εἰς δουλείαν προσεῖσθαι*] φράσις ἀντίθετος τῆς ἐν § 14 «εἰς ἐλευθερίαν ἐξελεύσθαι». — *τελευτῶν μᾶλλον ἢ ταῦτ' εἰρηκέναι*] οἱ παρακείμεν. ἐπέθεσαν περὶ μελλουσῶν πράξεων, ἐκφερομένου τοῦ μέλλοντος νὰ συμβῆ μετὰ τοιαύτης βεβαιότητος, ὥσαι ἦτο πλέον τετελεσμένον. — *ταῦτα*] = τὸ προσεῖσθαι εἰς δουλείαν τοὺς Ἑληνας.

μένων τῆς προγόνοισ, τῆς ἰδίας ῥαθυμίας ἔνεκα τοὺς ἄλλους πάντας Ἑλληνας εἰς δουλείαν προέσθαι, καὶ ἔγωγ' αὐτὸς μὲν τεθνάναι μᾶλλον ἢ ἢ ταυτ' εἰσηκέναι βουλοίμην· οὐ μὴν ἀλλ' εἰ τις ἄλλος λέγει καὶ ὑμᾶς πείθει, ἔστω, μὴ ἀμύνεσθε, ἅπαντα προέσθε. εἰ δὲ μηδενὶ τοῦτο δοκεῖ, τοῖναντίον δὲ πρόϊσμεν ἅπαντες, ὅτι ὄσω ἂν πάεινων ἔσωμεν ἐκεῖνον γενέσθαι κίριον, τοσοῦτω χαλεπωτέρω καὶ ἰσχυρότερω χρῆσόμεθ' ἐχθρῶ, ποῖ ἀναδύμεθα, ἢ τί μέλλομεν; ἢ πότ', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰ δέοντα ποιεῖν ἐθελήσομεν; «ὄταν νῆ Δι' ἀναγκαῖον ᾖ». 27

§ 26. Οὐ μὴν ἀλλ'] τοῦτο τὸ μεταχειρίζεται, ὅπου τῆ προηγουμένη ἐννοία ἄλλη ἐννοία ἀντιτίθεται μετὰ τῆς δαιότητος, καὶ τότε = πρὸς τὸ : «ἀλλ' ὁμως τῷ ὄντι». Ἐνταῦθα ἡ προηγουμένη ἐννοία, πρὸς ἣν γίνεται ἡ ἀντίθεσις, εἶνε κερῶς μὲν τὸ «ἔγωγε αὐτὸς μὲν», ἔπειτα ὁμως καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ τῆς 25 § «καίλαχρον μὲν». — καὶ πείθει] προσέθηκε τοῦτο ὁ Δημ., διότι ἀπαιτεῖ, ἵνα ὁ σύμβουλος καὶ οἱ πρὸς οὓς ἡ συμβουλή ἔχουσιν ἀποχρῶντας λόγους, ἐκεῖνος μὲν ὑπὲρ τῆς προτεινομένης γνώμης, οὗτοι δὲ ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς αὐτῆς. — λέγει καὶ πείθει] = προτείνει τοιοῦτόν τι καὶ οὐκ αἰθεῖ εἰς τοῦτο. Δὲν εἶπε δὲ «λέγων πείθει», διότι ἀμφότερα τὰ ῥήματα εὗρισκοντα: ἐπὶ τῆς αὐτῆς οὕτως εἰπεῖν γραμμῆς καὶ ἡ σημασία ἐκατέρω εἶνε τῆς αὐτῆς σπουδαιότητος. — ἔστω, μὴ ἀμύνεσθε, ἅπαντα προέσθε] σχῆμα ἀσύνδετον τὸ δὲ «ἔστω» ἡ ἔχει ἐπιρρηματικὴν σημασίαν σημαίνον συγκατάθεσιν, παραδοχὴν τοῦ λέγοντος = πολὺκαλῶσον εἶνε τὸ «εἶνε», ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ἐνδεχομένου καὶ ὑποθετικοῦ· ἡ τῆρετὴν ῥηματικὴν του δύναμιν ἔχον ὑποκείμεν. τὸ ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξελγόμενον : «τοῦτο, ταῦτα». — εἰ δὲ μηδενὶ τοῦτο δοκεῖ, τοῖναντίον δὲ πρόϊσμεν ὅτι χρῆσόμεθα] ἕως ἐδῶ εἶνε τὸ ἡγούμενον. Διὰ τοῦ «τοῦτο», καὶ ἔπειτα εἶνε ὑποκείμεν. τοῦ εδο-

καῖ», σημαίνεται τὸ «προέσθαι πάντας τοὺς ἄλλους Ἑλληνας εἰς δουλείαν καὶ μὴ ἀμύνεσθαι» καὶ ὄχι τὸ «μὴ ἤξειν τελ. ἐκεῖνον ἐφ' ἡμᾶς» (πῶς εἶνε δυνατόν τοῦτο, ἀφ' οὗ ἡ πρότασις «εἰ δὲ μηδενὶ κλπ. ἀντιτίθεται πρὸς τὰ ἀμέσως ἡγούμενα καὶ ὄχι πρὸς τὸ «εἰ μὲν γάρ ἐστί τις ἐγγυητής;» = ἐάν δὲ μηδεὶς ἐπιδοκιμάξῃ τὸ «προέσθαι τοὺς Ἑλληνας εἰς δουλείαν» καὶ «μὴ ἀμύνεσθαι». — τοῖναντίον] προτιμότερον νὰ ἐκληφθῇ ὡς αἰτιατικὴ ἐπιρρηματικὴ. — χαλεπωτέρω ἐχθρῶ] εἶνε κατηγορούμ. τῆς ἐννοουμένης δοτικῆς «τῷ Φιλίππῳ». Ὁ ἕτερος ὄρος τοῦ «χαλεπωτέρω» ἐλλείπει, διότι ἡ σύγκρισις γίνεται πρὸς τὸν πρότερον χρόνον = ὅθ' ἔχομεν διαφορὰν (= χρῆσόμεθα) πρὸς κλπ. πρὸλ. Ὀλυμπ. Α'. § 9 : «ῥέθονι καὶ πολὺ ταπεινωτέρω νῦν ἂν ἐχρῶμεθα τῷ Φιλίππῳ. — ποῖ ἀνάδ; ἢ εἰ μέλι; ἢ ποῖ ἐθελήσομεν ...;] = διὰ τίνα χρόνον, διὰ ποίαν περίστασιν ἀναβάλλομεν; ἢ πότε ἢ ἀθελήσομεν κλπ.; Ὁ Wolf εἰς τὸ «ποῖ ἀναδουρέμεθα» σημειοῖ τὰ ἔξης: «εἶνε βραχυλογικῶς εἰρημένον μετὴν ἔξης ἐννοίαν : ποῦ στρεφόμεθα, ἵνα διαφύγωμεν τὸ θάλασσον : Εἰς τὸ «ποῖ» ἐνυπάρχει σημασία τῆς εἰς τόπον κινήσεως. Δι' ἀλλεπάλληλοι αὐτὰ βραχύνεται ἐρωτήριαι καθιστῶσι τὸν λόγον παθητικόν.

§ 27. Διὰ νῆ Δι' ἀναγκαῖον ᾖ]

ἀλλ' ἦν μὲν ἄν τις ἐλευθέρων ἀνθρώπων ἀνάγκην εἶποι, οὐ μόνον ἤδη πάρεστιν, ἀλλὰ καὶ πάλαι παρελήλυθε, τὴν δὲ τῶν δούλων ἀπεύχεσθαι δῆπου μὴ γενέσθαι δεῖ. διαφέρει δὲ τί; ὅτι ἐστὶν ἐλευθέρῳ μὲν ἀνθρώπῳ μεγίστη ἀνάγκη ἢ ὑπὲρ τῶν γιγνομένων αἰσχύνη, καὶ μείζω ταύτης οὐκ οἶδ' ἦντιν' ἄν εἶποι τις· δούλῳ δὲ πληγαὶ καὶ ὁ τοῦ σώματος αἰκισμὸς, ὃ μῦτε γένοιτο, οὔτε λέγειν ἄξιον.

εἶνε ἢ ἀπάντησις, τὴν ὁποῖαν δέ-
θεν ἐδωκέ τις τῶν ἀκρατῶν εἰς
τὴν τελευταίαν ἰδίως ἐρώτησιν τοῦ
ρήτορος. Εἰς ταύτην ὁμως, ἣτις
προφερομένη ὑπὸ τοῦ Δημ. ἀπαγ-
γέλλεται μετὰ χλευασμοῦ καὶ ει-
ρωνείας, ἀντιτάσσει ὁ ρήτωρ τὴν
καταπληκτικὴν καὶ μελαγχολικὴν
προαίσθησιν τῆς ὁσημέραι ἐγγι-
ζούσης ὥρας τῆς δουλοσύνης τῆς
πατρίδος του! Ἐν τῷ Α' Φιλ. π.
§ 10 ὁ Δημ. ἀρχίζει τὸν αὐτὸν
σχεδὸν διάλογον πρὸς τοὺς ἀκρα-
τάς· ἀλλ' ἐκεῖ μὲν μετεχειρίσθη
ὡς μέσον τῆν τῶν ἐλευθέρων ἀν-
δρῶν αἰσχύνην, τὴν φιλοτιμίαν, ἐν-
ταῦθα δὲ θαρραλεώτερος διὰ τὸν
ἐπικρεμάμενον ἤδη κίνδυνον τῆν
τῶν ἀνθρώπων ἀνάγκην. Οὕτω δὲ
ἐνταῦθα, ἔθνα ὁ ρήτωρ εἶνε ἐξη-
γητικώτερος ἢ ἐν τῷ Α' Φιλ. § 10,
ἀντιπαραβάλλεται ἡ τιμὴ τῶν ἐ-
λευθέρων πολιτῶν πρὸς τὴν ὕλικήν
βίαν τῶν δούλων. — ἢ ἰία] τοῦτο
ὁ Δημ. πολλάκις μεταχειρίζεται, ὅ-
ταν ὑποθέτῃ ἐνιστάμενόν τινα εἰς αὐ-
τόν· πολλάκις δὲ ἐν τῇ φράσει ταύ-
τῃ ἐνυπάρχει καὶ πικρὰ τις ειρωνεί-
α. — ἀλλ' ἦν μὲν ἄν. ἀνάγκην εἶ-
ποι τις... πάρεστιν] εἶνε ἀντιστοίχος
ἐλξης· δηλ. τὸ ἐν τῇ κυρίᾳ προτά-
σει οὐσιαστικόν (ἐνταῦθα τὸ «ἀ-
νάγκη») ἔλαβε τὴν πτώσιν τοῦ ἀ-
ναφορικοῦ μεταπηθῆσαν μάλιστα
εἰς τὴν ἀναφορικὴν πρότασιν· ἄνευ
ἐλξης θὰ εἶχεν οὕτω: «ἀλλ' ἢ
ἀνάγκη, ἣν ἄν τις εἶποι ἐλευθέρ-
ων ἀνδρῶν (ἐνταῦθα δυνάμεθα νὰ
γνωσώμεν, ἄν θέλωμεν, τὸ ἀνά-

γκη) πάρεστιν (αὕτη) κλπ. Ἰδὲ
Φιλ. Γ' § 14 ἐν ἀρχῇ. Δὲν μοι
φαίνεται δὲ ὀρθὸν νὰ παραδειχθῶ-
μεν ἐλξιν τοῦ ἀναφορικοῦ (ἣν) πρὸς
τὸ κατηγορούμενον (ἀνάγκην), ὅ-
τε τὸ δεικτικόν θὰ εἶχεν οὕτω:
«ἀλλὰ τὸ ἀναγκαῖον τοῦτο», τὸ δὲ
ἀναφορικὸν ἄνευ ἐλξης θὰ εἶχεν:
«ὃ ἄν τις εἶποι ἀνάγκην». — ἐ-
λευθέρων ἀνθρώπων] ἐάν δὲν νοήσω-
μεν πάλιν τὸ «ἀνάγκην», ἢ γενι-
κὴ αὕτη εἶνε κατηγορηματικὴ
εἰς τὸ «ἣν»· ἄλλως εἶνε γενικὴ
ἐπιθετικὸν προσδιορισμὸς εἰς τὸ
«ἀνάγκην». — ἣν δὲ ἀπέχ... μὴ
γεν. δεῖ] ἢ συνθήκη τῶν λέξεων:
δεῖ δὲ ἀπεύχεσθαι (ὁμᾶς) μὴ γε-
νέσθαι τὴν κλπ. — πρέπει νὰ εὖ-
χεσθε νὰ μὴ γείνη, νὰ μὴ ἔλθῃ.
Ἐν τῷ «ἀπεύχεσθαι» ἐνυπάρχει
ἔννοια ἀρνητικὴ (=εὐχεσθαι μὴ)
ὥστε τὸ μετὰ τὸ «ἀπεύχεσθαι»
ἀκολουθεῖν «μὴ» φαίνεται παρέλ-
κον. Ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀσύνηθες παρὰ
τοῖς ἀρχαίοις μετὰ ῥήματα ἐμπε-
ριέχοντα ἀρνησιν νὰ ἀκολουθῇ ἀπα-
ρέμφ. μετὰ τοῦ «μὴ», χωρὶς αἱ δύο
ἀρνήσεις νὰ κάμνωσι μίαν κατά-
φρασιν. — διαφέρει δὲ τί;] τὸ ἐρωτη-
ματ. μόριον ἐν τέλει καθιστᾷ τὴν
ἐρώτησιν ἐκφραστικώτεραν καὶ
μᾶλλον ὀρισμένην. Τοῦτο δὲ τὸ «τί»
εἶνε αἰτιατ. τοῦ κατὰ τι. — δι' οὐδὲν] —
εἶνε ἢ ἀπάντησις εἰς τὸ «διαφέ-
ρει τί;»· τὸ δὲ «ὅτι» ἐπεξηγεῖ
τὸ ἐννοούμενον «τοῦτο». Ἔλη δὲ ἢ
εἰδικὴ πρότασις ἐπέχει θέσιν αἰ-
τιατικῆς τῆς ἀναφορᾶς. — ὑπὲρ τῶν
γιγνομένων] ἢ «ὑπὲρ φανερώμενα

Τὸ μὲν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρὸς τὰ σοῦαὺτ' 28
 ὀκνηρῶς δικεῖσθαι, ἃ δεῖ τοῖς σώμασι καὶ ταῖς οὐσίαις
 λειτουργῆσαι ἕκαστον, ἐστὶ μὲν οὐκ ὀρθῶς ἔχον, οὐδὲ
 πολλοῦ δεῖ, οὐ μὴν ἀλλ' ἔχει τινὰ πρόφασιν ὅμως· τὸ
 δὲ μῦδ' ὄσ' ἀκοῦσαι δεῖ μῦδ' ὅσα βουλευίσασθαι προσή-

τὸ αἴτιον = μεγίστη ἀνάγκη διὰ τὸν ἐλευθέρον ἄνθρωπον εἶνε τὸ νὰ ἐντρέπεται οὗτος διὰ τὰ γινόμενα (ἰσλ. τὰ κακῶς γινόμενα, ἰσλ. τὰ προσβάλλοντα τὴν τιμὴν του) διὰ δὲ τὸν δοῦλον μεγίστη ἀνάγκη εἶνε ἡ ὕλική βία, αἱ πληγαὶ ἰσλ. καὶ ὁ αἰκισμὸς τοῦ σώματος.—*πληγαὶ* ἡ λέξις «πληγῆ» σημαίνει 1) τὸ ἐκ τῆς τύφωσης ἔλκος, καὶ 2) αὐτὴν τὴν πληγὴν (τὸ κτύπημα, τὸ δάροισμον). Ἐνταῦθα κατ' ἐμὲ ἔχει τὴν πρώτην σημασίαν. Καὶ τοῦτο, διότι οὕτω ἔνθεν μὲν ἀποφευγόμεν τὴν ταυτολογίαν ἢ τὴν πλεοναστικὴν ἔκφρασιν (πληγαὶ αἰκισμός), ἔνθεν δὲ συμφωνοῦμεν καὶ πρὸς τὴν πραγματικότητα, πρὸς τὸ ἀληθινὸν συμβαίνον. Ἐἰς τὸν δοῦλον δὲν κάμουν ἐντύπωσιν οὔτε πράξεις ἀτιμάζουσαι αὐτόν οὔτε ὕβρεις, ἀλλὰ τὸ ξίλο καὶ τὸ σπάσιμο π. χ. τῆς κεφαλῆς.—*αἰκισμός*, αἰκία σημαίνει ἀπρέπεια, τὸ ἀπρεπῶς (= ἀ-

εικῶς ἀ-οικα) φέρεσθαι, ὡς τὸ βραβίζεσθαι τινὰ καὶ τὰ ὅμοια· αἰκίζομαι δὲ ἀεικῶς αἰκῶς) χρῶμαι τι, ἀπρεπῶς φέρομαι, κακῶς μεταχειρίζομαι τινά.—*ὁ μὴ γένουσι* ἢ εὐχὴ αὕτη ἐξέρεται ἀπὸ τὰ μυχαιάτατα τῆς καρδίας τοῦ Δημ., οὐ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς θανοίας αἰωρεῖται τὸ φάσμα τῆς ἐγγιζούσης θουλείας τῆς πατρίδος του! Ἡ ψυχὴ τοῦ ῥήτορος εἶνε πεπληρωμένη μελαγχολίας ἐπὶ τῷ φοβερῷ προαισθηματι! — δ] ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὸ προηγούμενον οὐσιαστικόν, ἀλλὰ τίθεται κατ' ὁδὲν τερτον γένος, ὅταν ἡ ἔννοια τοῦ προηγούμενου οὐσιαστικοῦ δὲν πρέπη νὰ ἐκληφθῆ ἀτομική, ἀλλὰ γενική.—*μῆτε γένοιο, οὔτε ἀξιόν (ἔστιν)* ἢ ἕνα λαγὴ τῶν ἀρνητικῶν μορίων (μῆτε—οὔτε) ἀποδοτέα εἰς τὸ ὅτι ἡ μὲν πρώτη πρότασις εἶνε πρότασις ἐπιθυμίας, ἡ δὲ δευτέρα κρίσεως.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ (§28—34).

§ 28—30. Ἐάν οἱ Ἀθηναῖοι δὲν θέλωσι νὰ ὑποστῶσι μιδεμίαν θυσίαν ὑπὲρ τοῦ δημοσίου καλοῦ, εἴθε τοῦλάχιστον νὰ ἀκούωσι καλὰς συμβουλίας, πρὶν ἢ τὸ πᾶν ἀπολεσθῆναι

§ 28. τὸ μὲν ἢ ἀνταπόδοσις εἶνε κατωτέρω τὸ: «τὸ δὲ».—*λειτουργῆσαι* παρὰ τὸ «λεῖτον ἐργάζομαι» λέϊτον ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ τὸ δημόσιον, ἔθεν «λειτουργεῖν» ἔλεγον εἰς τὸ δημόσιον ἐργάζεσθαι. Αἱ λειτουργίαι ἦσαν τακτικαὶ θανάται τῶν πολιτῶν ὑπὸ τοῦ δημοσίου περιλαμβανόμεναι τὴν χορηγίαν, γυμνασιαρχίαν, ἀρχιθεωρίαν κλπ.—*οὐδὲ πολλοῦ δεῖ* ἰδὲ Φιλ. Γ', § 23 ἐν τῇ αὐτῇ φράσει.—*οὐ μὴν ἀλλ'* ἐτέθη διὰ τὸ προ-

γῆθῆν «ἐστὶ μὲν».—*τὸ δὲ... μῆδὲ ταῦτα ἐθέλειν*, τοῦτο... ἐπιδέχεται κατηγορίαν ἢ συνθήκη τῶν λέξεων: «τὸ δὲ μῆδὲ ταῦτα ἐθέλειν (ἀκοῦσαι καὶ βουλεύεσθαι), ὅσα δεῖ ἀκοῦσαι καὶ ὅσα προσήκει βουλεύεσθαι, τοῦτο κλπ.»—*μῆδὲ ταῦτα* ἐπαναλαμβάνει τὴν διὰ τοῦ «ὅσα... προσήκει» ἐξενεχθεῖσαν ἔννοιαν.—*Τοῦτο* ἐπαναλαμβάνει μετ' ἐμφάσεως τὸ προηγῆθῆναι «τὸ μὴ ἐθέλειν κλπ.»

- κει, μηδὲ ταῦτ' ἐθέλειν [ἰκούειν], τοῦτ' ἤδη πᾶσαν ἐπι-
 29 δέχεται κατηγορίαν. ὑμεῖς τοίνυν οὐκ ἰκούειν, πρὶν ἂν,
 ὡσπερ νῦν, αὐτὰ παρῆ τὰ πράγματα, οὐδὲ βουλευέσθαι
 περὶ οὐδενὸς εἰώθιατ' ἐφ' ἡοιχίας, ἀλλ' ὅταν μὲν ἐκεῖνος
 παρὰσκευάζεται, ἀμελήσαντες τοῦ ποιῖν ταῦτό καὶ ἀν-
 τιπαρασκευάζεσθαι, ῥαθυμεῖτε, καὶ ἂν τι λέγη τις, ἐκ-
 30 θάλλετε, ἐπειδὴν δ' ἀπολωλὸς ἢ πολιαρκούμενόν τι πύ-
 θησθε, τήνικα τ' ἀκροᾶσθε καὶ παρασκευάζεσθε. ἦν δ'
 ἀκηκοέναι μὲν καὶ βουλευέσθαι τότε καιρός, ὅθ' ὑμεῖς
 οὐκ ἠθέλετε, πράττειν δὲ καὶ χρῆσθαι τοῖς παρεσκευα-
 σμένοις νῦν, ἡνίκ' ἀκούετε. τοιγαροῦν ἐκ τῶν τοιούτων
 ἔθων μόνον τῶν πάντων ἀνθρώπων ὑμεῖς τοῖς ἄλλοις
 τοῦναντίον ποιεῖτε· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πρὸ τῶν πραγμά-
 των εἰώθασιν χρῆσθαι τῷ βουλευέσθαι, ὑμεῖς δὲ μετὰ τὰ
 πράγματα.

31 Ὁ δὴ λοιπὸν ἐστί, καὶ πάλαι μὲν ἔδει, διαφεύγει δ'

§ 29. οὐκ ἰκούειν οὐδὲ βουλευέ-
 σθαι] ἀντικείμε. τοῦ «εἰώθατες». —
 πρὶν ἂν, ὡσπερ νῦν, αὐτὰ παρῆ τὰ
 πράγματα] = πρὶν αὐτὰ τὰ δεῖνά,
 αὐτοὶ οἱ κίνδυνοι ἐπέλθωσιν, κα-
 θὼς τώρα. Δὲν εἶνε γνωστὸν τί
 γεγονὸς ὑπαινίσσεται ὁ ῥήτωρ. —
 ἐφ' ἡοιχίας] = ἡσύχως. — ἀλλὰ ῥαθυ-
 μεῖτε καὶ... ἐκθάλλετε] εἶνε ἡ θέσις
 μετὰ τὴν προηγηθεῖσαν ἀρνησιν
 «οὐκ». — τοῦ ποιῖν καὶ ἀντιπαρασκευ-
 ἀντικείμε. τοῦ «ἀμελήσαντες». —
 ὅταν μὲν] ἡ ἀνταπόδοσις εἶνε «ἐ-
 κείδαν δέ». — ἐκθάλλετε] — τὸν ἀναγ-
 κάζετε νὰ καταβῆ ἀπὸ τὸ βῆμα.

§ 30. ἀκηκοέναι μὲν καὶ βεβούλ.,
 πράττειν δὲ καὶ χρῆσθαι] Τὰ ἀπα-

ρέμματα ὀρθότερον εἶνε νὰ ἐκλη-
 φθῶσιν ὡς ὑποκείμε. τοῦ συνδετικοῦ
 «ἦν». τὸ δὲ «καιρός» κατηγοροῦ-
 νον αὐτῶν. — τοιγαροῦν] θηλοῖ συμ-
 πέρασμα ἰσχυρότατον = διὰ τοῦτο
 (= τοι) λοιπὸν (= οὖν) βεβαιότατα
 (= γάρ). Ὁ Δημ. φέγει τοὺς Ἀθη-
 ναίους ὅτι εἶνε Ἐπιμηθεῖς καὶ
 ὄχι Προμηθεῖς. Τὴν πρὸς τοὺς
 Ἀθηναίους συμβουλὴν ταύτην τοῦ
 Δημ. πρέπει ἀείποτε καὶ ἡ νεότης
 νὰ ἐχῆ ὑπ' ὄψιν. Ἄριστα δὲ ταύ-
 την διετύπωσεν ἡ φιλοσοφία τοῦ
 λαοῦ παροιμιακῶς λέγουσα : «τῶν
 φρονίμων τὰ παιδιὰ, πρὶν κεινά-
 σουν. μαγειρεῖουν».

§ 31—31. Δὲν εἶναι πολὺ ἄργα νὰ κάμωμεν καὶ τώρα ἐκεῖνο,
 τὸ ὁποῖον ἔπρεπε πάλαι νὰ ἔχωμεν κάμη· δηλ. νὰ στείλωμεν
 πρεσβείαν πρὸς τὸν Πέλοπον καὶ νὰ ζητήσωμεν παρὰ τοῦ μεγάλου
 βασιλέως βοήθειαν κατὰ τοῦ Φιλίππου, χωρὶς νὰ ἐμποδισθῶ-
 μεν ὑπὸ μωρῶν ἐθνικῶν προλήψεων.

§ 31. λοιπὸν] = ὑπόλοιπον. Τὸ
 «λοιπὸν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ δὲν
 ἔχει ἔννοιαν συλλογιστικὴν. — δια-
 φεύγει δὲ οὐδὲ νῦν] Τοῦτο καὶ ἐν
 τῇ παρούσῃ στιγμῇ δὲν παρήλθε =

τούτου τοῦ πράγματος ἡ κατὰ
 ληλος περίστασις οὐδὲ νῦν παρήλ-
 θεν. — οὐδεὶς] ἀντικείμε. τοῦ «δεῖ»
 ὡς καὶ τὸ «χρημάτων». Ἄσυνδέ-
 τως πρὸς τὰ ἡγούμενα, διότι ε

οὐδὲ νῦν, τοῦτ' ἔρω οὐδενὸς τῶν πάντων οὕτως ὡς χρημάτων δεῖ τῇ πόλει πρὸς τὰ νῦν ἐπιόντα πράγματα. συμβέβηκε δ' εὐτυχίματ' ἀπὸ ταυτομάτου, οἷς ἂν χρυσόμεθ' ὀρθῶς, ἴσως ἂν γένοιτο τὰ δεόντα. πρῶτον μὲν γὰρ οἷς βασιλεὺς πιστεύει καὶ εὐεργέτας ὑπείληφεν ἑαυτοῦ, οὔτοι μισοῦσι καὶ πολεμοῦσι Φίλιππον. ἔπειθ' ὁ πράττων 32 καὶ συνειδῶς ἄπανθ' ἅ Φίλιππος κατὰ βασιλείως παρασκευάζεται, οὗτος ἀνάσπαστος γέγονε, καὶ πάσας τὰς

ἐπεξηγήσεις. — τῶν πάντων] γεν. διαιρητικῆ εἰς τὸ οὐδενός = κανενός ἐξ ἄλλων δὲν ὑπάρχει τόση ἀνάγκη εἰς τὴν πόλιν, ὅσον ὑπάρχει ἀνάγκη χρημάτων. — ἐπιόντα πράγματα] ἔννοεῖ τὸν ἀπὸ τῆς Μακεδονίας ἀπειλούμενον κίνδυνον. — ἀπὸ ταυτομάτου] ἢ ἀπὸ φανερώ- νει τρόπον = αὐτομάτως (αὐτός = μέμας) = μόνα των. — ἴσως ἂν γένοιτο τὰ δεόντα] καὶ ἡ δυνατικὴ εὐκτική καὶ τὸ «ἴσως» μαρτυροῦσι τὴν ἀκροσφαλεστάτην θέσιν τῶν πραγμάτων. — πρῶτον μὲν γὰρ] ὁ «γὰρ» εἶνε ἐπεξηγητικὸς τοῦ «συμβέβηκεν εὐτυχίματα». — οἷς βασιλεὺς πιστεύει καὶ εὐεργέτας ὑπείληφεν ἑαυτοῦ] μετὰ τὸ καὶ ἔννοητόν τὸ οὐδὲ καὶ μετὰ τὸ εὐεργέτας νοεῖ τις, ἂν θέλῃ, τὸ εἶναι. πρέπει νὰ ἐννοήσωσιν τοὺς σατράπας τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ πρὸ πάντων τὸν Μέντορα, ὅστις ἄρτίως παρέσχε τὰς μεγίστας ὑπηρεσίας εἰς τὸν Ὄχρον κατὰ τὸν ἐν Αἰγύπτῳ πόλεμον καὶ ἀπλάως τότε τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐμπιστοσύνης του. Ἄλλοι ἔννοοῦσι τοὺς Θηβαίους, οἵτινες ἀνδρείως καὶ μετὰ προθυμίας ἐπολέμησαν ὑπὲρ τοῦ Ἀρταξέρξου τοῦ Ὄχρου ἐν τῇ πολιουρκίᾳ τοῦ Πηλουσίου, πόλεως Αἰγυπτιακῆς. Τὰς ἀφορμὰς τοῦ μίσους τῶν Θηβαίων κατὰ τοῦ Φιλ. γνωρίζομεν ἐκ τοῦ Β' Φιλιππικοῦ § 34. Εἶνε ἡ ἀφαίρεσις τοῦ Ἐχίνου, ἣν βαρέως ἔφερον οἱ Θηβαῖοι. Περὶ δὲ τῆς λέξεως «βασιλεὺς» ἰδὲ Φιλ., Γ', § 71 ἐν λέξει «ὡς βασιλέα»,

§ 32, Ὀδοῖς] ἐπαναλαμβάνει μετ'

ἐμφάσεως τὴν διὰ τῆς μετοχῆς ἐξενεχθεῖσαν ἔννοιαν. — ἀνάσπαστος γέγονε] = ἀπεσπάσθη ἐκ τῆς χώρας του καὶ ἐσῶθη κατὰ τὴν ἄνω Ἀσίαν παρὰ τῆ βασιλείᾳ. Τοῦτο τὸ εἶδος τῆς ἐξουρίας ἐπεβλήθη ὡς τιμωρία ὑπὸ τῶν δεσποτῶν τῆς Περσίας, σχεδὸν ὡς σήμερον ἐν Ρωσίᾳ, εἴτε εἰς ἄτομα, εἴτε εἰς ὀλοκλήρους λαοὺς. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τοῦ ἐθνοῦχου Ἑρμείου τοῦ Ἀταρνέως, τοῦ φίλου τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ πράκτορος τοῦ Φιλ. (τοῦ πρόξεντος αὐτοῦ καὶ διοικητοῦ), εἰς τὸν ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ἀνεκίνησε τὰ σχέδιά του περὶ ὑποταγῆς τῆς Ἀσίας. Ὁ Πρόξιος Μέντωρ καλέσας αὐτὸν εἰς συνέντευξιν συνέλαβε διὰ δόλου καὶ τὸν ἔστειλεν εἰς Περσίαν εἰς τὸν Ἀρταξέρξην, ὅπου ἐθανατώθη. — οὐχ ἡμῶν κατηγοροῦντων ἀλλὰ τοῦ πρόξεντος καὶ διοικ.] εἶνε ἀντικεῖμ. τοῦ ἀκούσται, ὡς καὶ τὸ πρόξεις. Ἡ ἐρμηνεῖα μέχρι τοῦ «τιμωρησασθαι δεῖ» = ὁ βασιλεὺς θὰ ἀκούσῃ, θὰ μάθῃ διὰ ἀπό... πάσας τοῦ Φιλίππου τὰς πράξεις, ἀλλ' ἀπ' αὐτὸν τὸν πράξαντα (αὐτάς), ὥστε νὰ τὰς πιστεύῃ (ὁ βασιλεὺς θηλ.), καὶ εἰς τοὺς παρ' ἡμῶν σταλησομένους πρέσβεις νὰ ὑπολείπεται νὰ εἰπῶσι λόγον, τὸν ὅποιον μὲ μεγίστην εὐχαρίστησιν ἤθελεν ἀκούσῃ ὁ βασιλεὺς, ὅτι θηλ. πρέπει ἀπὸ κοινοῦ νὰ τιμωρήσωμεν τὸν ἀμφοτέρους (τὸν βασιλέα καὶ ἡμᾶς) ἀδικούντα. — ὥστε εἶναι πιστὰς] ὑπονοεῖται τὸ «τῷ βασιλεὶ τὰς πράξεις, ἃς ἀκούσται».

πράξεις βασιλεὺς οὐχ ἡμῶν κατηγορούντων ἀκούσεται, οὐς ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος ἂν ἠγάσαιο τοῦ ἰδίου λέγειν, ἀλλὰ τοῦ πράξαντος αὐτοῦ καὶ διοικούντος, ὥστ' εἶναι πιστάς, καὶ λοιπὸν λόγον εἶναι τοῖς παρ' ἡμῶν
 38 πρέσβειν, ὃν βασιλεὺς ἥδιστ' ἂν ἀκούσαι, ὡς τὸν ἀμφοτέρους ἀδικοῦντα κοινῇ τιμωρήσασθαι δεῖ, καὶ ὅτι πολὺ τῷ βασιλεῖ φοβερώτερός ἐστ' ὁ Φίλιππος, ἂν προτέροις ἡμῖν ἐπιθῆται. εἰ γὰρ ἐγκαταλειπόμενοι τι πεισόμεθ' ἡμεῖς, ἀδεῶς ἐπ' ἐκείνον ἦδη πορεύσεται. ὑπὲρ δὲ τούτων ἀπάντων οἶμαι δεῖν ὑμᾶς πρεσβείαν ἐκπέμπειν, ἥτις τῷ βασιλεῖ διαλέξεται, καὶ τὴν ἀβελτερίαν ἀποθέσθαι, δι' ἣν πολλὰκις ἠλαττώθητε. «ὁ δὲ βαβαρος» καὶ «ὁ κοινός

§ 33. τιμωρήσασθαι] τὸ «τιμωροῦμαι» συντασσόμενον μετὰ αἰτιατ. μὲν σημ. «ἐκδικοῦμαι». μετὰ δοτικῆς δὲ (διότι καὶ μὲ δοτικὴν δύναται νὰ συνταχθῆ) σημαίνει «βοηθῶ», ὡς καὶ τὸ «τιμωρῶ τινα» «βοηθῶ τινα. Γίνεται δὲ ἐκ τοῦ «τιμωρός» ἔπειρ σημαίνει: τὸν τιμὴν ἀρνύμενον, τὸν τιμὴν αἰρόμενον, τὸν ζητοῦντα νὰ λάβῃ τιμὴν, πληρωμὴν, ἐκδίκησιν, ὅθεν σημαίνει τὸν βοηθόν.—ὡς δεῖ καὶ ὅτι ἐστ' (=ἐστίν) ὁ Φίλ.] παρατήρησον τὴν ἐναλλαγὴν τῶν συνδέσμων ἄνευ κατ' ἐμὲ οὐδεμιᾶς διαφορᾶς.—προτέροισι] κατηγορούμενον εἰς τὸ «ἡμῖν» ἰσοδυναμοῦν πρὸς ἐπίρρημα χρονικόν—πρότερον.—ἐγκαταλειπόμενοι]—μένοντες ὀπίσω εἰς τὸ τρέξιμον, ὑπερτερηθέντες ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Ὅτιον ἐρμηνεύει ὁ Weil παραθέτων τὸ τοῦ Ἡροδ. VIII, 59: οἱ δὲ γε ἐγκαταλειπόμενοι οὐ στεφανεύονται· ἀλλ' ἡ ἐρμηγεία αὐτῆ, ἂν δὲν εἴνε ἐσφαλμένη, εἶνε λίαν ἐξηγημένη. Ὁ Δημ. λέγει: ἀπλοῦστατα τοῦτο: διότι ἐὰν μὴ βοηθοῦμενοι (=ἐγκαταλειπόμενοι) ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν κλπ.—ἥτις τῷ βασιλεῖ διαλέξεται] ἀναφορικὴ τελικὴ πρότασις· ἡ δὲ δοτικὴ εἶνε δοτικὴ τῆς ἀμοιβαιότητος εἰς τὸ «διαλέξεται»—ἀβελτερίαν] ἀβέλτερος=ὁ τὰ βελ-

τιῶ μὴ αἰρούμενος δι' ἀφροσύνην. Ὁ ῥήτωρ ἐλέγχει τοὺς Ἀθην., διότι διατάξουσιν ἐνεκα προλήψεων νὰ ἐκετεύωσι τὸν βασιλέα τῆς Περσίας. Ἀληθῶς αἱ προλήψεις δὲν πρέπει νὰ λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν, ὅταν τις ἔχῃ ἀνάγκην. Τὴν αὐτὴν γνώμην ἀπαντᾷ τις καὶ παρὰ Θουκυδίδῃ, ἐνθα φέρεται: «ἀνεπίφθονον πᾶσιν ἀνθρώποις ὠφέλειάν τιν' εὐρίσκειν θεομένους» καὶ παρὰ Τερεντίῳ: «Abs quivis, inquit, homine, cum opus est, beneficium accipere gaudeas»—ἐταν εἶνε ἀνάγκη, λέγει, δεῖχον παρὰ τοῦ τυχόντος εἶερ γεσίαν.—ὁ δὲ ἄβάρβαρος...] ὅτι πρὸ τῆς φράσεως ταύτης, ἣν ὁ ῥήτωρ ἀπαγγέλλει μιμητικῶς, πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὸ «ἐπαναλαμβάνοντες τὴν συνήθη ἐπιδόξον», τὸ δηλοῖ τὸ «ἐγὼ» =scilicet. Ἡ ἐπιδόξος, ἣν ἐπαναλαμβάνοντες, εἶνε τὸ «ὁ δὲ ἄβάρβαρος» καὶ «ὁ κοινός ἅπασιν ἐχθρός». Ὁ Δημ. ἀποτροπιαζόμενος τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ ἀρῆῃ τῆς Ἑλλάδος ὁ Φίλιππος ὁ ἐκ Πέλλης καὶ ὅχι οἱ Ἀθηναῖοι προτρέπει τούτους νὰ ἀποδώσωσι τὰς μωρὰς ἐθνικὰς προλήψεις καὶ νὰ συμφιλιωθῶσι μετὸν μέγαν βασιλέα. Τὴν φράσιν ταύτην «ὁ δὲ ἄβάρβαρος» καὶ «ὁ κοινός... ἐχθρός κλπ.» δυνάμεθα νὰ τὴν ἐκλάβωμεν καὶ ὡς ἐπεξή-

ἅπασιν ἐχθρός» καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. ἐγὼ γὰρ ὅταν τιν' 34
 ἴδω τὸν μὲν ἐν Σούσις καὶ Ἐκβατάνοις δεδοικότα καὶ
 κακόνουν εἶναι τῇ πόλει φάσκοντα, ὃς καὶ πρότερον
 συνεπληνώρθωσε τὰ τῆς πόλεως πράγματα καὶ νῦν ἐπληγ-

γῆσιν τοῦ ἀδελτεριάν» ἐννοοῦν-
 τες πρὸ τοῦ «ὃ δὴ κλπ.» τὸ ἀρ-
 θρον «τόν». ποία δὲ εἶνε ἡ ἀδελ-
 τερία: ὅτι λέγετε ὅτι ἐκεῖνος
 εἶνε βάρβαρος. Ἀλλὰ τί πρὸς σᾶς;
 τί σᾶς μέλει ἢ βαρβαρότης ἐ-
 κείνου, ἐάν σᾶς ὠφελῇ:—πάντα τὰ
 τοιαῦτα] ἔθηκε τοῦτο. διὰ νὰ παύ-
 σῃ ἀπὸ τοῦ νὰ ἀπαριθμῇ τὰ συγ-
 κροτοῦντα τὴν ἐπιφθόν των Ἀθη-
 ναίων, ὅσῳκις ἐγένετο λόγος περὶ
 μεγάλου βασιλέως.

§ 34. τὸν μὲν ἐν Σούσις κλπ.]
 ἢ ἀντίθεσις εἶνε κατωτέρω εἰς τὸ
 «ὑπὲρ δὲ τοῦ ἐπὶ ταῖς θύραις κλπ.»
 Ὁ λόγος ἐνταῦθα περὶ ἀποστά-
 σεις τόπου. εἶνε παράλογον νὰ
 φοβῆται τις τὸν μέγαν βασιλέα,
 ὅστις εἶνε μακρὰν, καὶ νὰ μὴ φο-
 βῆται τὸν Φίλ., ὅστις εἶνε εἰς τὰς
 θύρας μας. ἐν Σούσις καὶ Ἐκβα-
 τάνοις] Τὰ Σούσια πρωτεύουσα τῆς
 Περσικῆς ἐπὶ τοῦ Χοάσπου πο-
 ταμοῦ χειμερινὴ καθέδρα τῶν βα-
 σιλέων τῆς Περσίας, ἣν ἔκτισε Δα-
 ρεῖος ὁ Ὑστάσπου. Τὰ δὲ Ἐκβα-
 τανα πόλις τῆς Μηδίας μετὰ ταῦ-
 τα θερρινὴ καθέδρα τῶν βασιλέων
 τῆς Περσίας.—δεδοικότα καὶ φά-
 σκοντα] μετοχ. κατηγορηματικαὶ
 ἐκ τοῦ «ἴδω» ἔχουσαι ὑποκείμεν. το
 τινά.—εἶναι] ἐκ τοῦ «φάσκοντα»,
 τὸ δὲ ὑποκείμεν. τοῦ «εἶναι» εἶνε
 τὸ «τὸν μὲν».—καὶ πρότερον συνε-
 πληνώρθωσε....] Κατὰ τὸ 393 ὁ Κό-
 νων ναύαρχος τοῦ Περσικοῦ στό-
 λου κατέστρεψε τοὺς Λακεδαιμο-
 νίους παρὰ τὴν Κίδνον καὶ ἀνή-
 γειρε τὰ ταίχη τῶν Ἀθηνῶν διὰ
 τοῦ χρυσοῦ τοῦ μεγάλου βασι-
 λέως.—ἐπηγγέλλετο] ὑποσχεῖται κυ-
 ρίως τις τὸ ἀξιωθῆν διδοῦναι. ἐπαγ-
 γέλλεται δὲ ὁ δίχα ἀξιώσεως πα-
 ρέχων βουλόμενος: μὲ ἄλλας λέ-

ξεις τὸ μὲν «ἐπαγγέλλεσθαι» λέ-
 γεται ἐπὶ τῶν αὐτοπραξιπέτως (χω-
 ρὶς νὰ παρακληθῶσιν) ὑποσχομέ-
 νων νὰ δώσωσι τι, τὸ δὲ «ἐπι-
 σχεῖσθαι» ἐπὶ ἐκείνων, οἵτινες
 ζητηθέντες τι ὑπόσχονται νὰ τὸ
 δώσωσιν ἄλλ' ἢ διαφορά αὐτῆ
 δὲν τηρεῖται. ἐπηγγέλλετο... ἀπερη-
 ζεσθη]—διὰ τῆς ψήφου ἀπερρί-
 πτεται. Αὐταὶ αἱ προτάσεις, αἰτι-
 νες ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ βασιλέως
 τῶν Περσῶν καὶ ἀπεκρούσθησαν
 ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῶν Ἀθηνῶν. δὲν
 εἶνε γνωσταὶ ἄλλοθεν. Ἄλλοι δὲ
 τινες φρονοῦσιν ὅτι ἢ ὑπὸ τοῦ Δη-
 μοσθένους ὡς ἄφρων χαρακτηρι-
 ζομένη πράξις τῶν Ἀθηναίων εἶνε
 ὅτι οὔτοι μετὰ τῶν Ἀργείων πα-
 ρακληθέντες νὰ βοηθήσωσι (πολὴ
 μεγάλα ὑπέσχοντο τὸν μέγαν βα-
 σιλέα, ὅτε ἢ ἠθθατοὶ ἐδοήθησαν
 αὐτόν, ἠρνήθησαν νὰ πράξωσι
 τοῦτο.—οὐτὰρ' ἐκείνου αἷμα δὴλ.
 ἦν) τὸ «τὰ γ' ἐκείνου» εἶνε ὑποκείμεν.
 τοῦ «ἦν», τὸ δὲ «αἷμα» κατηγο-
 ρούμενον ἐκείνου—δὲν ἔπαιεν ἐ-
 κείνος.—ἐν μέσῃ τῇ Ἑλλάδι] τὸ
 «μέσῃ» εἶνε κατηγορούμενον—ἐν
 τῷ μέσῳ τῆς Ἑλλάδος. Τοῦτο τὸ
 ἐπίθετον καὶ τινα ἄλλα, ὅταν μὲν
 τίθενται ὡς κατηγορούμενα, γίνε-
 ται ἀντίθεσις τῶν μερῶν ἐνὸς οὐ-
 ρασιαστικοῦ πρὸς τὸ ὅλον αὐτοῦ·
 ὅταν δὲ τίθενται ὡς ἐπιθετικοὶ
 προσδιορισμοί, γίνεται ἀντίθεσις
 διαφόρων οὐσιαστικῶν τοῦ αὐτοῦ
 εἴδους.—λήροσθ', ἰδὲ Φιλ. Γ' § 22:
 «καθ' ἓνα οὐτωσὶ περικόπτεται καὶ
 λωποδυτεῖν τῶν Ἑλλήνων».—λέ-
 γοντα] κατηγορημ. μετοχὴ εἰς τὸ
 «ἴδω», ὑποκείμεν. δὲ εἶνε τὸ «τινά»,
 τὸ δὲ «ὑπὲρ τοῦ κλπ.» σημαίνει τὸ
 περὶ οὗ ὁ λόγος.—θαναμάζω καὶ δέ-
 δοικα] εἶνε τὰ κύρια βήματα δὴς

γέλλετο (εἰ δὲ μὴ ἐδέχεσθ' ὑμεῖς, ἀλλὰ ἀπεψηφίζεσθε, οὐ
τά γε ἐκείνου αἴτια), ἢ πῆρ δὲ τοῦ ἐπὶ ταῖς θύραις ἐγγύς
οὕτωσιν ἐν μέσῃ τῇ Ἑλλάδι αὐξανομένου λήστου τῶν
Ἑλλήνων ἄλλο τι λέγοντα, θαυμάζω, καὶ δέδοικα τοῦτον,
ὅστις ἂν ἦ ποτ', ἔγωγ', ἐπειδὴ οὐχ οὗτος Φίλιππον.

35 Ἔστι τοίνυν τι πῶσῃμα καὶ ἄλλο, ὃ λημιίνεται τὴν πόλιν
ὑπὸ βλασφημίας ἀδίκου καὶ λόγων οὐ προσκόντων δια-
βεδῶν, εἴτα τοῖς μηδὲν τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ δικαίων
βουλομένοις ποιεῖν πρόφασιν παρέχει καὶ πάντων, ὅσ'
ἐκλείπει, δεῖον παρὰ τοῦ γίνεσθαι, ἐπὶ τοῦθ' εὐρύσετε τὴν

τῆς μακρᾶς αὐτῆς περιόδου.—
τοῦτον] δηλ. τὸν δεδοικότα καὶ λέ-
γοντα. Ἰπαινίσσεται ἴσως τὸν Φω-
κίωνα, ὅστις συνεβούλευε φιλίαν
πρὸς τὸν Φίλιππον.—καὶ δέδοικα
τοῦτον... ἐπειδὴ οὐχ οὗτος Φίλιππον]
=καὶ φοβοῦμαι τοῦτον... ἐπειδὴ
οὕτως δὲν φοβεῖται τὸν Φίλ. Δη-
λαδὴ αὐτό, ὅτι τὸ οὗτος δὲν φοβεῖ-
ται τὸν Φίλ. καὶ τὸν παριστᾶ
ἐχθρόν, μὲ κάμνει νὰ φοβῶμαι
ἐπὶ μᾶλλον καὶ νὰ ὑποθέτω ὅτι
καὶ κακοὺς σκοποὺς ἔχει αὐτὸς ὁ
ἄνθρωπος, διὰ νὰ ἀρνήται πανθο-

λογοῦμενα πράγματα! πρὸβλ. Σαλ-
λουστα. Κατιλ. § 52: «si in tanto
omnium metu solus non timeo, eo
magis refert me mihi atque vobis
timere» = ἐὰν ἐν τόσῃ μεγάλῃ
φόβῃ πάντων μόνος αὐτὸς δὲν
φοβῆται, τοσοῦτω μᾶλλον πρέπει
ἐγὼ νὰ φοβῶμαι περὶ τοῦ ἑαυτοῦ
μου καὶ περὶ ἡμῶν.—ἔγωγ'] = ἐγὼ
τοῦλάχιστον· δηλ. σεῖς ἡμπορεῖτε
νὰ ἔχετε οἰανδήποτε γνώμην θέ-
λετε, νὰ μὴ φοβῆσθε τοῦτον.—
ἐπειδὴ οὐχ οὗτος] ἐκ τῶν ἡγουμέ-
νων θὰ ἐννοήσωμεν τὸ «δέδοικε».

ΤΡΙΤΟΝ ΜΕΡΟΣ (§ 35—45).

§ 32 - 45. Αἱ κραυγαὶ κατὰ τῶν θεωρικῶν παρόουσιν εἰς τοὺς
πλουσίους πρόφασιν, ἵνα μὴ ἐκτελῶσι τὸ πρὸς τὴν πολιτείαν
καθῆκον, καὶ ἐνσπείρουσι μεταξὺ τῶν πολιτῶν τὴν διχόνοιαν.
Οἷδὲν εἶνε δικαιοτέρον ἢ νὰ ὠφελῶμεν τοὺς πτωχοὺς καὶ νὰ
διανέμωμεν εἰς τὸν λαὸν τὰς δημοσίας προσόδους.

§ 35. Ἔστι τοίνυν] ὁ «τοίνυν»
εἶνε ἀντὶ τοῦ «δέ».—βλασφημίας]
ιδεὲ Φιλ. Γ', § 31 ἐν λέξει «βλά-
σφημον». — τοῖς μηδὲν... πρόφασιν
παρέχει] οἱ πλούσιοι ἀρνοῦνται νὰ
ἀναλάβωσι μόνον τὰ ἔξοδα τοῦ
πολέμου, τὰς τριηραρχίας κλπ.,
προφασίζόμενοι ὅτι αἱ πρόσοδοι
τοῦ κράτους διανέμονται εἰς τοὺς
πτωχοὺς πολίτας.—καὶ πάντων...
τῶν αἰτίων ἀναφερομένην] τὸ «πάν-
των ἑξαρκᾶται ἐκ τοῦ αἰτίαν»
=καὶ ὅσας τις ὑποχρῶσιν τις, ἣν
ὄφειλέ τις νὰ ἐκπληρώσῃ, δὲν ἐκ-
τελεῖται. θὰ εὐρετε νὰ ῥίπτωσι

τὴν αἰτίαν τοῦτου εἰς ταύτην τὴν
συνῆθειαν, δηλ. εἰς τὰ θεωρικά,
εἰς τὸ ὅτι δηλ. τὰ χρήματα δια-
νέμονται εἰς τοὺς πτωχοὺς.—δῖον
παρὰ τοῦ γίνεσθαι] τὸ «δεῖον» εἶνε
αἰτιατικὴ ἀπολύτως, τὸ «τοῦ» εἶνε
γενικ. τῆς ἀορίστ. ἀντωνυμίας
γένους ἀρσενικοῦ· τὸ δὲ ὑποκείμε-
τοῦ «γίνεσθαι» εἶνε τὰ «ἄσα ἐκ-
λείπει» = ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ ἐκτελε-
σθῶσι παρὰ τινος (ἄνθρώπου).—
ἐπὶ τοῦτο] δηλ. τὸ «ἄλλο τι πρᾶγ-
μα», τὸ ὅποσον ἀκόμη δὲν κατωνό-
μασθε καὶ τὸ ὅποσον κατωτέρω ὀ-
νομάζει «θεωρικῶν».—Περὶ οὗ] ἀντὶ

αίτιαν ἀναφερομένην, περὶ οὗ πάνυ μὲν φοβοῦμαι, οὐ μὴν ἀλλ' ἐρῶ· οἶμαι γὰρ ἔξεν καὶ ὑπὲρ τῶν ἀπόρων 36

τοῦ «περὶ τούτου δέ».—φοβοῦμαι] δηλ. λέγειν, ὅπερ περιέχεται ἐν τῇ «ἐρῶ».

§ 36. Οἶμαι γὰρ] εἶνε ὁ λόγος, δι' ἃν ἀποφασίζει ὁ Δημ. νὰ ἐπιλήσῃ περὶ τοῦ δυσκόλου ζητήματος τῶν θεωρικῶν. — εἰπὼν] ἀντικείμεν. τοῦ «ἔξεν» ἔχοντος ἔννοιαν δυναμικὴν ὑποκείμεν. δὲ τοῦ «εἰπεῖν» εἶνε τὸ αὐτὸ καὶ τοῦ «ἔξεν», δηλ. τὸ «ἐγῶ». — εἰ ἀνέλκοιμεν ἐκ μέσου... κακοῦ] ἀσυνδέτως πρὸς τὰ προηγούμενα, διότι ἐπεξηγεῖ τὸ «ἐρῶ». Ὁ ῥήτωρ ζῆτεῖ δύο τινά: 1) νὰ ἀποβάλῃ τὰς ἀδίκους κατηγορίας καὶ 2) ταῦτο χρόνως νὰ παρουσιάσῃ ἐγγυητάς κατὰ τῶν καταχρήσεων, τὰς ἐποίας θὰ ἀναφέρῃ ἐν § 44 καὶ αἰτινες δύνανται νὰ ἔχωσιν ὀλέθρια ἀποτελέσματα. Τοῦτο τὸ δεύτερον δηλοῦται διὰ τῶν λέξεων «καὶ τὸν φόβον..... κακοῦ»=καὶ τὸν φόβον ὅτι αὐτὸ ἰθὺλ. ἢ διανομή τῶν χρημάτων) δὲν θὰ σταματήσῃ ἄνευ μεγάλου κακοῦ, τ. ἔσται. δὲν θὰ λήξῃ ἄνευ μεγάλης δυστυχίας.—ἐπὶ τῷ θεωρικῷ] δηλ. ἀργυρίῳ. Ὁ ῥήτωρ ἐνταῦθα γίνεται ὁ ἀπολογητὴς τῶν θεωρικῶν, καθ' ὧν σφοδρῶς κατηνέχθη ἐν τῷ Γῷ Ὀλυμπιακῷ. Ἰδὼν τοὺς συμπολίτας τοῦ ἀκάμπτους ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο ἐξέκλιεν τῆς δόξου ὄλιγον αὐτὸς μεταβαλὼν γνώμην χάριν τοῦ κοινοῦ καλοῦ καὶ ἀγωνισθεὶς νὰ πείσῃ τοὺς πλουσίους νὰ μὴ φθονῶσι τοὺς πένητας διὰ τὴν διδομένην εἰς αὐτοὺς μικρὰν βοήθειαν ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου. ἵπὸ τὸ ὄνομα θεωρικά περιλαμβάνοντο ἐν Ἀθήναις τὸ μὲν τὰ εἰς θυσίας, ἑορτὰς καὶ διάφορα εἴδη ψυχαγωγικῶν δαπανώμενα χρήματα, τὸ δὲ, τὰ ὑπὸ τῆς πολιτείας διανεμέμενα εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἵνα

πρὸ πάντων πληρῶναι οὗτοι τὸ εἰσιτήριον εἰς τὸ θέατρον. Αἱ μεγαλοδωρία αὐτὰ οὐδὲν τὸ ἀποπνεύοντες τοῦ χρόνου ἐγένοντο ἐπιζήμιοι. Εἰσηγητὴς τῶν θεωρικῶν —λέγει ὁ Ἀλβέρτος Μύλλερσος συναγαγὼν ταῦτο ἐκ τῆς «Ἀθηναίων πολιτείας» τοῦ Ἀριστοτέλους τῆς πρὸ ἐτῶν ἀνακαλυφθείσης—ὕπῃρξεν ὅχι ὁ Περικλῆς, ἀλλ' ὁ δημογωγὸς Κλεοφῶν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐδίδοντο τὰ χρήματα ταῦτα ἐκ τοῦ πλουσίου τότε ταμείου τῶν συμμαχικῶν φόρων διὰ τῶν καλουμένων Ἑλληνοταμιῶν, μετὰ δὲ τὴν ἀνασύστασιν τῆς δημοκρατίας ἐπὶ Εὐκλείδου, ὅτε διωρίσθη καὶ ἰδιαιτέρος ἐπὶ τούτων ταμίας, ὁ ἐπὶ τῷ θεωρικῷ, θεωρικὴ ἀρχὴ κλπ., ἐκ τῶν προϋπάρχοντων χρημάτων τῆς διοικήσεως, τὰ ὅποια μετεδίδοντο εἰς τὸ στρατιωτικὸν ταμεῖον· ἀλλ' ὁ περιορισμὸς οὗτος περιέπεσον κατόπιν εἰς λήθην, ὁ δὲ δήμος δὲν ἔστειρε πλέον νὰ στερῆται τοῦ ἐτοίμου τούτου πρὸς διασκευάσεις πόρου ὑποστηριζόμενος μάλιστα καὶ ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς δημογωγῶν. Ἀλλὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς κακῆς ταύτης χρήσεως τῶν στρατιωτικῶν τούτων χρημάτων ἦσαν προφανῆ ἢ πόλις δηλ. ἐξαντλούμενη οὕτω ἐφ' ἃ μὴ δεῖ ὑστέρειν ἀεὶποτε κατὰ τὰς πολεμικὰς αὐτῆς ἐπιχειρήσεις, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἠναγκάζετο νὰ καταφεύγῃ εἰς ἐπιβολὴν φόρων ἔκτακτων, οὓς ἔπρεπε νὰ συνεισφέρωσιν οἱ πολῖται ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῶν χρημάτων. Ἡ πρότασις, ἣν ἔκαμε τὸ 353 π. χ. ὁ βουλευτὴς Ἀπολλόδωρος, ἵνα καταστῆ τὴν κατὰ χρεῖαν ἐπαναφέρων τὰ θεωρικά ταῦτα χρήματα εἰς τὸν ἀρχικόν

τὰ δίκαι' ἐπὶ τῷ συμφέροντι τῆς πόλεως εἰπεῖν πρὸς τοὺς εὐπόρους, καὶ ὑπὲρ τῶν κεκτημένων τὰς οὐσίας πρὸς τοὺς ἐπίδοεῖς. εἰ ἀνέλοιμεν ἐκ μέσου καὶ τὰς βλασφημίας, ἅς ἐπὶ τῷ θεωρικῷ ποιοῦνται τινες οὐχὶ δίκαιως, καὶ τὸν φόβον, ὡς οὐ στήσεται τοῦτο ἄνευ μεγάλου τινὸς κακοῦ, οὐδὲν ἂν εἰς τὰ πράγματα μείζον εἰσενεγκαίμεθα, οὐδ' ὅτι 37· οἰνῆ μᾶλλον ἂν ὄλην ἐπιρρώσειε τὴν πόλιν. οὕτως

αὐτῶν σκοπὸν, τὸν στρατιωτικόν, ἀπέτυχεν καὶ λέγεται μάλιστα ὅτι ὁ δημαγωγὸς Εὐθύβουλος προέτεινε κατόπιν ἄλλον ἀντ' ἐκείνου νόμον, καθ' ὃν ἡπειλεῖτο θάνατος κατὰ παντός, ὅστις ἤθελε τολμήσῃ νὰ μεταποιήσῃ τὰ θεωρικά εἰς στρατιωτικά. Καὶ ἡ ἀπόπειρα τοῦ Δημ. ἦν ἕκαρμε τὸ 349 π. χ. ὅτε ἐξεφώνησε καὶ τοὺς τρεῖς τοῦ Ὀλυμπιακοῦς, προτείνων πλάγιως πως τὴν μεταρρύθμισιν κἄν τῆς διανομῆς τῶν θεωρικῶν τούτων, δὲν ἐπέφερε τότε ἀποτέλεσμα οὐδὲν καὶ μόνον, ὅτε ὁ κίνδυνος ἐκορυφώθη, κατώρθωσε νὰ προτείνῃ πάλιν τὸ μέτρον τοῦτο ἀποτελεσματικῶς. — καὶ τὸν φόβον, ὡς οὐ στήσεται τοῦτο ἄνευ μεγάλου τινὸς κακοῦ] = τὸν φόβον, ὅτι τοῦτο ἢ ἀσταματήσῃ μετὰ μεγάλου κακοῦ, ὃ ἔστιν ἡ παύσις αὐτοῦ ἢ ἀπέβη μετὰ μεγάλης ἀστυχίας, ἢ ἢ παύσῃ αὐτό, ἀλλ' ἄφ' οὗ γεινῆ μέγα κακὸν ταῦτο χρόνως. — εἰ ἀνέλοιμεν τὸν φόβον, ὡς οὐ στήσεται] τὸ φόβον σημαντικὸν ῥῆμα ἐδέχθη σύνταξιν διὰ τοῦ «ὡς». Ἡ τοιαύτη διὰ τοῦ «ὡς» σύνταξις προτιμᾶται τότε μόνον, ἔταν ἡ λέξις ἢ φόβου σημαντικὴ εἶνε συνδεδεμένη μὲ ἀρνητικὸν μόριον, ὡς : μὴ φοβῶ, ἢ μὲ ἄλλην λέξιν περιέχουσαν ἐν ἑαυτῇ ἀρνησιν, ὡς : εἰ ἀνέλοιμεν τὸν φόβον. Ἐν τῷ δευτέρῳ παραδείγματι ἡ λέξις ἢ περιέχουσα τὴν ἀρνησιν εἶνε τὸ «ἀνέλοιμεν». — οὐδὲν ἂν..... εἰσενεγκαίμεθα] = οὐδεμίαν μείζονα ὑπηρεσίαν, μείζονα ὠφέλειαν, θυνάμεθα νὰ προσφέρωμεν εἰς τὰς δημοσίας ὑποθέσεις, οὐδὲ τι, τὸ ὅποιον ἤθελεν ἐνισχύσῃ περισσότερο κοινῶς ὄλην τὴν πόλιν.

Τὸ «εἰσφέρεισθαι» λέγεται κυρίως περὶ τοῦ μεριδίου, τὸ ὅποιον ἕκαστος τῶν συζύγων ἢ τῶν συντρόφων προσφέρει εἰς τὸ κοινόν. — οὐδὲ τι, ὅτι. — ἐπιρρώσειε ἂν] δύναται νὰ ἐνδυναμώσῃ, νὰ ἐνισχύσῃ ὄλην τὴν πόλιν. Ἡ ἐρμηνεία ἀπὸ τῶ : εἰ ἀνέλοιμεν... μέχρι τέλους τῆς περιόδου : Ἐάν ἤθελαμεν ἀφαιρέσῃ (ἐξαλείψῃ) ἐκ τοῦ μέσου τὸσον (= καὶ) τὰς βλασφημίας, τὰς ὁποίας κάμνουσιν ἀδίκως τινὲς ἐὰν τὰ χρήματα τὰ θεωρικά, ὅσον (= καὶ) τὸν φόβον, ὅτι τάχα τοῦτο (δηλ. ἡ διανομὴ τῶν χρημάτων εἰς τοὺς πολίτας) ἢ ἀσταματήσῃ μετὰ μεγάλης συμφορᾶς (δηλ. ὑπῆρχε φόβος ὅτι ἢ ἀπροκλήθῃσι μεγάλα δυστυχήματα, εὐθὺς ὡς παύσῃσι νὰ διανέμωσιν εἰς τοὺς πολίτας τὰ θεωρικά), οὐδεμίαν μεγαλειτέραν ὑπηρεσίαν ἢ θυνάμεθα νὰ προσφέρωμεν εἰς τὰς δημοσίας ὑποθέσεις οὐδὲ τι, τὸ ὅποιον ἤθελεν ἐνισχύσῃ περισσότερο κοινῶς ὄλην τὴν πόλιν.

§ 37. ἐρω δὲ κλπ.] = ἢ ἀμείλιχον δὲ πρότερον ὑπὲρ ἐκείνων, οἵτινες φαίνονται ὅτι εἶνε πτωχοί. — πρότερον] προσδιορίζει τῷ «ἐρω» — ἦν ποιεῖ... , διε] δηλ. χρόνος = ὑπῆρχε χρόνος, καθ' ὃν. — οὐ πάλαι] ἐτέθη πρὸς ἀκριβέστερον προσδιορισμὸν τοῦ «ποτέ» = ἡτό ποτε ἐποχῇ (καὶ δὲν ἔχουν περᾶσῃ πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε (= οὐ πάλαι). — ἀλάτῃ] τὸ ἀλάττον εἶχεν 6000 δραχ. Τοῦτο καὶ ἡ μνα δὲν ἦσαν νομίσματα, ἀλλ' ὀνομασίαι ποσοῦ χρημάτων, ὡς τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ

δὲ σκοπεῖτε· ἔρῳ δ' ὑπὲρ τῶν ἐν χρεῖα δοκούντων εἶναι πρότερον. ἦν ποτ' οὐ πάσαι παρ' ἡμῖν, ὅτ' οὐ προσήει τῇ πόλει τάλαντα ὑπὲρ τριάκοντα καὶ ἑκατόν. καὶ οὐδεὶς ἐστὶ τῶν τριηραρχεῖν δυναμένων οὐδὲ τῶν εἰσφέρειν, ὅστις οὐκ ἤξιον τὰ καθήκοντ' ἐφ' ἑαυτὸν ποιεῖν, ὅτι χρήματ' οὐ περιῖν, ἀλλὰ καὶ τριήρεις ἔπλεον καὶ χρήματ' ἐγίγνετο καὶ πάντ' ἐποιούμεν τὰ δεόντα. μετὰ 38 ταῦτα ἡ τύχη, καλῶς ποιούσα, πολλὰ πεποίηκε τὰ κοινά, καὶ τετρακόσια ἀντὶ τῶν ἑκατόν ταλάντων προσέρχεται, οὐδενὸς οὐδὲν ζημιουμένου τῶν τὰς οὐσίας ἐχόντων, ἀλλὰ καὶ προσλαμβάνοντος· οἱ γὰρ εὖποροι πόντες ἐρχονται μεθέξοντες τούτου, καὶ καλῶς ποιούσιν. τί οὖν 39

πογγί.—τριηραρχεῖν] τριηραρχοὶ ἐκαλοῦντο ὅσοι τῶν εὐπορωτέρων πολιτῶν ἀνεθέχοντο τὴν ἰδίαν δαπάνην ἐξάρτους τριήρους, ἣν παρεῖχεν αὐτοῖς ἡ πόλις κενήν καὶ ἤε καὶ ἐπέβαινον πολλακίς ὡς ἀρχοντες ἐν αὐτῇ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἕκαστος τοῦτων χωριστὰ ὤφειλε νὰ ἐξάρτουσιν ἰδίαν δαπάνην τριήρη· ἀπὸ δὲ τοῦ 412 ἔνεκα τῆς ἐν Συρακοῦσας ἥτιτος καὶ τῆς δυστοχίας τῶν Ἀθηναίων καὶ δύο ἁμοῦ τὴν λειτουργίαν ταύτην ἀνελάμβανον· εἶτα καὶ ἄλλοι φιλοπάτριδες πλοῦσοι ἐγένοντο ἐκ τῶν προτέρων, ἀλλὰ τότε μόνον, ὅτε παρουσιαζέτο ἀνάγκη.—εἰσφέρειν] οἱ εἰσφέροντες· λέγονται οἱ ἄνθρωποι ἑκείνοι, οἵτινες ἐπλήρωον χρήματα διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ πολέμου. Ταῦτα ἐκαλοῦντο εἰσφοραὶ, ὁπότεν κυρίως ἐμισθοδοτοῦντο οἱ στρατιῶται.—διὸ χρήματα οὐ περιῖν] ὑπονοεῖται τὸ «ἀδύφ»—διότι δὲν τοῦ ἐπερίσσευον χρήματα.

§ 38. Μετὰ ταῦτα] δηλ. μετὰ τὸν χρόνον, ὅτε προσήρχοντο εἰς τὴν πόλιν ὑπὲρ 130 τάλαντα.—καλῶς ποιούσα] Ἡ φράσις αὕτη εἶνε ἴση πρὸς τὰς παρ' ἡμῖν «χρήσι θεῖα, εὐτυχῶς» καίπερ ὁμοιοπῶτως τῇ ὑποκειμένῃ.—προσλαμβάνοντος] ἐνοεῖται τὸ «ἐκάστου». Τοῦτο τὸ καταταφατικὸν ὑποκείμεν. ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἀρνητικοῦ «οὐδενός». Ἡ

μετοχὴ αὕτη, καθὼς καὶ ἡ προηγθεῖσα «ζημιουμένου», εἶνε τροπικαί=ἀδελῶς καὶ ἐπωφελῶς—ἐχοντα]=πηγαίνου εἰς τοὺς ταμίας, διότι αἱ ἀρχαὶ ἐλάμβανον τὸν μισθὸν ἐκ τοῦ δημοσίου.—τούτων] δηλ. τοῦ θεωρικοῦ ἀργυρίου.—καὶ καλῶς ποιούσι]—καὶ καλὰ κάμνουν, καὶ δὲν τοὺς φέγω διὰ τοῦτο. Τὴν φράσιν ταύτην καὶ τὰς ὁμοίας προσθέτουσι οἱ ἐπιδοκιμάζοντες ἑκείνοι, τὸ ὅποτον λέγουσιν ὅτι ἕκαμὲ τις ἢ συνέδη εἰς αὐτόν. Καὶ τὸ ἐπιδοκιμάζουσι, ἢ διότι εἶνε ὀρθόν καὶ δίκαιον ἢ διότι αἰσθάνονται εὐχαρίστησιν ὅτι ἠδότηχεν ὁ τις ἑκείνος. Εἶνε περιεργον ἀληθῶς, πῶς ὁ Δημ. δὲν καυτηριάζει τὴν τοιαύτην διαγωγὴν τῶν πλουσίων, τοῦ νὰ ζητώσι δηλ. καὶ οὗτοι θεωρικά.

§ 39. Τί οὖν μαθόντες]=διὰ τί λοιπόν. Τὸ «οὖν» μετὰ τὴν ἐρωτηματικὴν ἀντωνυμίαν ἐνταῦθα ἔχει ἔννοιαν συλλογιστικὴν. Ἡ φράσις «τί μαθόντες» ἐκράζει δυσαρέσκειαν διὰ τὸ ἐρωτώμενον=τί ἐμάθομεν καὶ ὀνειδίζομεν· ἢ ἐκ τίνος λόγου ὀρμηθέντες ὀνειδίζομεν· Δυσαρέσκειαν σημαίνει καὶ ἡ ἕτερα φράσις «τί παθόντες»—τί ἐπάθατε καί., ἢ τί σὰς ἠνάγκασε καὶ κ. λ. π. κλπ. Ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη φράσις σημαίνει τὸ σκόπμον, τὸ ἐκούσιον, ἢ δὲ δευτέρα τὸ ἀ.

μαθόντες τοῦτ' ὀνειδιζομεν ἀλλήλοις καὶ προφάσει χρώ-
 μεθα τοῦ μηδὲν τῶν δεόντων ποιεῖν, πλὴν εἰ τῆ παρὰ
 τῆς τύχης βοήθεια γεγονυῖα τοῖς ἀπόροις φθονοῦμεν;
 40 οὐς οὐτ' ἂν αἰτιασαίμην ἔγωγε, οὐτ' ἀξίω. οὐδὲ γὰρ ἐν
 ταῖς ἰδίαις οἰκίαις ὀρώ τὸν ἐν ἡλικίᾳ πρὸς τοὺς ποιεῖου-
 τέρους οὕτω διακείμενον οὐδ' οὕτως ἀγνώμων' οὐδ' ἄτο-
 πον τῶν ὄτων οὐδένα, ὥστε, εἰ μὴ ποιήσουσιν ἅπαντες

κοῦσιον. τὸ τυχερόν. — τοῦτο] = τὸ
 θεωρικόν. εἶνε δὲ κοινὸν ἀντικειμ.
 τοῦ «ὀνειδίζ.» καὶ «χρώμεθα» συμ-
 φωνῆσαν μὲ τὸ πρῶτον. — προφά-
 σει χρώμεθα] ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ
 «τούτῃ» ἢ μᾶλλον πρὸς τὸ «ταύ-
 τη» (καθ' ἑλξιν) προφάσει χρώ-
 μεθα· δηλ. τὸ «προφάσει» εἶνε κα-
 τηγορούμενον τοῦ «ταύτη». Διὰ δὲ
 τοῦ «τούτῃ» ἢ τοῦ «ταύτη» ἐν-
 νοεῖται ἡ διανομὴ τῶν θεωρικῶν.
 — πλὴν εἰ] = ἐκτός ἐάν, φανερώνει
 δὲ ἐξαιρέσειν ἀριστοτέραν καὶ ἰ-
 σοδυναμεῖ πρὸς τό: εἰ μὴ εἰ. — τῆ
 παρὰ τῆς τύχης βοήθειαι] δοτ. εἰς τὸ
 «φθονοῦμεν». Ἐννοεῖ δὲ διὰ τού-
 των τῆν ἐκ τύχης αὔξησιν τῶν εἰ-
 σοδημάτων τῶν Ἀθην., ἐνεκα τοῦ
 ὁποίου ἐλάμβανον οἱ πένητες τὸ
 εἰσιτήριον εἰς τὸ θέατρον. — ἀπό-
 ροις]. Ἡ δευτέρα αὕτη δοτικὴ ἐ-
 ξαρτάται ἐκ τοῦ «γεγονυῖα». Ἐάν
 ἐξήρτάτο ἐκ τοῦ «φθονοῦμεν», ἔ-
 πρεπε νὰ ἀκολουθήσῃ γενικὴ τῆς
 αἰτίας τοῦ φθόνου (τῆς βοήθειας)
 — οὐτ' ἀξίω] ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ
 οὐτ' ἀξίον ἡγοῦμαι τὸ αἰτιάσα-
 σθαι αὐτούς = καὶ νομίζω ὅτι δὲν
 εἶνε δίκαιον νὰ τοὺς ἐνειδίω τις.

§ 40. Ἐν ἡλικίᾳ] = ἐν τῇ ἀκμῇ
 τῆς ἡλικίας. — ἀγνώμονα οὐδ' ἄτο-
 πον] εἶναι συνώνυμα. εἶνε δὲ κατη-
 γοροῦμ. εἰς τὸ «τὸν ἐν ἡλικίᾳ». «Ἀγνώμων» λέγεται ὁ ἀνόητος,
 ἀκριτος, σκαιός, ἄτοπος. Αὕτη εἶνε
 ἡ σημασία τοῦ «ἀγνώμων». Ὅσοι
 δὲ ἐφέλαβόν ποτε τὸ «ἀγνώμων» ἐπὶ
 τῆς σημασίας τοῦ «ἀχαρίστος», ἀπε-
 κλανήθησαν ὑπὸ τῆς ἐν τῇ ἐσχάτῃ
 Ἑλληνισμῶ ἐκδοχῆς τῆς λέξεως.

Κατὰ ταῦτα ἐρμηνευτέον καὶ τὸ
 χωρίον τῆς Κύρου παιδείας 8, 3,
 49: «τὰ δ' ἄλλα πάντα ζῆα καὶ
 ἀγνωμονέστερα καὶ ἀχαριστότερα
 ἐγίγνωσκεν εἶναι» καὶ τὸ ἀπομη-
 τέον καὶ περὶ τοῦ «ἀγνώμων». —
 οὐδένα τῶν ὄτων] = οὐδένα εἰς τὸν
 κόσμον. Ἡ μετοχὴ ἔχει ἔννοιαν
 ὑπαρκτικῆν. — οὐ φ' ἄκοια]. Ἡ αἰ-
 τιατικὴ τῆς μετοχῆς συνεφώνησε
 πρὸς τὸ ἀντικειμ. τῆς κυρίας προ-
 τάσεως (τὸν ἐν ἡλικίᾳ) παρὰ τὴν
 σύνθεσιν τοῦ «ἄωστε», τὸ ὅποτον
 ἐξήγει ἀπαρέμφατον. — τοῖς τῆς κα-
 κώσεως... νόμοις] Κατὰ τοὺς νόμους
 τοῦ Σόλωνος τὰ τέκνα τὰ δέροντα
 τοὺς γονεῖς των, τὰ μὴ τρέφοντα
 αὐτοὺς ἐν τῇ γῆρατι των, τὰ πα-
 ραλείποντα τὸ καθήκον τῆς υἱικῆς
 εὐσεβείας, ὑπέκειντο εἰς τιμωρίαν
 καὶ ἀμείλιαν, τὰς ὁποίας συνεπῆγεν
 ἡκίκασις τῶν γονέων. — ἔρανος] ἔρα-
 νος ἐκαλεῖτο φιλικόν τι δάνειον, τὸ
 ὅποτον ἔπρεπε νὰ πληρωθῇ εἰς τοὺς
 δανείσαντας ταῦτο, ὅταν καὶ αὐτοὶ
 ἤθελον περιπέσῃ εἰς ἔνδειαν. Κυ-
 ρίως ἔρανος ἐκαλεῖτο ἑταιρεία,
 τῆς ὁποίας οἱ ἑταῖροι (= ἑρανοῖται)
 συνετέλουν (συνεισέφερον) ἀπὸ κοι-
 νοῦ πρὸς τινα σκοπὸν καὶ τοιαυ-
 τῆταιρείαι ἦσαν πολλαὶ ἀντιστοι-
 χοῦσαι πρὸς τὰς νῦν ἑταιρείας ἢ
 συλλόγους ἢ ἀδελφότητας ἢ συντε-
 χνίας κλπ. Καὶ τὸ συνεισφερόμε-
 νον δὲ χρηματικὸν ποσὸν ἔρανος
 ἐκαλεῖτο. — παρὰ τῆς φύσεως καὶ
 παρὰ τοῦ νόμου] εἶνε ἐπεξηγήσεις τοῦ
 «ἐξ ἀμφοτέρων». Ἀληθῶς καὶ τὸ
 φυσικὸν καὶ τὸ θετὸν δίκαιον ὑπο-

δὸς ἂν αὐτόν, οὐ φάσκοντα ποιήσειν οὐδὲν οὐδ' αὐτόν· καὶ γὰρ ἂν τοῖς τῆς κακώσεως εἶη νόμοις οὕτω γ' ἔνοχος· δεῖ γάρ, οἶμαι, τοῖς γονεῦσι τὸν ὠρισμένον ἐξ ἀμφοτέρων ἔρανον, καὶ παρὰ τῆς φύσεως καὶ παρὰ τοῦ νόμου, δικαίως φέρειν καὶ ἐκόνθ' ὑποτελεῖν. ὥσπερ τοῖνυν ἐνός 41 ἡμῶν ἐκάστου τίς ἐστι γονεὺς, οὕτω συμπάντης τῆς πόλεως κοινούς δεῖ τοὺς γονέας τοὺς σύμπαντας ἡγεῖσθαι, καὶ προσήκει τούτους οὐχ ὅπως ὧν ἡ πόλις δίδωσιν ἀ-

χρεοῦσι τοὺς υἱοὺς νὰ φέρονται ὡς υἱοὶ φιλόστοργοι, νὰ σέδωνται τοὺς γονεῖς, νὰ νηροτροφῶσιν αὐτούς, νὰ εἶνε, — ὡς λέγει που εἰκονικῶς ὁ Εὐριπίδης, ἂν ἐνθυμούμαι καλῶς — τοῦ γῆρατός των βακίροια

§ 41. συμπάντης τῆς πόλεως κοινούς δεῖ τοὺς γονεῖς τῆς πόλεως καὶ τῆς πόλεως ἡγεῖσθαι] Ἡ σύνταξις: δεῖ ἡγεῖσθαι τοὺς γονεῖς τοῦ σύμπαντος κοινούς «δηλ. γονεῖας» συμπάντης τῆς πόλεως· δηλ. τὸ ὑποκείμεν. τοῦ «ἡγεῖσθαι» εἶνε τὸ «ἐκαστον ἡμῶν», τὸ δὲ ἀντικείμενον τὸ «τοὺς γονεῖς τοὺς σύμπαντας» καὶ τὸ κατηγορούμεν. τοῦ «τοὺς σύμπαντας» εἶνε «τὸ κοινούς» (δηλ. γονεῖας). Ἡ ἔννοια δὲ εἶνε ἡ ἐξῆς: ὅπως ἐκαστος ἡμῶν ἔχει πατέρα (τὸν ὅπου καὶ κατὰ τὸ ἀγραφον δίκαιον καὶ κατὰ τὸ γραπτὸν πρέπει νὰ εἴδεται καὶ νὰ τρέφῃ), τοιοῦτοτρόπως ὅλοι ἐκείνοι οἱ πολῖται, οὔτινες εἶνε πατέρες, πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς κοινὸι πατέρες συμπάντης τῆς πόλεως. Καὶ ἀπ' οὗ πάντες οἱ γονεῖς πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς κοινὸι πατέρες συμπάντης τῆς πόλεως, πρέπει ἐκαστος ἡμῶν ὄχι μόνον νὰ μὴ τοὺς ἀφαιρέσῃ, εἴ τι τοῖς δίδει ἡ πόλις ἐξ υἱοῦ οὕτως εἶπειν καθήκοντος (τὸ διδόμενον δὲ ἐσταῖθα εἶνε τὰ θεωρικά), ἀλλὰ καὶ ἐὰν εἴεν τοῖς εἰδιδέ τι ἡ πόλις, νὰ φροντίσῃ ἐκαστος ἡμῶν ἄλλοθεν, πῶς νὰ μὴ στερῶνται τίποτε. (Ὁ Weil ἐν τῇ νεωτέρῃ του ἐκδόσει τῆν αὐτὴν φερμηνεῖαν δίδει γράφων: «considerer tous les citoyens qui sont pères comme les pères communs

de toute la ville. Ἀλλὰ διὰ τί οἱ πατέρες ἐκάστης οἰκογενείας πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς πατέρες τῆς πόλεως; Ἐπειτα δὲν εἶνε γνωστὸν, καθ' ἃ λέγει ὁ Weil, ἂν μόνον οἱ πατέρες οἰκογενείας εἶχον δικαίωμα ἐπὶ τοῦ θεωρικοῦ. Μόνον παρ' Ἑπείρου βλέπει τις εἶτι οὗτοι ἠδύναντο νὰ ζητήσῃσι θεωρικὸν δι' ἑαυτοὺς καὶ διὰ τὰ τέκνα των τὰ εὐρισκόμενα ἐν Ἀθήναις. Ἰκανοποιητικῆ πῶς ἔννοια προκύπτει, ἐὰν διὰ τοῦ «τοῦ σύμπαντος» ἐννοήσῃσιν τοὺς πένητας, εἶτε πρέπει ἀνάρθως νὰ ἀφενεχθῆ τὸ «γονεῖας». Ὅπως δὲ ἴσως τὸ χωρίον φαίνεται νοσοῦν, — οὐχ ὅπως ···· ἀλλά] — ὄχι μόνον ὄχι, ἀλλὰ μάλλον ἢ μακρὰν τοῦ κλπ. ἀμφοτέρω τὰ οὕτω πῶς συνδεόμενα μέλη ἐκφράζουσιν ἀντίθετον, ἢ δὲ ἐπίτασις προσέρχεται ἐκ τοῦ εἶτι τὸ πρῶτον μέλος κλαυθάνεται ἀρνητικῶς διὸ τὸ δεῦτερον κατ' ἀνάγκην καταφατικῶς. — ἀφελίσθαι] ὑποκείμεν. τούτου εἶνε τὸ «ἐκαστον ἡμῶν», ἀντικείμενον δὲ τὸ «τούτους» καὶ τὸ «τί»: — ἀκούειν] ὑποκείμενον τοῦ «προσῆκει», ὡς καὶ τὸ «ἀφελίσθαι», ἀντικείμεν. δὲ ὁ πλάγιος λόγος «ὅπως κλπ». — εἰ καὶ] κεῖται ἀντὶ τοῦ «καὶ εἶ» = καὶ ἂν ἀκόμη. Τοῦ «καὶ εἰ (καὶ ἐάν, καὶ ἂν) ποιηταὶ τις χρῆσιν, όταν θεωρῆ τὴν πράξιν τῆς κυρίας προτάσεως ὡς ἀναπόφευκτον ἐν οἰκὸν ἢ ποτε περιστάσει καὶ ἂν ἡ περὶ τῆς πρόκειται ὑπόθεσις συμβῆ ἢ συνέβη Ἡ ἐρμηνεία ἀπὸ τοῦ «προσῆκει» μέχρι τέλους: πρέπει ὄχι μόνον νὰ μὴ ἀφαιρέσωμεν ἀπ' αὐτοῦς τι ἐξ ἐ-

φελέσθαι τι, ἀλλ' εἰ καὶ μηδὲν ἦν τούτων, ἀλλοθεν σκοπεῖν ὅπως μηδενὸς ὄντες ἐνδεεῖς περιοφθίσονται. τοὺς
 42 μὲν τοίνυν εὐπόρους ταύτη χρωμένους τῇ γνώμῃ οὐ μόνον ἠγοῦμαι τὰ δίκαι' ἂν ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰ λυσιτελεῖν· τὸ γὰρ τῶν ἀναγκαίων τινὰς ἀποστερεῖν κοινῇ κακόνους ἐστὶ ποιεῖν πολλοὺς ἀνθρώπους τοῖς πράγμασι. τοῖς δ' ἐν ἐνδείᾳ, δι' ὃ δυσχεραίνουσι τὸ πρᾶγμ' οἱ τὰς οὐσίας ἔχοντες καὶ κατηγοροῦσι δικαίως, τοῦτ' ἀφελεῖν ἂν συμ-
 43 βουλεύσαιμι· δίδειμι δέ, ὡς περ ἄρι, τὸν αὐτὸν τρόπον

κεινων, τὰ ὅποια δίδει εἰς αὐτοὺς τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἀφήσωμεν νὰ στερωθῶνται τι οὗτοι. ὑπῆρχε μηδὲν ἐκ τούτων, νὰ φρον-

§ 42—45. Ἄνθ' ὧν θυσιάζομεν ὑπὲρ τῶν πτωχῶν ὀφείλομεν ἀνταποδίδοντας εἰς τοὺς πλουσίους τὰ ἴσα νὰ σεβασθῶμεν τὴν ἰδιωτικὴν περιουσίαν καὶ νὰ προφυλάξωμεν τοὺς πλουσίους ἀπὸ μισήτας δίκας καὶ ἀπὸ ἀδίκους δημεύσεις.

§ 42. Τοῖς μὲν τοίνυν] εἶνε τὸ συμπέρασμα τῶν βῆθέντων ἀπὸ τῆς 37 παραγράφου.— χρωμένους] μετοχ. ὑποθετική.— ταύτη τῇ γνώμῃ] δηλ. σκεπτόμενοι καθ' ἕν τρόπον ὑπέδειξα.— τὸ ... ἀποστερεῖν. . . ἴσαι κλπ.] τὸ ὑποκείμεν. τοῦ «ἐστὶ» εἶνε τὸ «ἀποστερεῖν», ὅπερ εἶνε ἐνεστώτης προσπάθειας, ὡς καὶ τὸ ποιεῖν», ἀποστερεῖν] ὑποκ. αὐτοῦ εἶνε τὸ «τοὺς εὐπόρους», ἀντικείμεν. δὲ τὸ «τινάς» καὶ τὸ «τῶν ἀναγκαίων». — καὶ ἰνῆ] πρέπει νὰ συναφθῆ μετὰ τὸ «ἀποστερεῖν» μᾶλλον παρὰ μετὰ τὸ «κάνονους» καὶ νὰ μεταφρασθῆ: διὰ κοινοῦ ψηφίσματος. Ὁ Δημάδης ἔλεγε «τὰ θεωρικὰ «κόλλαν τῆς δημοκρατίας». — κοίει] ὑποκείμεν. αὐτοῦ εἶνε τὸ «τοὺς εὐπόρους», ἀντικείμεν. δὲ τὸ «πολλοὺς ἀνθρώπους» τὸ δὲ «κάνονους» (= ἐχθροὺς) κατηγορούμενον εἰς τὸ «πολλοὺς ἀνθρώπους». Ἡ ἔρμηνεία: διότι τὸ νὰ θέλωσι νὰ ἀποστερῶσι διὰ κοινοῦ ψηφίσματος τινὰς τῶν ἀναγκαίων εἶνε νὰ θέλωσι νὰ κάμνωσι πολλοὺς ἐχθροὺς εἰς τὰ δημόσια πράγματα· δηλ. ἢ στέρησις τῶν ἀναγκαίων θὰ δημηουργήσῃ πολλοὺς ἐχθροὺς εἰς τὴν

πολιτείαν.— τοῖς δὲ] εἶνε ἀνταπόδοσις εἰς τὸ ἐν ἀρχῇ τῆς παραγράφου «τοὺς μὲν». Εἶνε δὲ ἀντικείμεν. εἰς τὸ «συμβουλεύσαιμι» καὶ ὑποκείμεν. τοῦ «ἀφελεῖν». — δι' ὃ] σύνταξον: ἀφελεῖν τοῦτο, δι' ὃ.— τὸ πρᾶγμα]— ἢ διανομὴ τῶν δημοσίων προσόδων μεταξὺ τῶν πολιτῶν. Ἡ ἐξήγησις ἀπὸ τοῦ «τοῖς δὲ ἐνδεία κλπ»: «Εἰς δὲ τοὺς ἀπόρους ἤθελον συμβουλεύσῃ νὰ ἀφαιρέσωσι τὴν αἰτίαν [= τοῦτο], διὰ τὴν ὅποιαν οἱ πλούσιοι βαρῆως φέρουσι τὴν διανομὴν τῶν θεωρικῶν [= τὸ πρᾶγμα] καὶ κατηγοροῦσι δικαίως αὐτήν».

§ 43. Δίδειμι] εἶνε μέλλον τοῦ «διέρχομαι»= θὰ διηγηθῶ.— ὡς περ ἄρι] ὑπονοεῖται τὸ «ὑπὲρ τῶν ἐν ἐνδείᾳ.— καὶ ὑπὲρ] ὃ «καὶ» ἐτέθη, διότι πρηγήθη λέξις ἰσότητος (τὸν αὐτὸν τρόπον).— οὐ κατοκνήσας] μετοχὴ τροπικ.— ἐμοὶ γάρ] ὃ «γάρ» εἶνε ἐπεξηγηματικός.— οὗτος ἄθλιος]— τόσον ἄθλιος, τόσον ἐνδεὴς φρονήσεως— ὠμό.] ἢ προστιθεμένη κατόπιν αιτιατικῆ τοῦ κατὰ τι (= τὴν γνώμην) μαρτυρεῖ ὅτι διὰ τῆς λέξεως «ὠμός» πρόκειται περὶ νοῦ.— ὁμοσ] εἶναι προσωπικὸν λαμ-

καὶ ὑπὲρ τῶν εὐπόρων, οὐ κατοκνήσας εἰπεῖν τάληθῆ. ἔμοι γὰρ οὐδεὶς οὕτως ἀθλιος οὐδ' ὤμοδ' εἶναι δοκεῖ τὴν γνώμην, οὐκ οὖν Ἀθηναίων γε, ὥστε λυπεῖσθαι ταῦτα λαμβάνοντας ὄρων τοὺς ἀπόρους καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐνδεεῖς ὄντας. ἀλλὰ ποῦ συντρίβεται τὸ πρᾶγμα καὶ ποῦ 44
δυσχεραίνεται; ὅταν τὸ ἀπὸ τῶν κοινῶν ἔθος ἐπὶ τὰ ἴδια

ἔθων ὁμοῦ καὶ τὴν δοτικὴν (ἔμοι) — οὐκ οὖν Ἀθην.] = ὄχι βέβαια ἐκ τῶν Ἀθηναίων. Προσέθηκε τὴν φράσιν ταύτην ὁ Δημ., ἥ διὰ τὴν δώσῃ περισσότερον κῆρος εἰς τὴν ὀρθότητά της διατυπωμένης γνώμης του, ἥ διὰ τὴν προλάβῃ, ὅσον καὶ ἂν ὀρθοῦμαι τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ἀποδοκίμασιον ἐκ μέρους τῶν πλουσίων. Ἐν ἐλευθέρα μεταφράσει λέγει: οὐδεὶς ὄχι Ἀθηναῖος (διότι οἱ Ἀθηναῖοι εἶνε νοημονέστατοι), ἀλλ' ἄλλης πόλεως πολίτης (οἱ ὅσοι δὲν διακρίνονται ἐπὶ νοημοσύνη) εἶνε τὸσον μωρὸς . . . , ὥστε νὰ λυπηταὶ βλέπων τοὺς ἀπόρους καὶ τοὺς στερουμένους τῶν ἀναγκαίων νὰ λαμβάνωσι ταῦτα (τὰ θεωρικὰ). — ὄρων] φανερώνει τὸ αἴτιον τοῦ «λυπεῖσθαι».

§ 44. Ἄλλὰ ποῦ συντρίβεται τὸ πρᾶγμα] ἀλλὰ ποῦ ἀρχίζει νὰ σκοντάπητ τὸ πρᾶγμα; ποῖον εἶνε τὸ καθ' αὐτὸ αἴτιον τῆς ἀγανακτικῆς τῶν πλουσίων; — ἰὸ ἀπὸ τῶν κοινῶν ἔθος ἐπὶ τὰ ἴδια μεταβιβάζοντας ὀρθῶς ἴνας κλπ.] ὅταν βλέπωσιν οἱ πλούσιοι τινὰ νὰ προσπαθῶσι νὰ μεταφέρωσι τὴν συνήθειαν τῆς διανομῆς τοῦ δημοσίου πλοῦτου εἰς τὰ ἰδιωτικὰ πλοῦτη. δηλ. νὰ ζητῶσιν, ὅπως διανέμονται αἱ δημόσιοι πρόσοδοι, οὕτω νὰ διανέμονται καὶ αἱ περιουσίαι τῶν ἰδιωτῶν. ἀλλ' ἰδὲ καὶ παράρτημα. — μεταβιβάζοντας] = πετωμένους νὰ μεταφέρωσι κλπ. ὁ ἐνεστώθῃ ἐνταῦθα σημαίνει προσπαθῶσιν. — τὸν λέγοντα] ὁ Weil, ὅστις πολὺ ὀρθῶς ἀπορρίπτει τὴν ἑρμηνεῖαν τοῦ Rehdantz, ἰδοὺ πῶς

ἑρμηνεύει τὸ χωρίον: «ἐκείνον ὅστις προτείνει παρόμοια μέτρα» τὸν ῥήτορα δηλ., ὅστις κατηγορεῖ πολίτην πλούσιον, ἵνα δημεύσῃ τὴν περιουσίαν του πρὸς ὄφελος τοῦ θεωρικοῦ ταμείου». Ἄλλ' ἡ ἑρμηνεῖα αὕτη τοῦ ἐπιφανοῦς ἑρμηνευτοῦ δὲν μοι φαίνεται ὀρθή. Ἐὰν μάλιστα σχετίσῃ τις τὸ χωρίον πρὸς τὴν ἐπακολουθοῦσαν ἀντιθέσιν: «ἐτέραν δὲ κλπ.», βλέπει ἀριθῆλως, τί ἤθελε νὰ εἴπῃ ὁ Δημ. διὰ τοῦ «λέγοντα», ἀντὶ τοῦ ὁποίου ἐγὼ ἐπεθύμουν νὰ γραφῇ «ἀντιλέγοντα», πρέπει νὰ νοήσωμεν ἢ τινὰ τῶν πλουσίων ἢ σινηγόρον τινὰ αὐτῶν καταπολεμοῦντα τοὺς προτείνοντας τὰ χρήματα τῶν πλουσίων νὰ διανέμονται εἰς τοὺς πτωχοὺς ὡς θεωρικὰ ἢ νὰ δημευθῇ ἡ περιουσία των πρὸς ὄφελος τοῦ θεωρικοῦ ταμείου. — ἐνκα ἀσφαλείας:] τὸ «ἐνκα» σημαίνει τὸ κατὰ τι, ὅσον ἀφορᾷ = ἀθάνατον ἐφ' ὅσον τοῦτο (τὸ μὴ ἀποθανεῖν) ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀσφαλείας, ἀθάνατον, ἐὰν τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀσφαλείας, τὴν ὅποιαν τῷ παρέχει ἡ ἐμπιστοσύνη, ἣν ἔχει ὁ λαὸς εἰς αὐτόν. — εἴραον δὲ τὴν κρύβδην ψήφον τοῦ φανερώως θορύβου] τὴν μυστικὴν ψηφοφορίαν ὅπως διαφορετικὴν ἀπὸ τῆς φανεράς ἐπιδοκιμασίας (δηλ. ἀπὸ τῆς φανεράς σημαίας, δι' ὧν ἐκφράζει τις τὴν ἐπιδοκίμασίαν του). Ὁ πλούσιος κατεδικάζετο παρὰ τὰς ἐπιδοκίμασίας (διότι ἡ λέξις θόρυβος σημαίνει ἐνταῦθα θόρυβον χορηγῶν, θόρυβον ἐπιδοκιμασικόν), παρὰ τὰ σημαία ἀγάπης, δι' ὧν ἐφιλοφρόνουν τὴν ὑπεράσπισίν του. — τὴν κρύ-

μεταβιδάζοντας ὀρθῶσί τινας, καὶ μέγαν μὲν ὄντα παρ' ὑμῖν εὐθὺς τὸν λέγοντα, ἀθάνατον δ' ἕνεκ' ἀσφαλείας, ἑτέραν δὲ τὴν κρύβδην φῆφον τοῦ φανερώς θορύβου.

45 ταῦτ' ἀπιστίαν, ταῦτ' ὄργην ἔχει. δεῖ γάρ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δικαίως ἀλλήλοισ τῆς πολιτείας κοινωνεῖν, τοὺς μὲν εὐπόρους εἰς μὲν τὸν βίον τῶν ἑαυτῶν ἀσφαλῶς ἔχειν νομίζοντας καὶ ὑπὲρ τούτων μὴ δεδοκίκτας, εἰς δὲ τοὺς κινδύνους κοινὰ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τὰ ὄντα τῇ πατρίδι παρέχοντας, τοὺς δὲ λοιπούς τὰ μὲν κοινὰ κοινὰ νομίζοντας καὶ μετέχοντας τὸ μέρος, τὰ δ' ἑκάστου ἴδια τοῦ

βδην ψήφον] Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ἡ γνώμη αὐτοῦ ἐδηλοῦτο συνήθως διὰ χειροτονίας· ὑπῆρχον ἔμως καὶ περιστάσεις, καθ' ἃς μετεχειρίζοντο ψήφους, ἵνα διὰ τῆς μυστικῆς ψηφοφορίας προληφθῶσι κινδυνώδεις ἔχθραι. Ὁ τρόπος δὲ οὗτος τῆς ψηφοφορίας ἦτο σπανιώτερος· ἐγένετο δὲ χρῆσις αὐτοῦ, ὡς ἄκις ἐπρόκειτο περὶ δημοκρατισμοῦ, περὶ ἀπονομῆς τῆς πολιτείας καὶ περὶ ἀδείας, καὶ καθόλου ὡς ἄκις ἐπρόκειτο περὶ πραγμάτων ἀτομικῶν ἢ ἰδιωτικῶν.

§ 45 ἀπιστίαν] δηλ. οἱ πλούσιοι δυσπιστοῦσι, διότι βλέπουσι τὴν παλιμβουλίαν τοῦ λαοῦ, ὅστις ἐν ᾧ ἀπ' ἐνός μεγάλης τιμῆς ἀξιοῖ ἀμέσως τὸν συνήγορον ἢ τὸν πλούσιον ἐκείνον τὸν καταπολεμοῦντα τὰς δημοτικὰς τῆς περιουσίας τῶν πλουσίων προτάσεις τινῶν (=μέγαν ὄντα παρ' ὑμῖν εὐθὺς τὸν λέγοντα), ἐν ᾧ τὸν ἐξασφαλίζει μέχρι ἀθανασίας, ἐξ ἄλλου μέρους τὸν καταδικάζει, ὅταν ἐρχεται ἡ ψηφοφορία.—ὄργην] οἱ πλούσιοι ὀργίζονται, διότι βλέπουσι τὰς δημοτικὰς τῆς περιουσίας τῶν πλουσίων διαθέσεις τινῶν.—ἔχει]=περιέχουσιν ἐν ἑαυτοῖς. Τὸ ἔχει δύναται νὰ ἀντικατασταθῇ ἐνταῦθα διὰ τοῦ παρέχει.—κοινωνεῖν] ἀμφοτέρους ὑποκείμ., τὸ «ἀλλήλοισ» δοτικὴ τῆς ἀμοιβαίουτητος (κοινωνίας) καὶ τὸ «πολι-

τείας» γενικὴ εἰς τὸ «κοινωνεῖν» ὡς μετοχὴν σημαίνον.—τοὺς μὲν] ἢ ἀντίθεσις: τοὺς δὲ λοιπούς. Εἶνε δὲ τὰ μέρη τοῦ ἐννοημένου «ἀμφοτέρους». —εἰς μὲν τὸν βίον τὸν ἑαυτῶν]=ὡς πρὸς μὲν τὸν βίον τῶν, τὴν περιουσίαν τῶν. Ἡ ἀντίθεσις εἶνε: «εἰς δὲ τοὺς κινδύνους» (δημ. τοῦ πολέμου). Οἱ ἐμπρόθετοι προσδιορισμοὶ φανερόνουν ἀναφορὰν. —νομίζοντας... δεδοκίκτας... παρέχοντας... νομίζοντας καὶ μετέχοντας] ἀπανταίαι μετοχαί εἶνε τροπικαὶ ἐπεξηγοῦσαι τὸ «δικαίως» — ὑπὲρ τούτων] δηλ. ὑπὲρ τοῦ βίου. Ἡ ἀντωνυμία ἐτέθη κατὰ πληθυντ. ἀριθμὸν, διότι ἡ λέξις «βίος» ἔχει ἔννοιαν περιληπτικὴν.—κοινὰ] εἶνε κατηγορούμ., εἰς τὸ «ὄντα». (=τὴν περιουσίαν).—τὸ μέρος]=τὸ καθ' ἑαυτοῦς.—τὰ δ' ἑκάστου ἴδια τοῦ κεκτημένου]—τὴν ἰδιωτικὴν ἐνό; ἑκάστου περιουσίαν θεωροῦντες τοῦ κεκτημένου (=ἰδιωτικὴν). Φρονῶ ὅτι ὀρθότερον εἶνε νὰ ἐκλάβωμεν τὸ «κεκτημένου» ὡς γενικὴν κατηγορηματικὴν εἰς τὸ «τὰ δ' ἑκάστου ἴδια» παρὰ τὸ «ἴδια» ὡς κατηγορούμενον τοῦ «τὰ δ' ἑκάστου», τὸ δὲ «κεκτημένου» ὡς γενικὴν εἰς τὸ «ἴδια». —τὰ μὲν κοινὰ... του κεκτημένου πρὸλ. Κικέρ. περὶ καθηκόντων I, 7: justitiae... munus est... ut communibus pro communibus utatur privatis autem ut suis. Ἐν Ἀθῆ

ακκτημένοι. οὕτω καὶ μικρὰ μεγάλη πόλις γίνεται καὶ μεγάλη σφίζεται. ὡς μὲν οὖν εἴποι τις ἄν, ἃ παρ' ἑκατέρων εἶναι δεῖ, ταῦτ' ἴσως ἐστίν· ὡς δὲ καὶ γένοιτ' ἄν, ἐν νόμῳ διρθώσασθαι δεῖ.

Ἰῶν δὲ παρόντων πραγμάτων καὶ τῆς ταραχῆς πολλὰ 46 πόρρωθέν ἐστι τὰ αἴτια· ἃ εἰ βουλομένοις ὑμῖν ἀκούειν ἐστίν, ἐθέλω λέγειν. ἐξέστιτ', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῆς

ναίς εἰς τοὺς πλουσίους ἦτο πολὺ ὄκληρός ὁ βίος, διότι ὑπῆρχον ἀνθρώποι (οἱ συκοφάνται), οἵτινες τοὺς ἐνήγον εἰς αἰκίας νομίζοντες ὅτι εὐχαριστότερον θὰ ἐπλήρωνον οὗτοι εἰς τοὺς συκοφάντας χρήματα παρά νὰ ἔχουσι ἐνοχλήσεις.— καὶ μικρὰ μεγάλη πόλις γίνεται] εἰνε κατὰ βητορικὸν τρόπον τεταγμένοι αἱ λέξεις ἀντί: «καὶ μικρὰ πόλις γίνεται μεγάλη».—ὡς μὲν οὖν κλπ.] εἰνε τὸ συμπέρασμα ἔλων τῶν βηθέντων ἐν τῷ τρίτῳ μέρει. Τὸ «ὡς» (= ὅπως) δὲν εἰνε σύνδεσμος τελικός, ἀλλ' ἐπίρρημα τροπικὸν τῆς ἀναφορικῆς ἐπιθετικῆς ἀντωνυμίας

«ὅς» = μὲ τοιοῦτον εἶδος προετοιμασίας, μὲ τὸ ὅποιον δύναται τις νὰ εἴπῃ. Ἀλλὰ καὶ ὡς ττικὸν δύναται νὰ ἐκληφθῇ = διὰ νὰ δείξῃ τις τὰ ἀμοιβαία καθήκοντα τῶν δύο τάξεων τῆς κοινωνίας, ἀρκεῖ ἀναμφιβάλως τοῦτο, τὸ ὅποιον πρὸ ὀλίγου εἶπον· ἵνα δὲ τὰ καθήκοντα ταῦτα τῷ ὄντι ἐκπληρωθῶσιν, εἰνε ἀνάγκη νομικῆς μεταρρυθμίσεως.—ἴσως] εἰνε τεθειμένον κατὰ ἀστικὴν κομψότητα. Δηλαδὴ ὁ Δημ. μεταχειρίσθη τοῦτο, ὄχι διότι ἀμφιβάλλει περὶ τῆς ἀξίας τῶν λεχθέντων ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸν ἐγωϊστικὸν τρόπον τοῦ ἐκφράζεσθαι.

ΤΕΤΑΡΤΟΝ ΜΕΡΟΣ (§ 46—74)

§ 46—48. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐγκατέλιπον εἰς τὸν Φίλ. τὴν διεύθυνσιν τῶν Ἑλληνικῶν ὑποθέσεων, ἵνα ἀπολαύσωσιν ἀρχείας ἀναπαύσεως καὶ ἀπατηλῆς ἀσφαλείας.

§ 46. Πόρρωθεν] = μακροχρόνια. Φανεράναι τὴν ἀρχὴν χρονικῶς τὸ ἐπίρρημα.—εἰ βουλομένοις ἔμιν... ἐστίν] = εἰ βούλεσθε ἡμεῖς· διότι μὲ τὸ «βούλεσθε» ἰσοδυναμεῖ ἢ περὶ ἧς ὁ λόγος φράσις. Τὴν ἑλληνικὴν ταύτην σύνταξιν ἐμμύθησαν ἐνίοτε καὶ οἱ Λατίνοι. Ἰδὲ Σαλλουστ. περὶ Ἰουγουρθικοῦ πολέμου § 84. *Nerque plebi milita volenti putabatur*. ἐξέστιατε... τῆς ὑποθέσεως] = ἀπεχωρίσθητε σίονεῖ ἀπὸ τοῦ θεμελίου, εἰς τὸ ὅποιον σὰς εἶχον τοποθετήσῃ οἱ πρόγονοι· ἐγκατελείφατε τὴν πολιτικὴν τοῦ προϊστασθαι τῶν Ἑλλήνων.—τὸ

προϊστασθαι καὶ... ἔχοντας... βοηθεῖν τῶν Ἑλλήνων κλπ.] ἢ συνθήκη τῶν λέξεων: «ἐπαίσθητε εἶναι περίεργον καὶ μάταιον ἀνάλωμα τὸ προϊστ. καὶ βοηθεῖν». τὸ «περίεργον» σημαίνει περιττόν.—συνεστικυῖαν] πολεμικὴν δύναμιν συγκεκροτημένην, ἐτοιμην.—ὑπὸ τῶν ταῦτα πολιτευμένων] = ὑπ' ἐκείνων, αἵτινες ἀκολουθοῦσιν, ἐκθεαύξουσι πολιτικὴν παρομοίαν.—τὸ δὲ... διάγειν καὶ μηδὲν πράττειν ἀλλ' ἔδωαι] ἅπαντα τὰ ἀπαρέμφ. εἰνε ὑποκειμ. τοῦ «ἔχειν». προϊεμένους καθ' ἕν ἑκάστον] πρβλ. Ὀλυμπ. 1, 14: «τὸ προϊεσθαι καθ' ἑκάστον

- ὑποθέσεως, ἐφ' ἧς ὑμᾶς οἱ πρόγονοι κατέλιπον, καὶ τὸ μὲν προΐστασθαι τῶν Ἑλλήνων καὶ δύναμιν συνεστηκυῖαν ἔχοντας πᾶσι τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν περιέργων ἐπεισθητ' εἶναι καὶ μάταιον ἀνάλωμα ὑπὸ τῶν ταῦτα πολιτευομένων, τὸ δ' ἐν ἡσυχίᾳ διάγειν καὶ μηδὲν τῶν δεόντων πράττειν, ἀλλὰ προϋεμένους καθ' ἕνα ἕκαστον πάνθ' ἐτέρους εἶσαι λαβεῖν, θαυμαστὴν εὐδαιμονίαν καὶ
- 47 πολλὰν ἀσφάλειαν ἔχειν ὦσεθε. ἐκ δὲ τούτων παρελθὼν ἐπὶ τὴν τάξιν, ἐφ' ἧς ὑμῖν τετάχθαι προσῆκεν ἕτερος, οὗτος εὐδαιμῶν καὶ μέγας καὶ πολλῶν κύριος γέγονεν, εἰκότως· πρᾶγμα γὰρ ἐντιμον καὶ μέγα καὶ λαμπρὸν, καὶ περὶ οὗ πάντα τὸν χρόνον αἱ μέγισται τῶν πόλεων πρὸς αὐτὰς διεφέροντο, Λακεδαιμονίων μὲν ἡτυχηκότων, Θεβαίων δὲ ἀσχόλων διὰ τὸν Φωκικὸν πόλεμον γενομένων,
- 48 ἡμῶν δ' ἀμελοῦντων, ἔρημον ἀνείλετο. τοιγάρτοι τὸ μὲν φοβεῖσθαι τοῖς ἄλλοις, τὸ δὲ συμμαχοῦς πολλοὺς ἔχειν

αἰετι τῶν πραγμάτων». Ἡ μετοχή εἶνε χρονική.— λαβεῖν] ἐκ τοῦ «εἶσαι», ὑποκείμεν. δὲ τοῦ «λαβεῖν» εἶναι τὸ «ἐτέρους». τοῦ δὲ «εἶσαι» τὸ «ὑμᾶς».

§ 47. εἰκότως] διὰ τούτου ἐκφράζει ὁ Δημ. τὴν γνώμην του περὶ τῶν γενομένων, τὰ ὅποια εὐρίσκει φυσικά καὶ εὐλογα—ἡτυχηκότων] τὴν δύναμιν τῶν Λακεδαιμονίων συνέτριψεν ὁ Ἐπαμεινώνδας. Ἡ μετοχή, ὡς καὶ αἱ ἐπόμενα: «γενομένων... ἀμελοῦντων» εἶνε αἰτιολ.— ἀσχόλων]=μὴ ἐχόντων σχολήν (=εὐκαιρίαν).— ἔρημον]=ἐγκαταλελειμμένον, μὴ ἀμφισβητούμενον. Τὸ «ἔρημον» εἶνε κατηγοροῦμ. εἰς τὸ «πρᾶγμα

μέγα κλπ.».

§ 48. Τοιγάρτοι]=διὰ τοῦτο λοιπὸν τῷ ὄντι. Ἰδὲ § 4 ἐν τῇ ἀβτῇ λέξει.— περιέγονεν]=ἔχει μείνη ὡς περίσσευμα, ἔχει ἀπολαύσῃ· ὑποκείμεν. αὐτοῦ εἶνε τὸ «φοβεῖσθαι» καὶ «ἔχειν». Αἱ δὲ δοτ. «τοῖς ἄλλοις καὶ ἐκείνῃ» εἰς τὸ «περιέγονε», τὸ ὅποιον πρέπει νὰ ἐννοηθῇ δις.—πράγματι] ἀμμηχανία, δυσχέρεια.—μηδὲ] εἶνε ἐπιδοτικός εἰς τὰ ἐλάσσω=ἔχει μόνον νὰ πράττωμέν τι δὲν εἶνε εὐκόλον, ἀλλ' οὐδὲ τί πρέπει νὰ συμβουλευσώμεν.—εἶναι] ὑποκείμεν. αὐτοῦ. εἶνε τὸ «δοτ. χρεὶ συμβουλεύειν».

§ 49—53. Αὕτη ἡ ῥηθυμία εἶνε ἐπικινδυνότερα εἰς τὰς Ἀθήνας παρὰ εἰς πᾶσαν ἄλλην πόλιν. Ἡ εὐτυχία τοῦ ἐμπορίου, ἡ ἀφθονία καὶ εὐθηνία τῶν τροφίμων δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἀντικαταστήσωσι συμμαχοῦς ἀξιοπύτους καὶ στρατιωτικὰς δυνάμεις. Ἡ Ἑλλάς εἶνε διηρημένη ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε, αἱ δὲ Ἀθῆναι ἢ τὰ μάλιστα μεμονωμένη πόλις τῆς Ἑλλάδος.

Αἱ ἔννοιαι ἐν ταῖς παραγράφαις ταύταις συμπλέκονται πρὸς ἀλλήλας ὡς ἑξῆς: «Αἱ Ἀθῆναι διατελοῦσιν ἐν κινδῶνι μεγαλειτέρῳ

παρὰ πᾶσαν ἄλλην πόλιν. Πόλις δὲ δυναμένη νὰ ἐναντιωθῇ καὶ ἀξιοῦσα νὰ προΐσταται τῶν Ἑλλήνων δὲν κίναται ἐκ τοῦ πλῆθους

καὶ δύναμιν μεγάλην ἐκείνῳ περιέγρονε, καὶ τοσαῦτα πλάσματα καὶ τοιαῦτ' ἤδη περιέστηκε τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας, ὥστε μὴδ' ὅτι χρὴ συμβουλευεῖν εὐποροῦν 49 εἶναι.

ὄντων δ', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν παρόντων πραγμάτων πᾶσιν, ὡς ἐγὼ κρίνω, φοβερῶν, οὐδένες ἐν μείζονι κινδύνῳ τῶν πάντων εἰσὶν ὑμῶν, οὐ μόνον τῷ μάλισθ' ὑμῖν ἐπιβουλεύειν Φίλιππον, ἀλλὰ καὶ τῷ πάντων ἀργότατ' αὐτοὶ διακεῖσθαι. εἰ τοίνυν τὸ τῶν ὀνίων πληθὺς ὄρωντες καὶ τὴν εὐετηρίαν τὴν κατὰ τὴν ἀγοράν, τούτοις νεκλήσοθ' ὡς ἐν οὐδενὶ δεινῷ τῆς πόλεως οὐσης, οὔτε προσπρόκοντως οὔτ' ὀρθῶς τὸ πρᾶγμα κρίνετε. ἀγο- 50

τῶν ὀνίων, ἀλλ' ἐκ τῶν ὄπλων καὶ τῶν συμμάχων, οὐς ἔχει. Νῦν ἡ Ἑλλάς διατελεῖ τεταραγμένη, ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε. Πάλαι ἡ Ἑλλάς ἦτο διηρημένη εἰς Λακεδαιμονίους καὶ Ἀθηναίους· ὁ μέγας βασιλεὺς παρ' οὐδενὸς ἐπιστεύετο· σήμερον συμβαίνει τὸ ἐναντίον· ὁ βασιλεὺς διάκειται φίλως πρὸς πάντας ἐκτός ἡμῶν, τὰ πρωτεῖα δὲ ἀμφισβητοῦσι πολλοὶ καὶ ἡ Ἑλλάς εἶνε καταδιγρημένη, αἱ δὲ Ἀθῆναι εἶνε ἡ τὰ μέγιστα μεμονωμένη πόλις τῆς Ἑλλάδος».

§ 49. ὄντων] γὰρ. ἀπόλ. ἐναντιωματική. — τῶν πάντων] ἐξαρτάται ἐκ τοῦ «οὐδένας», τὸ δὲ «ἄμῶν» εἶνε ὁ ἕτερος τῆς συγκρίσεως εἰς τὸ «μείζον». — τῷ ἐπιβουλεύειν....., ἀλλὰ τῷ διακεῖσθαι] βωτική τοῦ ἀναγκαστικοῦ αἰτίου. — ἀργότατα] — ἀμελέστατα, διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀμέλειαν ἡμῶν. — αἰνοί] κατ' ὀνομαστικήν, διότι οἱ Ἀθηναῖοι εἶνε τὸ λογικόν, ἂν μὴ τὸ γραμματικόν, ὑποκείμενον τῆς φράσεως «οὐδένας ἐν μείζονι κινδύνῳ. εἰσὶν ἡμῶν» δηλ. τὸ «αἰνοί» ἐπέθη κατ' ὀνομαστικήν, ὡσάν νὰ προηγῆθη ὄχι ἡ φράσις: οὐδένας... εἰσὶν ἡμῶν, ἀλλὰ τὸ: ἡμεῖς, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κινδυνεύετε μείζον τῶν πάντων. — ὄρωντες] αἰτιολογική μετοχή. — τοῖσι] = τῷ πληθῆσι τῶν ὀνίων καὶ τῆ εὐετηρία κλπ. Εἶνε δὲ βωτική τοῦ παθηματι-

κοῦ αἰτίου εἰς τὸ «κεκλήθη». — ὡς οὐσης] μετοχή αἰτιολογ λαβοῦσα τὸ «ὡς», διότι φανερώνει ἀλήθειαν ὑποκειμενικήν = φρονούντες ὅτι.

§ 50. εὐετηρίαν] = εὐτυχίαν, ἀφθονίαν. Εὐετηρία = εὐτυχία τοῦ ἔτους, εὐφορία. Ἰδὲ § 69. — ἀγορά] ἀγορὰ καλεῖται τόπος, ἐν ᾧ πωλοῦνται καὶ ἀγοράζονται ἐμπορεύματα. — πωλήσονται. Αἱ ἐορταί, αἵτινες συνήνωνον τοὺς λαοὺς, ἦσαν ταυτοχρόνως καὶ ἀγοραί. Οἱ Λατῖνοι καλοῦσι τὴν ἐν Ὀλύμπῳ ἐορτήν. (τὰ Ὀλύμπια mercatus. — ἐκ τοῦ τῶν] ἡ «ἐκ» φανερώνει τρόπον. — πόλιν..... οὐδ'... οὐδὲ δοκιμάζειν, ἀλλὰ δεῖ σκοπεῖν. el..., el ταῖθ'] αὕτη εἶνε ἡ συνήχη τῶν λέξεων. Τὸ ὑποκείμ. δὲ τῶν ἀπαρεμφ. εἶνε τὸ «τινά». — δι. ἀν....] ἡ ἀναφορική αὕτη πρότασις χρησιμεύει ὡς ὑποκείμ. εἰς τὸ «ὑπελήψεν». Δὲν σημαίνεται δὲ δι' αὐτῆς ἰδιαιτέρως ὁ Φίλ., ἀλλὰ πᾶς ἄνθρωπος, ὅστις θέλει νὰ υποτάξῃ τοὺς Ἕλληνας. — αἰ] = ἐκάστοτε. — ἀν ἐναντιοῦσθαι καὶ προσηῖναι] ἀντικείμεν. τοῦ «ὑπελήψεν». Ὁ «ἄν» ἐπέθη εἰς τὸ ἀπαρέμφατον, διότι μετὰ τὰ βωσαστικά ἢ λεκτικὰ ῥήματα συνήθως τίθεται ἰσοδυναμεί δὲ τότε τὸ ἀπαρέμφ. ἢ με ἐκτικὴν μετὰ τοῦ «ἄν» ἢ με παρφωχόμενον τῆς ὀριστικῆς μετὰ τοῦ «ἄν». — εἰ καὶ ὡς ἔχει] τὸ ὑποκείμ. τοῦ «ἔχει» δὲν εἶνε «ἡ πόλις», ἀλλὰ

ρὰν μὲν γὰρ ἄν τις καὶ πανήγυριν ἐκ τούτων ἢ φαύ-
 λως ἢ καλῶς παρεσκευάσθαι κρίνοι· πόλιν δ' ἦν ὑπείλη-
 φεν, ὅς ἂν τῶν Ἑλλήνων ἄρχειν αἰεὶ βούληται, μόνην
 ἂν ἐναντιωθῆναι καὶ τῆς πάντων ἐλευθερίας προστῆναι,
 οὐ μὰ Δί' ἐκ τῶν ὀνίων, εἰ καλῶς ἔχει, δοκιμάζειν δεῖ,
 ἀλλ' εἰ συμμάχων εὐνοία πιστεύει, εἰ τοῖς ὅπλοις ἰσχύει,
 ταυθ' ὑπὲρ τῆς πόλεως δεῖ σκοπεῖν· ἢ σφαιερῶς ὑμῖν
 51 καὶ οὐδαμῶς εὐ πάντ' ἔχει. γνοίητε δ' ἄν, εἰ σκέψαιοθ'

ἐκείνως. πότε μάλιστα ἐν ταραχῇ τὰ τῶν Ἑλλήνων γέ-
 γονε πράγματα; οὐδένα γὰρ χρόνον ἄλλον ἢ τὸν νυνὶ
 παρόντα οὐδ' ἂν εἷς εἶποι. τὸν μὲν γὰρ ἄλλον ἅπαντ'
 εἰς δύο ταῦτα διήρητο τὰ τῶν Ἑλλήνων, Λακεδαιμο-
 νίους καὶ ἡμᾶς, τῶν δὲ ἄλλων [Ἑλλήνων] οἱ μὲν ἤϊν,
 οἱ δ' ἐκείνοις ὑπήκουον. βασιλεῖς δὲ καθ' αὐτὸν μὲν
 ὁμοίως ἅπασιν ἄπιστος ἦν, τοὺς δὲ κρατουμένους τῷ
 πολέμῳ προσλαμβάνων, ἄχρι οὗ τοῖς ἐτέροις ἐξ ἴσου
 ποιῆσαι, διεπιστεύετο, ἔλειτ' οὐχ ἤττον αὐτὸν ἐμίσουν
 «τὰ ὄνια». — εἰ συμμάχων εὐνοία πι-
 στεύει] = ἐὰν ἔχη πεποίθησιν εἰς
 ἀγάπην φίλων, ἐὰν ἔχη φίλους νὰ
 τὴν ἀγαπῶσιν. — τοῖς ὅπλοις] δοτ.
 τῆς ἀναφορᾶς. — ταυθ'] ἐπαναλαμ-
 βάνει μετ' ἐμφάσεως τὴν διὰ τοῦ
 «εἰ...εἰ» ἐξενεχθεῖσαν ἔννοιαν. Ἀλη-
 θῶς εὐνοία συμμάχων καὶ στρατιω-
 τικαὶ καὶ ναυτικαὶ παρασκευαὶ
 ἀποτελοῦσι τὴν «εὐστρηριαν» πόλεως
 ἀξιούσης νὰ εἶνε σεβαστὴ καὶ νὰ
 πρῶταται τῆς ἐλευθερίας πάντων
 τῶν Ἑλλήνων· πρὸς τοῦτο ἄρα
 ἰδίως πρέπει νὰ ἐργάζωνται οἱ
 πράττοντες τὰ δημόσια, οἱ διαχει-
 ριζόμενοι οὕτως εἶπεν τὴν ἐθني-
 κὴν θέλησιν. Νομίζει τις ὅτι τὴν
 συμβουλὴν αὐτὴν ἀπευθύνει ὁ Δημ.
 πρὸς ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους Ἑλλη-
 νας. Τόσον ὁμοίαι εἶνε αἱ περιστά-
 σεις τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος καὶ
 τῆς τότε.

§ 51. ἐκείνως] ἀναφέρεται εἰς τὰ
 ἐπόμενα, ἃ ἔρχονται ὡς ἐπεξήγη-
 σις. — τὸν μὲν] ἢ ἀνταπόδοσις εἶνε
 εἰς τὸ ἐν § 52 «νῦν δέ». — εἰς δύο
 ταῦτα διήρητο] πρὸλ. § 4 : διεστη-
 κώτων εἰς δύο ταῦτα. — τῶν δὲ ἄλ-
 λων Ἑλλήνων] ἢ λέξεις Ἑλλήνων

πρέπει νὰ ἀποβληθῇ ἐκ τοῦ κειμέ-
 νου, διότι παρέλκει. Ἀλλὰ καὶ ὀλη
 ἢ διὰ τοῦ δέ (= τῶν δ' ἄλλων κλ.)
 συνδεομένη πρὸς τὰ προηγούμενα
 πρότασις — ἢ ὅποια λογικώτερον
 θὰ ἦτο νὰ κείται ὑποτελῶς, παρα-
 λειπομένου τοῦ δέ (= τῶν ἄλλων..
 τῶν μὲν ἡμῖν, τῶν δὲ ἐκείνοις ὑπα-
 κουόντων) — παρέλκει, διότι τὸ δι'
 αὐτῆς νοούμενον ἐδηλώθη προη-
 γουμένως διὰ τοῦ «εἰς δύο»... διή-
 ρητο τὰ τῶν Ἑλλήνων, εἰς Λακ.
 καὶ ἡμᾶς. Οὐδαμῶς παρέλκυσα
 θὰ ἦτο. ἐὰν διὰ τοῦ «τῶν δ' ἄλ-
 λων» ἦτο δυνατόν νὰ νοηθῶσιν
 ἄλλης ἐθνικότητος λαοί. Ἄλλ' ἢ
 ἀρχὴ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σπάρ-
 τῆς ἐξετείνετο καὶ ἐπὶ μὴ Ἑλλη-
 νων; διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀνάγκη
 νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἢ περὶ ἢς ὁ
 λόγος πρότασις, εἰ καὶ ἡδύνατο νὰ
 λείπῃ ἄνευ οὐδεμιᾶς βλάβης τοῦ
 νοήματος. ἐτέθη ὑπὸ τοῦ Δημ. ἀν-
 τιθετικῶς πρὸς τὸ «ἡμᾶς καὶ Λακ.»
 δηλ. τὰ τῶν Ἑλλήνων ἦσαν διη-
 ρημένα... εἰς Λακεδ. καὶ ἡμᾶς, οἱ
 δὲ ἄλλοι, οἱ μὴ δηλ. Ἀθηναῖοι καὶ
 Σπαρτιάται, ἀλλὰ Κορίνθιοι φέρ'
 εἶπεν, Μεσσήνιοι, Ἀργεῖοι κλπ. οἱ

οὓς σώσειε τῶν ὑπαρχόντων ἐχθρῶν ἐξ ἀρχῆς. νῦν δὲ 52
 πρῶτον μὲν ὁ βασιλεὺς ἅπασιν τοῖς Ἕλλησιν οἰκείως ἔχει
 καὶ [πιστῶ], πάντων ἥκιστα δ' ἡμῖν, ἄν τι μὴ νῦν ἐπα-
 νορθωσώμεθα· ἔπειτα προστασίαι πολλαὶ καὶ πανταχό-
 θεν γίνονται, καὶ τοῦ πρωτεύειν ἀντιποιοῦνται μὲν
 πάντες, ἀθεσιᾶσι δ' ἔργῳ καὶ φθονοῦσι καὶ ἀπιστοῦσιν
 αὐτοῖς, οὐχ οἷς ἔδει, καὶ γεγόνασι καθ' αὐτοὺς ἕκαστοι,
 Ἀργεῖοι, Θηβαῖοι, Λακεδαιμόνιοι, Κορίνθιοι, Ἀρκάδες,

μὲν ὑπήκουον κλπ. — καθ' ἑαυτὸν] =
 μόνος, ὡς βασιλεὺς Περσῶν θεω-
 ρούμενος, ἄνευ τινὸς ἀνάγκης. —
 ἀπιστοῖς ἢ ὁμοίως ἀπασιν] = ὁμοίως
 ἅπαντες δὲν τὸν ἐπίστευον, ὁμοίως
 ἅπαντες τὸν ἐθεώρουν ἀπιστον. —
 προσλαμβάνω] = προσλαμβάνων ὡς
 συνεργούς. Ἐν τούτοις ἐπερ μὲν τις
 μᾶλλον: «βοηθῶν αὐτοῖς». — ἄρισ-
 οῦ ποιῆσαι] = βοηθῶν αὐτοὺς μέχρις
 οὗ τοὺς ἐξίσωκε πρὸς τοὺς ἄλλους,
 μέχρις οὗ ἀποκαθίστα ἰσότητά τῶν
 δυνάμεων. Ἡ εὐκτική «ποιῆσαι»,
 ὡς καὶ ἡ κατωτέρω «σώσειε», ἐξαερ-
 τῶνται ἐκ τοῦ παρατατικοῦ τῆς
 κυρίας προτάσεως καὶ σημαίνουν
 ἀρίστον ἐπανάληψιν τῆς πράξεως.
 — ποιῆσαι] ὁ βασιλεὺς ὑποκείμε-
 «τοὺς κρατουμένους» ἀντικείμεν., «ἐξ
 Ἰσού» κατηγορούμενον εἰς τὸ «τοὺς
 κρατουμ.», τὸ δὲ «ἐτέροις» ὁστικὴ
 εἰς τὸ «ἐξ Ἰσού». ἔννοει δὲ διὰ τοῦ
 «ἐτέροις» τοὺς ἀντιπάλους των. —
 τῶν ὑπαρχόντων ἐχθρῶν] εἶνε ὁ δεύ-
 τερος ἔρος τῆς συγκρίσεως τοῦ
 «οὐχ ἦττον». Ὁ οὗτος τὸν μέγαν
 βασιλέα καθ' ἑαυτὸν μὲν ὁμοίως
 ἅπαντες δὲν τὸν ἐπίστευον, οἱ νικώ-
 μενοι ὅμως ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων ἐν
 τῇ πολέμῳ βοηθούμενοι ὑπ' αὐτοῦ
 τὸν ἐπίστευον, μέχρις οὗ ἐπέφερον
 ἰσότητα τῶν δυνάμεων των πρὸς
 τὰς τῶν ἀντιπάλων, ἔπειτα ἐκεῖ-
 νοι, οὓς ἔσωσεν, ἐμίσουν αὐτὸν ὅχι
 ὀλιγώτερον ἀπὸ τοῦ ἐξ ἀρχῆς
 ἐχθροῦς του ὡς φύσει πολέμιον τῆς
 ἐλευθερίας.

§ 52. πρῶτον μὲν] κατωτέρω ἀκο-
 λουθεῖ «ἔπειτα» ἢ ὀνόματι δὲ νῦν ἀκο-

λουθήσῃ καὶ «ἔπειτα δὲ». — παρ'
 ἅπασιν τοῖς Ἕλλησιν οἰκείως ἔχει] ὁ
 βασιλεὺς τῆς Περσίας ἐφίετο τότε
 φιλικῶς πρὸς πάντας τοὺς Ἕλλη-
 νας, διὰ τὸ εἶνε ἡνωμένοι κατὰ
 τοῦ Φιλίππου καὶ γὰρ κωλύσει τὴν
 αὔξησιν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. —
 πάντων δι' ἡκιστὰ δ' ἡμῖν] ἡμᾶς δὲ
 ἀπὸ κάθε ἄλλον ὀλιγώτερον μᾶς
 ἀγαπᾷ, διάκειται φιλικῶς. — ἄν τι
 μὴ νῦν ἐπαινορθωσώμεθα] = ἂν δὲν
 ἐπαινορθώσωμεν νῦν τὸ διαπραχθὲν
 σφάλμα. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ἀπο-
 κρούσῃ τὰς περὶ συμφιλίωσης
 προτάσεις τοῦ βασιλέως τῶν Περ-
 σῶν. πρβλ. § 34. — ἔπειτα προστασίαι
 πολλαὶ κλπ.] ἔπειτα πολλοὶ παντα-
 χόθεν τῆς Ἑλλάδος παρουσιάζον-
 ται προστατὰι τῶν Ἑλλήνων. — τοῦ
 πρωτεύειν ἀντιποιοῦνται μὲν πάντες,
 ἀθεσιᾶσι δ' ἔργῳ] ὅλοι φιλοτιμοῦν-
 ται μὲν γὰρ προστατάνται (γὰρ πρω-
 τεύωσι) τῆς Ἑλλάδος, πράγματι
 ὅμως παραιτοῦνται τούτου, διότι
 ἀφίνοσι τὸ πρωτεύειν εἰς τὸν Φί-
 λιππον. — αὐτοῖς,] ἰσοδυναμῶν ἐνταυ-
 θὰ πρὸς τὸ «ἀλλήλοισ» πρβλ. Φιλ.
 Γ' § 34. — οὐχ οἷς] = ὅχι ἐκείνοις,
 οἷς ἔδει ἀπιστεῖν συχνάκις προστί-
 θεται ἀρνητικὴ ἔννοια ἀσυνδέτως.
 ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς «οἷς» ση-
 μαίνει κυρίως μόνον τὸν Φίλιπ-
 πον. — καθ' ἑαυτοῦς] = ἐμονώθησαν.
 Ἡ κατὰ φανερώσει χωρισμὸν, εἶνε
 δὲ τὸ «καθ' ἑαυτοῦς» κατηγορού-
 μενον εἰς τὸ «ἕκαστοι». Τὸ δὲ «ἕκα-
 στοί». ἐτέθη κατὰ πληθυντικόν,
 διότι πρόκειται περὶ ἐθνῶν. — Ἀρ-
 γεῖοι, Θηβαῖοι κλπ.] εἶνε ἐπεξηγήσει

ἡμεῖς, ἀλλ' ὅμως εἰς τοσαῦτα μέρη καὶ τοσαύτας δυνα-
στείας διηρημένων τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, εἰ δεῖ
τάληθ' ἡμεῖς μετὰ παρρησίας εἰπεῖν, τὰ παρ' οὐδέσι τούτων
ἀρχεῖα καὶ βουλευτήρια ἐρημότερ' ἂν τις ἴδοι τῶν Ἑλ-
ληνικῶν πραγμάτων ἢ τὰ παρ' ἡμῖν, εἰκότως· οὔτε γὰρ
φιλῶν οὔτε πιστεύων οὔτε φοβούμενος οὐδεὶς ἡμῖν δια-
54 λέγεται. αἴτιον δὲ τούτων οὐχ ἓν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι,

τοῦ «ἐκαστοῦ». — ἡμεῖς] μετ' ἐμφά-
σεως ἐτέθη εἰς τὸ τέλος.

§ 53. Ἄλλ' ὅμως] εἶνε ἀντίθεσις.
— διηρημένων] γεν. ἀπόλυτος ἐναν-
τιωματικῆ. — παρ' οὐδέσι] ἐτέθη καὶ
τοῦτο κατὰ πληθυντικὸν ἀριθμὸν δι'
ὅν λόγον ἀνωτέρω τὸ «ἐκαστοῦ». —
ἀρχεῖα] εἶνε οἱ τόποι, ὅπου αἱ
ἀρχαὶ διαμένουσαι ἀκροῶνται τοῦς
ἐνδιαφερομένους, εἶνε μὲ ἄλλας λέ-
ξεις τὰ δημόσια καταστήματα· βου-
λευτήρια δὲ εἶνε τόποι, ὅπου συνέρ-
χεται τὸ συμβούλιον (ἢ γερουσία) ἢ
αἱ μεγάλα βουλευτικὰ συναλεύ-
σεις. — ἐρημότερα] ὁ δεύτερος ὅρος
τῆς συγκρίσεως εἶνε τὸ «ἢ παρ'
ἡμῖν». — τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων]
εἶνε γενικῆ εἰς τὸ «ἐρημότερα» ὡς
στερήσεως σημαντικόν. — εἰκότως] ἢ
προσθήκη αὐτοῦ ἐκφράζει τὴν γνώ-
μην τοῦ Δημ. ἐπίσκοπος φυσικὸν
τὸ γινόμενον, ἐπιφέρει δὲ κατόπιν
τὸν αἰτιολογικὸν λόγον. — φιλῶν
πιστεύων, φοβούμενος] μετοχ. αἰτιο-
λογικαί. Ὁ νοῦς ὅλης τῆς § 53 :

§ 54—57. Ἡ ταπεινώσις τῶν Ἀθηνῶν προέρχεται πρὸ πάν-
των ἐκ τοῦ ὅτι χαρίζονται οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τοὺς προδότας. Ἐξ-
υμνοῦσιν οὕτω τὰ ἀγαθὰ τῆς εἰρήνης· περὶ τοῦτου ὅμως θὰ
ἦτο δίκαιον νὰ πείσωσι τὸν Φίλιππον. Ἀνυσυχοῦσι διὰ κατα-
χρήσεις δυνατῆς, ἃς εὐκόλον ἦτο νὰ προλάβωσι, καὶ ἀφίνουσι
τὸν Φίλιππον νὰ λεηλατῇ ὅλην τὴν ἐσῶ Ἑλλάδα.

§ 54. — ῥᾶδιον] = διότι, ἂν τὸ αἴ-
τιον ἦτο ἓν, εὐκόλος θὰ ἦτο ἡ διόρ-
θωσις, ἢ μεταρρύθμισις. — πολλὰ
καὶ παντοδαπὰ] διὰ μὲν τοῦ «πολλὰ»
παριστᾷ τὸ πλῆθος, διὰ τοῦ «παν-
τοδαπὰ» τὸ εἶδος τῶν ἁμαρτημά-
των. — ἐκ παντὸς ἡμωρημένα τοῦ χρο-
νου] πρὸβλ. § 1. — εἰς δ... λέξω] ἢ
συνθήκη: λέξω (τοῦτο), εἰς δ πάντα

ἅπανα ἢ Ἑλλάς εἶνε διηρημένη εἰς
ἀπείρους δυναστείας. Ἄλλ' ὅμως
οὐδεμία τούτων ἔχει ἀπομονωθῆ
τοσοῦτον, ὅσον αἱ Ἀθῆναι. Παρ' οὐ-
δεμιᾶ τούτων — λέγει ὁ Δημ. — τὰ
ἀρχεῖα καὶ τὰ βουλευτήρια δύναται
τις νὰ ἴδῃ ἐρημότερα τῶν Ἑλλη-
νικῶν πραγμάτων παρὰ τὰ παρ'
ἡμῖν βουλευτήρια κλπ. δηλ. οὐδεὶς
ἐκ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων ἔρχεται
εἰς Ἀθήνας, ἵνα συσκεφθῇ περὶ τῶν
Ἑλληνικῶν ὑποθέσεων. Προτιμᾷ
εἰς πᾶσαν ἄλλην πόλιν νὰ ὑπάγῃ
παρὰ εἰς Ἀθήνας. Τόσον ἔχουσι
ταπεινωθῆ αὐταί. Εἶνε δευτικόν νὰ
μὴ ἔρχεται κανεὶς εἰς τὰς Ἀθή-
νας, διότι οὐδεὶς ἐξ ἀγάπης παρα-
κινούμενος, οὐδεὶς ἐξ ἐμπιστοσύνης
πρὸς ἡμᾶς, οὐδεὶς ἐκ φόβου δια-
πραγματεῖται πρὸς ἡμᾶς περὶ τῶν
πολιτικῶν ὑποθέσεων. — Ὅτε ἴσχυον
αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Λακεδαίμων, ἤρ-
χοντο εἰς αὐτάς ἐκ τῶν ἄλλων πό-
λεων πρέσβεις νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν
προστασίαν ἢ συμμαχίαν αὐτῶν.

συντείνει = εἰς τὸ ὅποιον πάντα τὰ
ἄλλα ἀναφέρονται καὶ τὸ ὅποιον
εἶνε ἕλων τῶν κακῶν ἢ αἰτία.
δεηθεὶς κλπ.] ἢ μετοχῆ χρο-
νικῆ. εἶνε προδιόρθωσις. Ἰδὲ
Φιλίπ. Γ', § 3 ἐν λέξει «ἀξιώ». Ἐνταῦθα τὸ μέλλον νὰ λυπησῇ
τοὺς Ἀθηναίους εἶνε ὁ λόγος, ὅτι
οἱτοὶ χάριν ἡσυχίας χα-

(ῥάδιον γὰρ ἂν ἦν ὑμῖν μεταθεῖναι) ἀλλὰ πολλὰ καὶ παντοδαπὰ ἐκ παντὸς ἡμαρτημένα τοῦ χρόνου, ὧν τὸ καθ' ἕκαστον ἔασας, εἰς ὃ πάντα συντείνει, λέξω, δευθεῖς ὑμῶν, ἂν λέγω τάληθῃ μετὰ παρησίας, μηδὲν ἀχθεσθῆναι μοι. πέπραται τὰ συμφέροντ' ἐφ' ἑκάστου τῶν καιρῶν, καὶ μετεῖληθαθ' ὑμεῖς μὲν τὴν σχολὴν καὶ τὴν ἡσυχίαν, ὑφ' ὧν κεκλήμενοι τοῖς ἀδικουῖν οὐ μικρῶς ἔχετε, ἕτεροι δὲ τὰς τιμὰς ἔχουσιν. καὶ τὰ μὲν περὶ τὰλλα οὐκ ἄξιον 55 ἐξετάσαι νῦν· ἀλλ' ἐπειδὴν τι τῶν πρὸς Φίλιππον ἐμπέση, εὐθὺς ἀναστάς τις λέγει, ὡς οὐ δεῖ ληρεῖν οὐδὲ γράφειν πολέμῳ, παραθεῖς εὐθέως ἐξῆς τὸ τὴν εἰρήνην ἄγειν ὡς ἀγαθόν, καὶ τὸ τρέφειν μεγάλῃν δύναμιν ὡς χαλεπὸν καὶ «διαρπάζειν τινὲς τὰ χρήματα βούλονται», καὶ ἄλλους λόγοις ὡς οἶόν τ' ἀλθεσιτάτους λέγουσιν.

ρίζονται εἰς τοὺς προδότας τῆς πατρίδος.—πέπραται... τῶν καιρῶν] ὑπὸ τῶν προδοτῶν ἐπωλήθησαν οἱ παραπετωκότες καιροί· διὰ τὴν ἀπιστίαν τῶν προδοτῶν αἱ καθ' ἕκαστον εὐκαιρίαι ἀπώλοντο· πᾶσα εὐκαιρία, ἐξ ἧς ἠδύνατο ἡ πόλις νὰ ὠφεληθῇ, ἐπροδόθη εἰς τὸν Φίλιππον. πρβλ. Φιλ. Γ' § 38 καὶ ἐξῆς.—*μετ' ἰσφρατε τῆς σχολῆς*] εἶνε τὸ μέρος θετειμένον κατ' αἰτιατικὴν. Τὸ «σχολήν» σημ. ἀνάπαυλαν, ἀποχὴν ἀπὸ τίνος ἔργου, εὐκαιρίαν. Ἐκ τούτου τοῦ «σχολή» γίνεταί καὶ τὸ τῆς κοινῆς λαλιᾶς «σκόλη»—καὶ ἐλάβετε ὡς μερίδιον σεῖς μὲν τὴν ἀργίαν καὶ τὴν ἡσυχίαν, ἀπραγμοσύνην.—*οὐ μικρῶς ἔχετε*]=δὲν ὀργίζεσθε.—*τὰς τιμὰς*] ἰσοδυναμεῖ ἐνταῦθα πρὸς τὸ «μισθοῦς».—*ἕτεροι*] δηλ. ὁ Φίλιππος.

§ 55. τὰ μὲν περὶ τὰλλα]—δ,τι ἀποβλέπει εἰς ἄλλας ὑποθέσεις.—*ἐπειδὴν τινὲς ἐμπέσῃ*] ἰδὲ Φ. Γ' § 7 ἐν τῇ αὐτῇ λέξει. ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ «ἐπειδὴν λόγος ἐμπέσῃ περὶ τινος τῶν πρὸς Φίλιππον» = ἔταν συμπέσῃ λόγος περὶ Φιλίππου, ἔταν ἰσχυρῶς τις περὶ τῶν ἀδικιῶν τοῦ Φιλίππου.—*εὐθέως ἀναστάς τις*] ὡς ὁ Εὐδούλος, Αἰσχίνης καὶ οἱ ὅμοιοι μὲ αὐτοὺς. Ἡ προσθήκη τῆς μετο-

χῆς μετὰ τοῦ «εὐθέως» δηλοῖ τὴν μεγάλην προθυμίαν τῶν Φιλιππιζόντων πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ Φιλίππου.—*γράφειν πόλεμον*] ἰδὲ § 17.—*παραθεῖς εὐθέως ἐξῆς*] = φέρων ἀμέσως ταύτας τὰς φράσεις τὴν μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης, διηγουμένος ἀμέσως τούτους τὰς ὀχληρῶς ἐπαναλαμβάνοντας ἐπιφθοῦς.—*ὡς ἀγαθόν... καὶ ὡς χαλεπόν... καὶ βούλονται...*] εἶνε ἀντικείμενον τοῦ «παραθεῖς». Ὁ Δημ. προσφέρει ἐνταῦθα τὰς λέξεις τῶν ἀντιπάλων του μετὰ τινος ἐμπαιγμοῦ καὶ ἐιρωνείας. Τὸ δὲ «ὡς» σημαίνει ἀναφωνήσιν θαυμασμοῦ=πόσον.—*ἀγαθόν... χαλεπόν*] ἔκενο μὲν εἶνε κατηγοροῦν τοῦ «ἀγειν εἰρήνην», τοῦτο δὲ τὸ «χαλεπόν» κατηγοροῦν τοῦ «τρέφειν» ἢ ἔννοια: τὸ νὰ ἄγῃ τις εἰρήνην πόσον καλὸν πράγμα εἶνε καὶ τὸ νὰ τρέφῃ μεγάλην δύναμιν πόσον βαρὺν πράγμα εἶνε!—*τὴν εἰρήνην ἄγει*] Συνήθως λεγεται «ἡσυχίαν, σχολήν», *εἰρήνην κλπ.* ἄγειν ἢ ἔχειν, ἄνευ δηλ. τοῦ ἄρθρου, ἀλλ' ἐνταῦθα τὸ ἄρθρον δηλοῖ τὴν συνήθη, τὴν πρέπουσαν, τὴν ἀρμόζουσαν εἰρήνην.—*τις*] οἱ φιλοπόλεμοι δηλ. οἱ συμβουλευόντες τὴν διατήρησιν τοῦ «συνεστηκότος» ἐν θράκῃ στρατοῦ, ὡς ὁ

56 ἀλλὰ δεῖ δήπου τὴν μὲν εἰρήνην ἄγειν οὐχ ὑμᾶς πείθειν, οἳ πεπεισμένοι κάθησθε, ἀλλὰ τὸν τὰ τοῦ πολέμου πράττοντα· ἂν γὰρ ἐκεῖνος πεισθῆ, τὰ γε ἀφ' ὑμῶν ὑπάρχει νομίζειν δ' εἶναι χαλεπά, οὐχ ὅσ' ἂν εἰς σωτηρίαν δαπανῶμεν, ἀλλ' ἂ πεισόμεθ', ἂν μὴ ταῦτ' ἐθέλωμεν ποιεῖν, καὶ τὸ «διαρπασθήσεται τὰ χρήματα» τῷ φυλακῆν εὐρεῖν, δι' ἧς σωθήσεται, καλύειν, οὐχὶ τῷ τοῦ συμφέρον-

Δημ. καὶ οἱ ἑμῶφρονες μὲ αὐτόν, οὗς ὑπαινίσσονται οἱ λέγοντες τὰς ἐν εἰσαγωγικαῖς τεθείσας λέξεις.— *τὰ χρήματα*]=τὰ χρήματα τοῦ δημοσίου.

§ 56 Ἄλλὰ δεῖ κλπ.] ὁ «ἀλλὰ» εἶνε ἀναιρετικὸς τῆς προηγουμένως διατυπωθείσης ἰδέας. Οἶονεῖ ὁ Δημ. λέγει: «καλὰ καὶ ἅγια εἶνε αὐτὰ, τὰ ὅποια λέγουσιν οἱ μισθωτοὶ τοῦ Φιλίππου ῥήτορες· ἀλλ' αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ εἴπωσιν εἰς τὸν Φίλιππον καὶ ὄχι εἰς σᾶς.—*πειθεῖν*] τὸ ὑποκεῖμ. εἶνε τὸ «τινάς», δηλ. τοὺς προδότας ῥήτορας.—*ἄγειν*] ἐκ τοῦ «πείθειν» ὑποκεῖμ. δὲ τοῦ «ἄγειν» εἶνε τὸ «ὑμᾶς» καὶ τὸ κατωτέρω «τὸν τὰ πολέμου πράττοντα».—οἱ πεπεισμένοι κάθησθε] εἶνε μετὰ πικρᾶς εἰρωνείας εἰρημένον διὰ τὸ ἀφιλοπόλεμον καὶ εἰρηγικὸν πνεῦμα τῶν Ἀθηναίων.—*τὰ γ' ἀφ' ὑμῶν*] =ὅ,τι τοῦλάχιστον ἐξαρτᾶται ἀπὸ σᾶς ὡς πρὸς τὴν τήρησιν τῆς εἰρήνης, σεις δηλ. ἔχετε τὴν διάθεσιν νὰ τηρηθῆ εἰρήνη. Εἶνε καὶ αὐτὰ εἰρημένα μετὰ σαρκασμοῦ.—*νομίζειν*] ὑποκεῖμ. τοῦ «θεῖν», ὑποκειμενὸν δὲ τοῦ «νομίζειν» εἶνε τὸ «τινάς», δηλ. τοὺς προδότας ῥήτορας.—*εἶναι*] ἐκ τοῦ νομίζειν», τὸ δὲ «οὐχ ὅσα...», ἀλλ' ἄ...» εἶνε ὑποκεῖμ. τοῦ «εἶναι», τὸ δὲ «χαλεπά» κατηγοροῦμ. τοῦ ὑποκειμένου.—*καὶ καλύειν*] εἶνε ὑποκεῖμ. τοῦ «θεῖν» καὶ ἔχει ὑποκεῖμ. μὲν τὸ «τινάς ῥήτορας προδότας», ἀντικεῖμ. δὲ τὸ «τὸ διαρπασθήσεται».—*τῷ εὐρεῖν*] δοτ. τοῦ ὄργανου· ἔχει δὲ ὑποκεῖμ. τὸ «τινάς ῥήτορας

προδότας».—*διαρπασθήσεται*] «τὰ χρήματα» ὑποκεῖμ. Κατὰ τοὺς Φιλίππιζοντας ὁ Δημ. καὶ οἱ ἑμῶφρονες πρὸς αὐτὸν συνεβούλευον τοὺς Ἀθηναίους νὰ θυσιάσωσι πολλὰ χρήματα εἰς παρασκευὴν στρατοῦ καὶ διατήρησιν τοῦ ἐν Θράκῃ συνησθηκότος, ἵνα τοῖς δοθῆ (τῷ Δημ. κλπ.) εὐκαιρία πρὸς διαρπαγὴν καὶ καταχρήσεις τῶν δημοσίων χρημάτων.—*εἰφ' ἀποσῆναι*] δοτ. τοῦ ὄργανου. ἔχει δὲ ὑποκεῖμ. τὸ «τινάς ῥήτορας προδότας», Ἡ ἐρμηνεία ὅλης τῆς παραγράφου: «Ἀλλὰ πρέπει βέβαια, ἂν δὲ ἀπατώμαι, νὰ μὴ πείθωσι σᾶς νὰ ἄγετε εἰρήνην, οἵτινες κἀθήσθε πεπεισμένοι, ἀλλὰ τὸν τὰ τοῦ πολέμου πράττοντα· διότι ἂν ἐκεῖνος πεισθῆ, ὅ,τι τοῦλάχιστον ἐξαρτᾶται ἀπὸ σᾶς, ὑπάρχει ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο, τὴν τήρησιν δηλ. τῆς εἰρήνης· νὰ νομίζωσι δὲ ὅτι χαλεπά εἶνε ὄχι ὅσα ἐξοδεύωμεν εἰς σωτηρίαν, ἀλλ' ἔκεῖνα, τὰ ὅποια θὰ πάθωμεν, ἂν δὲν θέλωμεν ταῦτα νὰ κάμνωμεν (ταύτας τὰς θυσίας), καὶ πρέπει νὰ ἐμποδίζωσι τὴν μέλλουσαν διαρπαγὴν τῶν δημοσίων χρημάτων διὰ τῆς ἐβρέσεως προφυλακτικῶν μέτρων, δι' ὧν θὰ σωθῶσι, καὶ ὄχι δι' ἔγκαταλείψεως τοῦ συμφέροντος τῆς πόλεως καὶ πάσης τῆς Ἑλλάδος. Οὕτω νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ἐρμηνευθῆ τὸ χωρίον. Δὲν μοι φαίνεται δὲ ὀρθὸν διὰ λόγους, οὗς δὲν εἶνε τοῦ παρόντος νὰ εἴπω, νὰ λάβωμεν ὑποκεῖμ. τοῦ μὲν *πειθεῖν* τὸ *εὐρεῖν*, τοῦ δὲ *καλύειν*, *εὐρεῖν* καὶ *ἀποσῆναι* τὸ *ὑμᾶς*.

τος ἀποσιῆναι. καίτοι ἔγωγ' ἀγανακτῶ καὶ αὐτὸ τοῦτο, 57
εἰ τὰ μὲν χρήματα λυπεῖ τινὰς ὑμῶν εἰ διαρπασθήσεται,
ἃ καὶ φυλάττειν καὶ κολάζειν τοὺς ἀρπάζοντας ἐφ' ὑμῖν
ἔστι, τὴν δ' Ἑλλάδα πᾶσαν ἐφεξῆς οὕτως Φίλιππος ἀρ-
πάζων οὐ λυπεῖ, καὶ ταῦτ' ἐφ' ὑμῶς ἀρπάζων. τί ποτ' 58

§ 57. αὐτὸ τοῦτο] φανερώνει ἢ
αιτιατικῆ αἰτῆ τοῦ αἰτίου τοῦ ψυχι-
κοῦ παθήματος εἰς τὸ «ἀγανακτῶ».
—*el. . . λυπεῖ . . . Φιλ. δὲ οὐ λυπεῖ*] *el.*
εἶνε ἐπεξηγήσεις τοῦ αὐτοῦ τοῦτο διὰ
τοῦ «εἰ» ἐξενεχθεῖσα, ἐν ᾧ τὸ σύ-
νηθες εἶνε διὰ τοῦ «ἔτι», τὸ ὅποι-
ον τίθεται ἐπὶ βεβαίων ἐκ μέρους
τοῦ λέγοντος ἐκφράσεων, τὸ δὲ εἰ
ἐπὶ ἐνδεχομένων καὶ ὑποθετικῶν.
Ἡ ἀντιθεσις τῶν διὰ τοῦ «μέν, δέ»
δύο μελῶν τῆς ἐπεξηγήσεως ταύ-
της ἐξενέχθη ὡς πρὸς τὰ καθ' ἑ-
κάστα ὅχι τόσον ὁμαλῶς ἕνεκα
τῆς προτάξεως τῶν δύο οὐσιωδε-
στάτων λέξεων: τὰ μὲν *χρήματα*, τὴν
δὲ Ἑλλάδα. Ἡ κυρίως ἀντιθεσις πί-
πτει εἰς τὰς δύο ταύτας θεμελιώ-
δεις ἐνοίας: «εἰ . . . ἐμὲν διαρπασθή-
σεται τὰ χρήματα, λυπεῖ (δηλ. ἢ
διαρπαγῆ), εἰ δὲ ἀρπάξει Φιλ. τὴν
Ἑλλάδα πᾶσαν, οὐ λυπεῖ». — *εἰ δι-
αρπασθήσεται*] εἶνε κυρίως ὑποκείμε-
τοῦ «λυπεῖ». Τὸ δὲ «τὰ χρήματα»
εἶνε ὑποκείμε. «τοῦ διαρπασθήσε-
ται» τεθὲν πρὸ τοῦ «λυπεῖ!» καὶ
ἀποτελοῦν οὕτως εἰπεῖν σχῆμα
ὑπερβατόν. Δὲν νομίζω δὲ ὀρθὸν νὰ
λάβωμεν καὶ ὡς ὑποκείμε. τοῦ «λυ-
πεῖ» τὸ «τὰ χρήματα», νὰ θεωρή-
σωμεν δὲ τὸ «εἰ διαρπασθήσεται» ὡς
συμπληρωτικὴν ἔννοιαν τοῦ «τὰ
χρήματα» ὑποθετικῶς ἐξενεχθεῖσαν
— *καὶ φιλ. καὶ*] ἰδὲ § 1. — *φυλάττειν
καὶ κολάζειν*] «ἑμᾶς» ὑποκείμε. Τὰ

ἀπαρέμφ. εἶνε ὑποκείμε. τοῦ «ἔστι»,
τὸ δὲ «ἐφ' ὑμῖν» (= ἔς τὸ χεῖρ σαρ)
εἶνε κατηγοροῦμ. τῶν ἀπαρεμφά-
των. — *ἐφ' ἑξῆς*] = κατὰ σειράν, τὸ ἐν
κατόπιν τοῦ ἄλλου. δηλ. τὰ διὰ-
φορα μέρη, κράτης τῆς Ἑλλάδος
τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο. — *οὐδωοίαι*] =
ἔτσι δά, ἔπως βλέπετε τώρα. Αἱ
διαρπαγαὶ καὶ λεηλασίαι τῆς Ἑλ-
λάδος ὑπὸ τοῦ Φιλίππου εἶνε πολλὴ
πρόσφατοι καὶ τὰς ἡξέουρον καὶ
τὰς ἐνθυμοῦνται πάντες. Αὐτὸς
εἶνε ὁ λόγος, δι' ὃν ἔθηκε τὸ «οὐ-
τως» τὸ σημαῖνον τι οἰοῦναι δακτυ-
λοδεικτούμενον. — *ἀρπάζων*] ὁ Δημ.
δὲν λέγει: ὅτι ὁ Φιλ. διαρπάξει καὶ
λεηλατεῖ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ὅτι
τὴν κατέχει ὡς κλέπτης, ὡς λη-
στής. Τὸ «ἀρπάζων» φανερώνει
ὅτι τὸ «εἰ διαρπασθήσεται», δηλ.
τὸ αἶτιον τοῦ «οὐ λυπεῖ». — *οὐ λυ-
πεῖ*] ἐπειδὴ ὁ σύνδεσμος εἰ μετὰ τὸ
ἀγανακτῶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ὅτι,
διὰ τοῦτο δὲν ἠκολούθησε τὸ μή,
ἀλλὰ τὸ οὐ. — *καὶ ταῦτα*] ἰδὲ Φ. Γ'. §
13 ἐν τῇ αὐτῇ φράσει. Ἐνταῦθα ἢ
ἄτοπος πρᾶξις εἶνε ἡ λησιτεία τῆς
Ἑλλάδος: ταύτην τὴν ἄτοπον πρᾶ-
ξιν καθιστᾷ ἄτοπωτέραν ἡ προ-
σθήκη τοῦ «ἐφ' ὑμῶν». — *ἐφ' ὑμῶν*] ὁ
προσδιορισμὸς οὗτος ἀνήκει εἰς τὴν
συνεπτυγμένην ἔννοιαν τῆς αἰτιο-
λογικῆς μετοχῆς «ἀρπάζων» =
ἐναντίον ὑμῶν, θέλων νὰ ὑποτάξῃ
σὰς τελευταίους.

§ 58—62. Ἐξ ἰδιοτελείας ῥήτορες τινες λαμβάνοντες μισθῶν
παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας θέλουσι νὰ σᾶς κάμωσι νὰ
πιστεύετε ὅτι οἱ φιλοσόφοι οὐδὲς ποιοῦσι τὸν πόλεμον.
Ἄλλ' ἢ εἰρήνη εἶνε λέξις κενή. Ὁ Φίλ. τῷ ὄντι μᾶς πολεμεῖ
καὶ θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ μᾶς πολεμῇ μέχρι οὐ κατεδαφίσῃ τὰς
Ἀθήνας.

§ 58 τί ποτ' οὖν] τὸ οὖν δηλοῖ
ὅτι ὁ ἐρωτῶν ἀναφερόμενος εἰς ῥη-

θεσιᾶν τινὰ ἰδέαν ζητεῖ πλείονα
διασαφήνισιν αὐτῆς. Τὸ δὲ «ποτέ»

οὖν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸν μὲν οὕτω φανερώς ἀδικοῦντα καὶ πόλεις καταλαμβάνοντα οἶδεις πώποτε τούτων εἶπεν ὡς ἀδικεῖ καὶ πόλεμον ποιεῖ, τοὺς δὲ μὴ ἐπιτρέπειν μηδὲ προεῖσθαι ταῦτα συμβουλευόντας, τούτους πόλεμον ποιεῖν φασίν; ὅτι τὴν αἰτίαν τῶν ἐκ τοῦ πολέμου συμβησομένων δυσχερῶν (ἀνάγκη γάρ, ἀνάγκη πολλὰ λυπηρὰ ἐκ τοῦ πολέμου γίνεσθαι) τοῖς ὑπὲρ ὑμῶν τὰ

59 βέλτιστα λέγειν οἰομένοις ἀναθεῖναι βούλονται· ἡγοῦν-

σημαίνει θαυμασμόν. τὸν μὲν ἀδικοῦντα . καὶ καταλαμβάνοντα] εἶνε μετοχῆς οὐσιαστικοῦ θέσιν ἐπέχουσαι καὶ χρησιμεύουσαι κατ' ὀνομαστικὴν ἐννοεῖται ὡς ὑποκείμεν. τοῦ «ὡς ἀδικεῖ καὶ πόλεμον ποιεῖ» τεθέντα κατὰ πρόληψιν ὡς ἀντικείμενα τῆς κυρίας προτάσεως (εἶπεν). Ἐτέθησαν δὲ ἐν ἀρχῇ, 1) διότι αὐτὰς κυρίως θέλει νὰ ἐξάρῃ διὰ τῆς προτάσεως ὁ βήτωρ, 2) διότι οὕτω ἡ ἀντίθεσις πρὸς τὸ «τοὺς δὲ συμβουλευόντας» γίνεται καταφανεστέρα, καὶ 3) διότι αἱ αἰτιατικαὶ αὐταὶ δύνανται νὰ εἶνε καὶ τοῦ «εἶπεν» ἀντικείμενα.— τοῦτων] = τῶν προδοτῶν, τῶν Φιλιππιζόντων τῶν ὀργάνων τοῦ Φιλίππου.— μὴ ἐπιτρέπειν μηδὲ προεῖσθαι τοῦτα] τὰ ἀπαρέμ. ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ «συμβουλευόντας», ὑποκείμεν. δὲ εἶνε τὸ «ἡμᾶς», τὸ δὲ ταῦτα ἀντικείμενον. Διὰ τοῦ «ταῦτα» ἐννοεῖ τὰς ἀδικπραγίας τοῦ Φιλίππου καὶ καταλήψεις πόλεων ἀνηκουσῶν εἰς τὰς Ἀθήνας.— πόλεμον ποιεῖν] = ὅτι προκαλοῦσιν, ὅτι γίνονται· αἱ τοὶ πολέμου.— ὅτι κλπ. [= διότι· εἶνε ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν προηγηθεῖσαν ἐρώτησιν. Ἡ συνθήκη τῶν λέξεων: «ὅτι βούλονται (οἱ προδοταὶ βήτωρες) ἀναθεῖναι τὴν αἰτίαν τοῖς οἰομένοις λέγειν τὰ βέλτιστα». ἀνάγκη, ἀνάγκη] ἐπαναδιπλωσις, δι' ἧς καθιστᾶ τὸν λόγον παθητικόν καὶ ἐντυπώνει βυθότερον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκρατῶν τὴν σπουδαίαν ἰδέαν ὅτι ἐν τῇ πολέμῳ

συμβαίνουσι καὶ συμφοραί.— ἀναθεῖναι] = νὰ ἀναθέσσωσι τὴν αἰτίαν, νὰ κατηγορήσωσιν ὡς αἰτίους. Ἀνατίθημι: βάλλω τι φορτίον ἐπὶ τινα, ἐπιφορτίζω· ὅθεν μεταφορικῶς: ἀποδίδω, ἀναφέρω τι εἰς ἄλλον ὡς αἴτιον καλοῦ ἢ κακοῦ.

§ 59. Ἠγοῦνται γάρ] εἶνε ἡ αἰτιολογία τοῦ διὰ τί θέλουσιν οἱ Φιλιππιζόντες νὰ βίβωσι τὸν σπόρον τῆς διχονοίας μεταξὺ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν συμβουλευόντων τὰ βέλτιστα.— ὁμοθυμῶδ' ἐκ μιᾶς γνώμης] εἶνε πλεονασμὸς = ἐνὶ θυμῷ καὶ μὴ γνώμῃ.— κρατῆσε ν καὶ εἶσεσθαι] ἀντικείμεν. τοῦ «ἡγοῦνται». — μισθαρνεῖν] ὑποκείμεν. τοῦ εἶσεσθαι.— αὐτοῖς] ὁριστικὴ εἰς τὸ «εἶσεσθαι καὶ ὑποκείμεν. τοῦ μισθαρνεῖν = νομίζουσιν ὅτι ἡμεῖς καὶ ἐκεῖνοι θὰ φανῆτε ἀνώτεροι· καὶ αὐτοὶ δὲν θὰ δύνανται πλέον νὰ λαμβάνωσι μισθὸν παρὰ τοῦ Φιλίππου—διότι, ὅταν αἱ Ἀθηναὶ νικήσωσι τὸν Φίλ., δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλέον λόγος νὰ συντηρῇ οὗτος διὰ χρημάτων Μακεδονικὸν κόμμα ἐν Ἀθήναις, ἅρα θὰ τοὺς κοπῇ ὁ μισθός.— ἂν δὲ] εἶνε ἀνταπόδοσις τοῦ προηγηθέντος «ἂν μὲν». — ἀπὸ τῶν πρώτων θορύβων] = ἀπὸ τῶν πρώτων θορύβων, ἀπὸ τῶν πρώτων φόβων, οὓς προξενεῖ ὁ πόλεμος, ἀπὸ τῆς πρώτης ταραχῆς διὰ τὴν δυστοχίαν, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς.— αἰτιασάμενοι] χρονικὴ μετοχή.— πρὸς τὸ κρίνειν] = εἰς τὸ νὰ σύρετε εἰς τὸ δικαστήριον καὶ νὰ κρίνετε, ἂν εἶνε ἔνοχοι ἢ ὄχι· οἱ τινὲς οἱ συμβουλευσάντας

ται γάρ, ἂν μὲν ὑμεῖς ὁμοθυμαδὸν ἐκ μιᾶς γνώμης Φίλιππον ἀμύνησθε, κἀκείνου κρατήσιν ὑμᾶς καὶ αὐτοῖς οὐκ ἐΐσει μιοθυρεῖν, ἂν δ' ἀπὸ τῶν πρώτων θορύβων αἰτιασάμενοί τινας πρὸς τὸ κρῖναι τράπησθε, αὐτοὶ μὲν τούτων κατηγοροῦντες ἀμφοτέρ' ἔξιν, καὶ παρ' ὑμῖν εὐδοκιμήσιν καὶ παρ' ἐκείνων χρήματα λήψασθαι, ὑμᾶς δ' ὑπὲρ ὧν διῆ παρα τούτων δίκην λαβεῖν, παρὰ τῶν ὑπὲρ ὑμῶν εἰρηκτόων λήψασθαι. αἶ μὲν ἐλλίδες αἰῶ

ἡμᾶς νὰ πολεμήσετε, οἱ ὑπερασισταὶ τῶν συμφερόντων σας, κατηγορηθέντες παρ' ἡμῖν.—αὐτοὶ μὲν] ἢ ἀπόδοσις εἶνε εἰς τὸ «ὑμᾶς δέν». Δὲν ἐτέθησαν δὲ καὶ τὰ δύο ὁμοιοπώτως, διότι δὲν πρόκειται περὶ τῶν αὐτῶν προσώπων. Διὰ μὲν τοῦ «αὐτοῖς» ἔννοοῦνται οἱ μισθωτοὶ ῥήτορες, διὰ δὲ τοῦ «ὑμᾶς» οἱ λοιποὶ Ἀθηναῖοι.—Τούτων κατηγοροῦντες] δηλ. τῶν τινῶν, ὡς τοῦ Δημοσθένους καὶ τῶν ὁμοφρόνων του.—αὐτοὶ μὲν ἔξιν, ὑμᾶς δὲ λήψασθαι] τὰ ἀπαρέμ. ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ «ἡγοῦνται» καὶ ἔχουσιν ὑποκείμεν. ἐκεῖνο μὲν τὸ «αὐτοῖς», διότι εἶνε ταυτοπροσωπία, τοῦτο δὲ τὸ «λήψασθαι» τὸ «ὑμᾶς», διότι εἶνε ἑτεροπροσωπία.—καὶ ..εὐδοκιμήσειν καὶ...λήψασθαι] εἶνε ἐπεξηγήσεις τοῦ «ἀμφοτέρω».—εὐδοκιμήσειν] οἱ μισθωτοὶ ῥήτορες θὰ εὐδοκιμήσωσι παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, διότι θὰ νομισθῶσιν ὡς προϋδόντες τᾶς περιστάσεις αὐτᾶς.—ὑπὲρ ὧν] = δι' ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὅποια. Ἔννοε τὴν πρώτην κατάπληξιν τοῦ πολέμου, ἣτις ἀφίεται εἰς τὰ μισθάρνα αὐτὰ ὄργανα τοῦ Φιλίππου, διότι αὐτὰ ἐσυνήθισαν τὸν λαὸν εἰς τὴν βραθυμίαν, αὐτὰ κατέστησαν αὐτὸν δειλόν.—καὶ αὐτῶν] δηλ. τῶν προδοτῶν, οἵτινες κατηγοροῦσι τοὺς πατριώτας.—δίκην λαβεῖν] = νὰ τοὺς τιμωρήσετε. Συνήθως ἐπὶ μὲν ἐνεργείας λέγεται: τιμωροῦμαι τινα, δίκην λαμβάνω παρὰ τίνος, δίκην ἐπιτιμῶμι τίνι, ἐπὶ δὲ πάθος: τιμωροῦμαι ὑπό τίνος.

δίκην δίδωμι τίνι ἢ ὑπό τίνος.

§ 80. αὐτοὶ] εἶνε ὑποκείμενον ἔλκυσθέν πρὸς τὸ οὐσιαστικὸν κατηγορούμενον «ἐλλίδες». Τὰ «αὐτοῖς» ἐκ προσώπει ὀθωρεῖται τὴν ἀνώτερον δηλωθεῖσαν ἔννοιαν. Οἰοεὶ ὁ Δημ. λέγει: ἴδοθι περιμένουσιν οἱ μισθωτοὶ ῥήτορες καὶ ἴδοθ' ὁ σκοπὸς τοῦ κατηγορητήριου (= τοῦ κατασκευάσματος τῶν αἰτιῶν). Δηλ. ὁ σκοπὸς τοῦ βουλοῦντο ἰτινες πόλεμον ποιῆσαι. Οἰδάντι παλαιὸς τοῦ Δημ. ἤθελον νὰ ἔχωσιν ὡς ἐπιχείρημα τὸ βουλοῦντο ἰτινες πόλεμον ποιῆσαι. Ἐπὶ τούτου δὲ τὸ ἐπιχειρήματος κατόπιν στηριζόμενοι, ἔν ὁ πόλεμος ἀπέβαινε ἀτυχῶς, νὰ ἐνάγκωσιν εἰς δίκας τοὺς συμβουλευόντας τὸν πόλεμον, ὅτι αὐτοὶ ἔθην ἡσαν οἱ αἰτιοῦστές.—ὡς ἀρα] ἴδὲ Φιλ. Γ', § 47 ἐν τῇ αὐτῇ φράσει.—ἐγὼ δὲ κλπ.] ταῦτα ἀποτελοῦσιν ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἡγοῦμενα.—οὐ γράψαντο] γεν. ἀπόλυτος ἐναντιωματικῆ.—Καὶ δὲ] πρβλ. § 18.—μὴ προσποιεῖσθαι πολεμεῖν] = προσποιεῖσθαι μὴ πολεμεῖν ἡμῖν ἐκείνον τὸ ἀρνητικὸν δηλ. μέρος τοῦ ῥήματος τοῦτου μεταφέρεται ὑπερβατῶς εἰς τὴν ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτωμένην ἔννοιαν, ὡς ἐνταῦθα εἰς τὸ πολεμεῖν τὸ δὲ προσποιεῖσθαι δὲν ἔχει ἐνταῦθα τὴν σημασίαν ἐφ' ἧς καὶ ἡ σημερινὴ ἑλληνικὴ μεταχειρίζεται τὸ ῥῆμα, ἀλλὰ σημαίνει: δισχυρίζομαι = ἐάν ὄμως θέλωμεν ἡμεῖς νὰ δισχυρίζομεθα ὅτι ἐκεῖνος (ὁ Φιλ.) δὲν μᾶς πολεμεῖ. Δυνάμεθα ὁμως νὰ μὴ παρα-

τούτων αὐτοί, καὶ τὸ κατασκευάσμα τὸ τῶν αἰτιῶν, ὡς ἄρα βούλονται τις πόλεμον ποιῆσαι. ἐγὼ δ' οἶδα ἀκριδῶς ὅτι, οὐ γοῦψαντος Ἀθηναίων οὐδενὸς πόλειον, πολλὰ Φίλιππος ἔχει τῶν τῆς πόλεως καὶ νῦν εἰς Καρδῖαν πέποιθε βοήθειαν. εἰ μέντοι βουλόμεθ' ἡμεῖς μὴ προσποιεῖσθαι πολεμεῖν ἡμῖν ἐκεῖνον, ἀνοπτότατος πάντων ἂν εἴη, εἰ τοῖτ' ἐξελέγχοι. ὅταν γὰρ οἱ ἀδικούμενοι ὁ ἀρνῶνται, τί τῷ ἀδικούντι προτάκει; ἀλλ' ἐπειδὴν ἐβ'

δεχθῶμεν υπερδατόν. Τότε τὸ «μὴ προσποιεῖσθαι» = κρύπτειν = ἐάνθρωπος θέλωμεν ἡμεῖς νὰ κρύπτωμεν τὸ ὅτι μᾶς πολεμεῖ ἐκεῖνος (β' Φιλ.), ἤθελεν εἶνε μωρότατος, ἐάν ἤθελε φανερώσθαι (ἐξελέγχοι) ὅτι κρύπτομεν ἡμεῖς. Οὕτω πρέπει νὰ ἔννοηθῆ τὸ «εἰ ἐξελέγχοι» — εἰ τοῦτο ἐξελέγχοι] ὑποκείμ' εἶνε ὁ Φιλ. παραλαβανόμενον ἐκ τοῦ πολεμεῖν ἐκεῖνον. Ἡ ἔνοια: ἐάν ἤθελεν ἀνασκευάζῃ, ἀναιρῆ τὸν δισχυρισμὸν μας, ἔτι δηλ. δὲν μᾶς πολεμεῖ ἢ ἐν ἄλλαις λέξεσιν: ἐάν ἤθελε λέγειν ὅτι εἶνε ψευδὲς τὸ ὅτι δὲν μᾶς πολεμεῖ, τὸ δὲ ἀληθὲς εἶνε ὅτι μᾶς πολεμεῖ. — ὅταν γὰρ οἱ ἀδικούμενοι ἀρνῶνται] ὑπονέσεται τὸ ἀδικεῖσθαι ἢ τοῦλάχιστον δευτέρου ἀδικούμενοι = διότι. ὅταν οἱ ἀδικούμενοι λέγωσιν ὅτι δὲν ἀδικοῦνται, τί πρέπει ὁ ἀδικῶν νὰ βεβαίωσ' ὅτι τοῦ ἀδικεῖ; ἀνευ δὲ ἐρωτήσεως = ὅταν οἱ ἀδικούμενοι λέγωσιν ὅτι δὲν ἀδικοῦνται, πρέπει νὰ μὴ ἔρχεται ὁ ἀδικῶν νὰ βεβαίωσ' ὅτι τοῦ ἀδικεῖ; διότι, ἐάν τοῦτο πράξῃ, θὰ εἶνε ὁ μωρότατος ἕλων τῶν ἀνθρώπων.

§ 61. ἐκεῖνος μὲν γὰρ κλπ.] Αἰτιολογεῖ ὑπονοουμένην τινὰ ἔνοιαν ἔξωθεν, ὡς π.χ. τὸ καὶ διὰ τὴν ἐρωτῶ τοῦτι; διότι κλπ. διὰ τῆς αἰτιολογικῆς αὐτῆς προτάσεως ὁ Δημ. φέρει εἰς ἀντίφασιν καὶ ἀμυχανίαν τοὺς ἰσχυρίζομένους τὸ ἐναντίον ὡς μὴ ἔχοντες τί νὰ ἀποκριθῶσι· διὰ τοῦτο ἀφῆκε σκοπίμως τὸν μὲν ἀνανταπόδοτον. — ὄντων] γεν. ἀπόλ. ἐναντιωματικῆ. — εὐ πολεμεῖν] ἐν-

νοεῖται τὸ φῆσαι. Ταῦτα πάντα ἀναφέρονται εἰς τὴν ὑποκρίσιν τοῦ Φιλίππου. — ὡσπερ οὐδ' Ὀρειται] ἔννοεῖται τὸ ἔφη. Ὡς πρὸς τὸ γεγονὸς ἰδὲ Φιλ. Γ', § 59 καὶ ἐξῆς. — Φεραῖοι] ἰδὲ Φιλ. Γ', § 12. Ὀρ., Φερ. Ὀλυμπ.] τὰ γεγονότα ταῦτα ὁ Δημ. δὲν ἀναφέρει κατὰ κατιοῦσαν χρονολογικὴν σειρὰν, δηλ. πρότερον τὰ προγενέστερα καὶ ὑστερον τὰ κατόπιν· ἀλλὰ τὰ ἀναφέρει κατὰ ἀνιοῦσαν, δηλ. τὰ μεταγενέστερα πρότερον καὶ τὰ προγενέστερα ὑστερον. Ἰδοὺ πότε συνέδησαν ταῦτα· τὸ 342 π.χ. τὰ τῶν Ὀρειτῶν, τὸ 344 τὰ τῶν Φεραίων καὶ τὸ 349—348 τὰ τῶν Ὀλυμπίων. — ἢ... φηλομεν;] ὁ ἢ ἐνταῦθα εἶνε λυτικὸς, λύει δηλ. τὴν ἐκδηλωθεῖσαν ἀπορίαν διὰ τῆς προηγηθείσης ἐρωτηματικῆς προτάσεως: «τί φήσομεν τότε;» ὁ ἢ οὗτος πολ- λάκις ἐκφέρει ἐρώτησιν δευτέραν μετὰ προηγηθείσαν ἄλλην. Καὶ διὰ μὲν τῆς πρώτης ἐρωτήσεως δηλοῖ ὁ ἐρωτῶν τὴν ἀπορίαν αὐτοῦ ἐν γένει, διὰ δὲ τῆς δευτέρας οἰοεὶ ἐπανορθῶν ἑαυτὸν ἐξηγεῖ περίστασιν τὴν κατὰ τὴν εἰκασίαν αὐτοῦ μόνην δυνατὴν εἰς ἀπόκρισιν. Οὕτω ἐκ τοῦ ἀρίστου καὶ φήσομεν; μεταφέρει τὴν ἀπορίαν εἰς ἐν τι ἄρισμένον (ἢ καὶ τότε... φήσομεν;) — πόλεμον] ἢ λέξις αὕτη κυρίως πρέπει νὰ τονισθῆ ἐξ ἕλων τῶν ἀποτελοῦσῶν τὴν ἐρώτησιν ταύτην. Ἡ ἐξήγησις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς παραγράφου: Ἄλλ' ὅταν βασιλεῖ καθ' ἡμῶν τῶν ἰδίων, τί θὰ εἰπωμεν τότε; ἢ καὶ τότε θὰ εἰπωμεν ἔτι

ἡμᾶς αὐτοὺς ἴη, τί φήσομεν τότε; ἐκεῖνος μὲν γὰρ οὐ πολεμεῖν, ὡς περ οὐδ' Ὀρείταις, τῶν στρατιωτῶν ὄντων ἐν τῇ χώρᾳ, οὐδὲ Φεραιοῖς πρότερον, πρὸς τὰ τεῖχνη προσβάλλων, οὐδ' Ὀλυνθίοις ἐξ ἀρχῆς, ἕως ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ τὸ στράτευμα παρῆν ἔχων. ἢ καὶ τότε τοὺς ἀμύνεσθαι κελεύοντας πόλεμον ποιεῖν φήσομεν; οὐκοῦν ὑπόλοιπον δουλεύειν· οὐδὲ γὰρ ἄλλο γ' οὐδὲν ἐνι.

Καὶ μὴν οὐχ ὑπὲρ τῶν ἴσων ὑμῖν τε καὶ τισι τῶν ἄλ- 62
λων ἀνθρώπων ἔσθ' ὁ κίνδυνος· οὐ γὰρ ὑφ' αὐτῶ ποιή-
σασθαι τὴν πόλιν βούλεται Φίλιππος ὑμῶν, οὐ, ἀλλ' ὄλωσ
ἀνελεῖν. οἶδε γὰρ ἀκριβῶς ὅτι δουλεύειν μὲν ὑμεῖς οὐτ'
ἐθέλησετε, οὐτ', ἐὰν ἐθέλητε, ἐπιστήσεσθαι (ἀρχεῖν γὰρ

πόλεμον ποιοῦσιν οἱ συμβουλευόντες
νὰ ἀμυνώμεθα; Τὰ ἀπὸ τοῦ: «ἐχει-
νος μὲν γάρ. . .» μέχρι τοῦ «ἔ-
χων» πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς
παρενθετικὴ πρότασις.—καὶ τότε]
δηλ. ὅταν καθίξῃ καθ' ἡμῶν αὐ-
τῶν.—[ὅκοῦν] εἶνε τὸ συμπέρα-
σμα, ὅπερ συναίει ὁ Δημ. ἐκ τῆς
εἰς τὴν ἐρώτησίν του ἀπαντήσεως,
ἧτις δὲν ἐγένετο μὲν, ἀλλ' εὐκό-
λως νοεῖται ὅτι εἶνε ἡ ἐξῆς:
«Μάλιστα καὶ τότε θὰ εἰπωμεν
ὅτι πόλεμον ποιοῦσιν οἱ συμβου-
λεύοντες τὴν ἄμυναν». — οὐ γὰρ
ἄλλο γ' οὐδὲν ἐνι] τὴν αἰτιολογίαν
ἐξέφερεν ὁ Δημ. κατὰ τὸ λογικόν
ἄξιωμα τῆς τοῦ μέσου ἢ τρίτου
ἀποκλείσεως· ἀληθῶς, ἐὰν ὁ Φ.
καθίξῃ κατὰ τῆς Ἀττικῆς, ἡμεῖς
δὲ δὲν ἀμυνώμεθα, οὐδὲν ἄλλο
ἠπολείπεται εἰμὴ νὰ γείνωμεν
δοῦλοι.

§ 62. Καὶ μὴν κτλ.]—καὶ τῶ ὄν-
τι ἡμεῖς καὶ τινες τῶν ἄλλων ἀν-
θρώπων δὲν κινδυνεύετε τὸν αὐτὸν
κίνδυνον. (Περὶ τοῦ «καὶ μὴν»
ἰδὲ Φιλ. Γ', § 65) Οἱ ἄλλοι δηλ.
Ἕλληνες ἠγωνίζοντο πρὸς τὸν
Φίλ. ὑπὲρ μόνης τῆς ἀνεξαρτησίας
των, ἐν φῶ οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὲρ τῶν
ἐσχάτων (§ 63), περὶ ζωῆς δηλ.
ἢ θανάτου! = ὑφ' αὐτῶ] ἐπέχει
θεσιν κατηγορουμένου = ὑπήκο-
ον· ἡ δὲ «ὑπό» σημαίνει τὸ ὑπο-
κάτω—οὐ οὐ... ἐπαναδίπλωσις· ἰδὲ

§ 58. — ἀλλ' ὄλωσ; ἀνελεῖν] πρὸβλ. §
11...κατέχθηρὸς ὅλη τῇ πόλει καὶ ἐφῆς
πόλεως ἐδάφη. Τὰ ἀποτελέσματα
ἀπέδειξαν ὅτι ὁ Δημ. ἠπατάτο τοι-
αῦτα φρονῶν περὶ τοῦ Φιλίππου. Ὁ
βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας μετὰ τὴν
ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην ὄχι μόνον δὲν
μετεχειρίσθη σκληρῶς τοὺς Ἀθη-
ναίους, ὄχι μόνον δὲν ἠθέλησε νὰ
καταδαρῆσθαι τὰς Ἀθήνας, ἀλλὰ καὶ
εἰς τὸν προτεινόμενον τοῦτο ἀπῆντη-
σεν ὅτι θὰ ἐπιστήσῃ πολὺ τὴν ἡπεί-
ροσιν του νὰ μὴ καταστρέψῃ τὸν
τόπον τῆς δόξης του. — δουλεύειν].
Ὁ Δημ. σίονεῖ προμαντεύων τὴν
δουλείαν ἣδη τὸ πρῶτον ἐν τῶ περὶ
τῶν ἐν Χερρονήσῳ λόγῳ του κά-
μνει χρῆσιν τῆς ἀπεχθεστάτης αὐ-
τῆς εἰς τοὺς Ἀθηναίους λέξεως μετὰ
πόνοῦ ψυχῆς ἀναπαλῶν τὸ ἄλλοτε
ἄξιωμα καὶ τὸ τῆς πόλεως μεγα-
λειον. Οὕτω καὶ ὁ Περικλῆς ἐν Θου-
κυδ. 2, 63 «τὸ γὰρ ἀπαργμον οὐ
σφίξεται μὴ μετὰ τοῦ δραστηρίου
τεταγμένου, οὐδὲ ἐν ἀρχούσῃ πόλει
ἔυμαρται, ἀλλ' ἐν ἐπηκόῳ ἀσφαλῶς
δουλεύειν». Ἐν δὲ τῶ περὶ τοῦ στε-
φάνου λόγῳ § 203... οὐδ' ἠδυνήθη
πώποτε οὐδεὶς... πεσοῖαι τὴν πόλιν
τοῖς ἰσχυροῖσι μὲν, μὴ δίκαια δὲ
πράττουσι προσθεμένην ἀσφαλῶς
δουλεύειν, ἀλλὰ κλπ.— ἐπισητήσε-
σθε] τὸ ἐπιστάται συντασσόμενον
μετ' ἀπαρμειφ. σημαίνει: δύναμαι =
οὔτε θὰ θυνηθῆτε. — πράγματα δὲ

εἰώθατε), πούγματα ἐξ παρασχεῖν αὐτῶ, ἂν καιρὸν λάβητε, πλείω τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἀπάντων δυνήσεσθε. διὰ ταῦτα ὑμῶν οὐχὶ φείσεται, εἴπερ ἐγκρατῆς γενήσεται. ὡς οὖν ὑπὲρ τῶν ἐσχάτων ἐσομένου τοῦ ἀγῶνος, οὕτω προσήκει γιγνώσκειν, καὶ τοὺς πεπρακότας αὐτοὺς ἐκείνῳ φανερώς ἀποτιμωανίσαι· οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστι τῶν ἐξω τῆς πόλεως ἐχθρῶν κρατῆσαι, πρὶν ἂν τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ πόλει κολάσῃτ' ἐχθρούς, ἀλλ' ἀνάγκη 63 τούτοις ὥπερ προδότοις προσπταίσαντας ὑστερίζειν ἐκεί-

παρασχεῖν] = ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ «δυνήσεσθε» = νὰ προξενήσετε δὲ ἐνοχλήσεις (μπελάδες), κινδύνους εἰς αὐτόν. — τῶν ἄλλων ἀνθρώπων] εἶνε

ὁ δεύτερος ὅρος τῆς συγκρίσεως εἰς τὸ «πλείω» βραχυλογικῶς καὶ συνεπτυγμένως ἀντὶ τοῦ: τῶν (πραγμάτων) τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

§ 63—69. Ἴνα νικήσετε τοὺς ἐξω ἐχθρούς, πρέπει νὰ τιμωρήσετε τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ πόλει. Ἡ εὐχαρίστησις τῶν Ἀθηναίων πρὸς τοὺς προδότας πύκνολυσε τὸ ἔργον τοῦ Φιλίππου, τῷ ἐπέτρηψε νὰ μεγαλυνοῦθῃ ἐν πλήρει εἰρήνῃ. Ἡ μισθολογία ῥήτορες ἐπλοῦτησαν· ἡ δὲ Ἀθῆναι ἐταπεινώθησαν καὶ ἀπεργυνώθησαν.

§ 63. ὡς... ἐσομένου τοῦ ἀγῶνος] Ἀπὸ σκέψεως σημαντικὰ ῥήματα. σὺν τῷ διαδοσθῆναι γνώμῃν ἔγω, τὸ θεωρῶ, τὸ γινώσκω, ἐξαρτᾶται πολλάκις μετοχὴ μετὰ τοῦ ὡς κατὰ πτώσιν γενικὴν. Δυνατὸν δὲ νὰ ἀναλύωμεν τὴν σύνταξιν ταύτην ὡς ἐξῆς: τὸ μὲν ὑποκείμεν. τῆς μετοχῆς νὰ ἀναφέρωμεν εἰς τὸ σκέψεως σημαντικὸν ῥήμα ὡς ἀντικείμεν. ἢ ὡς ἐμπρόθετον προδιορισμὸν συνήθως μετὰ τῆς πρὸς προθέσεως, τὴν δὲ μετοχὴν νὰ μεταβάλλωμεν εἰς ἐγκλισιν τοῦ αὐτοῦ χρόνου, ἀποβίθοντας εἰς τὸ ὡς τὴν δυνάμιν, ἣν μετὰ μετοχῆς συντασσόμενον ἔχει. Ἐν τῷ προκειμένῳ χωρὶς τὸ: «τὸ ἀγῶνος» εἶνε ὑποκείμεν. τῆς μετοχῆς «ἐσομένου», ἀναφέρεται δὲ εἰς τὸ «γινώσκειν» καθ' ὃν τρόπον ἀνωτέρω εἶπομεν. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν τὸ: ὡς ἐσομένου τοῦ ἀγῶνος. οὕτω προσήκει γινώσκειν = ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ἐστὶ ὁ ἀγὼν θὰ εἶνε ὑπὲρ τῶν ἐσχάτων (Ἰωῆς δηλ. ἢ θανάτου) τοιοῦτο τρόπος πρέπει νὰ φρονήτε περὶ αὐτοῦ— οὕτω] τὸ δεικτικὸν τοῦτο

ἐπίρρημα τιθέμενον μετ' ἐμφάσεως κατόπιν μετοχῶν ἀνακόπτει ἐπ' ὀλίγον τὸν ῥοδὸν τοῦ λόγου, ἵνα οἱ ἀκραταὶ σκεφθῶσι πότος τέλος πάντων νὰ εἶνε ἐκεῖνος ὁ τρόπος, κατὰ τὸν ὅποιον θὰ ἀγωνισθῶσι = πῶς. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν τὸ «οὕτω» ἀνακεφαλαιοῖ τὴν ὑποτιθεμένην φράσιν «ὡς... ἐσομένου τοῦ ἀγῶνος». — φανερώς] εἰς τὸ «ἀπερανώτατος» καὶ ὀχιεῖς τὸ «ἀποτιμωανίσαι». — ἀποτιμωανίσαι] ἰδὲ Φιλ. Γ', § 61. — οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν] κατὰ σχῆμα ῥητορικὸν ἐπαναδιπλώσεως ἢ ἐπιζυγώσεως πρὸς πλείονα ἐπιβεβαίωσιν τῆς γνώμης του. — τοῖσι] δοτ. εἰς τὸ προσημαστικῶς· ἐννοεῖ δὲ τοὺς ἐν τῇ πόλει ἐχθρούς. — προβόλοις] εἶνε σκόπελοι ἐξέχοντες εἰς τὴν θάλασσαν. Πρὸς τοὺς τοὺς βράχους τοὺς ἐξέχοντας (= τοὺς προδότους) εἰς τὴν θάλασσαν, εἰς οὓς προσαράσσουσιν τὰ πλοῖα, παραβάλλει ὁ Δῆμ. τοὺς οἰκοὶ ἐχθρούς. — ὑστερίζειν ἐκείνων] νὰ μένετε ὀπίσω ἀπὸ ἐκείνους (τοὺς ἐξω ἐχθρούς)· δηλ. νὰ μὴ δύνασθε νὰ τιμωρήσετε αὐτούς.

νων. πόθεν οἴεσθε νῦν αὐτὸν ὑβρίζειν ὑμᾶς (οὐδὲν γὰρ 64
 ἀλλ' ἔμοιγε δοκεῖ ποιεῖν ἢ τοῦτο) καὶ τοὺς μὲν ἄλλους εὖ
 ποιοῦντα, εἰ μὴδὲν ἄλλο, ἐξαπατᾶν, ὑμῖν δ' ἀπειλεῖν ἦδη;
 οἷον Θετταλοὺς πολλὰ δοὺς ὑπαγάγετ' εἰς τὴν νῦν πα-
 ρούσαν δουλείαν· οὐδ' ἂν εἰπεῖν δύναται· οὐδεὶς ὄσα
 τοὺς ταλαιπώρους Ὀλυνθίους πρότερον δοὺς Ποτειδαίαν
 ἐξηπάτησε καὶ πόλλ' ἕτερα· Θηβαίους τὰ νῦν ὑπάγει
 τὴν Βοιωτίαν αὐτοῖς παραδοὺς καὶ ἀπολλάξας πολέ-

§ 64. πόθεν οἴεσθε) ἀσύνδετον πρὸς
 τὰ προηγούμενα ῥητορικῶς. Ἡ
 ἀπάντησις εἰς τὴν ἐνταῦθα γενο-
 μένην ἐρώτησιν γίνεται κατωτέρω
 ἐν § 66, ἐνθα ἐπαναλαμβάνεται ὑπὸ
 νέου τύπου ἢ ἐρώτησις «τί ποτ' οὖν
 ἐκείνωσ τοῖς ἄλλοις..... προσφέρε-
 ται;».—*ὑβρίζειν ὑμᾶς*] τὸ ὑβρίζειν
 μετὰ αἰτιατικῆς καὶ μάλιστα προ-
 σώπου ἐσήμαινε τὴν μεγίστην καὶ
 χειρίστην προσβολήν. ἦν ἡδυνάτο
 τις νὰ κάμῃ κατὰ ἐλευθέρου πολί-
 του πολλῶθ δὲ ἄλλου, ὡς ἐνταῦθα,
 κατὰ κυριάρχου δημοκρατικοῦ
 λαοῦ· διὰ τοῦτο ἔσπευσεν ὁ ῥήτωρ
 νὰ δικαιολογήσῃ διὰ τῆς παρενθε-
 τικῆς προτάσεως «οὐδὲν γὰρ κλπ.»
 τὴν βλάσφημον τρόπον τινὰ κατὰ
 τοῦ προσώπου τῶν Ἀθηναίων φρά-
 σιν. πρβλ. Λουκιαν. Σολοικ. 10 «ὅτι
 τὸ μὲν οὐ ὑβρίζειν τὸ σώμα ἐστὶ τὸ
 σὸν, ἦτοι πληγαῖς, ἢ θερμοῖς ἢ καὶ
 ἄλλω τρόπῳ, τὸ δὲ εἰς αὐτὸν (ὑβρίζειν),
 ὅταν εἰς τι τῶν αὐτῶν γίνεται ἢ
 ὕβρις». — *τοὺς μὲν ἄλλους εὖ ποιοῦντα.
 εἰ μὴδὲν ἄλλο, ἐξαπατᾶν*] ἢ μετοχή
 εἶνε ἢ χρον. ἢ τροπικῆ. τὸ δὲ «εἰ
 μὴδὲν ἄλλο» εἶνε φράσις ἑλλησπικῆ
 — *εἰ μὴδὲν ἄλλο καλὸν ποιεῖ*, πάν-
 τως τοὐλάχιστον τοὺς ἐξαπατᾶ εὖ
 ποιοῦν αὐτοὺς (=εὐεργετῶν) δη-
 λαθῆ ὁ Φιλ. εἰς δὲν σκέπτεται καλ-
 λιτερόν τι παρά τὸ νὰ τοὺς ἀπατᾶ.
 τοὺς ἀπατᾶ τοὐλάχιστον φενακίζων
 αὐτοὺς μεγαλοπρεπέστερον παρά
 σᾶς, οὓς ἀπειλεῖ ἤδη. Δὲν εἶνε ὀρθόν
 τὴν ἑλλησπικὴν φράσιν «εἰ μὴδὲν
 ἄλλο» νὰ τὴν συμπληρώσωμεν διὰ
 τοῦ «κακὸν ποιεῖ». ὅτι δὲ οὕτως

ἔχει, παράβαλε 19, 98: «ἢ δὲ ὑπὲρ
 τῆς εἰρήνης ἀπολογία, καὶ εἰ μὴδὲν
 ἄλλο, τοῦνομα γούν ἔχει φιλόφρων-
 τον». — *οἷον*] τοῦτο κατανήσαν
 ἐπίρρημα χρησιμεύει καὶ εἰς σύν-
 δεσιν μερικῶν προτάσεων ἐπεξη-
 γουσῶν γενικωτέρας, ὡς ἐνταῦθα,
 ἐνθα ὁ ῥήτωρ διασαφηνίζει τὴν
 ἰδέαν ὅτι ὁ Φιλ. τοὺς μὲν ἄλλους
 ἐξαπατᾶ εὐεργετῶν ὅμως αὐτοὺς,
 τοὺς δὲ Ἀθηναίους ἀπειλεῖ. — *Θετ-
 ταιούς*] ὁ Φιλ. τὸ 352 ἦλθεν εἰς
 τὴν Θεσσαλίαν, ἵνα βοηθήσῃ τοῖς
 Θεσσαλοῖς κατὰ τῶν τυράννων τῶν
 Φερῶν καὶ κατὰ τῶν συμμάχων
 τούτων Φωκίων. Κατὰ τὸ τέλος
 τοῦ 346 παρέδωκεν ὁ Φιλ. εἰς τοὺς
 Θεσσαλοὺς τὴν Μαγνησίαν, ἣν ἐξή-
 λθον ἐπιμόνως ἀπὸ μακροῦ χρό-
 νου, καὶ τὴν Νίκαιαν φρούριον ἐν
 ταῖς Θερμοπύλαις, ἣν ἀρτίως οἱ Φω-
 κεῖς ἔδωσαν εἰς αὐτόν. Ἀλλ' ἐγκα-
 θίσθρυσεν ἐν Θεσσαλίᾳ ἀρχὴν δέκα
 ἀνδρῶν τοποθετήσας ἐν τῇ ἀκροπό-
 λει φρουράν, καὶ ὕστερον ὅτε ἡ
 Θεσσαλία πάλιν διηρέθη (τὸ 342
 π.Χ.) εἰς τέσσαρα μέρη, τὴν Θεσσα-
 λιῶτιν Φθιώτιν, Πελασγιῶτιν καὶ
 Ἐστιασιῶτιν, ἔταξεν εἰς ἕκαστον
 μέρος τὴν τετραρχίαν. πρβλ. Φιλ.
 Γ' § 26 καὶ Φιλ. Β' § 20 καὶ ἐξῆς. —
ὑπαγάγετε] = τοὺς εὐρεε δολίως: —
δουλείαν] οὐχὶ πράγματι δουλείαν,
 ὑποταγὴν δηλ. τῷ Φιλ. καὶ στέρη-
 σιν τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν καὶ αὐ-
 τονομίας, ἀλλ' οἷαν παριστᾶ αὐτὴν
 ἐν Φιλ. Β' § 22: «προδοκᾶν τὴν
 καθεστῶσαν νῦν δεκαταρχίαν ἐσε-
 σθαι παρ' αὐτοῖς;» καὶ Φιλ. Γ' §

65 μου πολλοῦ καὶ χαλεποῦ· ὥστε καρπωσάμενοί τιν' ἔκαστοι τούτων πλεονεξίαν, οἱ μὲν ἦδη πεπόνθασιν ἃ δὴ πεπόνθασιν, οἱ δ' ὅτι ἂν ποτε συμβῆ πείσονται. ὑμεῖς δ' ὧν μὲν ἀπεστέρησθε σιωπῶ· ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι, πόσ' ἐξηπάτησθε, πόσων ἀπεστέρησθε. οὐχὶ Φωκέας, οὐ Πύλας, οὐχὶ τὰ ἐπὶ Θράκης, Δο-

26 «οὐχὶ τὰς πολιτείας καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν παρήρηται καὶ τετραρχίας κατέστησεν, ἵνα μὴ μόνον κατὰ πόλεις, ἀλλὰ καὶ κατὰ ἔθνη δουλεύωσιν;» — δσα... ἕτερα] Ἡ συνθήκη τῶν λέξεων : δσα Ὀλυμπίου πρότερον ἐξηπάτησε θοδρΠοτειδαίαν καὶ πόλλ' ἕτερα. Ὡς πρὸς τὸ γεγονός ἰδὲ Φιλ. Β', § 20 καὶ ἐξῆς. Ὁ Φιλ. τὸ 357 παρεχώρησε τὸν Ἀνθεμοῦντα εἰς τοὺς Ὀλυμπίους, τὸ δὲ 356 τὴν Ποτειδαίαν. Τῇ συνδρομῇ δὲ καὶ τῶν προδοτῶν Λασθέου καὶ Εὐδοκράτους ἐκυρίευσεν τὴν Ὀλυμπον. — δσα ἐξηπάτησθε] τὸ δσα εἶνε ἐπίθετον τοῦ συστοίχου ἀντικειμένου. — ταλαιωῶν] ἐκ τῆς ῥίζης τὰλ καὶ πῶρο; = πένθος. — ἰά εἶν] = τῶρα. — ἐπάγει] = σύρει δολίως ὑπὸ τὸν ζυγόν. — τὴν Βοιωτίαν] κυρίως πόλεις τινὰς τῆς Βοιωτίας, τὸν Ὀρχομενὸν καὶ τὴν Κορώνειαν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Θηβαίων, καὶ οὐχὶ ὅλην τὴν Βοιωτίαν. ἰδὲ Δημ. περὶ τῆς εἰρήνης § 21. — πολέμου] δηλ. τοῦ κατὰ τῶν Φωκέων τὸ 355—346. — πολλοῦ] = μακροῦ.

§ 65. ὥστε κλπ.] Εἶνε τὸ συμπέρασμα τῆς ἐν τῇ προηγούμενῃ παραγράφῳ διατυπώσεως ἰδέας, καθ' ἣν ὁ Φιλ. τοὺς μὲν ἄλλους, εἰ μὴ δὲν ἄλλο, ἐξαπατᾷ ἐν ποίῳν. — νινὰ πλεονεξίαι] ἀντικείμεν. τοῦ καρπωσάμενοι ἀπὸ μεταφορᾶς = ἀπολαύσαντες τῶν καρπῶν τῆς πλεονεξίας. — ἕκαστοι] ἰδὲ Φιλ. Γ', § 33 ἐν τῇ αὐτῇ λέξει. — οἱ μὲν..., οἱ δὲ] εἶνε διαιρητικὴ παράθεσις. — πεπόνθασιν ἃ δὴ πεπόνθασιν] σχῆμα ἀποσιωπήσεως σύνθετος παρὰ τοῖς τραγικοῖς. Τοῦτὸ τὸ μεταχειρίζεται ὁ

λέγων, δταν τὰ συμβάντα ἦ εἶνε τοσοῦτον λυπηρά, ὥστε φρίττει νὰ τὰ ἀφηγηθῆ οὗτος, ἢ εἶνε τόσοσ γνωστός, ὥστε θεωρεῖ περιττὸν νὰ τὰ ἐπαναλάβῃ. Τὸ ῥητορικὸν τοῦτο σχῆμα μεταχειρίζεται καὶ ἡ σημερινὴ Ἑλληνικὴ. — δ. τι ἂν ποτε συμβῆ] εἶ, τι δὴ ποτε συμβῆ. Διὰ τοῦτου ὁ Δημ. θέλει νὰ δηλώσῃ ὅτι ἡ θέσις τῶν Θηβαίων, τῶν ἐξηπατημένων ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, εἶνε τοιαύτη, ὥστε μόνον ἡ τύχη ἡμπορεῖ νὰ τοὺς σώσῃ ἀπὸ συμφορᾶς. Ὁ Wolf περὶ τοῦ προκειμένου χωρίου σημειοῖ τὰ ἐξῆς : «δὲν εἶνε ἀμφίβολον εἶτι αὐτοῦς θὰ κακοποιήσῃ εἶνε ὅμως ἀδέσβατον τὸ πῶς θὰ κακοποιήσῃ αὐτοῦς». — δὲ μὲν ἀπεστέρησθε... ἀλλ'... πόσ' ἐξηπάτησθε]. Διὰ νὰ ὑπάρχῃ λογικὴ ἀντίθεσις, πρέπει πρὸ τοῦ ἀπεστέρησθε νὰ ἐνοησωμεν τὸ πρότερον κατὰ τὸν πόλεμον. Τότε δὲ ὁ Δημ. θὰ ἐνόει δύο χρονικὰ σημεῖα, τὸν πρὸ τῆς Φιλοκρατείου εἰρήνης χρόνον, καὶ τὸν καθ' ὃν αὕτη συννομολογήθη. Ἄλλ' ἐὰν τοῦτο ἐπρόκειτο νὰ δηλωθῆ ἐνταῦθα, ἔπρεπε τὸ πρότερον νὰ ὑπῆρχεν ἐν τῇ κειμένῳ. Τί λοιπὸν συμβαίνει; Φαίνεται εἶτι ἐνταῦθα πρόκειται νὰ δηλωθῆ ὁ τρόπος τῆς ἀποστέρησεως, καὶ ἐπ' αὐτοῦ πίπτει ἡ ἀντίθεσις ὁ Φιλ. δηλ. τὰ μὲν ἀπεστέρησε τοὺς ἄθην. ὡς ἔχθρος ἐν γένει καὶ δικαιώματα πολέμου (διότι ἡ Φιλοκράτειος εἰρήνην δὲν εἶχε συννομολογήθη), τὰ δὲ ὡς φίλος μετὰ τὴν συννομολόγησιν μάλιστα τῆς εἰρήνης διὰ δόλου καὶ ἀπάτης. — ὧν ἀπεστέρησθε] = ἐκείνα (σιωπῶ), ὧν ἀπεστέρησθε. — πόσων ἐξηπάτησθε, πόσων ἀπεστέρησθε] εἶνε

ρίσκον, Σέρριον, τὸν Κερσοβλέπτην αὐτόν; οὐ νῦν Καρ-
δίαν ἔχει καὶ ὁμολογεῖ; τί ποτ' οὖν ἐκείνως τοῖς ἄλλοις, 66
καὶ ὑμῖν τοῦτον τὸν τρόπον προσφέρεται; ὅτι ἐν μόνῃ
τῶν πᾶσῶν πόλεων τῇ ὑμετέρα ἀδει ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν
λέγειν δέδοται, καὶ λαβόντα χρήματ' αὐτὸν ἀσφαλές
ἔστι λέγειν παρ' ὑμῖν, κἂν ἀφηρημένοι τὰ ὑμέτερ' αὐ-

ἐν διὰ δυσὶν ἀντι τοῦ: σὺν ἀπάτῃ
ἀπεστέρησθε. — οὐχὶ Φωκίας, οὐ
Πίλ., οὐχὶ τὰ ἐπὶ Θράκης] εἶνε σπῆ-
μα ἀσύνδετον, ὡς ἀσύνδετον εἶνε
τὸ ὡς ἐπεξήγησις τοῦ: «τὰ ἐπὶ
Θράκης» ἀκολουθοῦν Δορίσκον, Σέρ-
ριον, τὸν Κερσοβλ. Ἰδὲ περὶ τοῦ
ἀσυνδέτου Φιλ. Γ', § 27 ἐν τῷ: «εἰ-
κάζεται, ἦκε κλπ.» — οὐχὶ Φω-
κίας, οὐ Πίλας] ἡ δευτέρα πρεσβεία
ἐπανεληθούσα ἐκ Μακεδονίας εἰς
Ἀθήνας τῇ 7 Ἰουλίου τοῦ 346 ἐκό-
μισε φιλικωτάτας παρὰ τοῦ Φιλ.
διαβεβαίωσης, ἐν εἰς καὶ τὸ ὅτι
ἀκοπὸς αὐτοῦ ἀναμειγνυομένου εἰς
τὸν Φωκικὸν πόλεμον εἶνε νά τι-
μωρήσῃ ὄχι τοὺς Φωκίεις, ὅπως
ἐφοδοῦντο οἱ Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ τὸς
Θηβαίους, ὅπως ἐπεθύμουν. Διὰ τῶν
ἐντέχνων τούτων διπλωματικῶν
στρατηγημάτων κατώρθωσεν ἐΦιλ.
νά διαβῇ τὰς Θερμοπύλας καὶ νά
εἰσβάλῃ εἰς τὴν Φωκίδα, ἧς οἱ κά-
τοικοι ἠττήθησαν καὶ κατετριπώ-
θησαν. — τὰ ἐπὶ Θράκης] = χωρία,
δχυρὰ μέρη. Ἡ ἔκφρασις εἶνε γε-
νικὴ, προσδιορίζεται ὁμως ὑπὸ τῶν
ἐνομάτων τῶν ἀκολουθῶν πόλεων
κρβλ. § 8. — Κερσοβλέπτην αὐτὸν] τὸ
αὐτὸν μετ' ἐμφάσεως = καὶ αὐτὸν
ἀκόμη τὸν Κερ. τὸν σύμμαχον τῶν
Ἀθηναίων. Κατὰ τοῦ μετὰ τῶν
Ἀθηναίων ὡς συμμαχοῦ συνηνω-
μένου ἡγεμόνος τῆς Θράκης Κερ-
σοβλέπτου εἶχαν ἐπιτεθῆ ὁ Φιλ.
καθ' ἂν ἀκόμη χρόνον διεπραγμα-
τεύοντο οἱ Ἀθῆν. τὴν Φιλοκράτειαν
ἐίρηνην, ὅτε καὶ ἀπεστερήθη οὗτος
ὑπὸ τοῦ Φιλ. μέγα μέρος τῆς ἑαυ-
τοῦ χώρας ἢ δὲ ἐντελής αὐτοῦ
ὑποταγὴ συνέβη πρῶτον τὸ 340 π.
Χ. Ἰδὲ καὶ Φιλίπ. Γ' § 15 ἐν λέξει:

«Σέρριον κλπ.—Καρδίαν] πόλιν και-
μένην εἰς τὴν Θρακικὴν Χερσονή-
σον.—καὶ ὁμολογεῖ] δηλ. ἔχειν, ἐγω-
στικῶς δηλ. καὶ μετὰ περιφρονη-
σεως πρὸς τοὺς Ἀθηναίους = καὶ
τὸ λέγει μάλιστα.

§ 66. Τί ποτ' οὖν..... προφίρεται]
ὑπὸ νέαν μορφήν ἐπαναλαμβάνεται
ἢ ἐν § 64 διατυπωθεῖσα ἐρώτησις
«πόθεν οἴεσθε κλπ.», εἰς τὴν ἐνταῦθα
δίδεται ἡ ἀπάντησις διὰ τοῦ: «ὅτι
ἐν μόνῃ ... δέδοται κλπ.» — περὶ δὲ
τοῦ «τί ποτ' οὖν» ἰδὲ § 58. — ἐκεί-
νως] = κατ' ἐκείνον τὸν τρόπον, ἐν
ἄνωτέρῳ περιέγραψε, δηλ. ἐξηγήατα
αὐτοῦς εἰσεργετῶν. — τοῖς ἄλλοις καὶ
ὑμῖν] ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ προσφέ-
ρεται. — τῶν πασῶν πόλεων] = ἐξ
ἅπασῶν ἀνεξαιρέτως τῶν πόλεων.
Τό: πᾶς (ἅπας) προτασσόμενον οὐ-
σιαστικοῦ ἀνάρθρου ἀναρθρον μὲν
σημαίνει ἕκαστος, οἶον πᾶς ἄνθρω-
πος, πᾶσα πόλις, ἔναρθρον δὲ ση-
μαίνει ὁλόκληρος, ἰὸ σύνολον, οἶον
οἱ πάντες πολῖται (= τὸ σύνο-
λον τῶν πολιτῶν). — ἀδεια δέδοται
λέγειν] = ἀφόβως λέγουσιν. Τὸ ὑπο-
καίμ. τοῦ «λέγειν» εἶνε τὸ «τινά»,
ἐξαρτάται δὲ τὸ «λέγειν» ἐκ τοῦ ἄ-
δεια (ἄ-δέος). — αὐτόν] δηλ. τὸν
λέγοντα ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν. — λαβόν-
τα χρήματα] = ἀφ' οὗ ὁ «τις» αὐ-
τός λάβῃ χρήματα εἶνε δὲ μετοχ.
χρονικ. ἢ ἐναντιωματικ. — κἂν
ἀφηρημένοι... ἦτ.] = καὶ ἐν τῷ κἂν ἐπι-
δοτικῶς. Ὁ ἄημ. διὰ τῆς πρόσθῆκης
κῆς τῆς προτάσεως αὐτῆς καυτη-
ριάζει τὴν αἰσχροπῆτητα καὶ ἡλιθιό-
τητα τῶν Ἀθηναίων ἐπιτρεπόντων
νά ἀναβαίνωσιν εἰς τὸ βῆμα καὶ νά
συνηγορῶσιν ὑπὲρ τοῦ Φιλ. τὰ μί-
σθαρνα ὄργανα αὐτοῦ. Οἶον ἐν ἐ-

67 τῶν ἦτε. οὐκ ἦν ἀσφαλὲς λέγειν ἐν Ὀλύμπῳ τὰ Φιλίππου μὴ σὺν εὖ πεπονθότων τῶν πολλῶν Ὀλυμπίων τῷ Ποτειδαίαν καρποῦσθαι· οὐκ ἦν ἀσφαλὲς λέγειν ἐν Θειταλία μὴ σὺν εὖ πεπονθότος τοῦ πλήθους τοῦ Θειταλῶν τῷ τοὺς τυράνους ἐκβαλεῖν Φίλιππον αὐτοῖς καὶ τὴν πύλαιαν ἀποδοῦναι. οὐκ ἦν ἐν Θίβαις ἀσφαλὲς, πρὶν τὴν Βοιωτίαν ἀπέδωκε καὶ τοὺς Φωκέας ἀνεῖλεν.

λευθέρα μεταφράσει. λέγει· εἶνε αἰσχρόν καὶ μωρὸν νὰ ἀφίνετε νὰ ὀμιλῶσι παρ' ὑμῖν ἐλευθέρως ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν· ἀλλ' ἔτι αἰσχρότερον καὶ μωρότερον εἶνε νὰ τοὺς πληρώνετε σεῖς νὰ ὀμιλῶσιν ὑπὲρ αὐτῶν· διότι τοῦτο περίπου σημαίνει τὸ «κἀν ἀφρημένοι.... ἦτε». Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὁ Φίλ. τοὺς πληρώνει, ἀλλ' ὅταν οὗτος λεηλατῆ, καταλαμβάνῃ χώρας Ἀθηναϊκάς, τότε τὰ χρήματα εἶνε ὡς νὰ τὰ πληρῶνουν οἱ Ἀθηναῖοι. — Τὰ ὑμέτερα αὐτῶν] ἢ γενικῶς αὐτῶν ἐτέθη, διότι ἡ κτητικὴ ἀντωνυμία ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν γενικὴν τῆς προσωπικῆς· εἶνε ἐπομένως παράθεσις εἰς τὸ ἡμέτερα

§ 67. οὐκ ἦν... ἀλλ' Ἀθήνησιν .. ἀσφαλὲς εἶναι λέγειν] Δὲν συνδέεται ὅλη αὐτὴ ἢ περίοδος πρὸς τὰ προηγούμενα, διότι ἀπεξηγεῖ διὰ παραδειγματῶν τὰ καθ' ἕκαστον τοῦ «λαβόντα χρήματα αὐτὸν λέγειν». Δὲν συνδέεται δὲ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν κατὰ σχῆμα ῥητορικὸν ἐπιαναφορᾶς κατὰ κῶλον. Ἀπαρτίζεται ἡ περίοδος ἐκ τριῶν τμημάτων ἢ κώλων· ἕκαστον δὲ τμημα εἶχει τὸ «οὐκ ἦν», τὸ ὅποσον κυρίως εἶνε ἀπόδοσις ὑποθετικοῦ λόγου ἀνευ τοῦ ἂν, διότι εἶνε γεγονός θετικόν καὶ τελεωμένον ἤδη. Ἡ ὑπόθεσις ἐμπεριέρχεται εἰς τὰς γενικὰς ἀπολύτους (σὺν εὖ πεπονθότων) καὶ εἰς τὰ «πρὶν ἀπέδωκεν». — οὐκ ἦν ἀσφαλὲς... λέγειν τὰ Φιλίππου] = δὲν ἦτο ἀσφαλὲς νὰ ὑποστηρίξῃ τις τὸν Φίλιππον, νὰ ὀμιλῇ ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος τοῦ Φιλίππου. — μὴ οἶν εὖ πεπονθότων τῶν πολλῶν] ἴσα

δυναμει πρὸς τὸ: «εἰμὴ οἱ πολλοὶ εὖ ἐπεπόνθεσαν σὺν τοῖς τὰ Φιλίππου λέγουσι καὶ εὖ ὑπ' ἐκείνου πεπονθόσιν» Ἡ σὺν ἔχει πάθη ἐνταῦθα τμησίαι, ἡτίς εἶνε συνήθης τοῖς ποιηταῖς· ἀνῆκει δὲ ἡ σὺν εἰς τὸ «πεπονθότων». Ὁ Δημ. ἐνενοεῖ ὅτι ὁ λαὸς τῆς Ὀλύμπου ἦτο μισθαρνόν ὄργανον τοῦ Φιλ. ἐξ Ἰσου πρὸς τοὺς προδότας Λασθένη καὶ Εὐκράτη (κατ' ἄλλους Εὐθυκράτη), ἀρα ἦτο καὶ αὐτὸς (ὁ λαὸς δηλ.) συνένοχος εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος του. — τῷ καρποῦσθαι] δοτ. τοῦ τρόπου. Τοιαῦτα εἶνε καὶ αἱ δοτ. «ἐκβαλεῖν καὶ ἀποδοῦναι». — τοῖς τυράνους] = τοὺς τυράνους τῶν Φερῶν. Τὸ 352 προσκληθεῖς ὁ Φίλιπ. ὑπὸ τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ Ἀλευαδῶν εἰς βοήθειαν κατὰ τῶν ἐκ Φερῶν τυράνων Λυκόφρονος καὶ Πειθολάου· ἐξέβαλεν αὐτοὺς ἐκεῖθεν καὶ ἐρρύθμισε τὰ τῆς Θεσσαλίας καθ' ὃν ἐβούλετο αὐτὸς τρόπον. — αἰτιῶν] δοτικὴ, περιποιητικὴ ἢ ἡθικὴ· εἰς τὸ ἐκβαλεῖν = χάριν αὐτῶν. — τὴν Πύλαιαν] = τὴν συμμετοχὴν εἰς τὸ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον. Ἐκαλεῖτο δὲ Πύλαια τὸ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον. ὡς παρὰ τὰς Πύλας (Θερμοπύλας) συνερχόμενον. Ἐπίσης Πύλαια φαίνεται, ὅτι ὀνομάζετο καὶ ἡ ἐν Δελφοῖς γινομένη συνέλευσις αὐτοῦ. Τὸ Ἀμφικτιονικὸν συνέδριον συνήρχετο δις τοῦ ἔτους, τὸ μὲν φθινόπωρον· εἰς τὸ ἐν Ἀνθήλῃ παρὰ τὰς Θερμοπύλας ἱερὸν τῆς Δήμητρος, τὸ δὲ ἕαρ εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Οἱ ἀποστελλόμενοι ἐλέγοντο πύλαχοι ἢ ἱεραμνήμονες ἀναλόγως

ἀλλ' Ἀθήνησιν, οὐ μόνον Ἀμφίπολιν καὶ τὴν Καρδία-68
 νῶν χώραν ἀπεστερηκότος Φιλίππου, ἀλλὰ καὶ κατα-
 σκευάζοντος ὑμῖν ἐπιτείχισμα τὴν Εὐβοίαν καὶ νῦν ἐπὶ
 Βυζάντιον παριόντος, ἀσφαλές ἐστι λέγειν ὑπὲρ Φιλίπ-
 που. καὶ γὰρ τοιούτων μὲν ἐκ πτωχῶν ἔνιοι ταχὺ πλού-
 σιοι γίνονται, καὶ ἐξ ἀνωνύμων καὶ ἀδόξων ἑνδοξοὶ καὶ
 γνώριμοι, ὑμεῖς δὲ τούναντίον ἐκ μὲν ἑνδοξῶν ἀδοξοὶ, 69
 ἐκ δ' εὐπόρων ἄποροι· πόλεως γὰρ ἔγωγε πλούτον ἡ-
 γοῦμαι συμμάχους, πίστιν, εὐνοίαν, ὧν πάντων ὑμεῖς
 ἔστ' ἄποροι. ἐκ δὲ τοῦ τούτων ὀλιγώρου ὑμᾶς ἔχειν
 καὶ ἔαν τοῦτον τὸν τρόπον τὰ πράγματα φέρεσθαι, ὁ
 μὲν εὐδαίμων καὶ μέγας καὶ φοβερὸς πᾶσιν Ἕλλησι καὶ
 βαρβάροις, ὑμεῖς δ' ἔρημοι καὶ ταπεινοί, τῇ μὲν κατὰ
 τὴν ἀγορὰν εὐετυρία λαμπροί, τῇ δ' ὧν προσῆκε παρα-

τῆς ἀποστολῆς, ἦν εἶχον. πρβλ. Φιλ. Β', § 22 καὶ περὶ τῆς εἰρή-
 νης § 24.—*πρὶν Βοιωτίαν ἀπέδωκε*]
 =εἰ μὴ ἀφ' οὗ. Κυρίως πόλεις μόνον
 τῆς Βοιωτίας, ἃς εἶχον κατα-
 λάβη οἱ Φωκαεῖς κατὰ τὸν ἱερὸν ἢ
 Φωικὸν πόλεμον. Ἰδὲ καὶ § 64 ἐν
 τῇ «τῇ Βοιωτίαν».

§ 68. Ἄλλ' Ἀθήνησιν... ἐστὶν λέ-
 γειν] ὁ ἀλλὰ ἐτέθη διὰ τὸ προηγη-
 θέν οὐκ (οὐκ ἦν ἀσφαλές). Εἶνε
 ἄρα ἢ θεοὺς τῆς προηγηθείσης ἀρ-
 σκῆς ἢ κατὰφασιν τῆς προηγουμέ-
 νης ἀποφάσεως.—*ἀπεστερηκότος καὶ*
κατασκευάζοντος καὶ παριόντος] γεν.
 ἀπολ. ἐναντιωμ.—*ἐπιτείχιμα Εὐ-*
βοίας] ἰδὲ § 8 ἐν λέξει «ἐπιτείχι-
 σεν». —*παριόντος]* σημαίνει ἐνταῦθα
 ὁ ἑνεστὸς τῆς μετοχῆς ὅτι εἶχε
 κατὰ νοῦν, προητοιμάζετο νὰ ἐκ-
 στρατεύσῃ κατὰ τοῦ Βυζαντίου,
 διότι ἢ φανερὰ κατ' αὐτοῦ ἐπίθεσις
 ἐγένετο τὸ ἐπόμενον ἔτος.—*καὶ γὰρ*
τοι] σημαίνει καὶ μετάβασιν ἀπὸ
 μιᾶς εἰς ἄλλην ἔννοαν καὶ αἰτιο-
 λογίαν τῆς πρώτης—*καὶ διὰ τοῦτο*
λοιπόν, βεβαίως.—*ἐκ πτωχῶν]* ἢ *ἐκ*
σημαίνει μεταβολὴν καταστάσεως.
—ἔνιοι] αἰνιττεῖται τοὺς περὶ τὸν
 Δημάδην, Εὐβόλον, Φρύωνα, Φι-
 λοκράτη καὶ εἰ τινες ἕτεροι. *γι-*
γνοῖται] μετχειρίσθη ἑνεστῶτα καὶ

ὄχι παρακεῖμενον, διότι ὁ βῆτωρ
 διὰ τοῦ ἑνεστῶτος παριστᾷ τὴν αἰ-
 φνιδίαν μεταβολὴν τῶν νεοπλού-
 των τούτων θεωροῦσαν ὡσεὶ πρό-
 των ὀφθαλμῶν τῶν ἀκροατῶν κατὰ
 τὸν Μένανδρον: «οὐδεὶς ἐπλούτησε
 ταχέως, δίκαιος ὄν».—*καὶ γνώρι-*
μοι] εἶπε τὸ ἀντίθετον τοῦ «ἀνώνο-
 μοι»—*γνώστοι εἰς τὸν κόσμον, μὲ*
ἄνομα, λατίν. n. biles.

§ 69. *πλοῦτον]* εἶνε κατηγορού-
 μένον εἰς τὰ ἐπόμενα οὐσιαστικά
 «πίστιν κλπ.—πίστιν, εὐνοίαν]» ἀσύν-
 δετα ρητορικῶς. ὁ Δῆμοσθ. τοῦτο
 λέγει: πλοῦτον πόλεως θεωρῶ ἐγὼ
 τὸ νὰ ἔχη αὐτὴ συμμάχους, τὸ νὰ
 ἔχη φίλους (εὐνοίαν) καὶ τὸ νὰ τὴν
 πιστεύωσι (πίστιν) δηλ. παρὰ τοῖς
 ἄλλοις ἀνθρώποις νὰ ἀπολαύῃ εὐ-
 νοίας καὶ πίστεως.—*ἔστ'*—«ἔστέ»
 διὰ τὴν ἐκθλιψὴν ἀναδιβάσαν ὡς
 κλιτὸν μέρος λόγου τὸν τόνον.—*ἐκ δὲ*
τοῦ ἔαν ... φέρεσθαι] ἢ συνθήκη τῶν
 λέξεων: ἐκ δὲ τοῦ ἔχειν ὑμᾶς ὀλι-
 γώρου καὶ ἔαν φέρεσθαι: ἢ δὲ ἐκ
 φανερώσει τὸ αἴτιον τὸ ἀναγκαστι-
 κόν, τὸ θεατούτων» γενικὴ ἐκ τοῦ
 «ὀλιγώρως»—*διότι δὲ ἀμελεῖτε διὰ*
ταῦτα(τοὺς συμμάχους δηλ. τὴν πί-
στιν, τὴν εὐνοίαν) καὶ ἀφίνατε τὰ
κοινὰ πράγματα νὰ φέρωνται κατὰ
τοῦτον τὸν τρόπον(δηλ. νὰ παρεκ-

70 σκευῆ καταγέλαστοι. οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον περὶ θ' ὑμῶν καὶ περὶ αὐτῶν ἐνίους τῶν λεγόντων ὄρω βουλευομένους· ὑμᾶς μὲν γὰρ ἠσυχίαν ἀγειν φασὶ δεῖν, κἄν τις ὑμᾶς ἀδινῆ, αὐτοὶ δ' οὐ δύνανται παρ' ὑμῖν ἠσυχίαν ἀγειν, οὐδενὸς αὐτοὺς ἀδικούντος. καίτοι λυσιδορίας εἴ τις χωρὶς σ' ἔροιτο εἰπέ μοι, τί δὴ, γιννώσκων

κλίνωσιν, ὡς παρεκκλίνει ἀπὸ τῆν. διεύθυνσίν του τοῦ πλοῖου ὑπὸ τοῦ ἀνέμου).—τῆ εὐετηρία(εὐ ἔτος) εἶνε δὲ, ὡς καὶ τὸ «παρασκευῆ», δοτική τοῦ κατὰ τι, ἐκεῖνο μὲν εἰς τὸ «λαμπροί», τὸ δὲ «παρασκευῆ» εἰς τὸ «καταγέλαστοι». ἐν τῇ περὶ τῶν ἐν Χερρογήσῃ § 67 φέρεται: τῆ τῶν ὀνίων· ἀφθονία.—

τῆ δ' ὃν προσῆκε παρασκευῆ] ἰσодунаμεὶ πρὸς τὸ: τῆ δὲ παρασκευῆ ἐκεῖνων, ἃ προσῆκε παρασκευάζεσθαι. Εἶνε δὲ ἐξενηγεμένον κατὰ τὴν συνήθη ἔλξιν. Αἱ ἐνταῦθα ἀντιθετικῶς συμπλεκόμεναι ἔνοιαι(δὲ μὲν εὐδαίμων..... ὑμεῖς δὲ..., τῆ μὲν ....., τῆ δ') εἶνε μετὰ μεγάλης πικρίας εἰρημέται· πρβλ. § 49.

§ 70—74. Ὑβρις κατὰ τοῦ Ἀριστομήδους ἀνθρώπου οὐ τιδανοῦ, πλήρους προσώπικῆς φιλοδοξίας, ἀλλ' ὀλίγον φροντιζόντος περὶ τῆς τιμῆς τῶν Ἀθηνῶν.

§ 70. οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον κλπ.] ἔλεπεω δὲ ἔτι τινὲς τὸν ῥητόρων δὲν σκέπτονται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον περὶ ἑμῶν καὶ περὶ τοῦ ἑαυτοῦ των. Παρατηρητέα ἐνταῦθα ἡ ἀσυνήθης θέσις τοῦ «δὲ»· οἱ παρατακτικοὶ σύνδεσμοι τίθενται σιγηθῶς μετὰ μίαν ἀρκτικήν τῆς προτάσεως λέξιν· μετὰ δύο δὲ ἢ καὶ πλειοτέρας, ὅταν αὐταὶ εἶνε οὕτω συσχετισμέναι, ὥστε νὰ ἀποτελῶσι μίαν τρόπον τινὰ ἔνοιαν οἷτω τὰ ἄρθρα μετὰ τῶν ὀνομάτων καὶ αἱ προθέσεις μετὰ τῶν πτωτικῶν. Φιλ Β, § 3. κἄν τις ὑμᾶς ἀδικῆ] ὁ καὶ ἐν τῇ «ἄ» εἶναι ἐπιδοτικός. Ἡ προθήκη τῆς προτάσεως αὐτῆς καθιστᾷ παραλογώτεραν τὴν ἀξίωσιν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ῥητόρων. παράλογον εἶνε νὰ συνιστῶσιν ῥητορὲς τινες εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἀπραξίαν, ἀλλ' ἔτι παραλογώτερον εἶνε νὰ συνιστῶσι ταύτην, καὶ ὅταν τις τοὺς ἀδικῆ.—οὐδενὸς ἀδικούντος] γεν. ἀπόλ. ἐναντιωμ.—κα τοι]=κατάληθῶς.—λυσιδορία... χωρὶς]=ἀνευ λυσιδορίας, σπουθάζων. Ὁ ῥήτωρ ἀρχίζει ταύτην τὴν ὕβριν μὲ ἀτα-

ραξίαν, μὲ ἀπίστευτον μετριοπάθειαν. εἴ τις ἔροιτό σε] ἡ ἀπόδοσις εἶνε τὸ «τί ἂν εἴποις», ὡς ἀντικείμεν δὲ τοῦ «ἔροιτο» εἶνε τὸ «εἰπέ μοι κλπ».—τι δὴ γινώσκων... αἰῶν] εἶνε τὸ ἀντικείμεν τοῦ «εἰπέ». τὸ «γινώσκων» δὲ εἶνε μετοχὴ χρονικὴ —διὰ τί λοιπόν, ἀφ' οὗ γνωρίζεις κλπ. Διὰ τῆς ἐρωτήσεως ταύτης ἐξελέγχει τὴν ἀλογίαν αὐτοῦ καὶ διαφθοράν.—Ἀριστόμηδες] εἶνε εὐγλωττος ῥητορικὴ ἀποτροφή· ὁ Ἀριστομήδης εἶνε πρόσωπον ἀγνωστον ἄλλοθεν. Ἄλλοι προτιμῶσι τὴν γραφὴν Ἀριστόδημος. Οὗτος ἦτο ὑποκριτὴς καὶ εἰς τῶν δέκα πρέσβων τῶν σταλέντων εἰς Μακεδονίαν θράσας μεγάλως εἰς τὰς διαπραγματεύσεις περὶ τῆς εἰρήνης τοῦ 346. Ὁ Δημοσθένης τὸν Ἀριστόδημον, τὸν ὅποιον ἐνταῦθα ὀνειδίζει, ἐπιστρέψας ἐκ Μακεδονίας ἐπρότεινε φήμισμα, ἵνα τὸν στεφανώσωσι.—τῶν ἰδιωτῶν]=ἀνθρώπων ἀσχολουμένων εἰς τὰς ἰδίας των ὑποθέσεις. Ὅτι δὲ αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχει ἐνταῦθα ἡ λέξις εἰδι-

»ακριβῶς, Ἀριστῆμυδες, (οὐδεὶς γὰρ τὰ τοιαῦτ' ἀγνοεῖ)
 »τὸν μὲν τῶν ἰδιωτῶν βίον ἀσφαλῆ καὶ ἀπράγμονα καὶ
 »ακίνδυνον ὄντα, τὸν δὲ τῶν πολιτευομένων φιλαίτιον
 »καὶ σφαλερὸν καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀγώνων καὶ
 »κακῶν μεστόν, οὐ τὸν ἡσύχιον, ἀλλὰ τὸν ἐν τοῖς κιν-
 »δύνοις αἰρεῖ.» τί ἂν εἶποις; εἰ γὰρ ὁ βέλτιστον εἶπεν⁷¹
 ἂν ἔχοις, τοῦτό σοι δοίμην ἀληθὲς λέγειν, ὡς ὑπὲρ φι-
 λοτιμίας καὶ δόξης ταῦτα πάντα ποιεῖς, θαυμάζω τί δῆ-
 ποτε σαυτῷ μὲν ὑπὲρ τούτων ἅπαντα ποιητέον εἶναι νο-
 μίζεις καὶ πονητέον καὶ κινδυνευτέον, τῇ πόλει δὲ προέ-²
 σθαι ταῦτα μετὰ ῥαθυμίας συμβουλευεῖς. οὐ γὰρ ἐκεῖνο
 γ' ἂν εἶποις, ὡς σὲ μὲν ἐν τῇ πόλει δεῖ τινὰ φαίνεσθαι,

ωτῶν», ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἐπι-
 τασμένης ἀντιθέσεως «τῶν δὲ πο-
 λιτευόμενων».—ἀσφαλῆ καὶ ἀπραγ.
 καὶ ακίνδυνον] κατηγορούμενα εἰς
 τὸ «τὸν μὲν τῶν ἰδιωτῶν βίον».
 Τὸ «ἀπράγμων», εἶνε ἀντίθετον
 τοῦ «φιλοπράγμων», τὸ ὅποιον ση-
 μαίνει τὸν ἀγαπῶντα νὰ ἔχῃ πρά-
 γματα, ἀνησυχίας, νὰ μὴ ἀπρακτῆ
 τέλος πάντων.—δυνα] κατηγορη-
 μετοχῇ ἐκ τοῦ «γινώσκων»—φι-
 λαίτιον]—πλήρη (τὸν βίον δηλ.) ἐ-
 ρίδων (ὄλο μαλώματα). Ἀληθῶς ὁ
 βίος τῶν πολιτευομένων εἶνε πλή-
 ρης ἐρίδων, διότι οὗτοι εἶνε ὑπο-
 χρεώμενοι νὰ ἐπιτίθενται κατὰ τῶν
 ἀντιπάλων των καὶ νὰ ὑφίστανται
 τὰς ἀντεπιθέσεις καὶ προσβολὰς
 αὐτῶν.—φιλ., σφαλερὸν καὶ μεστόν]
 κατηγοροῦμι. εἰς τὸ «τὸν δὲ τῶν
 πολιτευομένων».

§ 71. εἰ γὰρ δοίμην... ἡ ἀπό-
 δοσις εἶνε τὸ «θαυμάζω». ὁ «γάρ»
 κλιτολογεῖ τὴν εἰρητὴν ἐρώτησιν ἐν-
 νοουμένην ἀπάντησιν: «οὐδὲν ἂν
 εἶποις».—βέλτιστον] εἶνε κατ' ἐμὲ
 ἀντικείμε. τοῦ «εἶπεν» καὶ ὄχι: κατη-
 γοροῦμι. τοῦ «δ», τὸ δὲ «δ» εἶνε ἐπι-
 θετικός προσδιορισμὸς εἰς τὸ «βέλτι-
 στον».—εἰπὼ] ἐκ τοῦ «ἔχοις ἂν», ὅπερ
 ἰσοῦται πρὸς δυναμικὸν ῥήμα.—
 τοῦτα] ἀντιπροσωπεύει τὴν διὰ τῆς
 ἀναφορικῆς προτάσεως ἐφενεχθεῖ-
 σαν ἔννοιαν.—ἀληθῶς] αἰτιατικῇ

ἐπιρρηματικῇ—μετ' ἀληθείας, ἀλη-
 θῶς. Κυρίως εἶνε κατηγορούμενον
 τοῦ «τοῦτο».—ὡς ὑπὲρ φιλοτιμίας]
 εἶνε ἐπεξηγήσις τοῦ «ὁ βέλτιστον
 εἶπεν ἂν ἔχοις».—τί δήποτε νομίζεις]
 εἶνε τὸ αἴτιον τοῦ πάθους εἰς τὸ
 θαυμάζω.—ποιητέον εἶναι] ἀντικείμ.
 τοῦ «νομίζεις»—δεῖν ποιεῖν. Τὸ δὲ
 «σαυτῷ».—ὑποκείμ. τοῦ «ποιητέον
 εἶναι».—ὑπὲρ τοῦτων] δηλ. τῆς φι-
 λοτιμίας καὶ δόξης.—Ἡ ἐρμηγεία
 ἀπὸ τοῦ «εἰ γὰρ ὁ βέλτιστον κλπ.»
 «διότι, εἰάν, ὅπερ βέλτιστον ἤθε-
 λες δυνηθῆ νὰ εἶπης, εἰάν τοῦτο
 ἠθέλομεν παραδεχθῆ ὅτι τὸ λέγεις
 μετ' ἀληθείας, τ. ἔστ. εἰάν ἠθέλο-
 μεν παραδεχθῆ ὡς ἀληθῆ τὸν βέλ-
 τιστον λόγον, τὸν ὅποιον ἠθελες
 δυνηθῆ νὰ εἶπης, ὅτι δηλ. ὑπὲρ φι-
 λοτιμίας καὶ δόξης πάντα κάμνεις»
 ἢ με ἄλλας λέξεις: εἰάν ἠθέλομεν
 παραδεχθῆ ὡς ἀληθῆ τῆ» καλλι-
 στην ἀπάντησιν, ἣν ἠθελες δυνηθῆ
 νὰ κάμης, θαυμάζω διὰ τί τάχα σὺ
 μὲν νομίζεις ὅτι πρέπει χάριν τού-
 των πάντα νὰ κάμνῃς καὶ νὰ κο-
 πιάζῃς καὶ νὰ κινδυνεύῃς, τὴν δὲ
 πόλιν συμβουλευεῖς νὰ παραμελήσῃ
 ταῦτα.—προέσθαι ταῦτα] δηλ. τὴν
 φιλοτιμίαν καὶ δόξαν.—ἐκείνο] ἀνα-
 φέρεται εἰς τὸ ἐπόμενον «ὡς.....τῇ
 πόλει κλπ.», ὅπερ εἶνε ἐπεξηγή-
 σις—τινά] κατηγορούμενον εἰς τὸ
 «σέ». Ἡ ἀντωνυμία «τινά» σημαί-

72 τὴν πόλιν δ' ἐν τοῖς Ἑλλήσοι μνηδενὸς ἀξίαν εἶναι. καὶ μὴν οὐδ' ἐκεῖνό γ' ὄρω, ὡς τῇ μὲν πόλει ἀσφαλὲς τὸ τὰ αὐτῆς πράττειν, σοὶ δὲ κίνδυνος, εἰ μνηδὲν τῶν ἄλλων πλέον περιεργάσει, ἀλλὰ τούναντίον σοὶ μὲν ἐξ ὧν ἐργάζει καὶ περιεργάζει τοὺς ἐσχάτους ὄντας κινδύνους, 73 τῇ πόλει δὲ ἐκ τῆς ἡσυχίας. ἀλλὰ νῆ Δία παλψά σοι

νει λόγου ἄξιον, ἐπίσημόν τι = σὸ μὲν οὕτως εἶπειν νὰ παῖξης ὄλον ἐν τῇ πόλει, νὰ φαίνεσαι τις ἐντιμος, διακεκριμένος.

§ 72. τὸ τὰ αὐτῆς πράττειν | ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ: μὴ τὰ τῶν Ἑλλήνων πράττειν. Ὁ Ἀριστομήδης θέλει νὰ μένωσιν ἡσυχοὶ οἱ Ἀθηναῖοι μὴ βλέποντες πέραν τῶν ὁρίων τῆς Ἀττικῆς, λέγων ὅτι τὸ συμβαῖνον ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι δὲν θίγει αὐτούς· ἀλλ' ὁ Δημ. εὕρισκεται ὅτι τοιαύτη πολιτικὴ, πλην τοῦ ὅτι δὲν εἶνε συντετή, περιάγει καὶ ἐκθῆται τὰς Ἀθήνας εἰς μείζονας κινδύνους. — κίνδυνος] εἶνε κατηγορούμενον εἰς τὸ: αἰ μὴ δὲ τῶν ἄλλων πλέον περιεργάσει, τὸ ὅποσον εἶνε ὑποκείμε. τοῦ ἐν τῇ προτάσει «σοὶ δὲ κίνδυνος» ἐννοουμένου ἐοικῶς. — τῶν ἄλλων πλέον] = πλέον ἢ οἱ ἄλλοι. — περιεργάζει] ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ πολυπραγμονεῖς = ἀνακατώνεσαι εἰς (φροντίζεις διὰ) πράγματα, εἰς τὰ ὅποια δὲν εἶνε ἔργον ἰδικόν σου νὰ ἀσχολῆσαι. — ἀλλὰ] ἐννοεῖται τὸ «ὄρω». Ἐτέθη δὲ τὸ: ἀλλὰ διὰ τὴν προηγηθεῖσαν ἄρνησιν οὐδ' ἐν τῇ: οὐδ' ὄρω. — ὄντας] κατηγορημ μετοχὴ τοῦ ὄρω. — ἐξ ὧν] = ἐξ ἐκείνων, ἀ. Φανερώνει δὲ τὸ ἀναγκαστικὸν αἶτιον. ὁ νοῦς ὅλης τῆς παραγράφου: Δὲν ἐννοῶ πῶς ἢ μὲν πόλις δὲν κινδυνεύει κυττάζουσα τὰς ἑαυτῆς ὑποθέσεις, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς τῶν Ἑλλήνων· οὐ δὲ κινδυνεύει, ἐάν δὲν κάμνης κατὶ πλέον ἀπὸ τοῦς ἄλλους· τ. ἔστ. δὲν ἐννοῶ πῶς ὅ,τι διὰ τὴν πόλιν εἶνε ἀσφάλεια, αὐτὸ τοῦτο διὰ σὲ εἶνε κίνδυνος.

§ 73. Ἀλλὰ νῆ Δία κλπ. [εἶνε μετὰ πικρᾶς εἰρωνείας εἰρημένα. Εἶνε δὲ σχῆμα ὑποφορᾶς. ὁ κατωτέρω «ἀλλὰ» ἐν τῇ «ἀλλ' οὐδὲν» εἶνε ἀνθυποφορικός. — καταλῦσαι] ὑποκείμ. αὐτοῦ εἶνε τὸ «ἦν», τὸ δὲ καταλῦσαι πρέπει νὰ ληφθῇ ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ καταλῦθῆναι = εἶνε ἀσχρὸν νὰ τελειώσῃ ἐν σοὶ, ὅ ἐστ. εἶνε ἀσχρὸν σὺ νὰ εἶσαι ὁ καταστροφεὺς, ὁ τάφος οὕτως εἶπειν τῆς οἰκογενειακῆς δόξης, δηλ. ἀπὸ σοῦ νὰ ἀρχίσῃ ἡ ἐκφύλισις, ἡ ἀτιμία τῆς οἰκογενειακῆς εὐκλείας. — σοὶ μὲν... ἦν... εἶπερ ὁμοίος σοι]. ὁ Ἐρμογένης ὀνομάζει τοῦτο τὸ σχῆμα κύκλον, διότι ἤρχισεν ἀπὸ τῆς ἀντωνυμίας «σοὶ» καὶ κατέληξε πάλιν εἰς τὴν «σοὶ». Κύκλος ἐν γένει γίνεταί, ὅταν ἀφ' οὗ ὀνόματος ἢ ῥήματος ἀρῆται τις, εἰς τὸ αὐτὸ πάλιν καταλήξῃ μὴ δὲ πῶσιν ἀλλάξας. — κλέπτει] — ὁ κρυφίως ἀρπάζων τι, ληστὴς δὲ ὁ φανερά ἀρπάζων τι. Κατὰ τὴν ἰδέαν τῆς τελειότητος προτιμητέος εἶνε ὁ χαρακτήρ τοῦ ληστοῦ μᾶλλον ἢ ὁ τοῦ κλέπτου· ἀλλὰ τὸ μᾶλλον προτιμητέον τοῦ χαρακτήρος ἐκεῖνον εἶνε κατ' ἄλλας ἰδέας εἰς εὐθὺν λόγον πρὸς τὸ μᾶλλον ἀξιοκατάκριτον αὐτοῦ· τ. ἔστ. ὅσον τελειότερος ὁ χαρακτήρ τοῦ ληστοῦ, τοσοῦτον ἀξιοκατακριτώτερος ἀποβαίνει κατ' ἄλλας ἰδέας. — εἶπερ ἦν ὁμοίος σοι] ὁ Δημ. συμπεραίνει περὶ τοῦ χαρακτήρος τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀριστομήδους ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ἀριστομήδους. Οὕτω ὁ ῥήτωρ ἐντεχνότατα ἐχαρακτήρισεν ἀμφοτέρους ὡς κλέπτας. — οὐκ πάντες ἴσασιν] πρὸ

καὶ πατρώα δόξα ὑπάρχει, ἣν αἰσχρόν ἐστιν ἐν σοὶ καταλύσαι· τῇ πόλει δ' ὑπῆρξεν ἀνώνυμα καὶ φαῦλα τὰ τῶν προγόνων. ἀλλ' οὐδὲ τοῦθ' οὕτως ἔχει. σοὶ μὲν γὰρ ἦν κλέπτῃς ὀπατήρ, εἶπερ ἦν ὁμοίος σοι, τῇ πόλει δ' ἡμῶν οὐς πάντες ἴσασι· οἱ Ἕλληνες ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων σεσωσμένοι. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἴσως οὐδὲ πολιτικῶς ἔνιοι τὰ καθ' αὐτοὺς καὶ τὰ κατὰ τὴν πόλιν πολιτεύονται. πῶς γάρ ἐστιν ἴσον, τούτων μὲν τινὰς ἐκ τοῦ δεσποτηρίου ἦκοντας ἑαυτοὺς ἀγνοεῖν, τὴν πόλιν δ', ἣ προεστῆκει τῶν ἄλλων τέως καὶ τὸ πρωτεῖον εἶχε, νῦν ἐν ἀδοξίᾳ πάσῃ καὶ ταπεινότητι καθεστάναι;

τούτων τῶν λέξεων πρέπει νὰ ἐνοήσωμεν ἐκ τῶν ἡγουμένων τό: ἦσαν πατέρες=..... ἡ δὲ πόλις εἶχε κατέρως, οὐς πάντες γνωρίζουσιν.—σεσωσμένοι] πρέπει νὰ συμπληρωθῇ διὰ τοῦ: ἐπ' αὐτῶν.

§ 74. Ἄλλὰ γὰρ] = sed enim = ἀλλ' ὅμως τῷ ὄντι. Ἡ προσθήκη τοῦ γὰρ παριστᾷ τὴν ἀντίθεσιν ὡς βεβαίαν (γὰρ=τῷ ὄντι).—οὐδὲ πολιτικῶς]=οὐδὲ ὡς καλοὶ πολῖται. Αἱ λέξεις αὗται ἀποτελοῦσιν οἰονεὶ προσθήκην παρενθετικὴν, διότι ἡ σύνθεσις ἔπρεπε νὰ γείνη ὡς ἐξῆς: οὐκ ἴσως τὰ καθ' αὐτοὺς καὶ τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἔνιοι πολιτεύονται. Ἄλλοι τὸ πολιτικῶς τὸ ἐρμηνεύουσι δημοκρατικῶς· ἐν γὰρ ταῖς δημοκρατίαις—λέγουσιν—αἱ ἰσότητες ἰσχύουσιν.—τὰ καθ' ἑαυτοὺς καὶ τὰ κατὰ τὴν πόλιν] εἶνε ἀντικείμεν. τοῦ πολιτεύονται=τινὲς δὲν διευθύνουσι μὲ ἰσότητα τὰ ἀφορῶντα ἑαυτοὺς καὶ τὰ ἀφορῶντα τὴν πόλιν, ὃ ἐστ. ἀλλέως φέρονται, ὅταν πρόκειται περὶ τοῦ ἑαυτοῦ των, καὶ ἀλλέως, ὅταν πρόκειται περὶ τῆς πόλεως. Ἐχουσιν ἄρα δύο μέτρα καὶ δύο σταθμά.—πῶς γὰρ εἶναι ἴσον...] ὑπὸ τήκον ἐρωτήσεως ἔχει ἐξενεχθῆ

ἀρνητικὴ ἔννοια, καὶ αὕτη εἶνε ἡ γνώμη τοῦ Δημοσθ. «πῶς ἐστὶν ἴσον;»=οὐδαμῶς ἐστὶν ἴσον.—[ἴσον]=αιquum, ἴσον καὶ δίκαιον· διότι ἀμφοτέρως τὰς σημασίας ἔχει ἡ λέξις «ἴσον». Τὸ «ἴσον» εἶνε κατηγορούμενον τοῦ ἀγνοεῖν καὶ καθεστάναι, τὰ ὅποια εἶνε ὑποκείμεν. τοῦ εἶναι—ἦκοντα] μετοχὴ ἀναφορικῆ.—[ἑαυτοὺς] ἀντικείμεν. τὸ ἀγνοεῖν—ἀγνοεῖν ἑαυτοὺς] τ. ἐστ. λαμπρυνθέντες νὰ ἀγνοῦσι (νὰ κάμνωσιν εἶτι δὲν γνωρίζουσι) τὴν παλαιάν των βυπαρίαν· νὰ λησμονῶσιν ἄρα τὴν καταγωγὴν των. Τοῦτο εἶνε κοινὸν ἐλάττωμα τῶν νεοπλούτων.—[τέως]—πρὸ ὀλίγου.—[καθεστάναι] τὴν πόλιν ὑποκείμεν. ὁ νοῦς: δὲν εἶνε ἴσον καὶ δίκαιον πρὸς μετῴτων, οἱ ὅποιοι εἶνε φερμένοι ἀπὸ τὸ δεσποτηρίον, νὰ λησμονῶσι τὸν ἑαυτὸν τους (νὰ λησμονῶσι τὴν καταγωγὴν των οὕτως εἶπειν, τὴν προηγουμένην δηλ. εὐτελειάν των, καὶ νὰ κάμνωσιν ὑπαινιγμὸν ἐτι ἦσαν λαμπροὶ καὶ ἰσχυροὶ) ἢ δὲ πόλις, ἡ τέως τὰ πρωτεία τῆς Ἑλλάδος ἔχουσα. νὰ ἔχη τώρα καντατήρη ἀδοξος κατὰ πάντα καὶ τεταπεινωμένη!

ΕΠΙΛΟΓΟΣ (§ 75—76).

§ 75—66. Ἐὰν ὁ λαὸς ἀκούῃ τοὺς κόλακας μᾶλλον τοὺς προδιδοντας αὐτὸν παρὰ τοὺς φίλους τοὺς προτείνοντας σωτήρια

- 75 Πολλά τούτων ἔχων ἔτι καὶ περὶ πολλῶν εἰπεῖν παύσομαι· καὶ γὰρ οὐ λόγων ἐνδεία μοι δοκεῖ τὰ πράγματα· οὔτε νῦν οὔτ' ἄλλοτε πώποτε φεύλως ἔχειν, ἀλλ' ὅταν πάντ' ἀκούσαντες ὑμεῖς τὰ δέοντα, καὶ ὁμογνώμονες ὡς ὀρθῶς λέγετε γενόμενοι, τῶν λυμαινεσθαι καὶ διαστρέφειν ταῦτα βουλομένων ἐξ ἴσου κάθησθ' ἀκροώμενοι, οὐκ ἀγνοοῦντες αὐτοὺς (ἴστε γὰρ εὐθύς ἰδόντες ἀκριδῶς, τίς μισθοῦ λέγει καὶ ὑπὲρ Φιλίππου πολιτεύεται, καὶ τίς ὡς ἀληθῶς ὑπὲρ τῶν βελτίστων), ἀλλ' ἴν' αἰτιασάμενοι τούτους καὶ τὸ πρᾶγμ' εἰς γέλωτα καὶ λοιδορίαν ἐμβαλόντες μηδὲν αὐτοὶ τῶν δεόντων ποιῆτε.
- 76 ταῦτ' ἐστίν, ἀληθῆ μετὰ πάσης παρρησίας ἀπλῶς, εὐ-

μέτρα, οὐδένα ἄλλον πρέπει νὰ κατηγορῆ διὰ τὴν ἀθλιότητα τῶν πραγμάτων τῆς πόλεως ἢ τὸν ἑαυτὸν του.

§ 75. ἔχων] ἐναντιωμ. μετοχή. — ἀλλ' οἶαι] = ἀλλ' αἱ ὑποθέσεις σας εὐρίσκωνται εἰς κακὴν κατάστασιν. ὅταν κλπ. Ἄντι τοῦ «ὅταν» λογικώτερον θὰ ἦτο νὰ τεθῆ τὸ «ὅτι». — ἀκούσαντες καὶ γενόμενοι] μετοχ. ἐναντιωμ. = ἀν καὶ ἠκούσατε ὑμεῖς ὅλα τὰ δέοντα καὶ ὁμοθυμῶς παρεδέχθητε (= ὁμογνώμονες ἐγένεσθε) ὅτι ὀρθῶς λέγονται κλπ. — ἐξ ἴσου] = μετὰ τῆς αὐτῆς εὐνοίας, μετ' ἧς τοὺς ἐντίμους συμβούλους. — οὐκ ἀγνοοῦντες] μετ. αἰτιολογ. — εὐθύς ἰδόντες] = ἐκ πρώτης ὄψεως — ἀκριδῶς] εἰς τὸ «ἴστε»· τὸ δὲ «τίς... λέγει κλπ.» ἀντικείμεν. τοῦ «ἴστε». — μισθοῦ] γενική τοῦ τιμήματος. — ἀλλ' ἴνα] εἶνε ἡ θέσις τοῦ «οὐκ ἀγνοοῦντες». Ὁ τελικὸς λόγος ἐνταῦθα κεῖται ἀνωμάλως. Ἐκεῖνο δέ, τὸ ὅσοιον γεννᾷ τὴν ἀνωμαλίαν, εἶνε τὸ προηγηθὲν «οὐκ ἀγνοοῦντες». Ἐάν ὁ Δημ. ἐπεδίωκεν ἀρμονίαν ἐν τῷ λόγῳ του, ἐάν ἦτο μὲ ἀλλας λέξεις Ἰσοκράτης, ἤθελεν ἐπιτάξῃ μετὰ τὸ «ἀλλὰ» μετοχήν, ὡς ἀλλὰ βουλόμενοι μηδὲν τῶν δεόντων αὐτοὶ ποιεῖν. Ἄλλὰ τότε ἔπρεπε νὰ οἰκονομηθῆ καὶ τὸ αἰτιασάμενοι καὶ ἐμβαλόντες. — τούτους] = τοὺς ὑπὲρ τῶν βελτίστων ὡς ἀληθῶς πολιτευομένους.

Τὸ «βελτίστων» εἶνε γένους οὐδὲ στέρου.

§ 76. Ταῦτ' οἶαι, ἀληθῆ μετὰ πάσης παρρησίας ἀπλῶς, εὐνοία τὰ βέλτιστα εἰρημένα] τὸ ὑποκείμεν. τοῦ «ἐστίν» εἶνε τὸ «ταῦτα», τὸ δὲ «τὰ βέλτιστα» εἶνε κατηγοροῦμ. τοῦ «ταῦτα». Τὸ εἰρημένα εἶνε ἀναφορικὴ μετοχή, ὑποκείμεν. δὲ αὐτοῦ εἶνε τὸ «ταῦτα», τὸ δὲ «ἀληθῆ» κατηγοροῦμενον ἐπέχον θέσιν ἐπιρρήματος = ἀληθῶς. Τὸ δὲ μετὰ πάσης παρρησίας ἀπλῶς] εἶνε σχῆμα ἐκ παραλλήλου (= μετὰ πάσης ἐλευθεροστομίας ἀνευ ὑποκρίσεως = ἀπλῶς — ὀρθὰ κοφτά) εἶνε δὲ ἐπιρρηματικὸς προσδιορισμὸς εἰς τὸ «εἰρημένα». Ἡ δὲ δοτ. εὐνοία φανερώνει τὸ αἴτιον καὶ ἀνήκει εἰς τὸ εἰρημένα. — οὐ κολακεία] εἶνε καὶ αὐτὴ δοτικὴ τοῦ αἰτίου «εἰς τὸ μετ' αὐτῶν ὑπονοοῦμενον: «εἰρημένους». — οὐ κολακ. ε.. λόγος μοιός] εἶνε προστεθειμένη ἢ ἀρνητικὴ αἰτη πρότασις (θιότι καὶ ἐνταῦθα θὰ ἐνονηθῆ τὸ «ἐστίν») ἀσυνδέτως πρὸς τὰ προηγούμενα, ὅπερ εἶνε σὺνηθες. Τὸ «λόγος μοιός» εἶνε κατηγοροῦμενον τοῦ «ταῦτα». Ἡ δὲ ἐνοουμένη μετοχή εἰρημένος εἶνε ἀναφορικὴ, ὡς μετοχαὶ ἀναφορικαὶ εἶνε καὶ αἱ ἐπόμεναι δύο ποιήσων καὶ ἐχειρισθῶν.

νοία τὰ βέλτιστ' εἰρημένα, οὐ κολακεία βλάβδης καὶ ἀπάτης λόγος μεστός, ἀργύριον τῷ λέγοντι ποιήσων, τὰ δὲ πράγματα τῆς πόλεως τοῖς ἐχθροῖς ἐγγχειριῶν. ἢ οὖν παυστέον τούτων τῶν ἐθῶν, ἢ μηδέν' ἄλλον αἰτιατέον τοῦ πάντα ψαύλωσ' ἔχειν ἢ ὑμᾶς αὐτοὺς.

Ἡ ἐρμηγεία ἀπὸ τοῦ ἐν ἀρχῇ: «ταῦτ' ἐστὶν κλπ». Ταῦτα εἶνε τὰ βέλτιστα, τὰ ὅποια ἐξ εὐνοίας ἔχουσι λεχθῆ ἀλήθως μετὰ πάσης ἐλευθεροστομίας ἀνευ ὑποκρίσεως καὶ τὰ ὅποια δὲν εἶνε λόγος μεστός βλάβδης καὶ ἀπάτης, ὁ ὅποιος ἔχει λεχθῆ ἔνεκα κολακείας, ὁ ὅποιος θὰ προμηθεύσῃ εἰς τὸν λέγοντα (= ῥήτορα) ἀργύριον, τὰ δὲ πράγματα τῆς πόλεως θὰ παραδώσῃ εἰς τοὺς ἐχθροὺς.—Οὕτω νομίζω ἐγώ· ὅτι πρέπει νὰ συνταχθῆ καὶ νὰ ἐρμηγευθῆ ἡ στρυφνὴ αὕτη περίοδος, τῆς ὅποιας φέρεται καὶ ἄλλη γραφὴ καὶ ἄλλη στίξις.—ἀπόδειξις τοῦ ὅτι τὸ χωρίον εἶνε τεταραγμένον.

Ἐάν εἰς τινα ἢ σύνταξις μουδὲν ἀρέσκῃ, θέλῃ δὲ οὗτος νὰ ἐκλάβῃ τὸ «ἐστίν» μετὰ τοῦ «εἰρημένα» ὡς ἀποτελοῦν περίφρασιν (= εἴρηται) καὶ κατὰ ταῦτα ὡς ὑποκείμεν. μὲν τῆς περιφράσεως νὰ θεωρήσῃ τὸ σταθερὰ τὰ βέλτιστα», ὡς κατηγοροῦμ. δὲ τοῦ «ταῦτα τὰ βέλτιστα» τὸ ἀληθῆ, πλαιῖον κέλεις, ἀλλ' ἐάν καὶ λεία ἀμφίφοβον.—O Weil τὸ μεταφράζει ἐλευθέρως ὡς ἐξῆς: voilà, conformément à la vérité, en toute franchise et sans feinte (ἀπλῶς), ce que le dévouement m'a fait dire pour votre plus grand bien.—Ἰσοῦ, συμφῶνως πρὸς τὴν ἀληθειαν (κατ' ἀλήθειαν), μετὰ πάσης ἐλευθεροστομίας καὶ ἀνευ ὑποκρί-

σεως (ἀπλῶς), τοῦτο, τὸ ὅποιον μὲ ἔκαμην ἢ ἀφωσίωσις νὰ εἶπω ὑπὲρ τοῦ μεγίστου συμφέροντος ὑμῶν. Σημειοὶ δὲ ὁ Weil τὰ ἐξῆς: τὸ «τὰ βέλτιστα» εἶνε οὐσιαστικόν. Τὸ ἐπίθετον «ἀληθῆ», τὸ ὅποιον γραμματικῶς ἀναφέρεται εἰς τὸ «βέλτιστα», συνδέεται κατ' ἔννοιαν πρὸς τὸ «μετὰ παρρησίας» τοῦτο δὲ τὸ «μετὰ παρρησίας», καθὼς καὶ τὸ «ἀληθῆ», δὲν πρέπει νὰ εἶνε ἀποκωχωρισμένα τοῦ «ἀπλῶς». — κολακεία... μεστός] λόγος ἐμπνευσθείς ὑπὸ κολακείας καὶ μεστός ἀπάτης ὀλεθρίας.—τοῖτων τῶν ἐθῶν] τίνες ἦσαν αἱ συνήθειαι αὗται ὁ ῥήτωρ περιέγραψεν ἐν § 75. Ἦτο δηλαδὴ ἡ συνήθεια τῶν Ἀθηναίων νὰ ἀκούωσι μετὰ τῆς αἰῆς εὐνοίας καὶ τοὺς φιλοπάτριδας ῥήτορας καὶ τοὺς προδότας! Ἐάν οἱ προδῶται ῥήτορες δὲν ἐθάρρουν εἰς τὴν ἐπιείκειαν τοῦ λαοῦ, οὐδέποτε θὰ ἐτόλμων νὰ προδώσωσι τὰ συμφέροντα τῆς πολιτείας.—μηδένα ἄλλοι] ἀντικείμεν τοῦ «αἰτιατέον», τὸ δὲ «τοῦ ἔχειν» γενικὴ τοῦ ἀναγκαστικοῦ αἰτίου εἰς τὸ «αἰτιατέον». — ἢ ὑμᾶς! ὁ ἢ ἐτέθη διὰ τὸ προσηγῆν ἄλλον, ἔπερ ἔχει ἔννοιαν συγκριτικὴν. Ἡ ἐρμηγεία: λοιπὸν πρέπει ἢ νὰ ἀφήσετε ταύτας τὰς συνήθειας ἢ κανένα ἄλλον νὰ μὴ κατηγορήτε διὰ τὴν γενικὴν ἐλευσινότητα τῶν πραγμάτων τῆς πόλεως παρὰ σὰς τοὺς ἰδίους.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἐν Φιλίπ. Γ. § 37 τὸ χαλεπώτατον ἐν τῇ φράσει «χαλεπώτατον ἦν τὸ θεωροδοκοῦν ἢ ἐλεγχθῆναι» τὸ ἡρμηνευσάν τινες διὰ τοῦ δυσκολώτατον ἄλλὰ τὸ πεπλανημένον τῆς τοιαύτης ἐρμηνείας ἀποδεικνύουσι τὰ συμφραζόμενα· δὲν εἶνε δὲ καὶ ἀνάγκη νὰ κάμωμεν ἐνταῦθα μακρότερον λόγον. Ἄλλοι τὸ ἡρμηνεύσαν διὰ τοῦ: gravissimum crim-n' ἄλλὰ καὶ ἡ ἐρμηνεία αὐτῆ, εἰ καὶ εἶνε κρείττων τῆς πρώτης, εἶνε ὁμως ἐπίσης ἐσφαλμένη. Διότι πόθεν ἐξεφύτρωσεν ἐκεῖνο τὸ crimen; Ὡς οὐσιαστικὸν εἰς τὸ χαλεπώτατον ἀρμόζει γενικὴ— καὶ μόνον γενικὴ— τις λέξις, πρᾶγμα π.χ. Διὸ ὡς μόνον ὀρθὴν ἐρμηνείαν θεωροῦμεν τὴν ὑφ' ἡμῶν δοθεῖσαν.

Ἐν τῷ Φίλ. Δ' κατὰ Φιλ. § 44 εἰς τὸ χωρίον «τὸ ἀπὸ τῶν κοινῶν ἔθος...., ἐτέραν δὲ τὴν κρύβδην ψήφον τοῦ φανερώς θεοῦδου» ὁ Weil λέγει ὅτι ὅλον τοῦτο τὸ χωρίον εἶνε σκοτεινὸν καὶ ἴσως ἀτελὲς καὶ ἄλλοι ἄλλὰ. Ἡμεῖς εἰς τὰς λέξεις τοῦ κειμένου στηριζόμενοι νομίζομεν ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ ἐξῆς: Τινὲς προτείνουσι νὰ διανέμωται αἱ περιουσίαι τῶν πλουσίων εἰς τοὺς πτωχοὺς, ὅπως ἔχωσιν οὗτοι νὰ δαπανῶσιν εἰς τὰ θεάτρα. Οἱ πλούσιοι ἢ συνήγορός τις αὐτῶν, καταπολεμῆι τὴν τοιαύτην πρότασιν. Ὁ λαὸς—ὅστις κατὰ τὸ κείμενον εἶνε ὁ κριτής—ὁ λαὸς αἰσχυρόμενος νὰ ὑποστηρίξῃ μίαν τοιαύτην προφανῶς ἄδικον πρότασιν περὶ διανομῆς τῆς περιουσίας τῶν πλουσίων εἰς τὸν λαόν, βλέπων δὲ ὅτι τὸ δίκαιον βοᾷ ὑπὲρ τῶν πλουσίων μονουοχι! ἀποθεῖται ἐν τῷ φανερῷ τὸν πλούσιον ἢ τὸν συνήγορον τούτου καὶ τὸν ἐξασφαλίζει μέχρις ἀθανασίας· ἄλλ' ἐν τῇ ψήφοφορίᾳ πράττει ὄλως τὰ ἀντίθετα, δηλ. ἀποδέχεται τὴν γνώμην ἐκείνων, οἵτινες προτείνουσι τὴν διανομὴν, καὶ καταδικάζει τοὺς πλουσίους!

Σημεῖωσις. Τριπλαῖ καὶ τετραπλαῖ διορθώσεις ἐγένοντο. Ἄλλὰ καὶ πάλιν ἀμφιβάλλομεν, ἂν τὸ ἔργον ἐξέρχεται τῶν τυπογραφικῶν πεσπηρίων ἀναμάρτητον. Καὶ ἂν μὲν τὰ τυπογραφικὰ παροράματα εἶνε ἀνόθηλα, ὑπομονή· ἄλλὰ ὅταν ταῦτα καὶ ἐμπειροπράγματα ἀναγνώστην δύνανται νὰ διαφύγωσιν ἢ νὰ ἀγᾶγωσιν εἰς πλάνην καὶ ἀπάτην. ἄτε ἀποδίδοντα ἔννοιαν μωρὰν μὲν καὶ ἀνόητον ὄχι, ἀλλ' ὄχι τὴν ὀρθὴν καὶ ἀληθῆ, ὡς π.χ. ἐν σελ. 163 στήλ. τῶν σημ. 1 καὶ στίχ. 20 τῆς ἡμετέρας ἐκδόσεως τοῦ Πρωταγόρου τοῦ Πλάτωνος τὸ «Ἰουλιανός ὁ Καίσαρ ἐς» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «Ἰουλιανὸς ὁ Καίσαρ ἐς» ἢ ἐν σελ. 30 στίχ. 3 τὸ «ἐγένοντο δεκτοὶ ἄλλοι σοφιστικοὶ λόγοι» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «ἐγένοντο δεκτοὶ οἱ ἄλλοι σοφιστικοὶ λόγοι», τότε; Τότε δ' ἀναμάρτητος τὸν λίθον βαλέτω·

107. με

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

Πλάτωνος Πρωταγόρας μετὰ σχολίων
Δημοσθένους Α' καὶ Β' καὶ ὁ περὶ τῆς εἰρή-
νης μετὰ σχολίων (ἔκδοσ. Β'.)